

Радмила Жугић

МИКРОТОПОНИМИЈА ДОЊЕГ СЛИВА ЈАБЛАНИЦЕ
(СЕМАНТИЧКО-ТВОРБЕНИ АСПЕКТ)

SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE OF SASA

Monographs 20

Radmila Žugić

MICROTOPONYMY
OF LOWER COURSE OF THE JABLANICA
(SEMANTIC AND FORMATION ASPECT)

BELGRADE 2013

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Монографије 20

Радмила Жугић

МИКРОТОПОНИМИЈА
ДОЊЕГ СЛИВА ЈАБЛАНИЦЕ
(СЕМАНТИЧКО-ТВОРБЕНИ АСПЕКТ)

БЕОГРАД 2013

ISBN

Уредник серије:

Рецензенти:

проф. др Радојица Јовићевић, редовни професор
проф. др Александар Лома, дописни члан САНУ
др Јованка Радић, научни саветник

Тираж:

Издавање ове књиге финансијски је помогло Министарство за науку и
технолошки развој Републике Србије

Издаје: Институт за српски језик САНУ

Припрема и штампа:
Colorgrafx, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	11
I. УВОД.....	13
Опште напомене.....	13
Пристап обради микропонимије.....	13
Начин прикупљања грађе.....	14
II. ДООНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА.....	17
ПРЕГЛЕД ВАНЛИНГВИСТИЧКИХ ИСТРАЖИВАЊА.....	17
Географска омеђеност и природне одлике испитиваног подручја.....	17
Неке привредне карактеристике подручја.....	18
Историјски преглед и становништво подручја.....	19
Значај ванлингвистичких фактора у формирању микропонимског система.....	22
ОСВРТ НА НЕКЕ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ОСОБЕНОСТИ ЈАБЛАНИЧКОГ ГОВОРА И ЊИХОВ ОДРАЗ У МИКРОТОПОНИМИЈИ.....	23
Дијалекатско одређење јабланичког говора.....	23
Ф о н е т и к а.....	23
Вокали.....	23
Полугласник.....	24
Вокално л и његови рефлeksi.....	24
Вокално р.....	25
Редукција вокала.....	26
Супституција вокала.....	26
Консонантски систем.....	28
Сугласник х.....	29
Сугласник ј.....	30
Сонант в.....	33
Сугласник ф.....	33
Африката s.....	33
Сугласник л на крају речи и слога.....	34
Јоговање.....	35

Палатализиција	36
Једначење сугласника по звучности	36
Консонантске групе	37
Сугласничке групе у иницијалном положају	37
Сугласничке групе у медијалном положају	37
Промене сугласничких група у финалном положају (упрошћавање)	38
Чување старих сугласничких група	38
Упрошћавање сугласничких група	39
Остале промене сугласничких група	39
Метатеза	39
М о р ф о л о г и ј а	39
Опште напомене	39
Неке диференцијалне одлике именица и придева	40
Неке творбене карактеристике	41
Синтакса падежа	41

III. СЕМАНТИЧКА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОТОПОНИМА 45

Опште напомене о семантичкој класификацији микропонима	45
--	----

A. ГЕОГРАФСКИ НАЗИВИ УСЛОВЉЕНИ ФИЗИЧКОГЕОГРАФСКИМ СВОЈСТВИМА ТЛА	47
A.1. Називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла	48
A.2. Називи мотивисани површинским својствима тла	55
A.3. Називи мотивисани саставом и особинама тла	57
A.4. Називи мотивисани фитонимима	60
A.5. Називи мотивисани зоонимима	65
A.6. Називи мотивисани односом према другим микропонимима или топонимима	66
A.7. Посебни географски називи	78
B. ХИДРОНИМИЈА	78
B.1. Хидрогеографски термини у хидронимији	80
B.2. Називи који изражавају различита својства хидронима	83
B.3. Хидронимски називи фитонимског порекла	89
B.4. Хидронимски називи зоонимског порекла	89
B.5. Називи за хидронимске објекте настале човековим радом	90
V. ЧОВЕК – ЖИВОТ И РАД	91
V.1. Микропоними мотивисани друштвеним животом	91
V.2. Микропоними мотивисани пољопривредним културама и начином коришћења тла	98
V.3. Микропоними мотивисани ратарством и сточарством	100
V.4. Микропоними који означавају путеве	107

В.5. Микропоними мотивисани духовним животом	108
Г. МИКРОТОПОНИМИ АНТРОПОНИМСКОГ ПОРЕКЛА	111
Г.1. Микропоними мотивисани мушким личним именом (скраћеним личним именом, хипокористиком)	112
Г.2. Микропоними мотивисани женским личним именима	128
Г.3. Микропоними мотивисани личним или породичним надимком	131
Г.4. Микропоними мотивисани презименом (секундарним)	134
Г.5. Микропоними мотивисани звањем, положајем, занимањем	135
Г.6. Микропоними мотивисани етником	135
Г.7. Микропоними мотивисани сродственим терминима	137
Д. ГЕОГРАФСКИ НАЗИВИ НАСТАЛИ ОД ДРУГИХ ТОПОНИМА	140
Д.1. Називи од старијих топонима (ојконима)	140
Д.2. Називи од других микропонима	143
Ђ. МИКРОТОПОНИМИ НЕДОВОЉНО ЈАСНЕ МОТИВИСАНОСТИ	144
IV. СТРУКТУРАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОТОПОНИМА	147
Опште напомене	147
1. БЕЗАФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ МОДЕЛ – ОНИМИЗАЦИЈА (ТОПОНИМИЗАЦИЈА) АПЕЛАТИВА	148
2. АФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ МОДЕЛ	151
2.1. СУФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ ТИП	152
2.1.а. Именички суфикси у микропонимији	153
Суфикс -иште	153
Суфикс -ка	156
Суфикс -ица	158
Суфикс -ина	161
Суфикс -че	163
Суфикс -ак (-јак)	164
Суфикс -ар	165
Суфикс -је (-ије)	166
Суфикс -(н)ик	166
Суфикс -ача (-јача)	167
Суфикс -ац	167
Завршетак -чик(и)	168
Суфикс -ура	168
Суфикси -ава, -ан, -еж, -ло	168

Суфикси -ан	169
Суфикси -еж	169
Суфикси -ло	169
2.1.б. Придевски суфикси у микропонимији	170
Суфикси -ов, -ин	170
Суфикс -ски	171
Суфикс -аст	176
Суфикс -ен	176
Суфикс -ив	176
2.2. ПРЕФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ ТИП	176
2.3. ПРЕФИКСАЛНО - СУФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ ТИП	177
3. СЛОЖЕНИ МИКРОТОПОНИМИ	178
3.1. Топономастичке сложенице	178
3.2. Двочлане и вишечлане топономастичке синтагме	179
Организација сложених микропонима	187
V. ЗАКЉУЧАК	193
VI. РЕЧНИК МИКРОТОПОНИМА СА РЕГИСТРОМ	201
VII. ЛИТЕРАТУРА	239
VIII. СКРАЋЕНИЦЕ	257
Техничке скраћенице	257
Скраћенице речника и публикација	260
РЕЗИМЕ	261
О АУТОРУ	271

Сину Филипу

*„У теј њиве смо наш живот заробили,
у теј њиве смо наше коске оставили –
ми такој, а ви деца, кько оћете,
сьм га имаће немој распућкате” – овако
је говорио мој деда Јосим.*

ПРЕДГОВОР

Студија представља измењену верзију докторске дисертације *Микротопонимија доњег тока слива Јабланице (семантичко-творбени аспект)*, одбрањене на Филолошком факултету у Београду, 24. маја 1993. године пред комисијом коју су сачињавали: проф. др Радојица Јовићевић (ментор), проф. др Асим Пецо (члан комисије) и проф. др Божо Ђорић (члан комисије).

Измене се претежно односе на детаљније и стилски преобликовано тумачење семантике и творбе дате микротопонимије. Значајно је проширен део *Увода*, у коме су изложене фонетске, морфолошке и падежне особености говора јабланичког краја као целине и на примерима показано присуство диференцијалних језичких црта испитиваног подручја у микротопонимији.

Такође, очит је и другачији приступ у интерпретацији врло богате семантичке групе микротопонима антропонимске мотивисаности. У оквиру ње извршена је диференцијација микротопонима у складу са типом антропонимске компоненте: посебно су обрађени микротопоними мотивисани мушким личним именима, односно женским личним именима. Даља диференцијација је начињена у сфери микротопонима мотивисаних секундарним презименима, потом у сфери микротопонима мотивисаних занимањем, положајем, титулом и сл., као и микротопонима мотивисаних етником, ктетиком и сл. У највећем броју случајева, микротопоними антропонимске мотивисаности су етимолошки објашњени. У тумачење микротопонима уграђена су нова сазнања, до којих смо дошли у радовима насталим након одбране дисертације, а која се односе на семантичко-творбени аспект јужноморавског антропономастикона (в. ЖУГИЋ 2000), као и на проблем настанка и функционисања личних и породичних надимака у јабланичком крају (в. ЖУГИЋ 2002).

Опсежне допуне су начињене и у поглављу које се бави структурном анализом микротопонима. Захваљујући сопственим истраживањима у области творбене проблематике јабланичког говора, објављеним у бројним радовима, микротопоними афиксалног творбеног типа анализирани су и структурно упоређени са стањем у лексичком систему јабланичког говора као целине. Такође, настојали смо да покажемо значај односа творбене основе и творбеног форманта на формирање микро-

топонима, позивајући се на сопствена публикована истраживања овог творбеног аспекта у лексици, што се свакако одразило и на ономастички, конкретно микротопонимски лексички слој (в. ЖУГИЋ 2009; ЖУГИЋ 2010б; ЖУГИЋ 2010в; ЖУГИЋ 2011; ЖУГИЋ 2012).

Квалитативно је унапређена и структурна анализа сложених микротопонима, првенствено двочланих и вишечланих микротопонима који су у структурном смислу предлошко-падежне синтагме. У анализу ових микротопонима уграђена су сазнања сопствених истраживања синтаксе падежа јабланичког говора, особито оних микротопонима који у својој структури имају неки од предлога који са именицом у падежу исказују генитивну падежну функцију (в. ЖУГИЋ 2005б; ЖУГИЋ 2006; ЖУГИЋ 2010а).

Основни повод за наведене измене огледа се у тежњи аутора да неке елементе истраживања јасније одреди, стилски измени и уједначи, да рукопис ослободи мање битних појединости и обогати га чињеницама које доприносе исцрпнијем сагледавању семантичке и творбене структуре микротопонимије испитиваног подручја.

Немерљива је помоћ коју су ми у прикупљању ономастичке грађе у јабланичком крају пружили моји бројни информатори. Њима дугујем најискренију захвалност, која је у овом тренутку прожета дубоком сетом, јер највећи број њих више није међу живима.

Посебно сам захвална рецензентима ове студије на њиховим веома корисним напоменама и сугестијама.

Речи захвалности упућујем и Научном већу Института за српски језик САНУ, које је књигу уврстило у свој издавачки план и препоручило је Министарству за науку и технолошки развој Републике Србије за финансирање штампања¹.

¹ Монографија је настала у оквиру рада на пројекту *Лингвистичка истраживања савременог српског језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (бр. 178009), који у целости финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

I. УВОД

Опште напомене

1. Подручје доњег слива Јабланице досад није било ономастички истражено и проучено, изузму ли се помињања појединих микротопонима из овог краја у радовима неколицине етнолога, историчара, географа и лингвиста, наравно с аспекта њихових интересовања.

1. 1. С друге стране, микротопонимија као систем имена за локалитете у простору, оформљен деловањем лингвистичких и екстралингвистичких фактора, подложен је променама у складу са променама фактора који га формирају (ослабљена потреба за коришћењем микротопонима као последица напуштања пољопривреде, укрупњавања поседа, комасације и сл.). Чињенично стање представља објективну опасност да многи микротопоними буду заборављени. Стога је основни мотив бележења микротопонимије и њихове лингвистичке интерпретације био да се ови својеврсни споменици језичке и материјалне културе сачувају од заборава.

1. 2. Микротопонимска грађа доњег слива Јабланице представља данашње стање микротопонимије испитиваног подручја.

Приступ обради микротопонимије

2. Основни циљ ове студије је исцрпна и темељна топономастичка интерпретација микротопонимије на семантичком и структурном плану. Стога ће овим најопширнијим поглављима бити посвећено централно место монографије.

2. 1. Поглављима топономастичког истраживања претходиће поглавље о дономастичким истраживањима, у коме се даје преглед ванлингвистичких и лингвистичких реалија (опште карактеристике природне средине, друштвено-историјске околности које су утицале на уобличавање конкретног микротопономастикона, специфичне дијалекатске црте у микротопонији).

2. 2. Попут сваке монографије, тако и ова садржи Увод, у коме се говори о начину рада и Закључак, који сумира резултате истраживања.

2. 3. Уз попис литературе, ова књига садржи и два прилога. Један представља Речник микротопонима са регистром, који омогућава лакши преглед података о дијалекатском облику микротопонима, алтернацијама, о њиховим синонимним и хомонимним ликовима, лексичким особеностима и заступљеним ванлингвистичким особеностима које микротопонимију формирају и објашњавају.

2. 4. Приложена карта има за циљ да визуелно представи испитивано подручје предочавајући слику његовог географског изгледа, распореда и положаја села која припадају доњем сливу Јабланице.

2. 5. Микротопонимска грађа ће бити представљена комбинацијом неколико општеприхваћених метода.

Основна метода у топомастичкој интерпретацији грађе је класификација. Она ће бити коришћена како у семантичкој тако и у структурној анализи. Сходно семантичкој мотивисаности, микротопоними ће бити класификовани у одговарајуће групе и подгрупе. По сличном принципу биће представљена и структурна класификација микротопонимије. У вези са класификационом методом појавила се потреба за увођењем математичко-статистичке методе, која даје увид у бројчане односе различитих семантичких група (самим тим и у односе њихове мотивисаности) као и увид у продуктивност одређених суфикса као творбених елемената у микротопонимији.

Начин прикупљања грађе

3. Микротопонимска грађа је бележена на терену у оквиру ономастичких истраживања која су обављена под руководством Одбора за ономастику САНУ, у периоду од 1984. до 1991. године, у трајању од по тридесет дана годишње. Истовремено је била прикупљана и остала лексичка и ономастичка грађа (лична имена, скраћена лична имена, хипокористици, лични надимци, породични надимци, презимена, секундарна презимена), што се показало веома корисним при тумачењу микротопонимије антропонимског порекла.

3. 1. Микротопоними су записивани од оних информатора који су били не само поуздани репрезентанти говора овог подручја, већ и добри познаваоци именованих локалитета. Информатори су били земљорадници, пастири, чувари сеоских поља, који су, окупљени на једном месту и са једним задатком, да пруже информације о свим називима локалитета, чинили то међусобно се допуњујући.

3. 2. Микротопоними су бележени у дијалекатском изговору мештана. Уз сваки микротопоним уношени су и други неопходни подаци о локалитетима које именују: карактеристике локалитета, положај,

изглед и састав тла, просторни однос према другим локалитетима у непосредном окружењу. Понекад је записивано и народно предање везано за име одређеног локалитета. У недостатку других података, народно етимологисање је коришћено за откривање семантичке мотивисаности неких микротопонима. Сви наведени подаци показали су се веома корисним не само у семантичкој анализи назива, већ и при сагледавању просторне организације микротопонима испитиваног подручја.

3. 3. У раду су коришћене следеће скраћенице насеља у доњем сливу Јабланице: Бе. – Белановце, Бо. – Бошњаце, В. Вој. – Велико Војловце, Ви. – Винарце, Вл. – Власе, Г. Си. – Горњо Синковце, Г. Ст. – Горњо Стопање, Г. Тр. – Горњо Трњане, Д. Си. – Доњо Синковце, Д. Ст. – Доњо Стопање, Д. Тр. – Доњо Трњане, Дрв. – Дрводеља, Ду. – Душаново, Жд. – Ждеглово, Жи. – Живково, За. – Залужње, Ко. – Коњино, Лу. – Лугаре, М. Вој. – Мало Војловце, Ми. – Миланово, Пер. – Пертате, Печ. – Печењевце, Пр. – Прибој, Св. – Свирце, Сл. – Славујавце, То. – Тогочевце, Ту. – Турковце, Цек. – Цекавица, Цер. – Церница (административни назив Карађорђевац), Че. – Чекмин, Ши. – Шишинце и Шу. – Шумане.

II. ДООНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА

ПРЕГЛЕД ВАНЛИНГВИСТИЧКИХ ИСТРАЖИВАЊА

Географска омеђеност и природне одлике испитиваног подручја

4. Подручје чија је микротопонимија предмет рада, географски је дефинисано као доњи слив Јабланице. У свом доњем току, на дужини од 46 километара, река Јабланица тече кроз широку, плитку долину, све до свог ушћа у Јужну Мораву, 3 километра низводно од села Печењевца (ИЛИЋ 1978: 16).

При утврђивању природних граница испитиваног подручја и села која му припадају помогла ми је мр Верка Јовановић, ондашњи сарадник-истраживач у Географском институту САНУ.

4. 1. Доњи слив Јабланице представља плитко, левкасто и благо заталасано поље које са северозапада омеђују брежуљци Радана, са југа ниска брда планине Кукавице а са истока границе сливова Ветернице и Јужне Мораве, које се поклапају са трасом аутопута Београд – Скопље.

Поље је најуже на свом најзападнијем делу, где се Јабланица провлачи кроз теснац који чине брдо Чукљеник, с југа, и брег Мајдан, са севера. Овај теснац представља границу средњег и доњег слива Јабланице. Од западне границе Јабланица тече на исток до села Великог Војловца. Одатле скреће на североисток и тај смер следи све до села Горњо Стопање, одакле тече ка северу до ушћа у Јужну Мораву код села Чекмина, просецајући кривудава корито дуго 46 километара.

Јужну границу подручја одређују атари села Шумане, Коњино, Дрводеља, Велико Војловце, Мало Војловце, Цекавица, Тогочевце, Влаसे, Шишинце, Доњо и Горњо Синковце.

Источну границу чине источне стране атара села северно од Лесковца уз аутопут Београд – Скопље, и то: Горњо и Доњо Стопање, Миланово, Винарце, Залужње, Живково и Печењевце, које се граничи са Чекмином, у чијем је атару ушће Јабланице у Јужну Мораву.

Подручје код села Горњо Стопање наставља северозападним границама атара села Белановце, Церница, Нова Топола и Голи Рид. Атари последња два села наслањају се на западну границу доњојабланичког краја.

4. 2. Доњи сливови Јабланице, Ветернице и Пусте реке чине пространу Лесковачку котлину која се својим равничарским рељефом упечатљиво разликује од брдско-планинске зоне у којој леже сливови средњих и горњих токова ових река (ИЛИЋ 1978: 32).

Лесковачка котлина, којој припада ово подручје, прекривена је дебелим наслагама језерских и речних седимената. Овакав геолошки састав тла, уз постојеће климатске услове (висока просечна температура, испаравање, релативно оскудне падавине), условљава упијање падавина и образовање обилних резерви подземних вода које леже на релативно малим дубинама (Исто: 35). Равничарски рељеф, повољни климатски услови и геолошки састав тла условљавају одговарајући биљни покривач. Највећи проценат површине подручја налази се под ораницама, баштама и воћњацима. Ливаде и пашњаци, шуме по ободу подручја, допуњују мозаички изглед флоре. Шумско растиње је на читавом подручју слива Јабланице подлегло почетком 20. века процесу ерозије. У деградираним шумама среће се храст, цер, граб, леска, липа (Исто: 36). У најновије време многа сеоска домаћинства за потребе огрева узгајају багрем. Некадашње сеоске утрине, из економских разлога и у циљу одбране од поплава, пошумљене су тополовим дрветом. На речним обалама, у целом њеном доњем току, налазе се врбаџи.

Вегетација и поднебље условљавају фауну. Некадашње животињске врсте, чије су станиште биле густе шуме, готово да су ишчезле (вук, медвед, срна, дивља свиња).

Неке привредне карактеристике подручја

5. Природни услови определили су становништво за пољопривреду као основно занимање. У склопу пољопривреде заступљенија је земљорадња.

5. 1. Од пољопривредних култура успевају готово све врсте житарица. Повртарство је веома интензивирано и постало је најunosнији извор прихода.

Узгајање индустријских биљака – конопље и дувана, некада веома раширено у овим крајевима, данас је готово сасвим напуштено. Бројни локалитети у својим називима имају имена ових биљака. Постојање микротопонима у које је уграђено име винове лозе: *Старо лодје*, *Лоджиште* и сл., сведочи о томе да је виноградарство некада било знатно развијеније.

5. 2. Сточарство је као пољопривредна грана данас сведено на облик стајског сточарства. Измењени вид сточарства прати и појава напуштања многих врста стоке. Ситуација је готово идентична у свим

селима. Напуштено је чување оваца, коза, бивола. У неким селима овце држе по једно до два домаћинства. Биволи су сасвим ишчезли.

5. 3. Знатан индустријски развој оближњих градова Лебана и Лесковца у последњих двадесетак година изменио је и занимање сеоског становништва. Рад у фабрикама и установама оближњих градова одвојио је дефинитивно многе младе људе од пољопривреде, али је знатан део и оних који се уз рад у фабрикама баве и пољопривредом².

Историјски преглед и становништво подручја

6. Села која припадају доњем сливу Јабланице улазе у састав Лесковачке котлине. Својим изузетно повољним климатским и природним условима, она је била примамљива за насељавање у свим епохама људске историје. На трагове неолитске културе, римске и византијске цивилизације, указује Јован В. Јовановић, на основу археолошки добро проучених локалитета с овог подручја (ЈОВАНОВИЋ Ј. 1964: 107–108).

6. 1. Након пропасти римске и рановизантијске цивилизације, запустелу Лесковачку котлину почела су насељавати словенска племена. О томе сведоче неки микротопоними које Јован В. Јовановић доводи у везу с почетком насељавања Словена у ове крајеве (Исто: 108).

6. 2. Првобитно име данашњег Лесковца било је Дубочица. Први историјски извори с почетка 12. века, у време владавине великог српског жупана Стефана Немање, помињу област *Гљбочица*, *Глубочица* којом је Немања проширио своју државу (НОВАКОВИЋ 1877: 186; ТРАЈКОВИЋ 1961: 43–44). Милан Ђ. Милићевић бележи: „Та равница, која се пружа од Лесковца уз Ветерницу чак до села Стројковца, по причању неких старих паметара, звала се Дубочица. За ово име дознао сам у селу Великом Трњану” (МИЛИЋЕВИЋ 1884: 112). Прихватајући Јиречеково мишљење о именима жупа, Јован В. Јовановић закључује да се у време српске средњовековне државе жупа Дубочица налазила у долини истоимене реке, данашње Ветернице (ЈОВАНОВИЋ Ј. 1985: 337).

6. 3. Први помени Лесковца под његовим данашњим именом припадају 14. веку. У повељи цара Душана из 1384. године помиње се село Лесковац које цар Душан поклања манастиру Хиландару. На основу овога, Требјешанин изводи закључак да је у то време Лесковац као село био дворско насеље, лено (ТРЕБЈЕШАНИН 1985: 380). Ближих историјских података о судбини Лесковца и његових села у овом периоду

² Наведена констатација се односи на период деведесетих година 20. века, дакле на време када је дисертација писана. Нажалост, сада је ситуација сасвим другачија. Онда развијена индустрија (текстилна, метална, машинска и др.), данас готово да и не постоји. Живи се углавном од пољопривреде, којом се бави старији део становништва. Млади напуштају родитељске куће у потрази за послом у градовима.

нема. Извесно је да се после Маричке битке 1371. г., турска власт учврстила и проширила до близине Новог Брда (ЗИРОЈЕВИЋ 1969: 167).

6. 4. Турски извори из 1488. г., који сведоче о попису харача, бележе Дубочицу као нахију која је имала мање управне јединице у Јабланици и Пољаници са Изморником (НИКОЛИЋ Р. 1905: 10–12). Нахија Дубочица налази се у турским пописима главарине све до средине 16. века. Тада се област појављује под именом „Лесковац и оно што му припада” (ХАЦИБЕГОВИЋ 1966: 17, 55).

6. 5. Из 16. века сачувана су три турска пописа насеља и харачких обвезника у тадашњој Дубочици³.

Анализирајући попис из 1516. г., Зиројевић закључује да је у ово време Лесковац био „знатно насеље са наслеђеним трговачким и занатским традицијама”. Поредећи однос у броју муслиманских и хришћанских кућа, на основу пописа из 1516. и 1530/1531. г., она истиче податак да је у периоду између два пописа број хришћанских кућа био сведен на 27 (ЗИРОЈЕВИЋ 1983: 168).

6. 6. У 17. веку, у време српско-турских ратова (1683–1699), Лесковачка нахија је претрпела знатна ратна разарања. Страдало је како муслиманско, тако и хришћанско становништво. Многе српске породице се 1690. г. исељавају у Аустрију. У 18. веку, опустошена села су се тешко опорављала. Све до доласка Шахит-паше на положај санџакбега Крушевачког санџака 1788. г., Лесковац је био у положају вилајета. Тада постаје средиште Крушевачког санџака, што је било условљено потребом турских власти да повуку управу што дубље од граница бунтовничког Београдског пашалука, у коме је последњих деценија 18. века буктало одметништво јаничара, а од 1804. г. и устанак српског народа. Овим чином била је гарантована безбедност дотадашње нахије. „Компетенције лесковачког војводе биле су распрострањене на саму касабу и села која су припадала санџакбеговом хасу, али у извесном смислу и на она села која су у [...] основној расподели земљишних харача била оглашена за тимарска, те њихови господари, спахије, нису могли управљати [...] полицијским и економским имунитетом у односу на санџакбега” (ТРИЧКОВИЋ 1971: 6–9). У истом раду аутор истиче, да су до краја турске владавине, земљишни харачи нахије Дубочице били подељени тако што су царском добру припадала 22 места (међу њима нема ниједног села које припада нашем подручју), једно село изван овог подручја припадало је везирском хасу, хасу крушевачког санџакбега припадао је сам Лесковац са девет села (ниједно не спада у села доњег слива Јабланице). Сва остала села ондашње нахије била су подељена међу спахијама на зијамете и тимаре. Под зијаметом су била следећа села Дубочице: Белановце, Горња

³ Коментари пописа из 1516, 1530/1531. и 1570. г. објављени су у следећим радовима: Зиројевић 1983: 211–267; Тричковић 1971: 5–21; Васић 1930: 203 и Кашић 1971: 93–108).

Стопања (данас Горњо Стопање) (Исто: 6). У тимарима спахије нахије Дубочице било је укључено 175 села. У попису села које аутор доноси под редним бројевима препознају се по имену села која припадају доњем сливу Јабланице, и то: Долње Сипковце (данас Доњо Синковце), Долњи Трњан (данас Доњо Трњане), Влах (Власе?), Коњина (Коњино), Бошњак (Бошњаце), Цекавица (са истим данашњим именом) (Исто: 7). Овако уређен друштвено-правни и економски положај Срба у лесковачком крају задржао се све до коначног ослобођења од турске власти 1877/78. године.

Из времена ослобођења ових крајева од турске управе, успостављања српске управе и формирања јабланичког среза, сачувана су четири написа службеног карактера које је писао службеник јабланичког среза, под насловом „Подаци за опис Јабланичког среза”. Оригинал рукописа се чува у Архиву Историјског института у Београду. Написи су настали из потребе бољег увида у опште и посебне карактеристике појединих насеља и општина у новоформираном Јабланичком срезу. У овим написима садржани су подаци о устанцима и добровољцима у рату 1877/78. г., о земљишним односима-господарствима, о насељавању опустелих села. Моје интересовање, с обзиром на тему, усмерено је на напис у коме се говори о општини бошњачкој. Из овог написа се сазнаје о борби Срба на сузбијању господарског деветка, али и о борби са Арнаутима око територијалне превласти. Попис села чији су сељани учествовали у тим борбама, с лингвистичке стране, побуђује пажњу због фонетског лика у њему записаних села. Примећено је да су данашња села: Лугаре, Ждеглово, Коњино, Бошњаце, Пертате, Теновац, Свирце, Винарце, Власе, Тогочевце и Цекавица, имала у оном времену данашњи фонетски лик. Села Велико Војловце и Мало Војловце; села Горњо Стопање и Доњо Стопање записана су онда као Горња Стопања и Долња Стопања; села Горњо Синковце и Доњо Синковце као Горње и Доње Сипковце; село Турковце као Турековце. Напис помиње село Трњане. Данас постоје два села: Горњо и Доњо Трњане, свакако настала проширивањем првобитног села Трњана (СТОЈАНЧЕВИЋ 1981: 245–249).

6. 7. Подручје доњег слива Јабланице одликује се слојевитошћу у погледу старости села. Претходно изнети подаци упућују на то да је већина села формирана у време српске средњовековне државе. Из корпуса испитиваних села, ова констатација се односи на 31 село. Само село Миланово, настањено досељеничким становништвом из Црне Горе крајем 19. и почетком 20. века, спада у млађе сеоске насеобине. Досељеничко становништво из Црне Горе у овом равничарском селу, уз добру комуникацију са староседелачким живљем околних села, као и са већинским досељеничким становништвом из Пчиње, Горње Мораве (Криве Реке), са Власине, из Баната и Срема – прихватило је говор призренско-јужноморавског дијалекта.

*Значај ванлингвистичких фактора у формирању
микротопонимског система*

7. Претходни преглед је имао циљ да представи екстралингвистичке околности које су утицале на формирање микротопонимског система овог подручја.

7. 1. Морфологија рељефа, која проистиче из природних облика и зоо- и фитокомпонената, има знатног удела у микротопонимији. О томе сведоче бројни географски термини у микротопонимији, као и имена биљака и животиња која су уграђена у микроназиве. На основу анализе географских термина у служби именовања локалитета, могуће је створити сасвим конкретну и релативно целовиту слику о конфигурацији терена. Анализа фитонима и зоонима је, између осталог, сведочанство о неким биљним и животињским врстама којих данас овде више нема.

7. 2. Друштвеноисторијске околности, у саставу екстралингвистичких фактора, рефлектују се и на микротопонимију. Вишевековна турска владавина овим крајевима оставила је видног трага. У том смислу уочава се слој цивилизацијске оријенталне лексике која је уткана у микротопонимију: *Бунар*, *Бумбуле*, *Текџа*, *Терзџике*, *Чардакџе* и сл. Бројни локалитети именовани су антропонимима оријенталног порекла: *Азџрова страна*, *Асџнова њива*, *Займовица*, *Цевџерке* и сл. Турска управна власт и ондашњи облици земљишне својине добро су сачувани у данашњој микротопонимији: *Бџлик*, *Бџговица*, *Чивџк*.

7. 3. Облици друштвеног живота, по стицању самосталности, осликани су у данашњим називима локалитета. На овом месту истичемо само оне називе који рефлектују стање у погледу облика земљишне својине. Микротопоним *Заједница* свакако упућује на време старих породичних задруга. Њиховим распадањем настало је уситњавање некадашњих заједничких имања. Отуда и микротопоними *Дџл*, *Дџлнице*, *Дџлови*, *Дџлче*, *Дџлџики*. Апелатив *дел* као и његове изведенице конституенти су бројних микротопонима сложеније структуре.

7. 4. У прикупљеној микротопонимској грађи огледа се и слојевитост у погледу занимања становништва. Многи земљораднички и сточарски термини јављају се као елементи микротопонимије: *Гумниште*, *Конопљарска ма̀ла*, *Пој̀ате*, *Пл̀адниште*, *Тр̀лиште* и сл.

ОСВРТ НА НЕКЕ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ОСОБЕНОСТИ ЈАБЛАНИЧКОГ ГОВОРА И ЊИХОВ ОДРАЗ У МИКРОТОПОНИМИЈИ

Дијалекатско одређење јабланичког говора

8. Подручје чија ће микротопониимија у студији бити интерпретирана, дефинисано као доњи слив Јабланице, обухвата тридесет два (32) села која у погледу говорних карактеристика припадају призренско-јужноморавском дијалекту.

8. 1. Микротопоними поникли у одређеној говорној зони одражавају говорне особине подручја. Одступања од стандардног српског језика запајају се на фонетском, морфолошком и синтаксичком нивоу.

8. 2. У циљу прецизнијег приказивања материјала, микротопоними су забележени у акценатском лику карактеристичном за ово подручје. Један, експираторни акценат (у тексту монографије, из техничких разлога, бележен краткоузлазним акцентом стандардног српског језика), у зависности од места у речи, може бити фактор семантичке диференцијације. Ово ћемо показати на примеру улоге места акцента у врло фреквентној лексичкој јединици *куде*. Акценат на првом слогу је одређује као предлог који је саставна творбена компонента бројних микротопонима. Уколико је акценат на другом, последњем слогу, реч је о упитно-узвичном прилогу *куде*.

Ф о н е т и к а

Вокали

9. Вокалски систем говора јабланичког краја који припада призренско-јужноморавском дијалекту у оквиру призренско-тимочке дијалекатске зоне, поред пет вокала (*a, e, o, u, y*) и вокалног *p* стандардног српског језика, чине још полугласник (*ʋ*) и рефлекси вокалног *l*.

9. 1. Основни вокали испитиваног говора, који су идентични са вокалима стандардног српског језика, “углавном [...] представљају чисте звуке, без специјалних нијанса” (БЕЛИЋ 1905: 13). Тако је у целини лексичког корпуса, а овде наводимо само неколико примера из микротопониимије који то потврђују: *Дарков пòток, Денчина ливада, Дибòка пади́на, До рѐку* и сл.

С обзиром на наведене околности, овде ћемо укратко изложити основне карактеристике диференцијалних вокала (полугласник и диференцијални рефлекси вокалног *l*).

Полугласник

10. Још је Белић констатовао да је полугласник “једна од најинтересантнијих и најважнијих особина” призренско-тимочке говорне зоне (БЕЛИЋ 1905: 42). Присуство полугласника као архаичне језичке црте одлика је свих призренско-тимочких говора (ИВИЋ 1985²: 111). Настао је на месту старих словенских полугласника, танког и дебелог јер, након њиховог изједначавања.

Природу овог гласа који има фонолошку вредност, најбоље је описао Белић (1905: 46), а ми ћемо овде пренети поједностављено тумачење Маринка Станојевића, по коме је полугласник „мутан вокал коме је у основи кратко а” (СТАНОЈЕВИЋ 1911: 371).

10. 1. Ради стицања потпуније слике о говору јабланичког краја, примере полугласника ћемо навести како из општег лексичког фонда, тако и из микротопонимије која је предмет ове студије: стари полугласник у основи (*дън, зълва, сьг, тьг*); стари полугласник у суфиксу (*мазък, шићерък, малецък*) – примери из ЖУГИЋ 2005а; секундарни полугласник који се развио фонетским путем по испадању полугласника у слабом положају (*сьм, нѣсьм*) и полугласник настао адаптацијом у турцизмима (*газдальк, пашальк* – примери из ЖУГИЋ 2005а).

10. 1. 1. Полугласник се чува и у микротопонимима: *Бузальк, Лагъмче, Чивльк, Вачин бузальк, Куде дољп, Њиве куде јазък, На дугъчко, Свиръчко лѡјзе* и др.

10. 1. 2. У свим микротопонимима, како једночланим тако и вишечланим, акценат је увек на полугласнику.

10. 2. У лексици домаћег порекла полугласник је реда *а*. У апелативима турског порекла на *-lük*, уграђеним у микротопониме, полугласник је реда *и* (*-l^uk*). Проф. Белић истиче да је полугласник реда *и* (*l^u*) преузет из турских речи с наставком *-lük* који је у призренско-јужноморавском дијалекту дао *-l^uk*, те самим тим његов полугласнички квалитет није условљен утицајем лабијала (БЕЛИЋ 1905: 73).

Вокално л и његови рефлекси

11. Подручје југоисточне Србије означено је у нашој дијалектологији као призренско-тимочка дијалекатска зона. Даљу поделу на тимочко-лужнички, сврљишко-заплањски и јужноморавски дијалекат начинио је још Белић, а један од основних диференцијалних међудијалекатских критеријума било је управо вокално *л* (БЕЛИЋ 1905: 90–123). По њему, вокално *л* се сачувало само у тимочким говорима⁴, док је у

⁴ Најновија истраживања појединих призренско-тимочких говора пружају нешто подробнију и другачију слику о судбини вокалног *л* на овим просторима (в. Смиљковић, Жугић, Стојановић 2009: 26–28).

осталим дијалектима иновирало у различите рефлексе: у лужничком и сврљишко-заплањском у *љ*, у јужноморавском у *лу*, при чему је и у једном и у другом нешто ређе дало вокал *у*.

11. 1. У говору јабланичког краја као јужноморавском, вокално *л* је уз рефлекс *лу* (*слуба, слуба, слуби, слубице*) и *у* (*вуба, вубен, вубенија*) дало и рефлекс *ли* (*глић, глићам, дибок, дибокко, дибина*) и *љу* (*жљуба, жљуб, жљубка, прежљубим се*). Белић сматра да рефлекс *ли* није настао непосредно од вокалног *л*, већ посредно, од *љ*, *љ*, у појединим примерима (БЕЛИЋ 1905: 122). Појаву рефлекса *љу* Белић објашњава једначењем по месту и начину артикулације сугласника *л* и сугласника *ж* који му претходи (БЕЛИЋ 1905: 123).

Шире о рефлексима вокалног *л* у говору јабланичког краја в. ЖУГИЋ 2005а: 70, 90, 363 и XIV и СМИЉКОВИЋ, ЖУГИЋ, СТОЈАНОВИЋ 2009: 26–28.

11. 1. 1. Рефлекси вокалног *л* сачувани су и у микротопонимији јабланичког краја: у (*Вуков чукар, Вуча рупа, Дубица, Дугачка валдга, Жутуца, Јабука, Јабучје, Црвена јабука*), *љу* (*Жљубин език*).

Вокално *р*

12. За говор јабланичког краја се може констатовати нешто шира употреба слоготворног *р* у односу на стандардни српски језик, а овакво стање потврђују истраживачи и осталих призренско-тимочких говора.⁵ Разлике између ова два идиома огледају се у дистрибуцији овог сонанта.

12. 1. Реч је о иницијалном вокалном *р* секундарног порекла које је резултат губљења сугласника *х* у иницијалној позицији (*ркам, рњака, ркољак, рскам, рскавица*) или о финалном *р* након губљења *х* у финалној позицији (*вр*), односно о медијалном вокалном *р* након губљења вокала који долази иза сонанта *р* (*пришина, пргон, врћам*) као и о иницијалном вокалном *р* под истим условима (*рж, ржен, рженица*). У свим наведеним случајевима сонант *р* постаје слоготворан.

12. 2. У микротопонимији су потврђене следеће позиције вокалног *р*: вокално *р* у иницијалној позицији након губљења *х* (Волвачки *рид*, Гдли *рид*, Под *рид*, *Ридиште*), вокално *р* у медијалној позицији након губљења *х* (*Врселско*), вокално *р* у финалној позицији након губљења *х* (На *вр*), вокално *р* у медијалној позицији након губљења вокала (*Врновачка њива, Врновачка црква, Врновче, Горњи пргон, Дркулски поток, На врновачко, Црпуљарке*).

⁵ Богдановић 1979: 11–13; Богдановић 1987: 81–83; Марковић 2000: 41–43; Вукадиновић 1996: 67–71; Ћирић 1999: 64, 65.

Редукција вокала

13. Редукцијом вокала у сва три положаја (иницијалном – афеза, медијалном – синкопа и финалном – апокопа) обухваћени су сви говори призренско-тимочке говорне зоне. Ми ћемо овде навести само потврде из јабланичког говора, а шире о овој појави са примерима и у осталим призренско-тимочким говорима, видети у СМИЉКОВИЋ, ЖУГИЋ, СТОЈАНОВИЋ 2009: 36–42.

13. 1. Редукција вокала је у јабланичком говору знатно заступљенија у општем лексичком фонду у поређењу са стањем ове појаве у микротопонимији. То се свакако може објаснити тиме што су редукцијом вокала на нивоу свеукупног говора захваћене бројне морфолошке категорије, од којих неке имају врло фреквентну употребу.

13. 1. 1. Примери афезе у јабланичком говору: *ѐродром*, *контација*, *те* (под *кастрим*), *сѐнција*, *тикѐта*, *нѐкција*, *скѐруша*, *вѐтим*, *прѐзам*, *тѐрник* (ЖУГИЋ 2005а).

13. 1. 2. Примери синкопе: *толко* (под *бѐл*), *кѐлко* (под *берѐм*), *гѐтвим*, *угѐтвим*, *забрѐвам*, *забрѐљам*, *крз*, *навѐм* (под *ѐла*), *добрѐјтро*, *сѐчим* (ЖУГИЋ 2005а).

13. 1. 3. Примери апокопе: *бађѐв*, *ѐл* (под *избрѐчим*), *дѐл* (под *изнаврѐљам*), *не мѐж* (под *ѐрчим*), *мѐг* (под *котлајка*) (ЖУГИЋ 2005а).

13. 2. Стање редукције вокала у микротопонимији: афеза (Куде *Рѐнђелово лѐјзе*, Њиве на *рѐлију*, *Рѐнђелов забел*, *Скѐруше*, *Циѐин брѐс*); синкопа (*Доњи прѐдн*, *Врнѐвачко*, *Илинска долиѐна*, *Јѐвчинска мѐла*); апокопа (*На бандѐр*).

Примери из микротопонимије такође показују да редукцији подлеже вокал који није под акцентом.

Супституција вокала

14. У јабланичком говору, као и у осталим призренско-тимочким говорима, у артикулацији је изражена појава замене једног вокала неким другим вокалом. Овоме су подложни вокали у неакцентском слогу, док они који су под акцентом имају стандардну артикулацију. „Иначе је дистрибуција вокала релативно слободна: сваки од њих може се у начелу јавити у почетном, средишњем и завршном положају речи, а такође и испред и иза сваког консонанта” (ИВИЋ–РЕМЕТИЋ 1981: 590–594).

14. 1. До супституције једног вокала другим долази најчешће услед јаког утицаја гласова у окружењу неакцентованог вокала. По Белићу, на замену вокала најснажније утичу палатални сугласници и лабијали. Палатални сугласници доводе до преласка отворених вокала у затворене. Лабијали чине „да се и самогласници изговарају лабијално,

тј. да *a* пређе у *o* или *y*, *e* у *o*, *o* у *y*” (БЕЛИЋ 1905: 17). Природа експираторног акцента доприноси задржавању напегнуте артикулације вокала у акцентованом слогу и отварању артикулације у неакцентованом слогу (БЕЛИЋ 1905: 32). Станојевић ово назива „мућењем вокала” (СТАНОЈЕВИЋ 1911: 369). Сходно томе, може се говорити о фонетским разлозима наведене појаве (међусловна вокална асимилација – затварање вокала у неакцентованом положају, међусловна дисимилација – затварање вокала у неакцентованом положају). Разлози супституције вокала могу бити и морфолошке природе. Некада се супституција не може објаснити ни фонетским ни морфолошким разлозима. Тада говоримо о аналогiji.

14. 2. Супституцију вокала ћемо изложити по вокалима супституентима. Примере ћемо наводити само за јабланички говор, а за реализацију ове појаве у осталим призренско-тимочким говорима, као и за детаљно образложене узроке који до супституције вокала доводе, в. у: (СМИЉКОВИЋ, ЖУГИЋ, СТОЈАНОВИЋ 2009: 42–56).

Вокал А:

А место О: *кв`ачка*, *стам`ак*, *бак`ал*, *рагожа*, *раг`ошка*, *апат`ека*, *апатек`ар*, *апатек`арка*, *апер`атор*, *апер`ација*, *аперис`ујем*, *мат`ика*, *мат`иче*, *мат`иченце*, *удави`ца*, *удавьц*, *удавич`етина* (ЖУГИЋ 2005а).

А место Е: *к`ладанац*, *к`ладанче*, *бајт`он*, *бајтон`ирам*, *бајтони`рање*, *к`овчак* (ЖУГИЋ 2005а).

Вокал Е:

Е место А: *ек`тер*, *петлиж`ан* (под бачаванцијка), *држев`љансто*, *јестьк*, *новченик*, *пријет`ељсто*, *чер`апа*, *чер`апка*, *чер`апче*, *чешй`ре*, *чешй`рке*, *чешир`лија*, *иц`епен* (под иц`епим), *доц`епен* (под доц`епим), *зац`епен* (под зац`епим), *ц`епен* (под чешй`ре), *дрем`ем*, *гологр`адес*, *гологл`авес*, *гологр`удес*, *гологр`акес*, *зацр`њес*, *окр`углес*, *сј`агњеста* (ЖУГИЋ 2005а).

Е место И: *ветр`ина*, *мен`ђуша*, *мен`ђушка*, *мерй`шем*, *р`език*, *резик`ант*, *р`езично*, *р`езичан*, *резик`ујем*, *ентерес`антан*, *ентересантно*, *слез`енка*, *л`ете*, *зиме* (ЖУГИЋ 2005а); *извй`нете*, *уз`нете*, *б`ерете* (ЖУГИЋ Гр.).

Е место О: *не`њс*, *не`њске* (ЖУГИЋ Гр.); *ев`е*, *ет`е*, *ен`е*; *стар`ејко*, *старејков*, *стар`ејковица* (ЖУГИЋ 2005а).

ВОКАЛ И:

И место Е: *киц`еља*, *киц`ељка*, *киц`ељче*, *чик`ерка*, *ши`ћер*, *шићер`чк*, *шићер`ција*, *њиг`ов*, *тйке* (тек) (ЖУГИЋ 2005а); *п`ешки* (ЖУГИЋ Гр.).

И место У: *запй`шим*, *запиш`ало*, *запиш`ујем*, *сй`рутка* (ЖУГИЋ 2005а).

И место О: *ни`ки*, *св`аки*, *чикул`ада*, *чикул`атка* (ЖУГИЋ 2005а).

ВОКАЛ О:

О место А: *òбове́за, òбове́зан, по̀при́ка, по̀прикòвина, со̀берèм, со̀би́рам, со̀бо̀р, со̀бо̀ри́ца, со̀бо̀ри́ца, остàл, остàлче, остàлченце, до̀лѐко, до̀лѐчан, до̀лѐчко, ми́трољèз, ми́трољèзац, одòд̀де, одòд̀кле, одòд̀нде, одòд̀тле, сè̀дом, ò̀сом, осомнàес* (ЖУГИЋ 2005а).

ВОКАЛ У:

У место О: *ку̀гà (под кòј), дòкту̀р, дòкту̀ров, дòкту̀рка, ра̀му̀ни́ка, ра̀му̀ни́каш, ра̀му̀ни́че* (ЖУГИЋ 2005а).

15. Сада ћемо прегледати примере супституције вокала у микротопонимији, по истом принципу који је примењен на апелативну лексику.

ВОКАЛ А:

А место О: *Ждèглавачко, Ливàда куде Сатìрови, Расу̀ља, Расу̀љче, Троjàнова њива.*

А место У: *Ба̀љубàшино.*

А место Е: *Вла̀дин кла̀данац, Кла̀данац, Кла̀данчина, Мѝтин кла̀данац, На кла̀данац.*

А место И: *Куде парамìду, Парамìда.*

ВОКАЛ О:

О место А: *Бобàнђин ја̀з, Бобàнђина њива, Па̀до̀лиште.*

О место У: *Копу̀сница.*

ВОКАЛ И:

И место О: *Їзвир.*

ВОКАЛ Е:

Е место А: *Језа̀ва, Јеру̀га, Јесèње, Кѝтесто кру̀шче, Ма̀ла језàва, Сено̀пађа, Ђеремìдица, Ђеремìциница.*

ВОКАЛ У:

У место О: *На дòкту̀рово.*

Слабије изражена супституција вокала, бар на микротопонимском корпусу којим ми располажемо, сматрамо да се може разумети као резултат реципрочног односа општег лексичког корпуса и микротопонимског корпуса испитиваног говора.

Консонантски систем

16. Консонантски систем јабланичког говора, попут осталих говора призренско-тимочке дијалекатске зоне, диференцира се од стања у савременом српском језику. Диференцијација иде у два смера. Први се огледа у одсуству, губљењу или ишчезавању неких консонаната, односно њиховим специфичним рефлексима (консонант *x* се потпуно

изгубио из употребе а његову судбину готово да дели и фонема *ф*), сонанти *ј* и *в* су нестабилне артикулације која у појединим позицијама иде до потпуног артикулационог елиминисања. С друге стране, у говору се доста добро чува африката *дз* (*s*).

16. 1. За консонантизам овог говора везују се многе фонетске појаве које га оштро диференцирају од стања у стандардном српском језику: чување сонанта *л* у финалном положају, чување старог јотовања, изостајање новог јотовања лабијала, чување неких старих сугласничких група, упрошћавање неких сугласничких група, у неким сугласничким групама долази до супституције сугласника асимилацијом или дисимилацијом, у неким од њих долази до африканизације или до њихове измене у иницијалној позицији услед дисимилације или даљинске дисимилације. Уочава се и појава уметања сугласника на почетку или у средини речи, упрошћавање финалних консонантских група. Консонантизам прати и гласовна појава метатезе.

16. 2. Ми ћемо се овде, у најкраћим цртама, задржати на неким појавама у консонантском систему јабланичког говора, уз навођење примера и из микротопонимије.

Сугласник *х*

17. Фонема *х* је ишчезла из свих позиција у речи: у иницијалном положају (*лѝд, лѝб, рѝним, ѝтам*); у медијалном положају (*увѝтим, урѝним, сарѝним, сѝрана*); у финалном положају (*одмѝ, орѝ, врѝ, смѝ(смех)*) (ЖУГИЋ 2005а).

17. 1. На месту некадашњег гласа *х* у интервокалном положају, након његовог губљења, развили су се нови гласови *в* и *ј*: *мѝвар, мѝве, мејѝнке, мејѝри*. У примерима *кѝдник, вѝздук, плек, тѝпик, плѝкан, пѝзук, парѝкија, приѝкод, Тикѝмир*, у свим позицијама, глас *х* је супституисан гласом *к* (ЖУГИЋ 2005а: XV).

17. 2. Овакво стање сугласника *х* присутно је и у микротопонији јабланичког краја, с тим што нисмо наишли на примере супституције гласа *х* гласом *к*.

17. 2. 1. Губљење иницијалног *х* посведочено је примерима: *Алѝга, Амбарѝште, Аниште, Асѝновке, Аѝи Селѝмов мѝс, Рѝд, Рѝдѝр, Рѝдиште, У Исѝр*.

17. 2. 2. Ишчезавање медијалног *х* имамо у микротопонимима: *Врсѝска дољина, Дѝмчина мѝла, Карѝсановиѝца*.

17. 2. 3. Губљење финалног *х*: *Куде орѝ, На врѝ*.

17. 2. 4. У микротопониму *Мејѝане х* је супституисано сонантом *ј*.

17. 2. 5. Супституент *в* забележен је у примерима: *Сѝве топѝле и Сѝви брѝс*.

Сугласник *j*

18. Сви истраживачи појединих регија призренско-тимочких говора указују на околност нестабилне артикулације сонанта *j*. Осим тога, истиче се да ова његова особина није својствена само призренско-тимочким говорима, већ и осталим штокавским говорима, укључујући и стандардни српски језик.

18. 1. У дијалекатским монографијама и речницима с овог подручја, бележи се губљење сонанта *j*, као и његова редуција, што је најчешће изражено у медијалном положају, у вокалским секвенцама. Такође, истраживања показују и формирање секундарног, протетичког *j*.

18. 2. Слично је стање сонанта *j* и у говору јабланичког краја. Прегледаћемо најпре степен редуковања овог гласа у медијалном положају, у вокалским секвенцама, до његовог потпуног елиминисања, као и елиминисање овог гласа у иницијалном положају, а потом стварање протетичког гласа *j*.

У медијалној позицији, у вокалским секвенцама, редуција је изражена. Ово је разлог због којег се у литератури овај глас третира као прелазна фонема (*i*). О факторима који утичу да се сонант *j* артикулише као неслоговно *i*, Павле Ивић каже: „Овај се сонант артикулише као неслоговно *i* слабије или јаче у зависности од околних гласова, од акцента и најзад од темпа говора и говорних навика, степена пажљивости и прецизности артикулације појединих говорних представника” (ИВИЋ 1957: 104).

У иницијалном положају, пред вокалом *e*, сонант *j* има нулту реализацију, тј. бива елиминисан: *едва̀*, *ез̀ик*, *ѐктер*, *ѐлек*, *есеньс*, *еч̀ьм*, *еч̀мѐн*, *ед̀ѐм*, да ме *e* слушаја (под гдљча) (ЖУГИЋ 2005а).

Сонант *j* се у медијалном положају, у вокалским секвенцама *a-e*, *a-и*, *o-e*, *o-и*, *y-e*, *e-e*, *и-e*, *и-и* артикулише као неслоговно *i* или се елиминише. Виши или нижи степен редуције, у Речнику говора јабланичког краја, као и у овој студији, бележен је као експонирано *j* (ЖУГИЋ 2005а: XV). Примере за редуковано *j* због њихове бројности нећемо наводити, већ ћемо навести само примере у којима сонант *j* има нулту реализацију, односно, у којима се елиминише: *нѐма два̀ес кйла* (под скѓвранка), *но̀ге искр̀шйла траж̀еѐћи*, *краве да п̀дим* (под гм̀арам), *што не ч̀ѓе* (под гл̀увка), *мо̀ѓ мѐсто* (под гњѓздим се), *да сто̀й* (под горња̀чанка) (ЖУГИЋ 2005а).

Сонант *j* има нулту реализацију у финалном положају, односно, испред *и* у 2. л. ј. императива (*нѝ*, *мѝ се*, *измѝ се* и сл.) (ЖУГИЋ Гр.).

До губљења сонанта *j* долази када се нађе испред сугласнике секвенце *ск-* или иза африкате *ч:* *комишйске* куће, *занатлиску* радњу,

кафеџиска пòблага, рабаџџскога коња, òвчо млекò, лисџче рупè (ЖУ-ГИЋ Гр.).

18. 3. Секундарни сонант *j* се развио у све три позиције, а најчешће се јавља у медијалној позицији, ради укидања хијата након губљења сугласника *x*, *v*. У јабланичком говору, што је типично и за остале говоре призренско-јужноморавског дијалекта, овај глас се јавља и ради укидања хијата насталог вокализацијом финалнога *л* у радном глаголском придеву мушког рода једнине.

Примери протетичког *j* након губљења *x*: *снаја*, *леја*, *стреја*, *мје*, *мејунке* (ЖУГИЋ 2005а).

Протетичко *j* ради разбијања вокалске секвенце у речима стравог порекла: *авијон*, *камијон*, *милијон*, *дујет* (ЖУГИЋ Гр.).

Протетичко *j* у иницијалном положају ради уклањања хијата у сантхију: *јектер*, *јела* (ходи, дођи), *јџе*, *јужар*, *јужарљк*, *јулар*, *јуларче*, *јутре*, *јутредан* (ЖУГИЋ 2005а).

Протетичко *j* у финалном положају код заменица и прилога: *кòј*, *никој*, *овàј* (жена), *овòј* (дете), *овèј* (девојке), *онàј* (тетка), *онòј* (куче), *овакòј*, *онакòј*, *тој* (кравче), *теј* (диње), *такòј* (ЖУГИЋ 2005а)⁶.

18. 4. Сонант *j* у микротопонимији одражава стање у јабланичком говору као целини.

У вокалским секвенцама: *a-a*, *o-a*, *o-o*, *o-y*, *y-a*, *e-a*, *e-o*, *u-a*, *u-o*, *u-y*, сонант *j* је стабилан и углавном се добро чује, а артикулација се ређе помера према неслоговном *i*: *Зајачка* њива, *Тројаново*, *Славујавски* рид, *Брејановачко*, *Туприја*, *Кавгалија*, *Њиве на ралију*, *Под корију*.

У вокалским секвенцама: *a-e*, *a-u*, *o-e*, *o-u*, *y-e*, *e-e*, *u-e*, *u-u*, сонант *j* има висок степен редукције који се безмало може изједначити са елиминисањем: *Заједница*, *Шайнова* долина, *Нòина* њива, *Поишите*, *Стàноино*, *Блàгоино*, *Гндишите*, *Миинске* њиве, *Циин* брès, *Борђиин* брès, *Илиина* падина.

Тако се понаша и *j* пред сугласничком групом *ск*- или африкатом *ч*: *Банаклиска* њива, *Калеџиска* њива, *Њиве до Рубеске* ливаде; *Печин* забел, *Зачи* поток.

Потпуно елиминацију сонанта *j* у иницијалном положају имамо у микротопонимима *Ечменка* и *Жљуњин ези*.

У нашим примерима микротопонимије, секундарно *j* се јавља само у иницијалном положају: *Јерин* вџр, *Јужарска* долина.

⁶ За стање у другим говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне в. Смиљковић, Жугић, Стојановић 2009: 59–71.

Сонант *в*

19. Када је реч о стању сонанта *в* у јабланичком говору, он се редукује или елиминише с једне стране, а с друге стране се развија као секундарни *в*.

19. 1. Сонант *в* се губи у консонантској секвенци *-ств-* насталој од *-штв-*: *држевља̀нсто*, *дру̀сто*, *ку̀мсто*, *на̀следсто*, *потом̀сто*, *пријетељ̀сто*, *роп̀сто* (ЖУГИЋ 2005а).

Овај сонант се најчешће елиминише и упрошћава групу *-вљ-* у итеративним глаголима: *заба̀љам*, *забра̀љам*, *оста̀љам*, *опра̀љам*, *препра̀љам*, *распра̀љам се*, *спра̀љам* (ЖУГИЋ 2005а).

19. 2. Секундарни сонант *-в-* развија се у хијату након губљења *-х-*: *дува̀н* (под ора̀), *глува̀н*, *глу̀вка*, *глу̀вча*, *су̀в*, *су̀вачьк*, *сувору̀кес*, *сувору̀кла*, *сувору̀коња* (ЖУГИЋ 2005а).

У хијату, испред вокала задњег реда, ради разбијања вокалске групе, развило се секундарно *-в-*: *ја̀нувар*, *фѐбрувар*, *ка̀ра̀вула* (ЖУГИЋ 2005а).

Аналогијом се успоставља *-в-* у хијату на месту *-ј-*: *разбѝвам*, *опѝвам се* (ЖУГИЋ 2005а).

Морфолошког је порекла *в* у неким глаголима: *да̀вав* ни, ко да ти *да̀ва* (под петлижа̀нче), *прода̀вам*, *разда̀вам*, *ода̀вам* (ЖУГИЋ 2005а). Ову појаву први бележи БЕЛИЋ (1905: 524), а након њега: (БАРЈАКТАРЕВИЋ 1977/1: 232; СТЕВАНОВИЋ В. 1969: 405; БОГДАНОВИЋ 1987: 183; МАРКОВИЋ Ј. 2000: 70; МИТРОВИЋ 1984; ЗЛАТАНОВИЋ 1998; ЈОВАНОВИЋ 2004; ЖУГИЋ 2005а).

Секундарно *-в* се развило у 3. л. мн. презента код глагола Белићеве VII врсте фонетским путем од секвенце *-ају*, *-ау*, *-ав*, а одатле се аналогијом уопштило и код осталих глаголских врста: *заврша̀вав* (под горња̀чанин), *сва̀ђав се* (под ви́кот), *ва̀ђав* (под ва̀ђам), *промѝнев* (под прову́ждим), *јед̀ев* (под гњила̀в), *плет̀ев* (под вењц), *рабòтив*, *промѐнив се* (под промѐним се), *во̀лив* (под ва̀риво), *врзу̀јев* (под врзу̀јем) (ЖУГИЋ 2005а).

Аналошко *в* се развило у деминутивним облицима глагола пијем: *пѝвкам*, *пи́вњу̀јем*, *пѝвни* (ЖУГИЋ 2005а).

19. 3. У микротопонимској грађи јабланичког краја, промене везане за сонант *в* су фонетске природе.

Сонант *в* се елиминише из сугласничких група *-вљ-* (*Тро̀љива* орница, *Цр̀љивка*) и *-кв-* (*Ћòсина* б̀ука).

19. 4. Секундарно *-в-* се јавља на месту ишчезлог *х* ради укидања хијата: *Вр̀вина*, *Су̀ве* топо̀ле, *Су̀ви* бр̀ес. Такође, протетичко *-в-* настаје ради разбијања вокалске групе у примеру *Ка̀ра̀вула*.

19. 5. У примеру *Вѝлипова* падѝна, сонант *в* се јавља као супституент гласа *ф*, који је у овај говор ушао са страним речима.

Сугласник *ф*

20. Сугласник *ф* у говору јабланичког краја чува се у речима страног порекла, али и у њима најчешће алтернира са *в* (в. ЖУГИЋ 2005а, одреднице под *ф* које су углавном упућене на исте одреднице у којима је *ф* замењено са *в*).

20. 1. На испитиваном подручју су са сугласником *ф* забележени само микротопоними антропонимског порекла. Њихов број је невелик па их доносимо у постојећем обиму: *Зафирова* њива, *Фајдин* забел, *Феризово*, *Филина* долина, *Филопова* долина, *Фулакова* њива.

Африката *с*

21. У говору јабланичког краја, као и у читавој призренско-тимочкој дијалекатској зони, африката *с* је саставни део консонантског система.

21. 1. Може се наћи у иницијалном и медијалном положају, док је у финалном положају резултат асимилације по звучности према почетном гласу речи која следи.

Глас *с* у иницијалном положају ван сантхија: *свѣкнем* (млатнем, треснем), *свѣрка* (рупа, отвор, шупљина), *сѣва* (слина) и њени бројни деривати (*сѣвав*, *сѣвла*, *сѣвља* и др.), *сука* (зуква). *Речник говора јабланичког краја* бележи 65 одредница са *с* у иницијалној позицији (ЖУГИЋ 2005а).

Глас *с* у медијалном положају: *брѣса*, *брѣсољѣв*, *осѣбнем*, *насрѣам*, *усвѣрим се* (упиљим се), *засѣрам*, *засѣдам* (ЖУГИЋ 2005а; ЖУГИЋ 2005а: XV).

С у финалном положају: На *нијас* да заузнев (под зором) (ЖУГИЋ 2005а); *месѣс* дња, у *Лескѣвас* да љде (ЖУГИЋ 2005а: XV). У сантхију се овај глас јавља и у иницијалном положају асимилацијом по звучности према гласу из претходне речи: о[д] *свѣчњак* тој, пре[д] *сѣру*, пре[д] *сбирѣње* (ЖУГИЋ Гр.).

20. 2. У говору јабланичког краја африката *с* има статус фонеме.⁷ О томе сведочи и *Речник говора јабланичког краја* у коме је посведочен већи број лексема са *с* које немају еквивалент са *з*: *свѣска*, *сѣва*, *сѣвав*, *сѣвавка*, *сѣвавко*, *сѣван*, *сѣвла*, *сѣвлим*, *сѣвља*, *сѣљав*, *сѣљавим*, *сѣљавка*, *сѣљавко*, *сѣвља*, *сѣљча*, *сѣнса* (ретка, водњикава слина), *сѣрлим* (ЖУГИЋ 2005а).

⁷ О африкати *с* као фонему говоре још: Јовић 1968: 64; Богдановић 1979: 34; Марковић 2000: 76–77. За разлику од њих, у нашој дијалектолошкој литератури постоји и мишљење да африката *с* нема способност образовања фонолошке опозиције са гласом *з*: Станојевић 1911: 380; Симић 1972: 119–120; Пецо–Милановић 1968: 272.

20. 3. Микротопонимија, такође, потврђује африкату *s* у иницијалном положају (*Свѣрово*, *Свѣрке*), медијалном положају (*Брѣсно* кладанче) и у сантхију у иницијалном положају (По[д] *зѣбел*).

Сугласник *л* на крају речи и слога

21. Судбина сугласника *л* у финалном положају је језичка црта која диференцира дијалекте унутар призренско-тимочке дијалекатске зоне: реч је о његовом чувању и у категорији радног глаголског придева мушког рода једнине у сврљишко-заплањском и тимочко-лужничком дијалекту с једне стране⁸ и о замени овог гласа са *а* у призренско-јужноморавском дијалекту, у новије време, врло ретко, о замени са *о* и то, углавном, код млађе популације под утицајем школе и средстава јавног информисања. Ако се ова појава занемари, финално *л* је у јабланичком говору као призренско-јужноморавском, у радном гл. пр. м. р. јд. дало *а*: *радѣја*, *писѣја*, *чуваја*, *имаја*, *прерипѣја* итд.

21. 1. Иначе, финално *л* је у јабланичком говору, у осталим категоријама (именице, придеви, прилози) сачувано и одговора стању на простору П–Т зоне као целине. Сугласник *л* је сачуван и у медијалном положају, односно на крају слога. Појаву ћемо прегледати према положају и у осталим граматичким категоријама.

Финално *л* у именицама: *вѣтал*, *вол*, *дел*, *ђавол*, *жал*, *зѣбел*, *орѣл*, *пѣпел*, *петѣл*, *сокол*, *сол* (ЖУГИЋ 2005а).

Финално *л* у придевима: *вѣсел*, *гол*, *дебѣл*, *кѣсел*, *цел* (ЖУГИЋ 2005а).

Финално *л* у прилозима: *одоздѣл*, *оздѣл* (ЖУГИЋ 2005а).

Сугласник *л* се чува и на крају слога у средини речи: *белчѣг*, *вѣселѣика*, *дѣлник* (радни, непразнични дан), *зѣлва*, *селѣѣ*, *смолнѣца* (ЖУГИЋ 2005а).

Сугласник *л* на крају слога у придевима: *дѣколан*, *стѣлна* (ЖУГИЋ 2005а).

21. 2. У микротопонимији, што је с обзиром на општу структуру ових ономастичких јединица разумљиво, примере чувања сугласника *л* у финалном положају и на крају слога у медијалном положају, налазимо углавном у вишечланим микротопонимима који у својој структури имају именицу или придев са сачуваним *л*.

Микротопоними са финалним *л*: Бѣгов *зѣбел*, Голѣм *зѣбел*, Гѣрњи *дѣл*, *Дѣл*, Мал *зѣбел*, На *бѣл* камен.

⁸ Богдановић 1987: 104. Марковић (2000: 81–83) истиче да је сугласничко *л* најмаркантнија црта у Говору Запања на основу које је извршена подела овог говора у две зоне: у зони I *л* се чува како у именицама, придевима, прилозима, тако и у радном глаголском придеву м. р. јд., док је у зони II запажено чување *л* у радном гл. пр. м. р. јд., али је чешћа појава преласка *л* у *а*.

Микротопоними са очуваним *л* на крају слога, односно у средини речи: *Врселска долина, Врселско, Гдлка, Делнице, Лугарске делнице, Раздологи, Селска долина.*

Микротопоними у којима један члан чува *л* у финалном положају, а други на крају слога: *Ранђелов забел, Селски дол.*

Јотовање

22. У јабланичком говору изостају резултати старог јотовања, а то је одлика и осталих П–Т говора⁹.

22. 1. Појава обухвата нејотоване облике трпног придева. Примере ћемо ради прегледности навести по сугласнику из основе: д: *зградено, навадена башча, наредено, оградено*; т: *заватен, закитен, испратен, накабатен, поље неуработено* (под бавење), *уватен*; с: *донесен, принесено му, раскодтен, украсена венчаница, деца усампасени*; з: *размазене унуке, згазене сливе, угазена земња*; л: *све потулене, брат оделен, онй поделени*; п: *купено, млекò поклòпено, све испоклòпено, вепрòви шкòпени, заклòпена кутија*; б: *грабена погача, дрòбено млекò, зарòбена у кућу, здрòбени колачи, угрòбена девојка*; м: *измамена, калèмена крушка, намамена, обèд спремен*; в: *забрàвен, напрàвен, остàвен, растр̀вен мумуруз, удавене кокошке, уштàвена ко̀жа, штàвени опњци.*

Овако је и код глаголских именица: *грабење, водење, вадèње, телење, галèње, везèње, калупèње, косèње, носèње.*

22. 2. Јотовани облици су ретки, чак много ређи него у неким другим говорима П–Т зоне, нпр. заплањском¹⁰: *рòден, али рођен брат, рођена сестра, же́њен, нежењен.*

Аналошки облици су такође ретки: *говедина али и говеђина, јагњèђина, пилèђина.*

Група *ст* је најчешће нејотована: *некр̀стен, искр̀стени снòпја, ожалòстен, намèстена сòба, оч̀истен обòр.*

Новим јотовањем нису обухваћени лабијали: *грòбје, здр̀авје, др̀вја, снòпја.*

У овом говору група *јд*, у глаголима сложеним од глагола на *ити*, увек подлеже јотовању: *дд̀ћем, на̀ћд, по̀ћд, сна̀ће се* и сл.

22. 3. Примери у микротопонимији: *Гòрњо раскр̀сје, Грòбје, Дòњо раскр̀сје, Дубја, Дуб̀је, Испод грòбје, Кàлени брес, Каштаварско грòбје, Куде грòбје, Купена њива, Лив̀ађе, Нòво грòбје, Огра̀ђа, Под грòбје, Поза грòбје, Раскр̀сје, Стòчно грòбје, Трсени п̀ут, Циганско грòбје.*

⁹ О овоме в. Белић 1905: 151, Богдановић 1987: 202, Марковић 2000: 83–85.

¹⁰ Марковић 2000: 84.

Палатализација

23. Резултати палатализације елиминисани су у вокативу именица мушког рода (*човеку, Прѣдрагу*).

23. 1. Глаголи прве врсте у 3. л. мн. имају *ч, ж* аналогично према осталим лицима (*печѣв баницу, стружѣв дѣске*).

Аналогијом према презенту имамо и палатализоване гласове у императиву (*пѣчи леб, вѣчи се там*) (ЖУГИЋ 2005а: XV).

23. 2. Слични су резултати палатализације и у осталим П–Т говорима¹¹.

23. 3. Примери палатализације у микротопонимији: *к > ч* пред *-и* у суфиксима: *Доња речѣца, Лучиште, Речѣца, Рѣчиште, Чардачѣне*; *к > ц* пред множинским наставком *-и* у *Бузалци, Доњи трсаѣи*.

У примерима *Бузалѣки, Јарчиште* *ч* није настало од *ц* (преко *бузалци, јарци*), већ од *к* (*бузальк, јарак*) (уп. СТЕВАНОВИЋ 1975: 127).

Једначење сугласника по звучности унутар речи као целине и у сантхију

24. У једначењу сугласника по звучности у појединачним речима нема одступања у односу на стандардни језик: *б > п* (*бапка, врапка, гропчѣ, колипка, ливатка*), *д > т* (*јаготка, ономаѣке*), *з > с* (*повѣска*), *џ > к* (*слѣкче*).

24. 1. Далеко су израженије сугласничке промене у сантхију од којих истичемо: а. једначење по звучности а потом губљење сугласника на крају прве речи: *к[д] ти казујем, туј и[з] село, ле[б] под вршњик, па с[г] кѣт паднула, мутла[к] гу завидо, за пе[т] дња, гле[ђ] ѣе се скине, од ло[ш] живот; б. губљење сугласника након једначења по звучности пред африкатама с елементом гласа који се губи: сестра о[д] чѣчу, к[д] ѣе идеш, с[г] ѣе дође, о[д] Црногорци; в. једначење по звучности а потом губљење или стапање сугласника са сугласником наредне речи: *к[д] цвѣ рабѣтиш, о[д] цвѣдбу, о[д] цѣганицу, по[д] цѣжбу, да пѣвне о[д] цѣк, отк[д] цѣ брѣчиш* (ЖУГИЋ 2005а: XVI).*

У сантхију, будући да је реч о говорном језику, асимилација сугласника по звучности је израженија: *збок тѣбе, з деѣа, Лесковас за мѣне, мѣсес дња*.

24. 2. Сугласничке промене, као резултат једначења по звучности, присутне су и у микротопонимији јабланичког краја: *Гѣлино ливѣче* (*ливаче < ливатче < ливадче*), *Гладешче* (*< глѣдежче*), *Глокчѣ* (*< глогче*), *Залушка банѣра* (*< залужска < залушска*), *Куде дучѣ* (*< дудче < дутче*), *Раскрѣје* (*< разкрѣје*), *Распѣтине* (*< распутине*).

¹¹ В. нпр.: Богдановић 1987: 124, 125; Марковић 2000: 87.

Примери микротопонима са сугласничким променама у сантхију: *Испо[д] цело*¹², *Отку[д] цвирьчко*, *По[д] сàбел*, *Пот Колò*, *Пот Копак*, *Пот Корìју*, *Пот Плòче*, *По[д] Цтрàну*, *Порет кàсарине*, *Прет Колибу*, *Срет пòље*, *Сре[д] целò*, *Ус нут*, *Ус путину*.

Примери микротопонима са африкатама насталим као резултат сугласничких промена: *Арнауџки нут*, *Арнауџки грòб*, *Брег до пертаџко*, *Граџкò*, *До пертаџко*, *Доњо пертаџко*, *Зорбаџки бузальк*, *Пертаџка воденица*, *Пертаџко*, *Пертаџко брдо*, *У граџкò*.

Консонантске групе

Сугласничке групе у иницијалном положају

25. Јабланички говор чува старе сугласничке групе:

Група *сл*: *слива*, *сливар*, *сливарник*, *сливка*, *сливњак*, *сливòв*, *сливовица*, *сливче* (ЖУГИЋ 2005а).

Група *цвр*: *цврс*, *цврсто* (ЖУГИЋ 2005а).

Група *цр*: *црешња*, *црешњар*, *црешњиче*, *црешњòв*, *црешњовàча* (ЖУГИЋ 2005а).

25. 1. Промене у сугласничким групама: *пш* > *пч* и *пс* > *пџ* (у суседству плозива *с* и *ш* се у процесу асимилације африкатују): *пченица*, *пченичан*, *пченичка*; *пџето*, *пџетиште*, *пџување*, *пџујем* (ЖУГИЋ 2005а).

25. 2. Група *кћ* > *ћ*, односно бива упрошћена: *ћерка*, *ћера*, *ћеркетина*, *ћеркосујем*.

25. 3. Промене група *гн* > *гњ* (*гњездò*, *гњездим се*, *угњездим се*); *кл* > *кљ* (*кљеште*, *кљештав* – веома мршав, *кљештавка*, *кљештавка*); *жл* > *жљ* (*жљезда*, *жљèб*; *жљèбан*, *жљèбим се*, *жљèбла*, *жљèпча*) везане су за старо јат. Изузев примера *кљеште*, *жљèб*, *жљèзда* који су из ЖУГИЋ Гр., сви остали су из: ЖУГИЋ 2005а.

25. 4. Групе *мн* > *мл* (*млòго*, *млòжи се*, *млòзина*), *гњ* > *гл* (*глèтав*) дисимилацијом, а даљинском дисимилацијом *сн* > *сл* (*слимак*, *слимам*) (ЖУГИЋ 2005а).

Сугласничке групе у медијалном положају

26. Група *пс* > *пџ* (*липџујем*, *липџанка*, *липџанко*, *липџотина*), *жб* > *џб* (*вèйба*, *вèйбам*, *вèйбанка*), дакле *с* и *жс* се африкатују у суседству плозива.

¹² У Речнику микротопонима, као и у тексту студије, микротопоними нису бележени у фонетском изговору, будући да смо настојали да избегнемо могућност забуне у вези са обликом микротопонима и њиховим структуралним компонентама.

26. 1. Група *мљ > мњ* асимилацијом (*грмњава, земња, земњан, земњица*) (ЖУГИЋ 2005а).

26. 2. Иста гласовна појава условила је промену групе *нт > нт* (*пантим, пантење, пантивек*).

26. 3. Група *зм > зн* (*узнем*).

26. 4. Гласови *т, д* испред гласа *с* се асимилацијом упрошћавају, тј. дају африкату *ц*: *поцирак* (у примеру под подсирак), *поцирим* (у примеру под подсирим) (ЖУГИЋ 2005а), *прецедник, прецтава, прецтавља се* (ЖУГИЋ Гр.).

26. 5. Група *вн > мн* регресивном асимилацијом (*гумно, гумниште, одмначке, одмнашњи, одмно, рамница, рамно*) (ЖУГИЋ 2005а).

26. 6. Група *тљ > кљ* дисимилацијом (*запекљам, запекљување, запекљујем, отпекљам, отпекљување, отпекљујем, распекљам, распекљан, распекљујем, пекља, пекљавина, пекљам*) (ЖУГИЋ 2005а), а група *цл > цк* (*цицка*).

26. 7. Неке сугласничке групе су се у медијалном положају упроstile:

Група *вљ > љ* (*остаљам*); *постаљам, растаљам* (ЖУГИЋ Гр.).

Група *ст > с* (*асма*) (ЖУГИЋ Гр.).

Група *кв > к* (*бука, букар – буквик*) (ЖУГИЋ 2005а).

Група *шт > ч* (*бача, бачаваџија, бачаваџика*) (ЖУГИЋ 2005а).

Група *шч > ч* (*рачапатим се, рачетим, рачовечим, рачекљам*) (ЖУГИЋ 2005а).

Промене сугласничких група у финалном положају (упрошћавање)

27. Група *ст > с* (*брес, врлес, гарес, зацрњес, колес, корис, маз, младос, радос*) (ЖУГИЋ 2005а).

27. 1. Генерално посматрано, микротопонимски материјал потврђује само незнатни део свеукупног стања сугласничких група, присутног у говору јабланичког краја. Грађу ћемо разврстати по критеријуму чувања старих сугласничких група, по критеријуму упрошћавања и најзад по критеријуму осталих промена.

Чување старих сугласничких група

27. 2. Група *сл*: *Куде сливе, Миланов сливњак, На сливу, Сливњак, Сливчики, Цвѐине сливе*.

Група *цр*: *Црѐиња*.

Група *стр*: *Острикавица*.

Упрошћавање сугласничких група

28. Група *кв* > *к*: *Бу̀ка, Бу̀ка̀р, Бу̀ка̀рке, Ћ̀д̀сина бу̀ка.*

Група *вљ* > *љ*: *Тро̀љива орница, Цр̀љивка.*

Група *ст* > *с*: *Бѐли бр̀ес, Бр̀ес, Гол̀ем бр̀ес, Да̀рков м̀ос, Ј̀овин бр̀ес, Ка̀дичин бр̀ес, Кр̀с, Ку̀де м̀ос, Лив̀аче до м̀ос, Мос, На бр̀ес, Пр̀о̀пус, С̀уви бр̀ес.*

Гласови *д* и *т* испред *с* подлежу африкатизацији: *дс* > *ц*: *Гра̀цко, У гра̀цко; тс* > *ц*: *Арна̀у̀ци пу̀т, Арна̀у̀ци гр̀об, До пер̀та̀цко, До̀њо пер̀та̀цко, Зор̀ба̀цка кру̀шка, Пер̀та̀цка воденица, Пер̀та̀цко, Пер̀та̀цко бр̀до.*

Остале промене сугласничких група

29. Група *вн* > *мн*: *Гу̀мниште, Гу̀мно, Ра̀мни дѐл, Ра̀мња̀к.*

Група *шт* > *шч*: *Ба̀шча, Го̀рња ба̀шча.*

Група *шм* уместо *см*: *Партиза̀нска чѐшма, Па̀шина чѐшма, Чѐшма, Чѐшма̀рке.*

Метатеза

30. Ова гласовна појава присутна је у говору јабланичког краја. *Речник говора јабланичког краја* доноси већи број потврда ове појаве: *гр̀о̀ђе, л̀о̀ђе, пла̀дне, пла̀дниште, пла̀дну̀јем, кру̀шум, ра̀му̀ника, ра̀му̀ника̀ш, ра̀му̀ника̀шка.*

30. 1. У микротопонимији су забележени примери метатезе групе *јз* у *јз*: *Бу̀цино л̀о̀ђе, Господарско л̀о̀ђе, Дѐл над л̀о̀ђе, Дѝнино л̀о̀ђе, Ку̀де Ра̀нђелово л̀о̀ђе, Ло̀јза̀рски дѐл, Ло̀је, Ло̀јзишта, Ло̀јзиште, Мѝткино л̀о̀ђе, Нд̀во л̀о̀ђе, Под л̀о̀ђе, Ра̀нђелово л̀о̀ђе, Сви́рчко л̀о̀ђе, Ста̀ри л̀о̀ја, Ста̀ро л̀о̀је, Ста̀рилковско л̀о̀ђе, Та̀синим л̀о̀ђе, Ци́врино л̀о̀је.*

30. 2. Стара метатеза ликвида *дн* (пладне) сачувана је у *Пла̀дниште *rol-dьn-išče.*

Морфологија

Опште напомене

31. Говор коме припада испитано подручје показује знатна одступања од стандардног језика и у погледу морфолошких особина.

31. 1. О диференцијалним одликама граматичких категорија (именица, придева, заменица, бројева, глаголских облика) као и синтакси падежа, видети у: ЖУГИЋ 2005а: XVII–XXXVI; ЖУГИЋ 2010а.

Неке диференцијалне одлике именица и придева

31. 2. Будући да се именице и придеви јављају као основни конституенти у структури микротопонима, на неке њихове одлике укратко ћемо се осврнути и на овом месту (карактеристичан збирни облик именица мушког рода; придевски вид; карактеристични творбени суфикси; аналитичка деklinација, начин реализације и исказивања падежних односа). (Творбени модели микротопонима детаљно су размотрени у поглављу Структурна класификација микротопонима).

31. 2. 1. Збирни облици именица мушког рода фитонимског порекла, уз фреквентнији наставак *је* имају и наставак *ја*: *Благуње, Динино благуње, Дубја, Јасење, Ситно бресје, Куде куња / Куње, Парчино трње / Црно трње / Трње / Трња*.

31. 2. 2. Придеви средњег рода с умекшаним сугласником у основи готово да уопштавају наставак *-о* из тврдих основа: *Божјо корито, Горњо конопљиште, Доњо ливаче, На детињо, Средњо било, Средњо колò* (уп. и Белић 1905: 430).

31. 2. 3. Посесивни суфикс *-ов* јавља се и после палаталних сугласника: *Лазарово, Милкићовска ма̀ла, Савићова лива̀да, Урошова њива*. Одступања су ретка: *Зајчево* (према надимку Зајче) и *Краљевка*.

31. 2. 4. Губљење одређеног придевског вида, овде, као и на ширем подручју призренско-тимочке дијалекатске зоне, условљено је аналитичким типом деklinације придева и акценатском ситуацијом. Придеви одређеног вида јављају се само у н. јд. мушкога рода, и то: у устаљеним синтагмама *бели лук, црни лук, прџи лук*; у синтагмама с опозицијом *мали прс, средњи прс* (мада и *сређан прс*); у синтагмама где постоји паралелизам: *ићи на горњи крај, а ја ћу па у доњи да копам; на десни крај игра; на леви крај; предњи тџак; сџдњи тџак*; у називима празника: *Голџми пџтак, Свети Јован, Свети Никòла, Свети Ранђел* (ЖУГИЋ 2005а: XXVI). (В. нпр. и: Богдановић 1987: 175; Вукадиновић 1996: 190, 191; Ћирић 1999: 141, 142; Марковић 2000: 155).

31. 3. У забележеном микротопонимском материјалу, придевски члан микротопонима се најчешће употребљава у неодређеном придевском виду: *Мал забел, Голџм брџг, Голџм бунар, Сређан рид, Црквен забел* и сл.

31. 3. 1. Запажа се и напоредна употреба неодређеног и одређеног придевског вида у истој синтаксичкој функцији: *Голџм брџг / Голџми брџг, Голџм забел / Голџми забел, Црквен пџт / Црквени пџт*.

31. 3. 2. Незнатан број назива је с придевом одређеног вида: *Бели брџг, Гòли рид, Цџрни пџт*.

31. 3. 3. Вид придева женског и средњег рода у микротопоними-ма типа: *Бџла вòда, Мџка њива, Гòло било, Китџто крушче, Лековџто*

кладанче не може се поуздано утврдити, будући да су се облици потпуно изједначили губљењем акценатских дужина. Белић сматра да су придеви употребљени атрибутски одређеног придевског вида, док су у предикативној употреби најчешће неодређеног вида (БЕЛИЋ 1905: 428).

Неке творбене карактеристике

31. 4. Из творбене проблематике, на овом месту наводимо само неке особености које се тичу творбених именичких и придевских суфикса који су одлика највише ових говора, или пак само њих.

31. 4. 1. Суфикс *-ика*, *-(л)ика*, *-(и)ика*, у овом дијалекту је, у односу на друге дијалекте и стандардни српски језик, у много широј употреби у творби именица женског рода. Опширније о овоме в. у раду: ЖУГИЋ 2009: 81–106.

31. 4. 2. Из микротопонимије, илустрације ради, наводимо само неколико примера: *Еменлика*, *Јасике*, *Ђумурица*, а шире о овоме у поглављу Структурална класификација микротопонима.

31. 4. 3. Суфикс *-че* је високе продуктивности у деривацији именица средњег рода. Шире о његовим семантичким реализацијама у призренско-тимочким говорима, наравно са описом стања и у јабланичком говору, в. у раду: ЖУГИЋ 2012: 223–231.

31. 4. 4. О суфиксу *-че* у творби микротопонима в. у овом раду: (т. 83.–83. 3.) Овде наводимо само неколико примера: *Ашданче*, *Врновче*, *Гладешче*.

31. 5. Множински завршетак *-чики*, са наглашеном деминутивном функцијом, садржи суфикс *-ик* у деминутивном значењу, дакле значењу које је овај суфикс готово сасвим изгубио у српском језику (БЕЛИЋ 1905: 365–366).

31. 5. 1. Шире о множинском завршетку *-чики* и микротопонимима њиме изведеним, в. у овом раду (т. 90.). Илустрације ради, наводимо неколико микротопонима: *Бузалчики*, *Делчики*, *Дуњчики*, *Сливчики*.

31. 6. Висока продуктивност придевског суфикса *-ски* одражава се и у микротопонимији (в. у овом раду т. 97.–97. 1. 9. 6.). Белић истиче да је у дијалектима источне и јужне Србије овај суфикс „са мало јаче потенцираним посесивним значењем” (БЕЛИЋ 1905: 435).

Синтакса падежа

32. Предлошко-падежне топономастичке синтагме пружају могућност сагледавања система деκлинације кроз синтаксу падежа. Ово

тим пре што су у структури микротопонима, односно предлошко-падежним синтагмама, присутне именице сва три рода једнине, као и именице женског и мушког рода множине.

32. 1. Микротопонимска грађа потврђује карактеристике система деklinације призренско-јужноморавског говорног подручја на коме је забележена, а које посведочује и дијалектолошка литература за читаву призренско-тимочку говорну зону¹³. Речи са деklinацијом у овоме говору имају један независни падеж у једнини и један у множини, као и по један зависни падеж у оба броја.

32. 1. 1. Независни и зависни падеж по облику разликују само именице мушког рода у једнини када означавају бића, као и све именице женског рода на *-a*. У множини су се ова два падежа, облички различита, свела на један падеж, *casus generalis*, који је према синтаксичком моменту и *casus rectus* и *casus obliquus*. Стање је идентично у оба броја код именица мушког рода на сугласник које не означавају бића, као и код свих именица средњег рода. Осим Белића (1905: 302), ово потврђује и литература наведена у фусноти 13.

32. 2. Свођење деklinационог система на претходно наведене падежне облике условило је употребу предлога у вези с именицама, односно употребу предлошко-падежних синтагми којима се реализују различите падежне функције.

32. 2. 1. Овде ћемо навести само неке примере микротопонима у виду генитивних, акузативних, инструменталних и локативних предлошко-падежних синтагми, док је функција појединачних предлога у вези са именицама детаљно обрађена у поглављу Семантичка класификација микротопонима (т. 48.–48. 7.) и у поглављу Структурална класификација микротопонима (т. 107. 2.–110.).

32. 2. 2. а) функција генитива остварена је синтагматским конструкцијама са предлозима *до*, *више*, *куде*, *поза*, *поред*, *преко*, *сред* + *зависни падеж* чији се облик у множини код свих именица поклапа са обликом независног падежа (*casus generalis*), а у једнини код именица средњег и мушког рода на сугласник: *До Јаз*, *Више наџип*, *Куде запис*, *Поза гробје*, *Преко поток*, *Сред^м поље*.

Исту функцију остварују синтагме са наведеним предлозима и зависним падежом који је код именица женског рода на *-a* и личних имена

¹³ Готово сви истраживачи призренско-тимочког дијалекта, почев од Белића, преко Богдановића, Тирића, Вукадиновића, Реметића, Марковић итд., у својим монографијама дотакли су и проблем синтаксе падежа, у мери коју је дозволио основни истраживачки циљ – дескрипција фонетског и морфолошког система појединачних говора назначеног дијалекта. Засад постоји и једна монографија која се бави истраживањем генитивних значења у говору јабланичког краја са освртом на стање и у осталим призренско-тимочким говорима (Жугић 2010а: Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја (у светлу призренско-тимочких говора као целине).

casus obliquus у једнини: *До реку, Више цркву, Куде воденицу, Поза цркву, Преко Бàру, Преко пругу, Преко реку, Ћуприја куде Цветка;*

32. 2. 3. б) функција акузатива реализована је синтагмама са предлогом уз и зависним падежом: *Уз^с пут, Уз^с путину, Уз^с Ўши;*

32. 2. 4. в) функција инструментала се реализује синтагмама са предлозима *међу, под, пред* и зависним падежом: *Међу ваде, Под брèг, По[д] са̀бел, Под лòјзе, Под^м плоче, Пред^м колибу, Пред грòбје;*

32. 2. 5. г) функција локатива се исказује синтагмама са предлозима *у, на* и зависним падежом: *У в̀рбе, У реку, У рид, У селò, На бунàр, На б̀рес, На ливàду, На међу̀, На рупе, На гаг̀личе.*

III. СЕМАНТИЧКА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОТОПОНИМА

Опште напомене о семантичкој класификацији микропонима

33. Према значењу речи које образују микропониме доњег слива Јабланице, целокупна микропонимска грађа биће класификована у две групе. Прву, знатно већу групу чине микропоними чија је семантика јасна. Другу, мању групу чини невелик број назива насталих од речи чију је семантику данас немогуће с потпуном сигурношћу утврдити. Такви су микропоними: *Емајлице, Еменлика, Ђлова, Језава, Попрдљивица, Попрдљивка, Пролопан, Рутук, Салаовке, Салаво, Тукарке, Шупељарке* и још неколико њих, чија ће семантичка анализа, због непрозирности значења, бити учињена у виду претпоставки.

33. 1. Микропоними као окамењени језички знаци чувају апелативну лексику или поједина њена заборављена значења. Нестајањем феномена, временом ишчезава и номен. Промењени услови живота и начин обраде и култивисања тла, сасвим би потиснули из употребе многе лексеме из ратарске или сточарске терминологије да нема сачуваних микропонима са апелативном лексиком која је мотивисала њихов настанак. О томе како је некада обављана врша жита сведоче микропоними *Гумно, Гумниште*. У називима *Ристин дољп* и *Шм ѝкин дољп* сачувано је сведочанство о начину и направама којима је обављано заливање повртњака.

33. 2. Класификација микропонима на основу значења апелатива од којих су образовани може послужити и као извор информација многим другим наукама. Путем микропонима се могу објашњавати, на пример, многе појаве из ботанике, зоологије, археологије, архитектуре, историје.

33. 3. Јасна идентификација лексичког значења апелатива који у именовану локалитета добија топономастичку функцију, говори о времену формирања микропонимског система, односно о његовом релативно скором настанку.

33. 4. Семантичка класификација је важна због тога што омогућава прегледност појединих микропонимских група. Њихов број је условљен самом грађом којом истраживач располаже. Грађа, опет,

под претпоставком да је исцрпно забележена, у изворном, аутентичном лику, условљена је физичкогеографским својствима подручја које се истражује, као и разним друштвено-економским чиниоцима.

33. 5. Приликом семантичке класификације микротопонима ваља водити рачуна о томе да се микротопоним семантички одреди према оном значењу мотивационе речи које је она имала у време преласка у топоним: „Nazivi ne slijede razvitak značenja kao apelativi, već se ono u njima zadržava onakvo kakvo je bilo pri prijelazu apelativa u vlastito ime” (ШИМУНОВИЋ 1972: 192). Ову појаву потврђује и микротопонимија нашег подручја, а поткрепићемо је са два примера. Описи са терена положаја и својстава објеката или локалитета именованих називима *Лука*, *Лучиште*, односно *Горњи брџ*, *Доњи брџ*, показују да су ови називи мотивисани старијим значењима апелатива *лука* и *брџ*: *лука* ‘плодна равница, њива или ливада крај реке’ (Р.САНУ, том 11, зн. 2), односно *брџ* ‘плитко место у текућој води где се може прегазити’ (Р.САНУ, том 2, зн. 3б).

33. 6. Микротопоними који изражавају нека физичкогеографска својства тла (изглед и положај објекта, биљни и животињски свет, састав тла) обично нису мотивисани главним обележјем локалитета који се именује, већ оном особином која га издваја од осталих локалитета, која га чини карактеристичним, упечатљивим и изразитим. Тако на пример, микроназиви *Брџ*, *Бресјак*, *Врба*, *Врбак*, *Јабука*, *Јабучје*, *Липак*, *Липар* – не именују локалитете на којима преовладава *брџ*, *врба*, *јабука* или *липа*, већ је њихова мотивисаност управо условљена тиме што ови фитоними својим присуством истичу, обележавају овако именовани локалитет, или су га некада раније обележавали.

33. 7. Ова класификација обухвата и називе у које улази и лексика страног порекла. Они ће бити класификовани у јединственом систему са називима домаћег порекла. Разлога за њихову самосталну класификацију нема, будући да су се они, мотивисани апелативима страног порекла који су се потпуно укључили у лексички фонд овог подручја, такође интегрисали у јединствени начин именовања локалитета.

33. 8. У семантичкој класификацији микротопонима издвајају се две велике групе: а) микротопоними мотивисани природним својствима подручја (рељеф, биљни и животињски свет, површинска својства тла, састав и особине тла, положај једног локалитета у односу на друге локалитете) и б) микротопоними који изражавају утицај човека при формирању одређених локалитета (именовање локалитета према начину на који их је човек створио, утицај историјских и друштвено-економских прилика на именовање локалитета, утицај духовног живота на именовање локалитета).

33. 9. Семантичка класификација микропонимије доњег тока слива Јабланице начињена је у складу са већ устаљеном класификацијом¹⁴ у следеће групе:

- А. Географски називи условљени физичкогеографским својствима тла;
- Б. Хидронимија;
- В. Човек – живот и рад;
- Г. Микропоними антропонимског порекла;
- Д. Географски називи настали од других топонима;
- Ђ. Микропоними недовољно јасне мотивисаности.

А. ГЕОГРАФСКИ НАЗИВИ УСЛОВЉЕНИ ФИЗИЧКОГЕОГРАФСКИМ СВОЈСТВИМА ТЛА

34. Ово је најбројнија група микропонима, што је резултат њихове разноврсне мотивисаности. Тако је, рецимо, конфигурација земљишта условила именовање многих локалитета који у свом имену имају географске апелативе: *бр̀до*, *брег*, *главица*, *дол̀ина*, *стр̀ана*, *п̀дље*, *пад̀ина*, *рид*, *ру̀па*, *чу̀ка*, који у микропонимима добијају топономастичку функцију.

34. 1. Многи називи су мотивисани површинским својствима тла или особинама којима се истиче састав тла.

34. 2. На формирање назива локалитета утицало је и присуство биљног и животињског света који их је маркирао, истицао и обележавао.

34. 3. Као мотив именовања јавља се и просторни однос према другим микропонимима или топонимима.

34. 4. С обзиром на првобитна значења апелатива или на друга својства као мотив именовања неког локалитета, све називе ове велике групе разврставамо у неколико мањих подгрупа:

- 1. Називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла;
- 2. Називи мотивисани површинским својствима тла;
- 3. Називи мотивисани саставом и особинама тла;
- 4. Називи мотивисани фитонимима;
- 5. Називи мотивисани зоонимима;
- 6. Називи мотивисани односом према другим микропонимима и топонимима;
- 7. Посебни географски називи.

¹⁴ Шимуновић 1972; Шћепановић 1997.

А. 1. Називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла

35. На терену су забележене педесет две (52) топографске ознаке које се односе на горе насловљену значењску категорију. С обзиром на то да се неки од назива јављају у два или више села (нпр. *Било* у три, *Рупина* у два, *Јаруга* у три), ова подгрупа је заснована на укупно сто двадесет шест (126) написа.

35.1. Микропоними ове семантичке подгрупе чине топономастички апелативи, и то: 1. *географски термини* и 2. *топономастичке метафоре*.

35.1.1. Географски термини којима су мотивисани ови микропоними јесу језички знаци који се односе искључиво на природне облике тла, или физичке категорије тла. Географским терминима, који су топонимизацијом прешли у називе, упућује се на овако именовани локалитет, а на основу његових физичкогеографских карактеристика, природног положаја, облика и изгледа тла на коме је локалитет. Називи настали топонимизацијом апелатива – географских термина са којима су хомонимни, имају другачију семантику од апелатива. „Takvi nazivi izravno upućuju na zemljopisni objekt, a zbog semantike koja se potpuno zatire, bogate toponomastički sadržaj” (ШИМУНОВИЋ 1972: 242). У овим микропонимима прелазак географског имена у властито име објекта је директан, непосредан. Ово су тзв. *nomina topographica*. Микропоними који су настали на овај начин биће дати под 1. Значење израза географски термин према коме су настали микропоними ове подгрупе је сужено и односи се само на она географска имена која указују на конфигурацију тла, положај и изглед тла, на природне или физичке категорије тла. То су тзв. орографски термини. Географски термини којима се именују природни географски објекти другачијег садржаја (вода, водни објекти), као и они који упућују на објекте чији су облик и изглед настали деловањем човека, биће изузети из ове подгрупе будући да припадају другим семантичким групама. Географска имена која указују на просторну конфигурацију тла Олга Пенавин сврстава у основну топонимијску лексику, и назива их природним географским именима (ПЕНАВИН 1987: 148).

35.2. Под бројем 2. биће дати географски називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла, а који су именовани тзв. топономастичким метафорама. То су *nomina metephorica*. Од *nomina topographica* разликују се по начину на који апелатив прелази у властито име неког објекта. Тај прелазак је посредан и у свести именоватеља врши се на основу сличности (по положају, изгледу и сл.) објекта који треба именовати и онога што апелатив којим ће се објекат именовати носи у свом семантичком садржају. Тако, примера ради, између апелатива *бреме* и микропонима

Брѐме не може стајати знак једнакости, већ знак сличности (*Брѐме* ~ брѐме), тј. њиве, виногради, шуме на самом врху брда притисли су брдо попут неког бремена, где је сличност са бременом била толико изражена да је условила прелазак у топоним.

1. *Nomina topographica*

36. Бѐла гла̀ва. Овако је именован локалитет под багремовом шумом на врху једног брда (Печ.). Творбено, ово је топономастичка синтагма од придева и именице. Именским делом означен је сам објекат, док се придевом истиче својство беле боје које се може довести у везу са особинама и саставом тла (бела боја каменитог тла).

Глава је као орографски термин у значењу 'врх, брдо' посведочена још у 14. веку (ШИЦ 1994: 30).

Бѐло. У селима у којима је забележен, називом је именован по један локалитет под шумом који се налази на месту где се спајају стране једног узвишења (В. Вој., Д. Вр., Жи.). У овом говору у употреби је апелатив *било* са значењем оног дела узвишења на коме се сучељавају његове стране.

Брѐг. Апелатив *брег* који значи уздигнуто тло, по висини ниже од брда и планине, прешао је у микротопоним и постао властито име за њиве у (Бе., В. Вој., Цек) и винограде и пашњаке у (М. Вој., Ту.). Сви овако именовани локалитети налазе се на брегу¹⁵.

Валòга. Апелатив *валога* означава спуштено и удубљено тло, прешао је из поља означавања у поље именовања, па у служби топонима именује њиве које се налазе у ували (Г. Тр., Д. Вр., Лу.) и локалитете под ливадама и шумом (Жд., М. Вој.).

Вр̀гача. Апелатив је ретко у употреби, а означава велико и пространо удубљење у земљи. Данас је на овом локалитету у (Бе.) плантажа једне пољопривредне задруге, а по казивању информатора – на овоме је месту некада терен био испресецан бројним удубљењима. Некадашњи морфолошки изглед терена је сачуван у микроназиву.

¹⁵ Увидом у целовиту грађу на којој је студија заснована, може се извући закључак о топономастичкој функцији суфикса *-ар* (*арка*) на овом подручју. 1) У називима *Дрењ̀ар*, *Вишњ̀ар*, *Крушк̀ар*, *Лип̀ар*, *Гушч̀ар* суфикс *-ар* је у функцији именовања локалитета на којима се налазило (или се и данас налази у траговима) оно што је основинским делом назива исказано. 2) Суфиксом *-ар* изведени микротопоними *Брег̀ар*, *Рид̀ар*, *Плоч̀ар*, *Чук̀ар* су *nomina loci*. Топономастичка функција овог суфикса је успостављање диференцијације међу називима чији је основински део исти, а јављају се или у апелативном облику, или су изведени другим суфиксима: *Брег* : *Брег̀ар*; *Рид* : *Рид̀ар* ; *Ридиште* : *Ричишки*; *Чука* : *Чук̀ар* ; *Чук̀арке*; *Бука* : *Бук̀ар* ; *Бук̀арке*; *Грòбје* : *Грòбјарке* ; *Грòбјарско*; *Друм* : *Друм̀арка* ; *Друмч̀е*.

Главичица. Називом је именована плантажа једног пољопривредног добра на чијем су месту раније биле њиве приватних власника (Д. Ст.). Локалитет се налази на једном брду. *Главичица* је као орографски термин посведочен већ у 14. веку (ШИЦ 1994: 30). Овим микротопонимом јаче је истакнута деминутивност будући да је настао суфиксацијом са *-ица* већ деминутивног термина *главица*.

Добра глава¹⁶ (Печ., Че.). Овом двочланом синтагмом именовано је брдо. Именски део назива је као орографски термин забележен почетком 14. века. Придевски члан синтагме је највероватније употребљен у значењу: 'велики по физичким размерама' (Р.САНУ, том 4, добар 10а).

Долина. Апелатив *долина* који значи спуштено тло између два узвишења, при том велике дужине, прешао је у микротопоним и именује њиве које имају такву конфигурацију тла (В. Вој., Жд., Ко.) и локалитете под шумом и пашњацима у (Д. Вр., Ће.) са исто таквим положајем.

Долинче. Микротопоним који именује њиве у (Ће.), настао је према деминутивном облику апелатива *долина*.

Јазбине. Назив именује локалитете под њивама, шумом и пашњацима (Г. Тр., М. Вој., Цек., Ши.), а мотивисан је положајем и изгледом тла. Тло је спуштено, а терен испресецан бројним удубљењима, рупама, јазбинама, које су по казивању информатора копали јазавци.

Јаруга. Микротопоним је мотивисан географским термином *јаруга* који означава спуштено и удубљено тло. Овим називом именоване су њиве (В. Вој., Бо., Д. Вр.), њиве, ливаде и пашњаци (Жи.) и ливада (М. Вој.).

Јарушче. Микротопоним је настао према деминутивном облику апелатива *јаруга* и именује ливаде (Д. Вр.).

Јеруга. Исто као Јаруга¹⁷. Ово име носе њиве (Пер.) и локалитет под шумом (Св.).

Кўке. Овим називом именоване су њиве на обали реке Јабланице (Жи.) која у овом делу има кривудасти ток. Овакво именовање се може довести у везу са конфигурацијом локалитета и највероватније долази од окука (кривина).¹⁸

¹⁶ За настанак овог назива, на терену је забележена једна легенда. По народном предању, на овом брду је некада било састајалиште ловаца. Једнога дана се ловцима из села придружио и краљ Милан. Мештани, одушевљени посетом краља, приредише му изузетан пријем уз разне ђаконије. Један од њих се досетио те је богату трпезу употпунио и печеним кукурузом. Краљ Милан је био одушевљен оваквим пријемом, па ово место назва Добра глава.

¹⁷ Варијантност *а / е* забележена је и код микротопонима *Јасењке / Јесењке*. Појава промене отвореног *а* иза палаталног почетног *ј* у *е* присутна је и у другим слојевима лексике: *јастък / јестък, јаръм / јеръм, јасіка / јесіка*.

¹⁸ Кука је у Р.САНУ посведочена и у значењу 'кривина, завијутак, окука на путу или воденом току' (кука¹, зн. 10).

Лука. Овако су именоване њиве (Бо., Д. Ст., Г. Ст., Ће.) које се налазе на обалама реке, крај реке. Због положаја веома су плодне.

Лучиште. Микропоним именује плодне равничарске њиве (Д. Ст.) на обалама реке. Настао је према истом географском термину као и *Лука*, а у структуру овог назива ушао је суфикс *-иште* са неутрално дескриптивном функцијом¹⁹.

Падеж. Називом су именоване њиве (Бо.) које се налазе на стрмини. Заимов бележи микропоним *Падеш* и изводи га од *пад* + *-еж*, где пад значи „отсечена стръмнина” (ЗАИМОВ 1964: 225).

Падина. Овако су именоване њиве (В. Вој., Ту., Шу.) које се налазе у подножју брда. У селима М. Вој., За., Ко., То. и Цер., ово је назив за локалитете под њивама, ливадама, шумом и виноградима. За све овако именоване локалитете заједнички мотив именовања је конфигурација терена на коме се налазе. Географски термин падина према коме је настао назив означава спуштено и удубљено тло, односно место које се налази у подножју неког узвишења, брда, брега и сл.

Падиче. Називом су именоване њиве у подножју брега (Бо.). Мотивација назива је иста као и код *Падина*, али је разлика у начину извођења, односно у структури.

Поље. Овим микропонимом су именоване њиве (В. Вој., Д. Вр., Св., Ту., Ће.). Назив је мотивисан апелативом *поље* који означава шири потес тла, земљиште у равници на великом простору.

Рид. Ово је назив локалитета под шумом у селима Бо., Жд., За., Лу., Печ., Г. Тр. и Ће.; у селима В. Вој., Дрв., Че. и Шу., ово је име за њиве, док су у селима Д. Вр., Д. Тр. и Св. овим микропонимом именовани локалитети под шумом, али има и ливада и њива. Називи свих ових објеката мотивисани су апелативом *рид* < *хрид* који означава уздигнуто тло, узвишење окомитих страна, дугачко и окомито брдо.

Ридар. Називом су именоване њиве и шуме (Пер.). Мотивација именовања је иста као и код микропонима *Рид*.

Ридиште. Овим називом именован је локалитет под шумом у *Риду* (Лу.). Микропоним је настао од апелатива *рид* суфиксалном деривацијом у циљу диференцирања њиме именованог локалитета од оних који су означени називом *Рид*.

Ровине. Овим називом су именовани локалитети под шумом и пашњацима (В. Вој., Д. Вр.) и локалитети под њивама и ливадама (М.

¹⁹ Суфикс *-иште* у микропонимији испитиваног подручја има искључиво неутрално дескриптивну функцију: *Амбарјиште*, *Гумниште*, *Манастџиште*, *Бостаниште*, *Говедариште*, *Песиште*, *Прудиште*, *Ридиште*, *Сланиште*. Алтернације типа *Језерина* : *Језириште* нема, али се она уочава на ширем лексичком плану: *мајчетина* : *мајчиште*, *човечина* : *човечиште*, *коњетина* : *коњиште*, *девојчина* : *девојчиште*, *краветина* : *кравиште*.

Вој.). Локалитети се налазе на земљишту које је спуштено између два узвишења.

На творбеном плану ово је изведеница на *-ина*, за чију се основу може претпоставити или именица *ров*, или глагол *изровем*, који у корену има апелатив *ров*. Овде ваља разрешити дилему да ли је назив *Ровине* мотивисан именицом *ров* или глаголом, тј. да ли назив значи велики ров или земљиште које је изровано. А. Лома за *Ровине* потврђује значење „комад тла, са кога пастири у пролеће разгрну (изрове) снег, па тамо изјаве овце”, а на основу такве семантике успоставља директну везу са глаголом *ровити*. Овакву тврдњу аутор поткрепљује још и местом акцента код именица на *-ина* глаголског порекла код којих је нагласак на глаголском корену, а не на првом слогу суфикса као што је то код именичких изведеница (ЛОМА 1997: 5, 13).

Оваквом тумачењу мотивисаности назива *Ровине* свакако иде у прилог чињеница да се на испитиваном подручју апелатив *ров* употребљава само у значењу ‘рупа, јама у којој се складишти кромпир за зиму’. Глагол *изровем* са значењем ‘ријући раскопам, ископам (јаму, удубљење у земљи)’ веома се често користи. Нпр. за њиву, башту и сл. коју су раскопале, изриле свиње овде ће увек рећи да је изрована, док за удубљење, јаму, рупу као резултат глаголске радње никада неће употребити именицу *ров*. Положај локалитета *Ровине* је такав да је земљиште могло бити изровано бујичавим водама које су се спуштале са околних узвишења.

Рупа. Овим називом именоване су њиве (В. Вој., М. Вој., Лу., Пер.), један локалитет под шумом (Св.) и локалитет под њивама и шумом (Ће.). Сви локалитети означавају спуштено и незнатно удубљено тло. Положај и изглед ових локалитета били су мотив именовања географским термином *рупа*, који означава било какво удубљење у тлу.

Рупина. Назив је исте мотивације као и микротопоним *Рупа*, а суфикс *-ина* с основном функцијом истицања аугментативности има још и функцију успостављања диференцијације међу локалитетима у (Бо., В. Вој.), који су настали према истом апелативу.

Рупче. Овако је именована њива у (Цек.) која се налази на благо спуштеном терену.

Рупчина. Аугментативни суфикс *-чина*, који је изведен назив према апелативу *рупа*, истиче димензије онога што основна реч значи. На тај начин је описан изглед локалитета: овако назване њиве у (Г. Тр., То.) налазе се на терену који је изузетно спуштен, удубљен у односу на своје окружење.

Страна. Називом су именоване њиве, шуме и пашњаци (Д. Вр., Жд., Лу., Цек.). Мотивисаност оваког именовања лежи у природном положају ових објеката. Они су смештени на једној страни узвишења, брда, брега и сл.

Тра̀п. Овим микропонимом именоване су њиве и шуме у (Св.) које се налазе на једном брегу дугуљастог облика. Н. Богдановић доноси микропоним *Трап* којим је именовано једно брдашце (БОГДАНОВИЋ 1986: 488). Назив је веома добро посведочен у бугарској микропонимији. Тако Г. Христов доноси повећи број микропонима насталих према географском термину *трап*: *Тра̀па*, *Тра̀пника̀тя*, *Тра̀пниково*, *Тра̀пчекът*, *Тра̀пъ*, *Тра̀път* (ХРИСТОВ 1964: 313). Називи се односе на локалитете који се налазе на стрмом тлу, на стрмини. Ђ. Заимов такође потврђује називе *Тра̀па*, *Тра̀пето* настале према географском термину *трап* „малка падина, јамка” (ЗАИМОВ 1977: 172).

Тукàрке. Назив именује њиве на једном узвишењу у (Д. Тр.). П. Скок у свом Етимологијском рјечнику, објашњавајући одредницу чука, претпоставља њено медитеранско порекло и упућује на поређење са *tükü* у Гаскоњи од *tük* „исто” (СКОК, ЕРј. I: 340). Можда је ово исти назив као *Чукарке*.

Чу̀ка. Овако су именовани локалитети под њивама (ређе) и шумом, пашњацима и виноградом (чешће) у (Бо., Жи., М. Вој., Пер., Шу.), а налазе се на највишем, најистакнутијем делу узвишења, брда. Географским термином *чука* у значењу брег, врх брда именовани су бројни ороними (ШИЦ 1994: 32). Исти извор упућује на лит. *kaukarà* брег.

Чукàр. Ово је име за шуме, пашњаке и винограде који се налазе на узвишењу (В. Вој., Ду., Цер. и Ши.). Микропоним је изведен према апелативу *чука* суфиксом *-ар* и означава да се овако именовани објекти налазе на ономе месту које је у основи назива.

Чукàрке. Овако су именоване њиве које се налазе на самом врху брда (Бо.). Мотивација је иста као код *Чука* и *Чукàр*.

2. *Nomina metaphorica*

37. **Брèме.** Овим микропонимом именоване су њиве у подножју брда у (Шу.) које је обрасло густом шумом. Положај њива мотивисао је именоватеља да им надене ово име због утиска који се стиче да су притиснуте теретом, тежином брда које је над њима. Лексичко значење апелатива *бреме* је неутралисано, а истакнут је топономастички садржај.

Буца̀к. Овом топономастичком метафором именована је једна ливада у (Бе.) која се налази у кутку, углу већег шумског потеса. Положај објекта мотивисао је именоватеља на сличност са *буцаком* (тур. *bisak*, кутак, угао) (ШКАЉИЋ 1989).

Два ра̀збоја. Овом топономастичком метафором именован је један заселак у (Бе.), а мотив оваквог именовања био је изглед засеока у коме су куће тако распоређене да подсећају на два ткачка разбоја.

Китке. Микропонимом су именоване шуме (и понека њива) у (Бо., Жд., То., Шу.) које изгледом подсећају на букет – у овоме говору *китка*. Преносећи слику објекта као своје основно значење, назив је постао топономастичка метафора.

Кџласто. Ово је назив за њиве у (Ће.) које су окружене шумом. Њихов изглед, условљен положајем (у окружењу су шуме) био је мотив да именоватељ слику коју пружа објекат својим изгледом преточи у назив објекта. По структури, назив је елиптична двочлана синтагма у којој је изостао именски члан (поље), а функцију назива је преузео придевски члан којим се истиче изглед објекта.

Колчајке. Овом топономастичком метафором именоване су њиве у (Ко., Св.) које су са свих страна окружене шумом. Таква слика објекта, условљена положајем и изгледом, била је мотив именовања. Назив је управо изведен према придеву *колчајас* који казује особину нечега што има облик круга, што је округло, округласто.

Кџлчаста ливада. Овако је именована једна ливада окружена шумом (Цек.). Мотив именовања је исти као и код назива *Кџласто*, *Колчајке*.

Кџлчисти шумак. Локалитет под ситном шумом у (То.) који подсећа изгледом на коло, односно колце што је исказано придевом *кџлчас*. Именски део назива означава објекат, док придевски описује изглед објекта.

Самар. Локалитети под ливадама и пашњацима (М. Вој.) и њивама и шумом (Шу.) смештени су на превоју између два узвишења. По размештају, облику и изгледу тла, овако именовани објекти асоцирају на *самар*.

Самарџште. Овим називом именован је локалитет под њивама и виноградима који се налазе на превоју два узвишења (Ће.). Мотив именовања је исти као код микропонима *Самар*, а њихова различита структура у функцији је диференцијације међу локалитетима са истим апелативом у основи.

Тапан. Овом топономастичком метафором именоване су њиве у (Печ.) које изгледом подсећају на *тапан* (бубањ). Апелатив *тапан* је данас у реткој употреби. Највероватније је у овај дијалекат ушао из македонског језика (због *a* за задњи назал, српски је *тупан*, грчки предлогак *тупанон*). Бугарски ономастичар К. Попов потврђује три микропонима која су настала према апелативу тапан: *Тапане* (место под шумом и њивама које личи на тапан), *Тапане* (брдо које личи на тапан), *Тапанчица* (широк потес под њивама које личи на тапан) (ПОПОВ 1979: 159).

Чкџмбе. Овако су именоване њиве јајастог облика у (М. Вој., Цек.) које изгледом подсећају на шкембе < тур. *işkembe* < перс. *Şikembe* (ШКАЉИЋ 1989).

А. 2. Називи мотивисани површинским својствима тла

38. Ови називи сликовито представљају морфолошки изглед тла. Именовање је мотивисано визуелним утисцима о површинским својствима тла или објеката на њему.

38. 1. Што је и очекивано, највећи број микропонима овог типа су двочлане синтагме, ређе једночлани суфиксални називи с именичким суфиксима или једночлани називи с придевским суфиксима, у суштини елидирани двочлане синтагме.

38. 2. Неколико је битних карактеристика двочланих синтагматских назива: на лингвистичком плану, први члан је придев, адјектив у функцији одредбе, а други апелатив, општа реч. На ономастичком плану придевски члан, квалификатор маркира апелатив по једној, из низа особина апелатива са функцијом обавештења, те је у том смислу детерминанта. Апелатив, обично географски термин, у синтагматском споју са детерминантом, из поља општег апелатива прелази у ономастички апелатив. Номинатор, на примеру микропонима овог типа, посредством визуелног утиска, именује одређени локалитет, објекат, издвајајући једну особину објекта, а та особина може бити димензионалност, конфигурација објекта, естетско мерило.

Димензионисаност

39. **Голѐм брѐг** (локалитети под шумом и пашњацима – Бо.; шуме, пашњаци и понека њива – В. Вој.). **Голѐма ливада** (ливаде – Бо., Жд., Ши.; њиве на месту некадашњих ливада – Бо.). **Голѐма њива** (њиве – Бо., Г. Си., Д. Си., Жд., Лу., М. Вој., Св., Ће.). **Голѐма орњица** (локалитети под њивама, шумом и виноградима – Д. Вр., Дрв.). **Голѐма текџа** (локалитет под шумом и виноградима – Жд.). **Голѐма трњица** (њиве – Бо.). **Голѐми брѐг** (исп. *Голем брег* – Г. Ст., Ко.). **Голѐми забел** (простран локалитет под шумом – Ко.). **Голѐми луг** (пространи локалитети под њивама – Печ.; пространи локалитети под њивама и шумом – Че.).

Дибџке дѐлнице (локалитети под њивама и шумом – Бо.). **Дибџка долиња** (локалитети под њивама, шумом и виноградима – Бо., Ко., Пр., То., Цек.). **Дибџка падџна** (локалитет под виноградима и багремовом шумом – Ви.).

Дугачка валџга (њиве – Печ., Че.). **Дугачка њива** (њиве – Вл., Г. Си., Д. Вр., Лу., М. Вој.). **Дугачка падџна** (ливаде, пашњаци – Пр.). **Дугачко** (њиве – Д. Вр., Жд.).

Крџтко њивче (њиве – Бе., Жд.). **Крџтки дѐлови** (њиве – То.). **Крџтчко** (њиве – Ће.).

Кўса долина (њиве и шуме – Жд.). **Кўса падина** (њиве – То. и Ће.; шуме – Цек.).

Ма̀л забел (локалитет под шумом – В. Вој.). **Ма̀ла рија** (локалитет под њивама – Пер.). **Ма̀ли дол** (локалитет под шумом – В. Вој.). **Ма̀ли камен** (локалитет под њивама – Ће.). **Ма̀ли копак** (њиве – Св.). **Ма̀ли луг** (претежно њиве, понека ливада – Жд.).

Тесан пѹт (узани колски пут у локалитету Рид – Г. Си.).

Широкa њивa (њиве – В. Вој., Г. Ст., Д. Вр.). **Широкa цѣрница** (ливаде – Жд.). **Широкe лѣдине** (њиве – Лу.). **Широкe орнице** (локалитети под њивама и шумом – Дрв., Жд., Цек., Че., Шу.). **Широки пѹт** (њиве – Ко.).

Конфигурација тла

40. **Високо бѣло** (претежно локалитети под шумом и понека њива на једном превоју – Че.).

Врли брег (локалитет под боровом шумом; врли „стрми” – Шу.).

Криве њиве (њиве – Бо., В. Вој., Г. Си., Д. Вр., Жд., Ће.). Њиве чије се попречне, шире стране смањују одмицањем „у дужину”.

Рамни дѣл (њиве – Лу.). **Рамњак** (њиве – Жд., Лу.).

Шиљка (њиве, ливаде – Бо., Д. Вр., М. Вој., Лу., Пер., Ће.). Морфолошки изглед тла истакнут је придевом *шиљас* ’који је у виду шиљка, шиљат’ (дужне стране њива и ливада се сустичу тако да граде шиљак). **Шиљче** (њиве – Ће.). Мотивација ова два микротопонима је иста, а различитом творбеном структуром (однос суфикса *-ка* : *-че*) постигнута је диференцијација међу називима од исте творбене основе.

Одсуство растиња (обично шумског)

41. **Гѣли рид** (плантажа која је формирана на месту некадашњег шумског потеса – Ви.; претежно њиве с нешто мало шума које су искрчене – За.; њиве и ливаде на месту некадашњег шумског потеса – Цек.; потес под шумом (назив је највероватније настао пре пошумљавања – Печ.). **Гѣлка** (њиве на једном узвишењу које је са рубних страна обрасло шумом – М. Вој., То.). **Голо било** (брдо под шумом, раније голет – Ши.).

Пљештак (њиве на потесу где је некада била шума – Д. Вр.). У основи назива је придев *пљешив* ’ћелав; необрастао, без растиња’ (В. и ПАВЛОВИЋ 1982: 179).

А. 3. Називи мотивисани саставом и особинама тла

42. Микропоними ове подгрупе дају целовиту представу о различитим видовима тла који су условљени саставом тла, општим или конкретним својствима (боја тла или неког маркантног објекта на њему) и својствима везаним за квалитет тла.

Имајући ово у виду, они су разврстани у три типа:

Микропоними мотивисани саставом тла

42. 1. Каменом као састојком тла мотивисани су следећи називи: **Камен** (шуме и њиве – Ко., Те.). **Камени пџт** (шуме и пашњаци – Дрв.); **Каменито бјло** (њиве и виногради – Бе.); **Каменица** (њиве – Вл.; плантажа – Д. Ст.); **Камѣнче** (њиве малих површина настале крчењем шума чије је тло каменито – Те.); **Камењак** (њиве и повртњаци уз реку – Ко.); **Камењца** (каменито брдо на коме је и каменолом – За.); **Крш** (каменито брдо под шумом – Пр.); **Мајдан** (локалитет на коме је богато налазиште грађевинског камена – Ду.); **Плочар** (шума и понека њива; тло је каменито а назив је мотивисан обликом камена кога ту има – Жд.); **Плоче** (локалитет под шумама и њивама; мотивисаност је иста као и код претходног назива – Жд., Те., Шу.).

42. 2. Песком као основним састојком тла мотивисани су микропоними: **Пѣсиште** (песковите њиве уз обалу реке која плављењем наноси песак – Печ.); **Прџд** (њиве, ливаде и пашњаци крај реке која их плави и наноси песак – В. Вој., Д. Вр., Д. Тр., Жи., М. Вој., Пер., Те.); **Прџдиште** (песковите њиве уз обалу реке – Д. Вр., Д. Ст.).

42. 3. Глином као врстом земље по саставу, а која се у овим крајевима назива *тиња*, мотивисано је неколико назива. Именовање је вршено или директно према апелативу *тиња* као у називу **Тињавица** (њиве чија је земља по саставу тиња – Печ.) или посредно, употребом овакве земље у изради неких предмета: **Ђеремџица** (њиве – Ко.); **Ђеремџиница** (ливаде – В. Вој.) су називи мотивисани специјалном врстом глинуше од које се израђује „ђеремџа“, цреп; **Црпуљанке** (Ви.) и **Црпуљарке** (Жи.) називи су њива у којима се копала земља за израду црепуља. Посебном врстом глине која на овом подручју носи назив *ума*, а која се раније користила за прање рубља, мотивисан је назив њива, шума и пашњака **Умиште** (В. Вој., Д. Ст., Дрв. и За.).

Микротопоними мотивисани другим својствима тла

43. 1. Бојом земљишта, карактеристичном, маркантном особином, приметном и са већих раздаљина, мотивисано је више назива: **Бѐли брѐг** (брдо под шумом – То. и брежуљкасто тло под шумом и пашњацима – Ши.). Именовање је мотивисано белом бојом земљишта која долази од сумпора. **Бѐли кàмен** (њиве у чијем земљишту има камена беле боје „белутрака” – Бе., Печ.). **Брòкави кàмен** (њиве и шуме назване тако по камену који маркира овај потес; *брòкав* ’шарен, пегав’ – Ко.). **Жугица** (њиве чија жута боја земљишта долази од глинуше – Д. Тр.). **Црвѐни брѐг** (брег под шумом и виноградима, црвенкасте боје тла – Вл., Д. Вр.). **Црвѐни пùт** (Ши. – њиве крај пута, назване тако по црвеној боји земље). **Црвеница** (Ви. – назив настао поименичавањем придева именује њиве према својству земљишта исказаном придевском основном назива). **Црна долина** (шуме и њиве овако именоване лоциране су на спуштеном, удубљеном терену до кога светлост допире у мањој мери него што је то пожељно – Дрв.). **Црна зѐмља** (њиве чији је назив мотивисан црном бојом земље – Бе.).

43. 2. Квалитативним својствима негативне конотације (неодговарајућа температура земљишта за пожељну родност и плодност, недостатак влажности земљишта што условљава његову тврдоћу, немогућност земљишта да задржава влагу, превелика расквашеност, блатњавост земљишта и сл.) мотивисано је више микротопонима). Један од њих је и назив **Ботуња** (ливаде и њиве – Жд., М. Вој.). ЕРСЈ, у оквиру одреднице **батун** *батун* „вода која стоји на једном месту, мања од језера” Бока (Вук), „удубина у којој се вода скупља, јажа; при извору мала локва за појење стоке” (Skok 1:121, „блато, глиб” (РСА), *батун* „септичка јама” ји. Бока (Lipovac-Radulović I), наводи и семантички и формално сличне облике на -уња: *батуња* „блато” Куманово (РСА), *батуња* „земља која садржи доста муља”, *ботуња* „блато, глиб” Врање (Златановић). ЕРСЈ опредељује порекло батун, батуња, ботуња као нејасно, уз констатацију да суфикс -ун указује на романско порекло (253–254). **Љутина** (Жд.). По саопштењу информатора, земљиште је „љуто”, недовољно плодно и црвенкасте боје. Погодно је по квалитету оно земљиште које није „љуто”, које је „блãго”, које погодује биљкама. **Мртвица** (локалитети под шумом, виноградима и њивама налазе се на осојној страни брда, заклоњеној од сунца – В. Вој., Д. Вр., За., Ши.). Мештани кажу да је земља „лãдна, мртвичãва” и због тога лошег квалитета. **Пискавац** (Шу.) и **Пискавица** (Г. Си., Лу.). Овај назив именује њиве лошег квалитета земљишта. Земљиште је водопропустљиво, тешко задржава воду и брзо се суши. **Пригòр** (Лу.) и **Пржар** (Бе., Ко.). Ово су називи за њиве које су својим положајем (налазе се на присојној страни узвишења) изложене сунцу, земљиште не може да задржава влагу већ се

брзо суши, а то условљава њихов слаб квалитет и принос. З. Павловић, тумачећи назив *Пржак*, каже да је „можда исто што и *пржевина*, врста рђаве земље”. Помишља и на могућност употпуњавања овим микропонимом семантичког круга (угар, угарница, гарница, паљци) под претпоставком „да је изведен од *пржити*, *спржити* – уништити растиње ради припреме терена за обрађивање” (ПАВЛОВИЋ 1976: 216). Бугарски ономастичар Г. Христов потврђује микропониме с овом основом, па за неке од њих, као што су: *Пържанак*, *Пържанака*, *Пържево*, каже да су настали по томе што су локалитети њима именовани били изложени сунцу које их јако греје, док су микропоними *Пържева лџка*, *Пържева лџка*, *Пърженакът* и *Пържоло* настали према пржити у значењу палити, спаљивати растиње, коров, припремати на тај начин њиве за обрађивање (ХРИСТОВ 1964: 283). **Росуља** (њиве које, по обавештењу са терена, имају ретку, водопропустљиву земљу која тражи доста влаге. За овакво земљиште мештани кажу да је „*росуљаво*” – Ви., Д. Вр., Дрв., Жд., Пр., Ту., Те.). М. Златановић наводи да је *Росуља* / *Росуљче* чест микропоним у околини Враћа, настао према врсти земље која слабо рађа, сувој и реткој земљи (ЗЛАТАНОВИЋ 1979: 137). Г. Елезовић за појам росуља каже: „Ратари веле росуља је земља ретка, лака и не држи ђубре” (ЕЛЕЗОВИЋ 1935: 183). М. Павловић за назив *Росуља* из околине Враћа наводи сасвим другачији опис земље: „Росуље су њиве где има влаге” (ПАВЛОВИЋ М. 1968: 313). За сва наведена тумачења микропонима *Росуља* заједничко је то да се мотивисаност доводи у везу са одређеним квалитативним својством земље. Н. Богдановић доноси потврде микропонима *Росуља* / *Росуље* из сврљишког краја, а мотив њиховог настанка доводи у везу са фитонимом *росуља* (*Agrostis*) (БОГДАНОВИЋ 1981: 163). Њиве у Чекмину са називом **Сланиште** именоване су овако по сланом земљишту. Мештани кажу да се овде налази слаб извор воде сланог укуса. **Студенке** (Д. Си.). Назив њива настао је по особини земље да је „*студена*”, хладна. Сунчева топлота слабо допире до ових њива које се налазе на осојној страни узвишења. Тај момент условљава недовољну температуру земље, због чега ове њиве нису нарочито плодне. **Тврдак** (Ту.) и **Тврдача** (Бо., В. Вој., Ко.). Називима су именоване њиве које имају особину земље исказану придевском основном назива.

43. 3. У овај тип назива уврстили бисмо и микропоним **Мѝке њиве** (Св.). Назване су тако по меканој, растреситој земљи због чега се лако обрађују.

43. 4. Примећује се да сви називи, осим овог последњег, настали према квалитету земљишта, имају мотивацију у недостатку, одсуству неке особине која је пожељна за добар квалитет земље. Ово би се могло објаснити тиме, што у процесу именовања пажњу не привлачи оно што је уобичајено, што је у границама нормалног, него је објекат маркиран

одсуством особине која је очекивана, пожељна и неопходна. Овакав начин именовања запажен је у другим ономастичким областима, на пример у антропонимији, конкретно у надевању надимака (ЖУГИЋ 2002: 201–214).

А. 4. Називи мотивисани фитонимима

44. Имена биљака се као мотив именовања локалитета јављају и у микротопонимији испитиваног ареала. Запажа се да је највећи број назива фитонимског порекла мотивисан именима дрвећа као шумског растиња, именима самониклих, родних врста воћки, именима жбунастог растиња, именима ређих биљака са карактеристичним, обично непожељним својствима (отровност, непријатан мирис, трњивост, оштрина стабљике и сл.). Мања распрострањеност одређене биљке, особито дрвета које се истиче својом присутношћу на одређеном локалитету, или се својом индивидуалношћу као врста лакше уочава у поређењу са остатком заступљенијег, истоврсног шумског растиња, намеће се именовању као приоритетан мотив именовања одређеног локалитета. Постоје у називима локалитета врло убедљиви примери који објашњавају и конкретизују мотив именовања: то може бити карактеристичан изглед стабла дрвета (*Гушава крушка*), или изглед крошње дрвета (*Чуљ брѐс*) и сл. Наведени елементи мотивисаности фитонимских назива представљају оријентире и служе лакшој идентификацији и диференцијацији именованих објеката.

У ову подгрупу смо уврстили и називе предела покривених шумом или травом, као и називе мотивисане фитонимским апелативима (биље) или апелативима за поједине сорте јабука или крушки.

44. 1. Микротопониме ове подгрупе ћемо сврстати најпре по мотивисаности појединачним биљкама, потом по фитонимским апелативима за самоникле, родне воћке и најзад по општим именима за шумско растиње и травнате површине.

Појединачне биљке (најчешће дрвеће)

44. 1. 1. **Базовке** (њиве – Г. Ст., Лу.). Назив је мотивисан дијалекатском лексемом *баз* чији је синоним биљка *зова* (*Sambucus nigra*).

Брѐс (њиве – Бо., В. Вој., Д. Вр., М. Вој., Те.); **Бресјак** (њиве; пре педесетак година на овом локалитету је искрчена шума – Лу.); **Брестѝки** (њиве – Цер.); **Брестѝца** (њиве – Пер.); **Бѐли брѐс** (њиве; старо дрво белог бреста је посечено пре тридесетак година – Г. Ст.); **Голѐм брѐс** (њиве – Г. Тр. и ливаде и њиве (дрво бреста и данас постоји на овим локалите-

тима – В. Вој.); **Кршен брѐс** (њиве; мештани кажу да је у брест ударио гром полобивши му и спрживши му гране – Пер.); **Самбрес** (њиве; ту постоји и данас усамљено дрво бреста – Лу.); **Ситно брѐсје** (њиве – Д. Си.); **Чуљ брѐс** (њиве – Г. Си., М. Вој.); **Чуљи брес** (ливаде – Ће.); по бресту чија је једна страна крошње окрњена, поломљена, највероватније ударом грома или неком другом непогодом).

Сви наведени микропоними, различите творбене структуре, мотивисани су дрветом *брест* (диј. *брес*) (*Ulmus campestris*) и *бели брест* (диј. *бели брес*) (*Ulmus efussa*).

Букарка (њиве – Бо.). У основи назива је *бука* (диј.), односно *буква*, дрво (*Fagus silvatica*). Информатори саопштавају да су данашње њиве настале крчењем букове шуме, али не могу да потврде време када се то догодило.

Вишњар (њиве – Бе.). Назив је мотивисан *вишњом* (*Prunus cerasus austera*), а мештани потврђују да се на овом локалитету и данас налази старо дрво дивље, некалемљене вишње.

Врба (њиве – Г. Тр., Жи., Ће.); **Врбак** (њиве – Печ.); **Врбе** (њиве – Д. Вр.); **Врбвача** (њиве – Печ.).

Називи различите структуре мотивисани су *врбом* (*Salix*). У селима Печењевцу и Доњем Врановцу, на наше питање да ли се овако именоване њиве налазе у близини речне обале, одговор је био негативан. Ово потврђује чињеницу, на коју указују и други ономастичари, да је именовање извршено према присуству дрвета врбе на терену који за њен опстанак није оптималан, дакле по дрвету које расте и опстаје даље од вододржног терена.

Габрак (шуме и пашњаци – В. Вој.). У основи назива је *габер* (диј.), *граб* (*Carpinus betulus*).

Гладеж (раније њива, данас место под багремовом шумом – Св.); **Гладешче** (ливадице и шуме – Св.). Називи су мотивисани *гладежом*, зељастим жбунићем вишегодишњег корена из ф. Papilionaceae.

Глог (њиве – Г. Ст., Д. Вр., Жд., М. Вој., Тог.); **Глокче** (њиве и шуме – Ће.). Мотивисаност: *глог* (*Crateagus*).

Горун (њиве – За.; у једној од њих и данас постоји старо дрво горуна на коме је запис). Мотивисаност: *горун* (*Cercus*).

Грмиште (њиве – Д. Вр.).

Дрѐн (њиве и ливаде – Цек.); **Дрењак** (њиве – Пер.; њиве и шуме – То.); **Дрењар** (њиве и шуме где и данас има дрена – Бе.; њиве и виногради где је било дрена – Лу.). У основи назива је *дрен* (*Cornus*).

Дубица (њиве – Пер., Ће.); **Дубице** (њива – Жд.); **Дубја** (шуме – Ви.; њиве, ливаде, шуме – Д. Вр.); **Дубрава** (њиве – Бе., Ми.). Називи су мотивисани *дубом* (*Quercus*).

Дудиште (њиве – Бо.). Назив је мотивисан *дудом*, tur. (dut), lat. (Morus).

Дуњчици (њиве у којима и данас има стабала дуње – Цер.). *Дуња* (Cydonia oblonga).

Јабука (њиве – В. Вој.; ливаде – Д. Вр.); **Јабуче** (њиве – Цек.); **Јабучје** (њиве – В. Вој., Д. Вр.); **Црвено јабуче** (њиве – В. Вој.). Мотив именована је *јабука* (Malus).

Јасенова долина (њиве и шуме – Шу.); **Јасенска долина** (њиве и шуме – Жд.); **Јасење** (њиве – Жд., Ко.). Мотив именована је *јасен* (Fraxinus).

Јасике (шума – Жд. и њиве – Лу.). Мотивисаност: *јасика* (Populus tremula).

Крушка (њиве; у неким од њих и данас се истиче стабло старе крушке дивљаке – Бо., Г. Си., Г. Ст., Д. Вр., Жд., Св., То., Те., Цек., Цер.); **Крушјар** (њиве и шуме где су некада расле крушке дивљаке – В. Вој.); **Крушкар** (њиве на којима и данас расту крушке дивљаке – В. Вој., Шу.); **Крушке** (њиве на којима су некада расле крушке дивљаке – Жи.); **Крушче** (њиве; у једној од њих и данас постоји старо, невелико дрво дивље крушке – Д. Вр.); **Гушава крушка** (Д. Вр. – њиве; по стаблу дивље крушке које је на једном делу задебљало); **Китесто крушче** (њиве; по китастој, китњастој крошњи стабла крушке – За.); **Чупо крушче** (њиве, по старом стаблу крушке чија је крошња с једне стране окрњена, што служи као добар оријентир – Жд.).

Сви називи су мотивисани *крушком*, *дивљом крушком* (Pirus silvestris, Pirus communis piraster).

Кун (њиве – Д. Вр., Ко.); **Кунче** (њиве – Ко.); **Куње** (ливаде – Цек.). Мотив именована: *кун* < *кн* (вокално л > у), дрво из рода јавора (Acer campestre).

Липак (локалитет под шумом у којој има и неколико стабала липе – Ши.); **Липар** (шуме и пашњаци – В. Вој., шуме – Шу.); **Липовац** (њиве и шуме – Дрв., шума – Цек.); **Голем липак** (њиве – Цек.); **Мали липак** (њиве – Че.). Називи су мотивисани *липом* (Talia).

Ораше (њиве и виногради – Ви.). Назив је настао од *ора* < *орак* (Juglans).

Папрати (њиве – Бо.). Мотивација: *папрат* (Felix).

Скоруше (њиве – Лу.). На једном локалитету који је данас под шумом издваја се дрво *скоруша* < *оскоруша* (Sorbus domestica).

Смрчије (брдовити потес под шумом, пашњацима, виноградима и њивама – Д. Вр.). У основи назива је *смрча*, *смрека* (Pistacia lentiscus).

Топола (њиве – М. Вој., Цек.); **Тополе** (њиве и ливаде – В. Вој.; место крај реке на коме има тополе – Жд.; њиве уз речну обалу са по-

неким тополовим стаблом – Печ.); **Тополѝце** (њиве, тополица – млада топола – Д. Ст.); **Топѝлче** (њиве на којима и данас расте покоје стабло тополе – Бе., Г. Ст.); **Тополѝак** (њиве и пашњаци – В. Вој.; њиве и шуме – Жд.; њиве и баште – Лу.; њиве – То.); **Сѝве топѝле** (шуме и пашњаци; данас нема ни једног тополовог стабла – Бо.).

Наведени називи су мотивисани *тополом* (*Populus alba*).

Трн (њиве – М. Вој., Ће.); **Трнѝца** (њиве – Бо., Вл., То.); **Трња** (њиве – В. Вој.); **Трња̀к** (њиве – Д. Си., За., Ко., Ће.); **Трње** (њиве – Бо.); **Трња̀вица** (њиве – В. Вој.); **Трња̀во** (њиве – Д. Вр.); **Трња̀вчина** (ливаде – Д. Вр.).

Сви ови називи настали су од *трн* (*Spina*).

Цѝр (њиве – Д. Вр., Жд., М. Вој., Печ.); **Цѝра̀к** (шуме – Ви., М. Вој., Пр.; пашњаци и шуме – Жд.; шуме и њиве – То.; шуме и ливаде – Ши.); **Цѝрја̀к** (шуме – Цек.; њиве и шуме – Шу.); **Цѝрница** (њиве, ливаде, шума – Бе., В. Вој., Г. Ст., Д. Вр., Ту., Шу.); **Цѝра̀та падѝна** (шума у којој има и церових стабала – За.).

Називи су мотивисани *цѝром* (*Quercus cerris*).

Црѝшња (њива – Жд.; шума – Печ.). Назив је мотивисан *трѝшњом* (*Prunus avium*).

Црно трње (њиве – Че.). Назив је мотивисан жбунастом вишегодишњом биљком *трња̀ном* (*Prunus spinosa*).

Чибѝковица (њиве и шуме – Че.). Назив је изведен од *чибуковина* (*Viburnum lantana*).

Шаварѝште (шуме и њиве – Печ.; шуме и пашњаци – Че.); **Шевѝр долина** (њиве и пашњаци – Бо.). Мотив именовања је *шавар / шевар* (*Turpha*).

Шипковѝча (њиве – Лу.); **Шипкѝвина** (њиве – В. Вој., Вл.); **Шипкова страна** (шума – Цек.); **Шипково долинче** (шума – Цек.). Називи су мотивисани *шипком*, *шипурком*, плодом дивље руже.

Називи према апелативима за поједине сорте дивљих јабука и крушки (по укусу, облику, времену зрења плодова)

44. 1. 2. **Ечмѝнка** (њиве – Жд.). *Ечмѝнка* – сорта дивље крушке која дозрева у време жетве јечма.

Кисѝљке (њиве, локалитет на коме је по казивању мештана расла јабука „кисѝљка” – Лу.). *Кисѝљка* – сорта дивље јабуке киселог укуса (*Malus silvestris*).

Колчѝјка (њиве – Ко.). *Колчѝјка* – сорта дивље јабуке ситних, округлих плодова.

Масларке (њиве – Лу.). По казивању мештана ту је расла дивља крушка „масларка”, врло слатких малих плодова који дозревају у позну јесен.

Сланопажје (њиве – Бо., В. Вој., Д. Вр., Жд.). Назив је мотивисан сортом крушке чији плодови опадају са првом сланом (Уп. Български етимологичен речник 6, под сланопаджа).

Називи за локалитете покривене шумским растињем или травом

44. 1. 3. **Забел** (локалитет под шумом – В. Вој., Лу., Ће.); **Забелиште** (њиве на месту некадашњих шума – Д. Ст.); **Забелче** (место под шумом – Жд., Ће.); **Голѐм забел** (локалитет под шумом – В. Вој.); **Крупан забел** (шума – Жд.); **Ситан забел** (некада шума, данас њива – Д. Ст.); **Забран** (шума – Д. Вр.); **Корија** „korija f (jugoistočna Srbija, Makedonija, Bugarska) ... šuma ... Balkanski turcizam (tur. koru ...) iz šumske terminologije: bug. korija, arb. korie, shkoré (sa sh- od shkozë 'bukva') ...“ (СКОК, ЕРЈ. II: 154) (данас њиве, некада шуме – В. Вој., Жи.); **Кориче** (локалитет под ситном, младом шумом – Жи.); **Луг** (ливаде и шуме – Бо.; В. Вој., њиве – То.; луг – ниско, равничарско земљиште обрасло грмљем из кога израста шума, мала шума у поређењу са гором). **Чѐста** (њиве – Печ.; апелатив *честар* у значењу густе шуме или каквог другог густог растиња, у овом говору није више у употреби, а о томе да је некада био, сведочи наведени микротопоним). **Шума** (њиве на месту искрчених шума – Лу., Ту., Ће.); **Шумата падина** (данас њиве на месту некадашњих шума – Печ.).

45. Новија истраживања демантују тврдњу старије ономастичке литературе да се називи ове подгрупе тумаче на основу широке распрострањености конкретне биљке на њоме именованом локалитету (ШИМУНОВИЋ 1972: 206; ШЋЕПАНОВИЋ 1997: 69).

45. 1. То потврђују и наши примери на основу поређења назива са подацима које о именованим локалитетима налазимо на терену. Као усталом и сви називи, тако и називи фитонимског порекла имају идентификациону и оријентациону функцију. Именовање се обично врши по карактеристичној, маркантној биљци која локалитет издваја од осталих локалитета. Ово се најбоље може сагледати на примерима оних назива којима су именовани локалитети по дрвету које има неку маркантну, лакше уочљиву особину: карактеристично стабло (*Гушава крушка*) или типичан облик крошње (*Китесто крушче*, *Чуљ брес*, *Чупо крушче*). Усамљено дрво на неком локалитету, уграђивањем у назив локалитета, може у потпуности обавити топономастичку функцију. Није редак случај да временом ишчежавају маркантне биљке по којима су локалитети именовани, али имена локалитета остају, преносе се са генерације на

генерацију чувајући тако важне, ванлингвистичке податке о постојању одређених биљних врста на датом подручју.

45. 2. Називи фитонимског порекла указују на размештај појединих биљака у прошлости. Као пример може послужити објективно стање да на већини локалитета именованих општим апелативима за шумски покривач (*Шума, Забел, Корија*), данас нема шума.

А. 5. Називи мотивисани зоонимима

46. Ова подгрупа обухвата мањи број микропонима у односу на подгрупу мотивисану фитонимима. Објашњење ове појаве садржано је с једне стране у чињеници да је човек знатно ређе долазио у контакт са животињама (реч је о дивљим животињама), а с друге у оправдано прихваћеној методологији класификовања зоонимских назива мотивисаних именима домаћих животиња у посебну групу Човек – живот и рад.

46. 1. Осим по критеријуму бројчане заступљености фитонимских и зоонимских назива, паралела између ове две подгрупе може се повући и по критеријуму различитог степена распрострањености фитонима и зоонима као кључног фактора при формирању микропонима. Док називи фитонимског порекла нису мотивисани присуством конкретног фитонима у великој мери, већ његовим постојањем на одређеном локалитету као маркера, оријентира са топономастичком функцијом идентификације и диференцијације локалитета, чини се да је у подгрупи зоонимских назива квантум одређене животињске врсте битан фактор у формирању назива. За разлику од фитонима који је везан и статичан, те самим тим и подесан као оријентир у простору, зооним као покретљива категорија није у функцији оријентира, већ је мотив обично густа распрострањеност одређене животињске врсте по којој је именовање извршено.

46. 2. Увидом у грађу смо констатовали да су имена птица, у поређењу са именима дивљих животиња, бројнија и фреквентнија у микропонимији испитиваног ареала.

46. 3. Будући да је реч о јединственој подгрупи зоонимске мотивисаности, микропоними ће бити наведени у јединственом азбучном редоследу, дакле без даље поткласификације на оне који су мотивисани животињама или птицама.

Бумбулѐ (на месту некадашње шуме у којој су се, по казивању мештана гнездили славуји, данас су њиве и ливаде на незнатном узвишењу – Лу.).

Назив је настао од тур. *bülbül* ‘славуј’.

Вуча рупа (шуме – Печ.), **Вучјак** (по казивању мештана, некада је овде била густа шума у којој су се множили вуци; данас су на овом незнатно узвишеном локалитету њиве и ливаде – Печ.). Мотивисаност: *вук* (*Canis lupus*, из *фам. паса Canidae*).

Грвилица (њиве – Печ.). Именовање је највероватније извршено према птици *грлицу* (*Turtur turtur*, из *ф. Columbidae*).

Гушчар (њиве – Цек.). Мотивисаност: *гуска*, *крупна птица пловуша* *рода Anser* из *ф. Anseridae*.

Жабљак (њиве – Жд., Ће.). Мотивисаност: *жаба* (*Apuга*).

Јелениште (шуме и њиве – То.). Мотив именовања је *јелен* (*Cervus elaphus*, из *пор. Cervidae*).

Лисице рупе (шуме и њиве – Дрв.; пространи сеоски пашњак на неравном терену са увалицама ‘рупама’, у којима су се, по казивању мештана скривале лисице – Лу.). Назив је мотивисан именом животиње *лисице* (*Vulpes*, *Vulpes vulpes* i dr.) из *пор. Canidae*).

Орловица (њиве – За., То.); **Орлово гњездò** (њиве – Бо., Г. Си., Г. Ст., То.). Мотивисаност: *орао*, *птица грабљивица* (*Aquila*).

Соколан (шуме и њиве – Жд.; брдовит локалитет под шумом – Шу.); **Сокòлова долина** (шуме – Жд.); **Сокòлово долинче** (шуме, пашњаци, њиве – Д. Вр.). Мотив именовања: *сокол*, *соко* (л. ?):

Тетреб (њиве и пашњаци – Жд., Ко.). Мотивисаност: *тетреб* (л. ?).

Шатке (њиве – Пер.). Мотив именовања: *дивља патка* (л. ?)

Из изложене грађе се може сагледати и структура семантички анализираних микротопонима. Будући да ће она бити детаљно разматрана у наредном поглављу, овде ћемо само указати да се и на овако малом узорку може сагледати већина творбених типова који одликују микротопонимски систем као целину.

А. 6. Називи мотивисани односом према другим микротопонимима или топонимима

47. Ова подгрупа микротопонима је врло бројна, што је с једне стране условљено разноликошћу рељефа, а са друге стране непрестаним уситњавањем поседа што намеће потребу за именовањем и сасвим малих парцела.

47. 1. Сви овакви називи мотивисани су односом именованог локалитета према другим локалитетима у околини.

47. 1. 1. У највећем броју случајева, оваквим начином именовања изражен је просторни однос међу локалитетима.

47. 1. 2. Одређивање и прецизирање просторних односа реализује се или синтагмама од супротних придева у првом синтагматском члану, или предлошко-падежним синтагмама.

47. 2. Микропонимима од супротних придева и апелатива који прелазе у топоним, понекад се остварује потпуни паралелизам: **Гòрња òграђа / Дòња òграђа / Òграђа**. Ово је само једна могућност у оквиру односа међу двочланим називима којима се изражава просторни однос, док ће остале могућности бити накнадно размотрене у делу о структури назива.

Објекти који се именују називима објеката из околине, уз помоћ придева и предлога којима се прецизира њихов просторни однос, врло су тачно одређени, означени, а таква локацијска одредба је необично значајна за кориснике назива. Значај оваквих назива за ономастику је у томе што сагледавање међусобног односа постојећих назива омогућава реконструкцију назива који су нестали из употребе: постојећи називи **Гòрњи тòплик / Дòњи тòплик** сведоче о некадашњем постојању назива **Тòплик**. Одсуство паралелизма у двочланим називима с детерминантом *горњи* понекад је условљено семантиком апелатива за који се веже. Тако је на пример назив **Гòрња долìна** настао прецизирањем просторног односа према постојећем називу **Долìна**, али паралелног назива **Дòња долìна** нема због семантичке неспојивости детерминанте и географског термина.

47. 3. Највећи број назива ове подгрупе чине двочлане синтагме с предлогом, којима су именовани објекти још прецизније детерминисани од сличних назива с опозитним придевима.

47. 4. Изузев просторним релацијама, микропоними ове подгрупе мотивисани су и временским релацијама. У њихову структуру улазе детерминанте за време: *стàри, нòви, млàди*. За микропониме мотивисане просторним или темпоралним односом, користимо термин релациони микропоними.²⁰

*Релациони микропоними просторног односа
(предлошко-падежне синтагме)*

48. Под синтагмом релациони микропоними просторног односа подразумевамо оне називе локалитета који су мотивисани просторним односом према већ постојећим микропонимима или апелативима.

48. 1. Наша грађа показује да се на истраживаном подручју овакав начин именовања локалитета реализује много чешће синтагмама од

²⁰ Богдановић термин релациони микропоними користи само за оне микропониме који су мотивисани просторним односом према већ постојећим микропонимима или апелативима, а који су по структури предлошко-падежне синтагме (БОГДАНОВИЋ 2002: 285).

предлога и именице у општем падежу (ОП), а ређе синтагмама од опозитних придева и апелатива. Стога ћемо најпре прегледати микротопониме који су по структури предлошко-падежне синтагме. У којој мери овакве граматичке структуре са утврђеним редоследом конституената обављају функцију диференцијације међу називима локалитета, односно ономастичку функцију која је у првом плану, моћи ћемо да сагледамо након анализе оваквих микротопонима које наводимо по азбучном реду предлога као првог конституента.

Више мњс (њиве и ливаде – Лу.), **Више нњсип** (њиве и ливаде – Лу.), **Више цркву** (њиве – Ту.), **Више Чубуру** (њиве и ливаде – Д. Вр.).

Микротопонимима с предлогом ВИШЕ именовани су локалитети који се налазе изнад објекта, с горње стране објекта означеног именицом. Проучавајући исказивање генитивних значења у јабланичком говору, запажамо да предлог ВИШЕ у конструкцији с ОП има у јабланичком говору позиционо значење ‘изнад’ (ЖУГИЋ 2010а: 97). Познато је да се у стандардном језику овај предлог употребљава с обликом генитива за одређивање места које је изнад појма с именом у генитиву или на горњој страни тога појма (СТЕВАНОВИЋ 1991: 280).

До Јњз (њиве и шуме – Бо.), **До кућу** (њиве – М. Вој.), **До нњсип** (њиве – Цер.), **До поњок** (њиве – Бе.), **До рњку** (пашњаци – М. Вој., шума – Ће.), **До шњму** (њиве – Ће.).

Предлогом ДО у наведеним називима истиче се да се новоименовани објекти налазе у непосредној близини објеката према којима је извршено именовање. Прецизније, „Предлошко-падежна конструкција ДО+ОП јавља се у месном значењу оријентационог типа” (ЖУГИЋ 2010а: 82). Значење ове синтагме је семантички еквивалент синтагме ДО+Г у стандардном језику (СТЕВАНОВИЋ 1991: 296).

Испод Винњгради (њиве – Ту.), **Испод Грњбје** (њиве и ливаде – Д. Вр.), **Испод Лњјзе** (њиве и ливаде – Д. Вр.), **Испод нњсип** (ливaде – Жд.), **Испод селњ** (њиве – Д. Ст.).

У наведеним микротопонимима, предлог ИСПОД је у функцији успостављања просторне релације, указујући на то да се овако именовани објекти налазе с доње стране објеката који су исказани топономастичким апелативима или топонимима. Овај предлог такође иде уз именицу у ОП с генитивном функцијом и синтагма ИСПОД+ОП семантички је еквивалент синтагме ИСПОД+Г у стандардном српском језику (ЖУГИЋ 2010а: 100; СТЕВАНОВИЋ 1991: 275).

Куде воденицу (њиве и ливаде – В. Вој., ливаде – Д. Вр., њиве и воћњаци – Жд., њиве – Ће.); **Куде грњбје** (ливaде – Бе., В. Вој., њиве – Дрв., За., Ми., Ће.); **Куде јњз** (њиве – Ће.); **Куде куњa** (пашњаци – Д. Вр.); **Куде дољп** (њиве – Ту.); **Куде дучњ** (локалитет који служи као зборно место – Д. Ст.); **Куде Лњјзе** (њиве и ливаде – Д. Вр.); **Куде Мњс**

(њиве, пашњаци, врбаци – Ће.); **Куде цркву** (њиве – Ту.); **Куде шкољу** (њиве – Ви.).

У напред наведеним микропонимима, предлошко-падежна синтагма с предлогом КУДЕ, употребљава се за исказивање месног односа оријентационог типа, у значењу *поред* (ЖУГИЋ 2010а: 85). Предлогом *куде* се дакле прецизира да се именовани локалитети налазе у близини онога што значи именица у ОП у функцији генитива.

Предлог *куде* је синоним предлога *код* у стандардном језику. Све службе овог предлога који се увек слаже с обликом генитива, обухваћене су у нашем стандардном идиому општим генитивним значењем тцања (СТЕВАНОВИЋ 1991: 302). Ту се такође каже да он, између осталог, одређује место на коме се нешто налази, а које је у близини појма с именом у генитиву уз који долази (ИСТО: 303).

На бостаниште (њиве – Ви.); **На брѐг** (њиве – Жд.); **На бунàр** (њиве – Г. Си., Ту.); **На бандѐр** (њиве – Г. Си.); **На врбѹ** (њиве – Св.); **На горѹн** (њиве – То. и Ту.); **На долину** (њиве – Ту.); **На дрѹм** (њиве – Ту.); **На јàсен** (њиве – Жи.); **На крѹшку** (њиве – Ту.); **На међѹ** (ливаде – Лу.); **На рѹпе** (њиве – Д. Тр.); **На сливѹ** (њиве – Жд.); **На чѐшму** (ливаде – Св.); **На шѹп** (њиве – Д. Ст.).

У наведеним примерима предлог НА се везује за именицу у ОП са локативном функцијом и конкретизује просторни однос овако именованог локалитета и топономастичких апелатива као оријентира.

Основно значење локатива у стандардном језику је одређивање места на горњој површини, на отвореном простору, на горњој страни или на некој висини (СТЕВАНОВИЋ 1991: 488). Њему се у првом реду приписује значење места, а потом значење времена (ИВИЋ 1958: 157). У овом смислу, стање у јабланичком говору одговара стању у стандарду, с том разликом што је у призренско-јужноморавском дијалекту име у општем падежу у функцији локатива (ЖУГИЋ 2005б: 99–105).

Под брѐг (воћњак – Ће.); **Под Грòбје** (воћњак – Д. Вр.); **Под За̀абел** (њиве – Ће.); **Под колò** (њиве и ливаде – Ко.); **Под Копàк** (њиве – Св.); **Под Корѹју** (њиве – В. Вој.); **Под Лòјзе** (њиве – Д. Ст.); **Под нàсип** (њиве – Ми.); **Под Плòче** (њиве – Жд.); **Под Рѹд** (њиве – Лу., Печ.; њиве и шуме – Д. Вр.; ливаде – Жд.); **Под Стрàну** (њиве – Жд., Лу.); **Под Шѹму** (њиве – Ће.).

Наведени примери показују да се и у случају предлога ПОД месно значење реализује везом предлога са именом у ОП у инструменталној функцији.

У стандардном језику предлогом ПОД с именом у инструменталу означава се место које се налази с доње стране појма у инструменталу, односно испод овог појма (СТЕВАНОВИЋ 1991: 476).

У јабланичком говору, у наведеном значењу, и уз глаголе мировања и уз глаголе кретања, предлог ПОД у инструменталном значењу се увек може заменити генитивном конструкцијом с предлогом ИСПОД, односно ове синтагме се налазе у синонимичном односу (ЖУГИЋ 2010а: 102).

Преко долину (њиве – Д. Вр., Пр.); **Преко Бàру** (њиве и ливаде – Д. Тр.); **Преко пòток** (њиве – Д. Вр.); **Преко прùгу** (њиве и ливаде – Пр.); **Преко рèку** (њиве и ливаде – Жд., Лу., М. Вој., Ту., Ће.).

У наведеним релационим микротопонимима реализује се генитивно месно значење оријентационог типа (ЖУГИЋ 2010а: 90). Месно значење синтагми од предлога ПРЕКО и имена у Г је примарно значење и у стандардном српском језику (СТЕВАНОВИЋ 1991: 229–231).

У врбе (њиве – Жд.); **У рèку** (њиве уз обалу реке Јабланице – Вл., Св.); **У селò** (њиве – В. Вој.); **У топòле** (шуме – Д. Вр.).

„Предлогом У с обликом локатива означава се /у стандардном српском језику/ место у унутрашњости или у границама ... појма с именом у овоме падежу, /односно/ одређује се где се у унутрашњости нешто налази, збива или врши” (СТЕВАНОВИЋ 1991: 496). Као у стандардном, тако и у јабланичком говору, месно значење локатива с предлогом У, као и са предлогом НА, примарно је.

Уз пùт (њиве – Ће.), **Уз путину** (њиве – Бо.).

У нашим микротопонимима, синтагматском конструкцијом УЗ+ОП прецизира се вид просторног односа новоименованог локалитета према топономастичком апелативу у ОП, односно истиче се релациони однос положаја или простирања овако именованог локалитета према објекту с именом у ОП.

Милорадовић за подручје Параћинског Поморавља истиче да се синтагмом УЗ+А може, између осталог, „интерпретирати ... нечија позиција” (позиција нечега или некога – подвукла Р.Ж.) (МИЛОРАДОВИЋ 2003: 185).

48. 2. Осим наведених микротопонима у којима се други члан јавља у виду топонима (што је истакнуто великим словом) или апелатива као географског термина, односно неког другог појма с ономастичком функцијом оријентира, у грађи су потврђена још два типа релационих микротопонима просторне оријентације:

Називи у којима други члан синтагме чини антропоним или адјектив личног имена, на пример: **Куде Николèту**, **Куде Паўнка**, **До Цилково**, **На Цàкино**, **На Цветàново**, **Поза Ђòрини**, **Поза Смрчàнци** и др.

У овим називима је приметно формално одсуство идентификационог члана, односно тај део назива је необележен или празан, али

се он у свести именоватеља или корисника назива подразумева (поље, имање и сл.). У називима типа **На Цветаново**, предлог није у функцији означавања места на коме се именовани објекат налази, већ је у функцији оријентације.

Називи типа: **Куде милановачко**, **На синковъчко**, **У трњанско**, **У шйшинско** и др., локацијски су прецизирани уз помоћ предлога у односу на ојкониме који су исказани придевским делом. Придев од ојконима је елиптична синтагма у којој се апелативи *поље*, *имање* и сл. подразумевају.

Као и код већине назива ове подгрупе, и у овим називима је изостављен денотат, а носилац семантичке информације садржане у просторном односу денотата и објекта према коме се именовање врши, садржано је у вези необележеног денотата са диференцијалним делом од предлога и топонимизираног придева. Тако су двочланом синтагмом од предлога КУДЕ и присвојног придева ојконима Миланово, именоване њиве у селу Доњем Стопању које се налазе у близини поља села Миланова. Предлози НА и У су семантички синонимични и означавају место на коме се објекат налази. Називима од предлога НА, У и придева од ојконима, именовани су локалитети који се налазе на територији неког другог села.

48. 3. На основу изложене грађе о релационим микротопонимима просторне семантике, могућно је изнети следеће закључке:

Са становишта граматичке структуре ови микротопоними представљају бинарне синтагме од предлога на првом и именице (ређе придева) на другом месту.

Сваки од наведених предлога, везујући се за ОП, чини синтагму месног значења која може имати генитивну, инструменталну, локативну или акузативну функцију, у зависности од тога о ком предлогу је реч.

Највећи број предлога у синтагматској вези са именом у ОП остварује генитивну функцију (ВИШЕ, ДО, ИСПОД, КУДЕ, ПРЕКО).

Предлози НА и У са ОП граде синтагме примарног месног значења са локативном функцијом.

Предлог ПОД са именом у ОП чини синтагму која има функцију инструментала.

Предлошко-падежне синтагме УЗ+ОП/А остварују акузативну функцију.

Свим наведеним предлошко-падежним синтагмама прецизира се релациони просторни однос њима именованих локалитета према већ познатом микротопониму или топономастичком апелативу као оријентир.

48. 4. Именички конституент предлошко-падежне синтагме је у општем падежу који се у једнини поклапа са акузативом, а у множини

са номинативом. Аналитизам у микротопонимији у складу је са оваквим деклинационим системом говора јабланичког краја који припада призренско-јужноморавском дијалекту. Овакво стање се констатује и у топонимији сврљишког краја (БОГДАНОВИЋ 2002: 289).

48. 4. 1. Он се јавља у виду топонима, што је истакнуто великим почетним словом (*Више Чубуру, Куде Лојзе, Под^м Корјују, Под^м Плоче, Под Рид, Под^м Страну*). Велико почетно слово апелатива обавештава о томе да је апелатив из поља означавања прешао у поље именовања. Овакви називи којима се новоименовани објекат локацијски одређује према већ познатом објекту са устаљеним именом, за њихове кориснике су врло применљиви и у потпуности остварују ономастичку функцију идентификације и диференцијације објеката који су њима именовани.

48. 4. 2. Именички конституент се јавља и у виду апелатива (*Куде куња, Куде дуче, На крушку, На сливу, Преко реку* и сл.). У претходној класификацији по предлозима, од којих смо овде навели само неколико микротопонима, види се да су апелативи превасходно географски термини (*брег, брдо, поток, река* и сл.) или пак друге реалије које особинама којима се истичу служе као оријентири (*кун, горун, дуче; друм, насп, мос; воденица, куња, село* и сл.; *виндград, лојзе, поље; гробје, црква* и сл.). Апелатив је у овим називима обележен малим словом, што упућује на то да је он у функцији означавања, пре свега одређивања положаја објекта. Овакви називи су на путу према правим топонимима. О томе сведочи и сама грађа, која посматрана на нивоу истраживаног подручја у целини, показује следеће стање. У селу Д. Вр. забележена је синтагма којом се објекат именује уз помоћ предлога и апелатива који је у функцији истицања оријентације: *Куде куња*. У селу Цек. постоји назив *Куње* који је семантички еквивалентан са називом *Куде куња*. Такав је однос и међу називима *Куде ora* (В. Вој.) и *Ораше* (Ви.), *Куде гробје* (В. Вој.) и *Гробјарке* (Г. Ст., Лу., М. Вој.), *Куде запис* (Ви.) и *Запис* (у многим селима) или *Записанке* (Г. Тр.), *У врбе* (Жд.) и називи *Врба, Врбак, Врбе, Врбџача* (у многим селима), *У топòле* (Д. Вр.) и *Топола, Топòле, Тополица, Топòлче, Топољак* (у многим селима), *У рид* (Г. Си.) и *Рид, Ридар, Ридиште* (у многим селима).

48. 5. Сви микротопоними од предлога и именице у ОП функционишу у непромењеном облику само када су у значењу номинатива. Другим речима, они ће се понашати као синтагме са оваквим односом граматичких конституената у функцији властитих имена локалитета дотле, док су у номинативном падежном облику, који се добија као одговор на питање: *Како се зове овај њива и сл., или како викате овуј њиву, овуј ливаду и сл.?* Међутим, у одговору на питања која захтевају смештање оваквог микротопонима у било коју другу синтаксичку функцију, у предлошко-падежној синтагми јављају се извесне промене.

Ово је најлакше уочити на примерима аблативног генитива уз глаголе кретања.

Микропоним као донекле окамењена предлошко-именичка конструкција увек је у функцији локатива, јер он увек лоцира место и при том задржава међусобни однос конституената. Међутим, када треба означити однос именованог локалитета према говорном лицу, долази до разбијања предлошко-падежне синтагме. Одговори на питање: *Одòкле идеш?* захтевају предлоге: *из, од*.

Узећемо по један микропоним са сваким од наведених предлога, да бисмо видели у каквом ће се граматичко-структуралном облику наћи у реченицама које су одговор на постављено питање. Да ли би одговор имао овакав след синтаксичких конституената? *Идем из Више на̀сип; *из До Јàз, *из Испод лòјзе, *из Куде воденицу, *из На бостаниште, *из Под брèг, *из Преко ба̀ру, *из У топòле, *из Уз воденицу, *од На бостаниште, *од Под брèг, *од Преко ба̀ру, *од У топòле, *од Уз путину. Овакве реченице се могу исконструисати, али се неће чути у непосредном комуницирању: уколико микропоним садржи предлог просторног односа мировања, долази у несагласност са предлогом кретања.

Предлози *до, уз, преко, на* су несагласни, често и супротни са предлозима *од, из, у*. Један предлог показује однос према микропониму уз који се налази, а други предлог однос према говорном лицу које се удаљава од микропонима.

Гомилање предлога са супротним значењем даје бесмислицу и комуникативно је немогуће (*Идем од На бостаниште, *Идем из У топòле и сл.). С друге стране, изостављање неког од предлога мења име датог микропонима (Идем од топòле, Идем од Јàз и сл.). Таква структура добија другачију ономастичку семантику и у крајњем исходу првобитни микропоним има нулту ономастичку информативност (ЖУГИЋ 2006: 141).

На овако показаном примеру јасно се сагледава неколико карактеристика микропонима у виду предлошко-падежне синтагме. Шимуновић истиче да су и по облику и по намени ово најстарији називи и најближи својствима обичних апелатива (ШИМУНОВИЋ 1972: 270). Дискурзивни карактер ових назива огледа се и у њиховој топономастичкој „незграпности”. „Ови називи заправо стоје у обрнутој сразмери са синтаксичком економијом која у сваком топосистему дјелује у смјеру поједностављивања таквих формација. То је разлог да се овакви топоними сматрају неразвијеним и непогодним, а то потврђује и чињеница да су карактеристични углавном за топономастиконе у развоју, односно микропономастиконе” (ХАЏИМЕЉИЋ 1987: 118). Називи с предлозима имају дискурзивни карак-

тер и могу „*razdružiti svoje tvorbene morfeme*” – да се могу изгубити или да буду преименовани (ШИМУНОВИЋ 1976: 27). За овакве структуре он наглашава да су то топоними у настајању, који уместо идентификације истичу локализацију и уместо описа оријентацију, који, дакле, у првом реду означавају (попут апелатива) а тек онда именују попут топонима (ИСТО).

48. 5. 1. Нарушена граматичка структура оваквих микротопонима, односно покушај њеног превођења из номинативне у било коју другу синтаксичку функцију, мења првобитни микротопоним: *Їдем из До Јаз* (предлог кретања уз предлог мировања – предлози се међусобно искључују), *Їдем Из Јаз* (изостављањем предлога ДО добијамо преименовање локалитета).

48. 5. 2. Стање на терену показује да предлошко-падежна синтагма може сачувати своју граматичку структуру, па према томе и ономастичку функцију диференцијације међу локалитетима и идентификације одређеног локалитета и када се нађе у синтаксичкој функцији која није номинативна, нпр. када њоме треба означити однос именованог локалитета према говорном лицу. У таквој ситуацији, корисници оваквих назива остварују идентификацију одређеног локалитета, користећи нпр. другачија синтаксичка средства. Тако се на питање: *Одòкле ѝдеш?* могу чути и овакви одговори: *Їдем из онуј њиву што гу викамо До Јаз*, или: *Їдем од^г копање До Јаз*).

48. 5. 3. Како видимо, овде имамо с једне стране појаву растакања граматичке структуре која води детопонимизацији, и с друге стране појаву опстајања оваквих назива локалитета с ономастичком функцијом, што се постиже њиховим довођењем у везу са другачијим синтаксичким средствима.

48. 6. Показана нестабилност релационих микротопонима, њихова склоност ка губљењу предлошког конституента у синтаксичкој функцији која није номинативна, или очување основне структуре у другачијем синтаксичком окружењу, чему се прибегава на комуникативном плану, иде у прилог тези да се они, иако под наведеним условима врше ономастичку функцију, не могу сматрати правим микротопонимима.

48. 7. Са ономастичког становишта, ово су елиптичне трочлане синтагме од нултог идентификационог конституента и диференцијалног конституента од предлога и именице у општем падежу: *Иø + Д = Иø + (предлог + именица (антропоним, придев у ОП))*. Говоримо о нултом идентификационом члану на површинској структури, јер је у свести номинатора и корисника ових микротопонима присутан неки од апелатива: *њива*, *ливада* и сл. Идентификациони члан назива само региструје објекат којим се именује денотат и он је семантички празан топоелемент. У ономастичкој литератури назива се још и необележени члан

(ХАЦИМЕЈЛИЋ 1987: 118). Носилац семантике релационих микротопонима са наведеним структурним обрасцем јесте предлошко-падежна конструкција, као диференцијални конституент, чијим се предлошким делом врши локацијско одређење назива који су настали из просторног односа објекта који се именује према другим објектима у околини.

*Релациони микротопоними просторног односа
од опозитних придева и апелатива*

48. 8. Ови микротопоними су настали на основу визуелног утиска номинатора, а мотивисани су положајем који заузимају. Међусобни положај локалитета који се именују исказује се придевским детерминантама које се јављају као први члан синтагми од придева и апелатива. У класификацији детерминанти у називима просторне оријентације, Павловић за овај тип назива наводи детерминанте *горњи, доњи, лева, рани* у значењу ближи (1982: 72), од којих се последње две везују за хидрониме и хидронимске објекте. Не узимајући на овом месту у обзир хидронимске називе, ми смо у нашој грађи забележили поред детерминанти *горњи, доњи*, још и *средњи, крајњи*.

Овако структурирани називи, основну функцију диференцијације различитих локалитета идентификованих истим апелативом, остварују различовним топоелементима у виду опозитних придева. Критеријум за утврђивање могућих односа међу релационим микротопонимима просторне оријентације са опозитним придевима, јесте њихово функционисање у оквиру једног села, мада је обухваћена и размотрена целокупна грађа на нивоу испитиване регије, што омогућава исцрпност и сагледавање стања у целини.

Међу називима који помоћу опозитних придева одређују просторни однос њима именованих локалитета, уочавају се следећи типови односа:

1) Тип односа у коме напореда с основним називом функционишу и називи с опозитним придевима *гòрњи / дòњи*, чиме се постиже диференцијација овако именованих локалитета: **Займовица / Гòрња Займовица** (М. Вој.); **Конопљиште / Гòрњо Конопљиште / Дòњо Конопљиште** (В. Вој.); **Òграђе / Гòрње Òграђе / Дòње Òграђе** (В. Вој.); **Пруд / Гòрњи Пруд / Дòњи Пруд** (Д. Вр.); **Росуља / Гòрња Росуља / Дòња Росуља** (Жд., Те.); **Сèлиште / Гòрњо Сèлиште / Дòњо Сèлиште** (М. Вој.); **Ўтрина / Гòрња Ўтрина / Дòња Ўтрина** (В. Вој.).

2) Тип односа у коме напореда с основним називом функционише и један од назива с придевом *горњи* или *доњи*: **Башча / Горња Башча** (В. Вој.); **Долйна / Гòрња Долйна** (Жд.); **Забел / Дòњи Забел** (В. Вој.);

Јаруга / Доња Јаруга (Д. Вр.); **Камен / Горњи Камен** (Ће.); **Ливаде / Горње Ливаде** (Жд., Че.); **Ливаче / Доњо ливаче** (Ће.); **Лоза / Доња Лоза** (В. Вој.); **Обршје / Горњо Обршје** (Шу.); **Пòље / Горњо Пòље** (В. Вој.); **Рòвине / Горње Рòвине** (В. Вој.); **Сèлиште / Горњо Сèлиште** (Пер.); **Трсаци / Доњи Трсаци** (Лу.); **Тршèвина / Доња Тршèвина** (Пер.); **Чукàрке / Доње Чукàрке** (Бо.).

3) Тип односа у коме не функционише самостално основни назив, а диференцијација међу називима са истим идентификационим чланом извршена је помоћу опозитних придева *горњи / доњи*: **Горња башча / Доња башча** (Жд., Луг.); **Горња ма̀ла / Доња ма̀ла** (Г. Ст., Ви., Дрв., Жд., Жи., За., Печ., Пр., Ће., Цер., Че.); **Горња њива / Доња њива** (Жд.); **Горња орница / Доња орница** (Д. Вр.); **Горњи пргòн / Доњи пргòн** (За.); **Горњи пруд / Доњи пруд** (Д. Ст.); **Горња росу̀ља / Доња росу̀ља** (То.); **Горња тршèвина / Доња тршèвина** (М. Вој.); **Горњи тòплик / Доњи тòплик** (За.); **Горњо конопљиште / Доњо конопљиште** (Жд.); **Горњо пòље / Доњо пòље** (Д. Си., Пер.); **Горњо раскрсје / Доњо раскрсје** (Лу.).

4) Тип односа у коме је ишчезао основни назив и један од назива с опозитним придевима: **Горња башча** (То.); **Горња њива** (Бо., Д. Вр., Д. Ст., М. Вој., Ће.); **Горње ливаде** (Вл.); **Горњи дèл** (Д. Вр.); **Горњо њивче** (Бо.); **Горњо сèлиште** (Бе., Ко.); **Доња башча** (Д. Вр.); **Доња рèка** (Д. Ст.); **Доња речица** (Ће.); **Доњо копатиште** (Жд.); **Доњо пòље** (Д. Си., Пер.).

Грађа бележи и називе са придевским детерминантама *средњи* и *крајњи*.

Придевом *средњи* 'који је у средини, у средишту' локацијски се одређује положај једног објекта који је смештен између два друга објекта.

Код ових назива се уочавају следећи типови односа:

1) Тип односа у коме се називом с придевском детерминантом *средњи* одређује средишњи положај локалитета у односу на локалитете именоване детерминантама *горњи, доњи*: **Горња ма̀ла / Средња ма̀ла / Доња ма̀ла** (Цер.).

2) Тип односа у коме функционишу називи са детерминантама *средњи, крајњи*, али изостаје назив са детерминантом која би означавала положај локалитета који у линеарном следу претходи постојећим називима: **Средња ливада / Крајња ливада** (М. Вој.); **Средњи рид / Крајњи рид** (В. Вој.).

3) Тип односа у коме функционише основни назив и назив са придевском детерминантом *средњи*: **Рид / Средњи рид** (Д. Вр., Дрв., Ће., Шу.).

Релациони микротопоними темпоралне семантике

49. Ови микротопоними су мотивисани временском димензијом. По структури су двочлане синтагме са првим диференцијалним чланом од опозитних придева *стар*, *нов* који омогућавају разликовање локалитета у чијем је називу идентификациони члан исти апелатив.

У зависности од тога у каквој се међусобној вези налазе ови микротопоними, установљена су три типа односа:

1) Тип односа у коме напоредо функционишу основни, временски необележени назив и двочлани назив с детерминантом *стар*: **Пла̀ц / Стàр Пла̀ц** (Д. Вр.); **Про̀гòн / Стàр Про̀гòн** (Жд.); **Воденѝца / Стàра Воденѝца** (В. Вој.); **Дèлнице / Стàре Дèлнице** (Бо.); **Ливàда / Стàра Ливàда** (Д. Вр.); **Лозà / Стàра Лозà** (В. Вој.); **Лòјзе / Стàро Лòјзе** (Бо., Пер.); **Селò / Стàро Селò** (Бо., В. Вој., Жд.).

Придевска детерминанта наведених двочланих назива остварује основну топономастичку функцију – диференцијацију назива. Описно значење придева *стар* у њима потиснуто је у други план. Његова семантика у именовану локалитета је померена, па у називима с њим, придев *стар* има значењску нијансу: 'који је некада био оно што апелатив значи, некадашњи'.

2) Тип односа у коме не функционише основни назив, већ је дистинкција успостављена између бинарног назива с детерминантом *стар* и једночланог микротопонима изведеног од истог апелатива суфиксом *-иште*: **Стàри лòјзà / Лòјзишта** (М. Вој.); **Стàра рèка / Речиште** (Ће.); **Стàро селò / Селиште** (Д. Вр., Пер.).

Ови називи се разликују по структури, али су у семантичком погледу синонимични: и двочлани и једночлани називи именују локалитете на којима је некада било оно што основна реч у називу значи.

Пример постојања назива *Стàро селò* и *Сèлиште*, који у оквиру једнога села именују различите локалитете, добар је пример могућности коришћења топономастичких података у ванлингвистичке сврхе. Ови називи јасно говоре о томе да су се нека села у својој историји измештала у више наврата (због поплава, заразних болести или из неких других разлога). Појава се одиграва и данас, пред нашим очима, али ће вероватно бити потребно доста времена да се у свести именоватеља јави потреба за надевањем нових назива напуштеним и новозаснованим људским стаништима.

3) Тип односа у коме функционишу само називи с придевима *стар*, *нов*, без основног, једночланог апелативног назива: **Стàро лòјзе / Нòво лòјзе** (Д. Тр., Ће.); **Стàр дèл / Нòви дèлови** (Бо.).

4) Тип односа у коме без основног назива и једног од два бинарна назива, функционише само један бинарни назив с једном од две временске детерминанте: **Нова њива** (њива – В. Вој.); **Нова љтрина** (њива – Ту.); **Стар дољп** (њива – Д. Тр.); **Стар друм** (њиве – Г. Тр., Д. Тр.); **Стар дѐл** (шуме – Д. Тр.); **Стар за̀бел** (шуме – Д. Вр.); **Стар посеедак** (њиве – В. Вој.); **Стара ба̀шча** (њиве, ливаде – Бо., Г. Ст., М. Вој.); **Стара њива** (њиве – Г. Си., Цек.); **Стара корија** (шуме – Че.); **Старо лџзе** (шума на месту некадашњих винограда – Вл., Лу.).

50. Релациони микротопоними показују просторни и временски однос њима именованих локалитета.

50. 1. Показани типови односа међу микротопонимима основ су за два важна закључка: један је могућност реконструкције ишчезлог назива, на основу његове уграђености у бинарне називе просторне и временске оријентације, на пример назива *Орњица* из назива с опозитним придевима просторне оријентације *Горња / Доња орњица*, или назива *Дољп* на основу микротопонимских синтагми *Стар дољп / Нов дољп*.

50. 2. Други закључак се односи на могућност коришћења топономастичких података у ванлингвистичке сврхе, на пример (измештање села и разлози мењања локације из назива *Старо село / Селиште*).

А. 7. Посебни географски називи

51. У ову подгрупу са малим бројем назива уврштени су микротопоними који, због недовољно јасног критеријума мотивисаности, нису могли бити смештени ни у једну претходну подгрупу.

Микротопоними: **Друга дѐлница** (Бо. – њиве), **Друган** (Бе. – њиве), **Првња падина** (За. – шуме), **Прња падина** (Пр. – шума и понека њива), **Трећарка** (Ви. – њиве) изражавају некакав редослед.

Двочланим називом **Купена њива** (В. Вој., Вл., Д. Вр.) исказан је начин на који је власник дошао у посед локалитета.

Синтагматски назив **Лѐпа падина** свакако је мотивисан естетским мерилом именоватеља на основу визуелног утиска.

Можда би у ову подгрупу могли бити уврштени и називи недовољно јасне мотивације: **Попрдљивица** (М. Вој.) и **Попрдљивка** (В. Вој., Д. Вр. и Лу.).

Б. ХИДРОНИМИЈА

52. Хидронимија на испитиваном подручју, односно систем назива за воде у доњем сливу Јабланице, условљен је двојаким факторима. Један од фактора је сам рељеф, односно физичко-географска својства

тла чије особине непосредно узрокују својства хидросистема, која опет условљавају именовање вода и водних токова. Рељеф са свим елементима који га чине представља скуп фактора анорганске природе.

52. 1. Терен доњег слива Јабланице је претежно равничарски, са узвишењима незнатне надморске висине. Оваква природа рељефа условљава мањи број дужих водних токова, тако да у хидронимском систему преовладавају називи који именују краће водне токове попут потока, односно називи стајаћих вода попут извора, кладанаца и бара.

Водни ток равничарских вода је мирнији. С тим у вези изостају називи чији мотиви именовања проистичу из особина водних токова везаних за планинске пределе (брзина, бујичавост, кривудава водоток, бистрина и прозачност воде и сл.).

52. 2. Мотив именовања може бити особина воде која се повремено јавља, која није стална, као што је, рецимо, особина пресушивања. Отуда је *Сушица* чест хидронимски назив. Такође, особине воде које одуарају од пожељних и очекиваних, чести су мотиви именовања (*Смрдљив кладанац*, *Смрдљив вџир* и сл.).

52. 3. Хидрониме мотивисане физичким особинама (величина, облик, локација, боја и сл.), на основу визуелног утиска номинатора (*Мала бара*, *Дибџка долина*, *Куса долина*, *Крива долина*, *Горња долина*, *Доњи брџ*, *Зелени вџир* и сл.) З. Павловић назива правим потамонимима (1981: 145). Хидронимски апелативи, због везаности за објекат који именују, лако прелазе у ониме. Велику заступљеност хидронимских апелатива у именовању вода, водних токова и објеката и њихов прелазак у хидрониме истиче и П. Шимуновић: „*Takva su imena vrlo davno potvrđena u povijesnim vrelima, a hidronimizacija: hidronimijska imenica → hidronim predstavlja najdrevniji i najnaravniji put postanka vlastitih imena*” (ШИМУНОВИЋ 1981: 194). Хидроними мотивисани физичким својствима, са хидронимским именицама у својој структури, типа: *Извор*, *Вџирови*, *Рџка*, *Пџток*, *Пџџчак* и сл., спадају у праве потамониме. Такви су и ономапопејски хидроними: *Бџчало*, *Бџчињавке*.

За праве потамониме карактеристично је одсуство посесивности, а то проистиче из њихове мотивисаности физичким својствима.

52. 4. Други важни чиниоци у мотивисању хидронима су органски чиниоци: човек, биљни свет и животињски свет. За такве хидрониме типа: *Дџрков пџток*, *Јасџнска долина*, *Зџјчи пџток*, који су настали посредством других онима, преношењем из једног у други ономастички слој, карактеристично је присуство посесивности остварено придевским компонентама, суфиксацијом посесивним придевским суфиксима онима путем којих је извршено именовање (ПАВЛОВИЋ 1981: 145).

52. 4. 1. За утврђивање посесивног значења хидронима одговорна је њихова структура, односно придевска компонента назива са посесив-

ним значењем. Ту, међутим, постоји једно ограничење, када је реч о хидронимима дужег тока. Примећено је да ће једна иста река, у нашем случају река Јабланица, имати различита имена у зависности од назива села крај којих протиче: *Лугарска река*, *Водљовачка река*, *Гендвачка река* и сл., при чему ће сваки назив бити у употреби ван села по коме је именоване извршено. Суфикс *-ски* као структурни елемент придевског дела назива, на први поглед упућује на посесивни карактер хидронима. Постојање више назива за исти водни ток, мотивисано другим топонимима, не може да потврди припадање те воде свим насељима која је именују, па се овде не може говорити о истицању посесивности, већ о просторном односу хидронима према другим топонимима. У прилог овоме иде и значење суфикса *-ски* којим се граде присвојни придеви: „Придеви изведени наставком *-ски* ... посесивни су само кад означавају припадање једном одређеном појму ... ако ... не означавају однос према тачно одређеном него према било коме појму с именом у основи ... више означавају особину него припадање” (СТЕВАНОВИЋ 1975: 575).

52. 4. 2. О правој посесивности, са очуваним мотивом именовања, може се говорити код хидронима који именују краће водне токове према већ именованом локалитету на коме се налазе (*Пржарски поток* према микротопониму *Пржар*) или код хидронима антропонимског порекла (*Цветков поток*, *Станково кладанче*, *Маринковска бара*, *Милкићовско кладанче*). Овакви хидроними заиста означавају припадање водних објеката имену које је у основи назива, јер се налазе на имању особе према којој је именоване извршено. У случајевима када је у придевском делу назива суфикс *-ски* додат на суфиксе *-ов*, *-ин*, који такође изражавају посесивност, својство припадности је јаче истакнуто. Ову семантичку димензију хидронима сагледала је Павловић много раније пре других истраживача ономастичара (ПАВЛОВИЋ 1979: 57).

52. 5. Хидронимски систем слива Јабланице је доста сложен. Запажена је појава да се хидронимима уз именоване вода именују и земљишне површине уз одређени водени ток. Такође, хидронимским апелативима за стајаће воде, као што су бара, вир, језеро именоване су земљишне површине а не хидрографски објекти.

Према мотивисаности, сви хидронимски називи су разврстани у пет подгрупа.

Б. 1. Хидрогеографски термини у хидронимији

53. Именовање вода и водних објеката хидронимским и географским апелативима и терминима који су у употреби у општем лексичком локалном фонду, присутно је и на испитиваном подручју. Хидроними настали хидронимизацијом носе најнижи степен ономастичких ин-

формација, али су независно од тога узети у разматрање као најстарији начин настанка властитих водних имена, присутан на читавом словенском подручју. Њима су именована изворишта, проточне воде или воде текућице, стајаће воде као и природна збиралишта воде. Уз сваки назив биће дат и опис објекта који је именован хидрографским термином, при чему ће се видети и појава да су овако именовани и топографски објекти уз одређени водни ток.

Бара (ливаде – В. Вој., Ће.; Д. Ст., Жд., Ту. и Ће. – њиве). Назив је мотивисан површинским својствима тла: земљиште је мочварно, вододржно. Овим хидрографским термином у значењу 'мала текућа вода, поток, вода', које је близу значењу бугарског апелатива *бара* (СКОК, ЕРј. II: 109), именовани су и краћи водни токови: **Бара** (долина која протиче кроз село, Г. Си.; поток који од села Тогочевца тече атаром села Горњег Трњана и спушта се до села Доњег Трњана). Множинским обликом **Баре** именоване су мочварне и подводне ливаде и њиве у селу Цекавици. Мештани говоре да је на овом локалитету, пре регулације Хисарског канала, било много бара. Од основе хидронимског апелатива *бара*, деминутивним суфиксом *-ица*, који није продуктиван на овом говорном подручју, изведен је хидронимски назив **Барица** (вододржне, подводне ливаде у Бо.).

Вада (њиве и ливаде – Д. Вр.). Назив је настао онимизацијом апелатива *вада* 'ров, јарак за одвођење воде' (Р.САНУ, том 2, под одредницом *вада*¹).

Вир (ливаде – Д. Вр.). Назив је настао по апелативу *вир* 'удубљење у тлу у коме се након падавина задржава вода' (ЖУГИЋ 2005а). Од апелатива *вир*, суфиксацијом аугментативним суфиксом *-ина*, настао је назив **Вирина** (њива – Жд.). Хидроним у множинском облику **Вирови**, назив је за већи број извора на релативно малом простору, брду под шумом и пашњацима у То. По бројним изворима, овако је именовано и брдо у То., а вероватно и локалитет под шумом и пашњацима у суседном селу Малом Војловцу. 'Вирови', извори, искоришћени су за довод воде до села Тогочевца.

Вада (њиве – В. Вој., пашњаци уз обалу реке Јабланице – Д. Вр.). Њиве су вододржне, дуго задржавају влагу због близине реке, али је њихов назив највероватније мотивисан значењем апелатива *вода* 'водени ток или већа водена површина' (Р.САНУ, том 2, под одредницом *вода*, зн. 2б).

Врвина. Назив именује њиве и шуме које су лоциране на врху једног узвишења (Лу.). Овде га сврставамо због значења речи *врховина* 'горњи ток реке' од које је настало *врвина*.

Објашњење настанка назива *Врвина* подстакнуто је тумачењем имена села Врховине у ваљевској Тамнави А. Ломе. Може се претпоста-

вити да је облик Врвина настао упрошћавањем Вровина преко етимолошког Врховина у коме се препознаје прасловенска реч *vъrhovina* изведена од именице *vъrhъ* и основе у пуном превоју и суфикса *-ina* (Лома 1997: 12). Упрошћење *Вровина* у **Врвина** може се објаснити акцентом на првом слогу. Томе у прилог иде фонетски лик лексеме *врѡвка*, настале од *врхѡвка*, с акцентом на другом слогу (у овоме говору *вровка* је последњи род паприке чији се ситни плодови налазе на врху стабла) који је онемогућио да до упрошћења дође.

Дољина (поток који се из села Кукуловца спушта у село Власе, да би се потом код села Доњег Синковца улио у Јабланицу). У селу В. Вој. овако је именован дужи водни ток који настаје спајањем вода двају потока: *Малог дола* и *Церничког потока*. У селима Жд., Жи. и Лу., овим хидронимским апелативом именовани су дужи водни токови који настају од мањих потока и извора, колебљивог су водостања, а у летњем периоду су близу пресушивања. Сви се уливају у Јабланицу. (У дијалекатској лексици испитиваног подручја, осим као топографски термин има и значење хидронимског апелатива које Р.САНУ не потврђује).

Извир (извор и ливаде у његовој близини – Ши.). **Извор** (локалитет под шумом и пашњацима; на једном месту извире вода – Че.).

Јаз (њиве – Бо., Г. Ст., Жд.). Мотив именовања је апелатив *јаз* ‘канал за одвођење воде’. Исти апелатив, са фонетском појавом преласка *a* у *e*, налази се и у називу **Језава** (њиве – Бо., В. Вој., Лу., М. Вој.). Локалитети се налазе у близини речне обале, земљиште је вододржно. Мештани кажу да се у њивама вода ‘зајази’. И данас су видљиви остаци јаза, канала којим је вода одвођена у реку Јабланицу.

Језѐро (њиве – Д. Ст., Ду., Пер., Ће., Цер.; ливаде и пашњаци – В. Вој., М. Вој.). Хидрографски објекат *језеро* сачуван је само у наведеним називима. Постоји предање да је на овим локалитетима у прошлости било језеро које је пресушило. На ову могућност упућују и површинска својства именованих локалитета (мочварна су и дуго задржавају воду). Хидронимски апелатив *језеро* налази се и у основама назива насталих суфиксалном деривацијом: **Језерина** (њиве – Бо.) и **Језѐрка** (њиве – Ће.).

Пѡток (поток као краћи водни ток и њиве дуж потока – За., Ту.).

Рѐка (њиве и повртњаци – Бо.; њиве и ливаде – М. Вој.; њиве и заселак – Шу.). Назив је настао хидронимизацијом апелатива *река*. Мотив именовања је смештај ових локалитета (сви се налазе на обалама Јабланице коју мештани наведених села просто зову *Рѐка*. **Речница** (долина као водни ток и њиве и ливаде дуж ње – Печ. и Пр.). Долина овако именована тече од села Душанова а улива се у Јабланицу, неколико километара низводно од села Печењевца. Деминутивни суфикс *-ица* не упућује само на кратки водени ток, већ својом хипокористичком

нијансом у самом називу, пружа и податак о значају који за кориснике назива има овако именовани водни ток. **Речиште** (њиве на обалама реке Јабланице – Д. Вр., Жд. и Ће.; спруд и топољаци на местима где се река Јабланица повукла из свог корита – Д. Тр. и Лу.).

Б. 2. Називи који изражавају различита својства хидронима

54. Називи ове подгрупе мотивисани су различитим физичкогеографским својствима хидрографских објеката.

54. 1. Највећи број назива је синтагматског типа, од хидронимског апелатива као идентификационог и другог члана назива, и придевске детерминанте, квалификатива који истиче неко карактеристично својство хидронимског објекта означеног апелативом. Процес настајања властитог имена одређеног (водног) објекта, означеног ономастичким апелативом, параметре на основу којих номинатор долази до апстраховања детерминанте, класификацију детерминанти по критеријуму визуелног или каквог другог утиска номинатора, сагледава ПАВЛОВИЋ (1982: 67–76).

Хидроними ће бити класификовани и анализирани на основу значења детерминанти и типа личног утиска којим је номинатор дошао до издавања једне особине истакнуте детерминантом.

54. 2. Грађа показује да је највећи број хидронимских назива настао на основу визуелног утиска номинатора, а међу њима се опет издавају називи мотивисани димензијом објекта означеног апелативом, обликом и изгледом водног објекта, положајем и локацијом према другим објектима, бојом воде и сл. Неки називи су мотивисани својствима посредством других чула (чула мириса, чула додира, чула слуха).

Хидронимски називи мотивисани детерминантама према визуелном утиску

Хидронимски називи мотивисани димензијом

54. 2. 1. Ови хидронимски називи су синтагматске структуре од придевске детерминанте као првог члана и хидронимског апелатива на другом месту.

Придевска детерминанта која описује димензије, величину хидронимског апелатива уз који стоји, не представља његово доминантно, најважније својство, већ је резултат индивидуалне процене номинатора који је из скупа својстава хидронимског апелатива издвојио баш

ту особину. Детерминанта је истовремено синтагматски члан са диференцијалном функцијом, док други члан идентификује објекат који се именује.

Велика бара / Мала бара (поточић – Вл.). Ополитним придевима извршена је диференцијација међу називима с истим апелативом.

Стање на терену показује да су овим називима именовани краћи водни токови, а не стајаће воде. Разлог који је номинатора мотивисао да једну текућу воду именује апелативом за стајаћу воду, иако су му у лексичком фонду истраживаног подручја биле на располагању обе лексеме, највероватније лежи у квалитативним својствима именованих вода. Наиме, за воду потока карактеристична су својства чистоте, белине, брзине и сл., што овде није случај, имајући у виду састав и конфигурацију тла.

Голем бунар (њиве – Лу.). Назив је мотивисан хидрографским објектом насталим људским радом, односно бунаром. Међу информаторима живи предање о постојању бунара велике дубине на овом локалитету. Детерминанта *голѐм*, уз апелатив *бунар*, померила је своје примарно значење, те је овде употребљена у значењу 'који је велике дубине, врло дубок'. Лингвистичке информације изгледа да имају оправдања, будући да је реч о локалитету тврдог и сувог земљишта, те је досезање воде захтевало велику дубину бунара. **Голѐми поток** (поток који чини више именованих поточића – Г. Си.). Хидронимски назив пренет је и на околни локалитет под шумом. **Голѐмо језѐро** (њиве – Дрв.). У народу живи предање о постојању великог језера на овом локалитету.

Дибѐка долѝна (долина која у време великих падавина плави околна поља у селима – Бо., Цек.). Детерминанта *дибѐк*, дијалекатски лик придева *дубок*, има значење: 'који има знатно растојање, пружање од површине до дна, од горњег до доњег краја; који има то растојање веће од просечног или уобичајеног у својој врсти' (Р.САНУ, том 4, под одредницом *дубок*, зн. 1а).

Дугачки пѐток (поток – Ду.). Придев *дугачак*, *дуг*, чест је атрибут у синтагматским називима у значењу: 'који има знатно пружање од једног до другог краја, обично у хоризонталном правцу ...' (Р.САНУ, том 4, под одредницом *дуг*, зн. 1а).

Куса долѝна (кратка долина која се улива у Јабланицу – Жд.). Детерминанта *кус* употребљена је у значењу 'кратак' (ЖУГИЋ Гр.), 'незнатне дужине, кратак' које потврђује и (Р.САНУ, том 11, зн. 2а).

Мали дѐл (поток који са *Церничким потоком* чини *Долину* – В. Вој.). Придевска детерминанта употребљена је у значењу: 'који је испод нормалног обима, запремине; који је испод нормалне дужине, кратак' (Р.САНУ, том 12, под одредницом *мали*, зн. 1а). **Мали пѐток** (поточић као и оближњи локалитет под шумом – Г. Си.).

Хидронимски називи мотивисани обликом и изгледом

54. 3. Назива овакве мотивисаности, на испитиваном подручју нема много. За једно знатно шире подручје од нашег (Врањско Поморавље, Пољаница, Клисура, планински појас Власине и Крајишта), уз детерминанту *крив*, потврђена је још и детерминанта *пуста* уз апелатив *река* (ПАВЛОВИЋ 1981: 73–74).

Ми смо на терену забележили свега два назива, и то оба с детерминантом *крив*: **Крива бџара** (њиве са мочварним, барским земљиштем, на којима је до скоро било бара – Вл., То.). Придевска компонента *крив* има значење: ‘који се не пружа у правој линији, савијен, савинут, искривљен; кривудава, вијугав’ (РСАНУ, том 10, под одредницом *крив*, зн. 1а). Придев *крив* у овом значењу могао се везати за апелатив *бара* који иначе означава стајаћу воду чији вид простирања никако не може ићи правом линијом. Намеће се једна врло вероватна могућност, потпомогнута информацијом са терена, да је на овом локалитету било доста бара, те да је именовање могло бити извршено по облику и изгледу бара које су се простирале у некаквом кривудавом, вијугавом низу. **Крива долина** (долина као текућа вода која извире у атару села Подримца, тече између осталог и кроз атар села Прибоја у коме је забележена, продужава даље атаром села Печењевца, те пошто изађе из њега, улије се у *Речицу* која је већа притока реке Јабланице – Пр.). Овај хидронимски назив пренео се и на њиве и ливаде које се простиру дуж тока долине. Придевом *крив* истакнуто је својство водног тока, изглед долине која се због природе корита којим тече, јавља у кривудавом, вијугавом облику.

Хидронимски називи просторног односа мотивисани положајем, односом према другим хидронимима и топонимима

54. 4. Именовање које је мотивисано смештајем у простору, на основу расположиве грађе, односи се на мање воде (кладанац, извор) и објекте који су у вези са водом (бунар, брод). Називи су одређени локацијски на основу међусобног положаја и положаја према другим објектима. Из локализације објекта према неком другом објекту проистиче категорија оријентације, па се о овим називима може говорити као о називима локализацијско-оријентационе мотивисаности.

54. 4. 1. Просторни однос међу именованим објектима структурално је означен опозитним придевима, предлошко-падежним синтагмама или синтагмама од присвојних придева од других микропонима и хидронимског апелатива. Хидронимске јединице ће бити изложене управо овим редоследом.

Горња долина (вода текућица, долина која се из атара села Голи Рид спушта према селу Ждеглову у коме је назив забележен, разлива

се и задржава у њивама и ливадама – Жд.). Детерминанта *горња* највероватније долази од положаја места одакле вода креће, а оно се налази на већој надморској висини од села до кога дотиче. Можда се може довести у везу и са називом голоридског засеока *Горња мала*.

Горња Језерка / Доња Језерка (њиве – Те.). Називи су настали према микротопониму **Језерка**. Ополитним придевима се прецизира њихов међусобни просторни однос.

Горњи брђд / Доњи брђд (место у горњем, односно доњем кориту долине *Сушице* на коме је вода најплића, као и околне шуме и пашњаци – То.). Ополитни придеви *горњи / доњи* су у функцији диференцијације локалитета, док хидронимски апелатив *брђд* означава ‘плитко место у текућој води где се може прегазити’ (Р.САНУ, том 2, под одредницом брђд, зн. 3б).

Горњи бунђр / Доњи бунђр (хидронимски објекти, бунари као и локалитети под пашњацима, у засеоцима *Горња*, односно *Доња мала* – Ми.). Називи уз локацијску имају и оријентациону функцију, јер упућују на водне објекте који се налазе у горњем, односно доњем делу села.

Дољина више селђ (долина у атару села Шишинца – Ши.). Именоване водног тока мотивисано је просторним односом према апелативу *селђ*. Прецизирање просторног односа постигнуто је предлогом *више* (в. т. 48. 1.).

Кладанац у Карђулу (извор на локалитету *Карђула* – За.). **Кладанац у Циганске куће** (извор у махали *Циганске куће* – За.).

54. 4. 2. Просторним односом оријентације према ојконимима мотивисани су следећи називи: **Гложђнка** (долина именована по селу Гложану одакле долази – За.). **Лапатђначки пђток** (поток који долази из села Лапатинца – Цер.). **Милђновачки пђток** (поток који извире у селу Миланову, тече кроз атар села Доњег Стопања и улива се у Цернички поток – Д. Ст.). **Тогочђвачка дољина** (ток који долази из села Тогочевца и улази у атар села Власа у коме је назив забележен – Вл.). **Цђрнички пђток** (поток који извире у селу Церници, тече кроз атаре села Белановца, Миланова, Горњег Стопања и код села Доњег Стопања улива се у Јабланицу – Бе., Ми., Г. Ст., Д. Ст.).

Хидронимски називи настали од ојконима су по структури синтагме од придева изведених суфиксом *-ски* од ојконима и хидронимских апелатива. Суфиксом *-ски* није исказан однос посесивности, припадности именованих вода ојкониму који је у основи придевског дела назива, већ оријентациони однос места почетка воденог тока (в. т. 97. до 97. 1. 9. 6.).

54. 4. 3. Хидроними мотивисани именом локалитета на коме се налазе, односно микротопонимом, на семантичком плану изражавају однос посесивности, јер они заиста припадају локалитету према коме су именовани.

Горњомалски бунар (бунар у засеоку *Горња мала* – Ши.).

Делнички поток (поток који протиче кроз локалитет *Делнице* – Ду.).

Јазбински извор (извор на локалитету *Јазбине* – Ши.). **Јужарска долина** (долина која тече истоименим локалитетом – Д. Вр.).

Кућински извор (извор на локалитету *Кућините* – Че.).

Пржарска долина (долина именована по локалитету *Пржар* – Ко.). **Пржарски поток** (поток на локалитету под именом *Пржар* – Бе.).

Селски бунар (бунар на сеоској утрини из кога, по потреби, захватају воду мештани села – Цер.). **Смрчанско језеро** (језеро дубине тридесетак метара на локалитету *Смрчије* – Д. Вр.).

Цернички поток (и у једном и у другом селу, поток на локалитету *Церница* – В. Вој., Шу.). **Црвенобарски поток** (поток именован по локалитету *Црвена бара* – Печ.).

Шаварински извор (извор на локалитету *Шаварините* – Че.).

Ови хидронимски називи, топохидроними, за разлику од назива мотивисаних физичкогеографским својствима, представљају секундарна именовања, настала преко другог ономастичког слоја, микропонимије. Детаљније о овоме (ПАВЛОВИЋ 1981: 144).

Хидронимски називи мотивисани бојом

55. На испитиваном подручју забележено је свега пет назива мотивисаних бојом, тако да ни њихово регистровање у по неколико села не може да промени констатацију да је ово непродуктиван тип хидронимских назива.

Бела вода (њиве, ливаде, пашњаци – Жд., Ко., Лу.). Као што се из описа локалитета види, хидронимом су именовани топографски елементи. Појава преношења хидронима на околне локалитете није необична и ретка. Ово је потврђено и на простору Македоније (МИРКУЛОВСКА 1982: 152). Назив је мотивисан појављивањем воде на више места у овим локалитетима као и особином воде исказаном детерминантом *бела* у значењу: 'бистра, прозирна, чиста'. Мештани кажу да је ова вода доскора била таквог квалитета да је коришћена за пиће. Постојање и појављивање воде оваквих особина је реткост, због геолошког састава тла, што објашњава и мотивисаност овог назива. **Бели поток** (поток са бистром, прозирном, чистом водом – Шу.).

Зелени вир (Печ.). Идентификациони део назива је хидронимски апелатив који означава већу стајаћу воду, бару. Придевска компонента назива истиче зелену боју воде која проистиче из мировања воде и присуства биљног света у таквој води. Информатори потврђују да је вир исушен, али је локалитет по њему задржао име.

Црвена бара (њиве и виногради – Печ.; виногради и шуме – Че.). На овом терену нема више бара, али су локалитети задржали име, што још једном потврђује процес секундарног именовања локалитета према примарним хидронимским називима. Црвена боја највероватније долази од такве боје тла, од земље црвенице.

Црни кладанац (извор и потес под шумом – Вл.). Квалификатив *црни* највероватније је у вези са положајем извора (у време именовања можда је шумско растиње било знатно гушће, онемогућавало продор светлости, а изворска вода одавала утисак засенчености, мрака).

Хидронимски називи мотивисани својствима посредством других чула

56. Квалитативна својства воде која је номинатор издвојио посредством других чула су следећа: чуло мириса, чуло додира, чуло слушања, остало. Називе ћемо прегледати датим редоследом.

Смрдљив кладанац (извор и потес под шумом – Шу.). Назив је мотивисан непријатним мирисом (смрадом) изворске воде. **Смрдљив вџир** (њиве – Г. Ст.). По информацијама са терена, на месту данашњих плодних њива било је утринско, мочварно, барско земљиште са бројним вировима, барама, на коме су мештани напасали стоку. У вировима су се онда купали биволови, што је доприносило стварању и ширењу иначе непријатног мириса устајале, прљаве воде.

Бања (њиве на којима се појављује топла вода лековитих својстава – Пер.).

Сушица (долина, поток који повремено пресушује – назив забележен у више села: дужи водни ток од потока, долина – Дрв.; долина која долази из атара Дрводеље, тече атарима наведених села и улива се у Јабланицу – То. и Цек.; поток који долази из села Игришта, преко Шишинца наставља атаром села Доња Јајина и улива се у Ветерницу – Ши.). Примарни хидронимски назив пренео се и на локалитете под шумом који се простиру дуж долине и потока. Овај једночлани назив настао је поименичавањем придева *сув* суфиксом *-ица*, који истиче особину повременог остајања без воде, односно пресушивања овако именованих водних токова.

Бучало (долина и потес под шумом, ливадама и њивама у непосредној близини – Бо.). **Бучиња̀вке** (долина и комасацијом обједињен потес засађен воћем – Д. Ст.). У основи ових назива је глагол *бучати*: ‘производити потмулу буку, хуку’ (Р.САНУ, том 2, зн. 1а). Оба назива су мотивисана карактеристичним звуком, буком, хуком који производи текућица у свом току. У лексичком систему овог подручја у употреби су лексема *бучало* (место на коме вода ‘бучи’, односно хучи, бруји), као и лексема *бучиња̀в*, која означава својство воде да производи хук при наглој паду (ЖУГИЋ Гр.).

Б. 3. Хидронимски називи фитонимског порекла

57. Забележен је само један назив фитонимске мотивисаности: **Јасенска долина** (долина која тече кроз истоимени локалитет у селу Ждеглову и улива се у Јабланицу). Назив је мотивисан биљком *јасен*. Придевски, диференцијални део назива изведен је од фитонимске базе *јасен*, општесловенског и прасловенског (**асень*), присвојним суфиксом *-ска*.

Б. 4. Хидронимски називи зоонимског порекла

58. Именима животиња мотивисан је нешто већи број хидронима у односу на хидронимске називе настале по фитонимима, али и поред тога они спадају у непродуктиван семантички тип. Изузев заступљености малог броја зоонима у називима, примећена је и слаба територијална заступљеност. Тако се назив са именом јелена као основом јавља у два села, а називи са именом козе и сокола у по три села. Судаћи по прикупљеној грађи, везивање имена животиња за топографске објекте је много чешће. Већи је, додуше, и број топографских апелатива у односу на хидронимске. На овој релацији можда треба тражити одговор за слабу заступљеност назива фитонимске и зоонимске мотивације у хидронимији.

58. 1. По структури, изузев једног назива, сви су двочлане синтагме од првог, придевског дела са основом по имену животиње, и другог, идентификационог члана који представља хидронимски апелатив.

58. 2. И у овој подгрупи хидронима примећена је, иначе честа појава у ономастици, појава преношења примарног хидронимског назива на околне локалитете, као и појава секундарног именовања вода по примарном микропониму.

58. 3. Називе наводимо у целости, по азбучном редоследу: **Зајчи поток** (поток као и њиве у његовој околини – Д. Ст.). Назив је мотивисан зоонимом *зајац*, дијалекатским семантичким еквивалентом књижевне лексеме *зец*.

Јелѐни кладанац (извор и локалитет под шумом и понеком њивом – Ви., За.). Будући да случајеви депалатализације *-њи > -ни* нису забележени, сматрамо да је посредни архаизам **elĕnĕjъ* 'јелењи'.

Козарска долина (текућа вода, долина, названа тако по истоименом микропониму – Жд., Ко., Лу.). Мотивисаност и примарног микропонима и секундарног хидронима условљена је зоонимом *коза*. Из структуре назива се види да је именовање ишло преко *nomina agentis*, *козара*, 'оним који чува козе, који се бави око коза'.

Лесјчи поток (примарни хидронимски назив пренео се на именовање околних локалитета под шумом – Ви.). У основи придевског дела назива је зооним *лесјца*, дијалекатски лик књижевног *лисица*.

Рибњак (поток у коме данас нема риба, а овај ванлингвистички фактор упућује на еколошке прилике на подручју, у сваком случају на загађеност вода – Вл.).

Сокџлова долиња (долина која извире у потесу *Rid* у селу Шуману, спушта се у равничарски део атара суседног села Ждеглова, где се у више кракова разлива и задржава у локалитету под именом *Ливаде* – Жд., Шу.). Хидроним је именован по примарном, истоименованом микротопониму, што значи да су оба назива мотивисана зоонимом *сокџ*, дијалекатским ликом лексеме *соко*. **Сокџово долињче** (долиница која се улива у долину *Смрчанку* – Д. Вр.).

Б. 5. Називи за хидронимске објекте настале човековим радом

59. Ова подгрупа обухвата називе који су мотивисани хидронимским апелативима са значењем вода и водних објеката на којима је видљива и присутна човекова делатност, односно његове интервенције.

59. 1. Изузев апелатива *кладанац*, сви остали апелативи чијом су деривацијом настали хидронимски називи турског су порекла.

59. 2. Од примарних хидронимских назива образовани су секундарни називи којима су именовани локалитети у непосредној околини онога што хидронимски апелатив означава.

59. 3. Називе ћемо изложити по азбучном редоследу:

Бунариште (њиве и ливаде – Д. Вр.; плантажа воћа настала комасацијом индивидуалних њива – Д. Ст.). Хидронимског објекта по коме је именовање извршено више нема, а о томе сведочи и суфикс *-иште*, чије је једно од значења и значење места на коме је било оно што је основински део назива. **Бунарке** (То., Цек. – њиве). Називи су мотивисани апелативом *бунар* (tur. bunar).

Хидронимским дијалекатским апелативом *кљаданац* (е > а) од “*klädenac*, gen. *-enca m* (Vuk) = *hladenac* (Dubrovčani), južnoslav. i istočnoslav. te praslav. (**koldęzъ*) ‘sinonimi: studenac zdenac, stublina, puč, bunar’” (СКОК, ЕРЈ II: 87), мотивисани су следећи хидронимски називи: **Кљаданац** (извори чисте, питке воде и локалитети под шумом – Д. Вр., М. Вој.). Назив је настао топонимизацијом апелатива.

Творбеним поступком суфиксалне деривације настали су: **Кљаданче** (уређени извори чисте и питке воде – Д. Вр., Ко.). **Кљаданчина** (уређен извор богат водом као и шуме, њиве и ливаде у његовој околини – Д. Вр.; уређен извор и потес под шумом – М. Вој.). **Кљаданчиште** (уређен извор као и локалитет под њивама и шумом – Д. Вр.).

Хидронимским апелативом *чешма* „< тур. *çeşme* < pers. *čēšme* ‘izvor’” (ШКАЉИЋ 1989: 172), мотивисани су називи: **Чешма** (уређен и озидан извор – Д. Си., Цер., Ши.; уређен извор са њивама у околини – Те.). **Чешмарке** (уређен извор и њиве у његовој околини – Г. Ст.).

59. 4. Хидронимска грађа, семантички разврстана у пет подгрупа, обухвата укупно 87 назива. Највећи број назива је мотивисан различитим својствима морфонима (51). За њима долази подгрупа географских термина у хидронимији (20). Знатно је мањи број хидронима фитонимског порекла (1), зоонимског (7) и назива мотивисаних човековим радом (8). Хидроними антропонимског порекла са 41 називом дати су обједињено са осталим микропонимима у оквиру групе Г.: Микропоними антропонимског порекла.

В. ЧОВЕК – ЖИВОТ И РАД

60. Грађа којом располажемо показује да је животом и радом човека мотивисан већи број микропонима, који се опет, у зависности од конкретног мотива именовања, разврставају у више мањих подгрупа.

60. 1. Друштвени живот човека (историјске прилике: живот под турском влашћу, најамнички однос потлачених сељака и с тим у вези одсуство власништва над земљиштем; вековна потреба човека за изналажењем повољнијих места за живот и становање, настојање човека да ствара нове обрадиве површине земљишта и објекте за становање; потреба човека да временом напушта старе и уводи нове облике земљишне својине; потреба човека за прецизним утврђивањем граница сопственог поседа) одразио се на формирање посебног система микропонимских назива који се у оквиру групе *Човек – живот и рад* може дефинисати насловом:

В. 1. Микропоними мотивисани друштвеним животом

На испитиваном подручју је забележено четрдесет осам (48) назива овакве мотивисаности. Семантичка диференцијација међу њима омогућава даљу класификацију на пет мотивационих типова, које ћемо редом представити.

Микропоними мотивисани старим објектима и остацима људских насеља

60. 1. 1. Запажа се да су многи од ових назива турског или персијског порекла, што говори о њиховој старини.

Микротопониме ћемо дати по азбучном реду. За оне чија је етимологија неспорна, биће наведени и етимолошки подаци.

Ѓниште (њиве – Д. Вр., Жи.) и шуме (Жд.).

Назив је мотивисан турским хановима којих је на овим локалитетима било у време турске владавине (тур. han < перс. hān, hāne „zgrada (kuća) koja služi za svratište i prenoćište putnika” (ШКАЉИЋ 1989: 309).

Витлиште (њиве – Бо. и Дрв.). Називом је именовано место на коме је некада било оно што основински део значи: ’витао, односно витъл као дијалекатски лик наведене лексеме у говору испитиваног подручја са значењем направе за забаву, тј. витлање, окретање’.

Врстан познавалац народног живота и обичаја лесковачког краја Драгутин М. Ђорђевић описао је *витъл* овако: „Витао се састоји од стојера и срчанице. Набије се подебља греда у земљу, тако да део изнад земље има око један метар. То је стожер. Стожер је у једном делу издубљен исто као срченица избушена на њеној средини. Срченица, коју називају и „витао”, дугачка је око четири метра. Њу ставе преко стојера попреко па се кроз рупу набије чекерка од кола директно у стожер. И на једном и на другом крају срченице има по два дрвена клина између којих се седне пре витлања и за које се особа која се витла држи. Обично се ухвати за један од клинова, а леђима се на други ослони. Да се срченица не би упалила, у рупу на стожеру сипају катран. Има међутим стојера са испустом навише па није потребна чекерка. Просто се натакне срченица на овај испуст и онда се може витлати. Да би било сигурније неки стављају место чекерке тучак којим се туча кафа или паприка.

На витлу се могу окретати двојица. Витао okreћу по три момка на смену” (ЂОРЂЕВИЋ 1958: 365).

Воденица. Овако је именован воћњак (В. Вој.) који се налази у близини места на коме је некада била воденица, као и њиве (М. Вој.). **Воденичарски пруд** (њиве – Ту.). **Воденичиште** (место у близини Церничког потока на коме је пре педесетак година била воденица (В. Вој.) и њиве на којима се данас виде остаци некадашње воденице (Дрв.).

Колиба (њиве – Дрв.; њиве и ливаде – Цек.). **Колибиште** (њиве – Д. Вр.; шуме са покојом њивом – В. Вој.). Називи означавају места где су биле колибе, односно мотивисани су апелативом *колиба* ‘једноставно, провизорно склониште, пребивалиште, кућица и сл., обично од слабијег материјала (трске, прућа, дасака и др.) покривена сламом, грањем и сл., чатрља’ (РСАНУ: том 9, под одредницом колиба, зн. 1а).

Куће (њиве – В. Вој.). На овим локалитетима су некада биле куће. **Кућиште** (њиве и пашњаци – В. Вој.; ливаде – Д. Вр.; њиве – Лу.; њиве и шуме – Че.). По казивању испитаника, на овим локалитетима су биле прве насеобине.

Мејане (њиве – Г. Си.). Назив је настао од дијалекатског лика *мејана* (< тур. *meyhane* < перс. *meyhāne*, перс. *meu* „пиће, вино” и перс. *hāne* ‘кућа’ (ШКАЉИЋ 1989: 454).

Логориште (њиве – Жи.). Назив је мотивисан логором (нем. *Lager*), који се налазио на овоме месту у време Другог светског рата.

Падалиште. О семантичком одређењу овог микропонима, у ономастичкој литератури постоје различита тумачења. На подручју које смо ми испитивали, овим називом су именоване њиве, шуме и виногради на стрмини, падини брда (Вл., Шу.). Са тог становишта, његов настањак се може довести у везу са географским терминима *подолица* (падина брда) и *подоље* (падина брда, долина, дно долине) (ШИЦ 1994: 50).

Овај микропоним бележи у околини Врања М. Златановић. Њиме је у селу Гумеришту именована једна узвисина, у селу Стублу локалитет под ситном храстовом шумом на стрмини и у селу Тесовишту једна утрина (ЗЛАТАНОВИЋ 1984: 159, 167, 169). Исти аутор потврђује овакав назив у селу Стари Глог у Врањској котлини којим је именована једна њива (ЗЛАТАНОВИЋ 1982: 113). Велимир Михајловић наводи и географски термин *падалиште* према коме су именовани неки локалитети у Херцеговини и Србији (код Алексинца, Смедерева и Београда) чија имена доводи у везу са глаголом *падати* (на конак, преноћиште), остати на преноћишту (МИХАЈЛОВИЋ 1970: 168). Блиско овом тумачењу је тумачење А. Ломе, који у рецензентској напомени за овај микропоним искључује могућност да је реч о орографском термину у вези са *подоље*, већ га укључује у групу типа *селиште*, нпр. *Циганско селиште* ‘место где Цигани подижу свој логор’.

Падолиште. Ово је име сеоске утрине (Д. Тр.). За настањак назива в. *Падалиште*.

Плац (њиве – Д. Вр.). На овоме месту су некада биле куће (нем. *Platz* < фр. *placé*, место око куће, пред кућом и сл.) (СКОК, ЕРЈ II: 637).

Прлòг (њиве – Пр.). На овоме месту су некада биле настањене прве куће у селу. Можда је назив настао као сложеница од пр- (први) и *log* < *log* > *lug*.

Селò (место под шумом на коме је некада био један засељак – Ће.; њиве и ливаде – Бо.; пашњаци, некада давно сеоске насеобине – Жд.). **Сèлиште**. Микропоним је забележен у двадесет два (22) села: Бо., В. Вој., Ви., Вл., Г. Си., Д. Ст., Д. Вр., Д. Си., Д. Тр., Жд., Жи., За., М. Вој., Пер., Печ., Св., То., Ту., Ће., Цек., Че., Шу. Сви локалитети, махом њиве, означавају места на којима су раније постојала села.

На основу прегледане грађе може се констатовати, да су места на којима су била заснивана села, поред најфреквентнијег назива *Сèлиште*, означена микропонимима *Селò*, *Прлòг*, *Кућиште*.

Да су на овако именованим локалитетима, некада давно, заиста постојале људске насеобине, сведоче информације са терена, да се на њима и данас могу наћи ископине предмета домаће употребе. Осим тога, у близини ових локалитета налазе се места која у својим називима имају основе апелатива *црква* и *гробје*, односно *Црквиште* и *Гробиште*. Ови микротопоними непосредно упућују на чињеницу о постојању људских насеобина.

Текија (њиве – Жд.; заселак на месту доскорашњих њива – Г. Ст.). Множински облик **Текије** (Жд.) означава локалитет под њивама.

Називи су мотивисани апелативом *текија* арапског порекла који је у ово говорно подручје дошао преко турског језика: < тур. *tekke* < ар. *tākūa* и означава дервишку зграду у којој се обављају дервишки обичаји (ШКАЉИЋ 1989: 607).

Ћилер. Овим микротопонимом именоване су њиве (Коњ.).

У нашој литератури постоји неколико тумачења етимолошког порекла овог назива. Вук ову реч доноси у значењу 'кућерак' (ВУК, Рј.). Шкаљић истиче латинско порекло ове речи: < тур. *kiler, kilar* (у перс. *kilār*) < лат. *cella, cellarium*, у значењу 'спремница за храну, соба за оставу; собица, вајат' (ШКАЉИЋ 1989: 193). Јован В. Јовановић забележио је овај назив у селу Злокућану у лесковачкој котлини. У тумачењу његове етимологије пошао је од једног другог значења латинске речи *cella, cellae*: 'одељење у храму где је стајала божанска статуа, капела, светиња'. Полазећи од овог значења и историјски га везујући за локалитет *Градац* и име села Злокућана у чијем су атару и *Градац* и *Ћилер*, долази на помисао да је можда на локалитету *Ћилер*, у доба Римљана, био храм неког римског божанства у римској насеобини уз тврђаву на Градцу, или у селу Злокућану (ЈОВАНОВИЋ 1985: 342).

Чардакње. Назив именује плантажу под виноградом (Ви.), њиве (За.) и шуме (Пр.). **Чардакње** (њиве и шуме – Сл.). Микротопоними су мотивисани апелативом *чардак* персијског порекла, усвојеним преко турског: < тур. *cardak* < перс. *čartag* (*čar+tag*) 'зграда на четири свода' (перс. *čar* 'четири' + *tag* 'свод, лук у градитељству' (ШКАЉИЋ 1989: 164).

Микротопоними мотивисани управном влашћу

60. 1. 2. Оваквих назива нема много, али се запажа да је један од њих забележен у многим селима испитиваног подручја.

Параспур (Бе., Ви., Д. Ст., Д. Тр., Жи., М. Вој., Ту., Че.). **Параспурке** (Д. Вр.). Микротопоними углавном именују локалитете под њивама и пашњацима.

Апелатив *параспур*, по Скоку, јесте балкански грецизам: грч. *παρασπόρι*, са значењима: „1. спahинска њива, коју су сељаци у vrijeme турске владе морали обрађивати ... 2. агинска њива, коју је агин момак обрађивао агиним stokом и агиним сјemenом, и добивао од ње сјелокупан приход, 3. тако се звала и земља коју је отац уступио појединим синовима и жени” (СКОК, ЕРј. II: 607).

Пореклом и значењем термина *параспур* бавили су се многи истраживачи од почетка 20. века до данас.

Стојан Новаковић, анализирајући значења саставних компоненти ове речи, долази до закључка да је параспур „споредно, мимогредно сејање уз некакво друго које је главно” (НОВАКОВИЋ 1907: 191–195).

Константин Лиречек сматра да је параспур „њива” коју власник уступа земљораднику да је обрађује и од ње убира приход (ЛИРЕЧЕК 1978: 166).

Милан Ђ. Милићевић објашњава параспурну њиву као ону земљу коју спахија задржи за себе, па му је сељаци, његове чивције, морају обрађивати и род са ње свозити у кошеве и амбаре (МИЛИЋЕВИЋ 1876: 135).

Јован Х. Васиљевић, проучавајући институцију параспура, истиче постојање његових различитих видова: параспур господару (спахији), параспур момцима, параспур субаши, параспур пољаку, параспур дамијама (ХАЦИ–ВАСИЉЕВИЋ 1909: 16).

Јован В. Јовановић, у вишегодишњем прикупљању и изучавању топонимије Лесковачке котлине, у многим селима бележи микропониме *Параспур* и *Параспурке*. Аграрно-правну институцију параспура у овим крајевима, аутор рада објашњава променама у турском феудалном систему. Након ослобађања српских крајева и укидања спахијског система, у још неослобођене крајеве какав је био Лесковачки пашалук, надиру прогнани Турци и спахије почињу да отимају сељачку земљу у селима у којима су дотле имали спахилуке. Тада су увели бројне намете и давања, а један од њих био је параспур „герет који је на неким селима лежао да обраде одређену земљу и сав плод даду овлашћеном лицу” (ЈОВАНОВИЋ 1984: 314, 315).

Чивљк. Овим микропонимом именоване су њиве (Св.). Топонимизирани апелатив *чивљк* је турског, односно персијског порекла: тур. *çiftlik*, *çiftlik* (*çift-lik*) < çift „пар волова за орање” + тур. суф. -lik. Шкаљић га објашњава као врсту феудалног поседа који господар обрађује сам или преко својих чифција (ШКАЉИЋ 1989: 174).

О читлуку као аграрно-правном институту у селима Лесковачке котлине за време турске владавине (нарочито после 1839. г.), полазећи од опште Шкаљићеве дефиниције и Вуковог тумачења ове речи, Ј. Јовановић каже да су сељаци почитлучених села били у обавези да господа-

ру, аги, од приноса са сопствене земље дају и до половине од укупног прихода: „чифлук-село или господарлук био је голо насиље свемоћних ага и бегова” (ЈОВАНОВИЋ 1985: 346).

На управну турску власт у овим селима указује и микротопоним **Господарско лџје** (Д. Ст.).

Микротопоними мотивисани здањима одбрамбеног карактера

60. 1. 3. На испитиваном подручју су забележена само два (2) микротопонима ове мотивисаности, а њихов превасходни значај огледа се у пружању сазнања о старини формирања микротопонимског система, као и у додатној, аргументованој и живој потврди о историјским приликама у овим крајевима под турском влашћу.

Караула. Овако су именоване њиве, виногради и шуме (Вл.), њиве и шуме (Жд.) и њиве (Ће).

Апелатив *караула* који је прешао у топоним је турског порекла: тур. karavulhane, karaholhane „стражарница, полицијска станица; војна погранична станица”. Тур. karavul је дијалекатски лик од karakol у значењу: „ноћни стражаг, поџобдија, patroldžija; стражаг уопште”. Уколико се у објашњење значења укључи и други део тур. сложенице hane, онда караула значи: „kulu за пограничну стражу; stražarnicu на граници, крај mosta, pored puta i sl.” (ШКАЉИЋ 1989, под одредницама karaula, karakol, hane; Р.САНУ, том 9, под караула).

Кулиште. Пре више од пола века овде су биле њиве, а сада зграда осмогодишње школе (Печ.).

У основи назива је апелатив *кула*: < tur. kule < ar. qullā ... 1. utvrda u tvrđavi; kamena zgrada koja mjesto prozora ima puškarnice podešene za odbranu od navale (ШКАЉИЋ 1989: 423). Информацију са терена да је некада на овом месту био утврђен двор спахије подупире значење апелатива кула: „у турско доба, утврђен двор, утврђено седиште спахије на спахилуку или капетана у капетанији” (Р.САНУ, том 11, под одредницом кула, зн. 1б).

Микротопоними мотивисани облицима земљишне својине

60. 1. 4. Малобројни микротопоними овог типа сведоче о старом облику устројства породице, родовској породичној задрози, неминовности њеног распадања током времена у новим друштвеним околностима, снажној унутрашњој потреби њених припадника да и даље остану у некој врсти заједништва задржавањем једног заједничког поседа који су користили сви некадашњи чланови породичне задруге²¹.

²¹ Овакав вид земљишне својине познат је свим словенским земљама (Јиречек 1923: 100). Богишић пише да се задругари поделе „само по кућама а земље остану и

Микротопоним **Заједница** који именује њиве и ливаде, са претходно изложеном мотивацијом, забележен је у селима Коњину, Теновцу и Цекавици.

За распадање породичних задруга и деобу целокупног, заједничког имања на мање земљишне поседе, везани су микротопоними: **Дѐл** (шуме – Ту.); **Дѐлнице** (њиве – Бо., В. Вој., Лу.); **Делови** (шуме – В. Вој.; њиве – Г. Ст. и Те.; ливаде – Пер.); **Делчѐ** (шуме – Г. Си.; шуме и њиве – Дрв.; њиве – То.); **Делчйки** (њиве – Г. Ст.).

Овде се условно могу уврстити и микротопоними: **Кавгалѝја** (њиве – В. Вој.; њиве и шуме – Д. Вр.) и **Кавгалѝче** (њиве – То.). Могуће је да су ови називи мотивисани околностима у процесу деобе заједничког имања, односно свађом, сукобом међу некадашњим задругарима ради добијања бољег, квалитетнијег дела земљишта.

*Микротопоними мотивисани потребом човека за утврђивањем
граница имања*

60. 1. 5. Потреба човека за прецизним одређивањем границе сопственог имања, условљена с једне стране настојањем да се правно легитимише као власник одређене парцеле тачно утврђене површине, а с друге стране ради отклањања евентуалних спорова у вези са границом до које индивидуална парцела досеже, мотивисала је следеће називе: **Међа** (њиве – Д. Вр.; њиве и ливаде – Те.; шуме и њиве које се граниче са атаром суседног села Славујавца – Дрв.; њиве које се налазе уз атар села Тогочевца – Цек.). **Међак** (њиве које се граниче са атаром села Бошњаца – Лу.). **Међаш** (шума – В. Вој.). **Међине** (њиве – То.).

Сви овде наведени називи мотивисани су апелативом *међа*: 'гранични појас, гранична линија, обележена каменом међашем или каквим другим знацима, која раздваја имања двају власника' (Р.САНУ, том 12, под одредницом *међа*, зн. 1а).

Сличне мотивисаности је и микротопоним **Ограђа**, забележен у селима Бо., В. Вој., Г. Си., Д. Вр., Жд., Жи. и Лу., а именује њиве.

Назив је настао топонимизацијом апелатива *ограђа* 'земљишни посед који је са свих страна заграђен, ограђен и на тај начин одвојен од суседног земљишног поседа'.

На терену смо добили обавештење да су се овако штитили не само комплекси обрадивог земљишта, већ и пашњаци и ливаде, како би били спречени упад и напасање туђе стоке.

послије у заједници" (Богишић 1950: 145). Описујући живот и обичаје у лесковачкој области, Д. Ђорђевић говори о „заједници" као оној земљи која је остала „неподељена својина задругара чија се задруга распала, поделила" (Ђорђевић 1984: 359–360).

В. 2. Микропоними мотивисани пољопривредним културама и начином коришћења тла

61. Микропоними ове подгрупе, сходно различитим видовима коришћења тла, биће систематизовани у неколико типова: микропоними настали од пољопривредних термина; микропоними који се односе на објекте пољопривредне намене; микропоними мотивисани начином стварања нових обрадивих површина и унапређењем квалитета тла; микропоними мотивисани ратарским културама, виноградарством и воћарством; микропоними везани за сточарство и пребивалишта за стоку и микропоними који означавају путеве.

Микропоними настали од пољопривредних термина

61. 1. Пољопривредне термине који су мотивисали настанак микропонима схватамо у ужем, конкретизованом значењу које је проистекло из човековог начина коришћења тла у смислу обраде тла за узгајање једногодишњих повртарских култура, односно неговање и одржавање травнатих површина за испашу и прехрану стоке.

Башча (њиве – В. Вој., Д. Вр., Ту. и Ће.). Као што се из описа локалитета види, микропонимом су именоване њиве на којима су у прошлости узгајане баште, повртњаци. Назив је настао топонимизацијом дијалекатског лика *башча*, турцизма персијског порекла: < „tur. bahçe, bağçe < pers. bāgche (bāg-če), deminutiv od bāg ‘voćnjak’” (ШКАЉИЋ 1989: 123).

Ливаде (ливаде и њиве – Д. Вр., Ће.; Д. Си., Жд.; њиве – Св.; ливаде – Че.; ливаде, њиве, шуме, виногради – М. Вој.).

Ливађе (њиве на месту где су некада биле ливаде – Жд., Че.).

Микропоним је настао према апелативу *ливада*: ‘земљиште обрасло травом за кошење и испашу; уопште земљиште обрасло травом, пољским цвећем, ситним растињем’ (Р.САНУ, том 11, под одредницом ливада, зн. 1)²².

Из описа данашњег стања локалитета који се углавном не поклапа са значењем апелатива од којих су називи настали, може се потврдити законитост у настанку микропонима која говори о чувању оног значења које је одређени апелатив имао у времену преласка у топоним.

²² У говору јабланичког краја, ливада уз све наведене семе укључује и оне које је прецизније одређују: то је човекова делатност на таквом травнатом земљишту која подразумева ђубрење, цикличну косидбу и сл., ради бољег приноса.

Микротопоними мотивисани објектима пољопривредне намене

61. 2. **Амбарџште** (њиве – Вл.). Назив је мотивисан апелативом *амбар*: < tur. ambar < pers. anbār, дрвена зграда за зрнасту храну (ШКАЉИЋ 1989; Р.САНУ, том 1, под одредницом амбар, зн. 1).

Гумно (њиве, шуме, ливаде – М. Вој.). **Гумниште** (њиве – Жд., Че.; њиве и ливаде – Бо.; шуме – Це.).

Називи су мотивисани апелативом “*gumno* n (Vuk, 13. v.) sveslav. i praslav., bez paralela u baltičkoj grupi i u ie jezicima: *gumьno* ‘ravno mjesto na tvrdom travnatom tlu (betonirano ili starije popločano), na kojem se vrlo žito’” (СКОК, ЕРј. I: 633); „заравњено, утабано земљиште ... на коме се врше, веје или млати жито” (Р.САНУ, том 3, под одредницом гумно, зн. 1а).

Микротопоними мотивисани стварањем нових обрадивих површина и унапређењем квалитета тла

61. 3. Човековом вековном тежњом и потребом за стварањем нових обрадивих површина и побољшањем квалитета земљишта ради стицања већих и бољих приноса, мотивисани су следећи микротопоними:

Гнојиште (њиве – Цек.). У основи назива је *гној*, *гнојиво*, *ђубриво*, или глагол *гнојити*, *ђубрити*.

Лаз (њиве – Д. Ст., Г. Ст., Печ.; багремар – Жи.). Називи су мотивисани апелативом *лаз*, који је потиснут из савремене лексике, уместо кога се користи *крч*, *крчевина*. Овај пољопривредни термин позајмили су Словенима “srednjovjekovni dalmatinski Romani, Rumuni, Madžari i Arbanasi: laz – “krčevina”” (СКОК, ЕРј. II: 278). Даничић доноси бројне примере из старих текстова у којима је потврђена реч *laz*, *ager novalis*, “земља за орање” (ДАНИЧИЋ 1863: 131). Вук објашњава *лаз* као малу њиву, особито између камења и као место на коме је много шуме посечено (ВУК 1852: 452).

Ќранице (њиве – В. Вој., Д. Тр., Лу., То., Ту.; њиве и воћњаци – Д. Вр.; ливаде – М. Вој.; њиве, ливаде и воћњаци – Жд.). **Ќренице** (њиве – Г. Тр., Ко.). **Орница** (њиве – Бо.). **Орњице** (њиве – Жд., Жи., Лу.).

Микротопоним се доводи у везу са глаголом *орати* “sveslav. i praslav. **orati*, up. lat. *arare* (s kojom je riječ u prasrodstvu) ... poimeničen na -ica > *ornica* (Vuk)” (СКОК, ЕРј. II: 563).

ЕРСЈ објашњава *арница* и *орница* као домаће изведенице од грецизма *арнисати* „оставити”, вероватно укрштене са слов. *орница* „обрадива земља”. Он богато потврђује семантику облика на *о-* у различи-

тим нашим крајевима, али и у буг. дијалекту: *òрница* „њива претворена у ливаду”, *òрничина* „лоша орница у којој више расте коров него права трава” Прошћење (Вујичић), *òрница* „неорана, незасађена, заливађена њива” (поред „њива уопште”), *орничѐтина*, *òрничина* ... „слаба обрадива земља уопште” Ускоци (Станић), у микропонимији: *орниџе* ... запуштене њиве, Врање (М. Златановић, ППЈ 21: 87), *орниџа* напуштена ораница; засад воћа; део плаца под воћем, гај, Пирот (Златковић I), *орниџка* запуштена њивица, Врање (Златановић) ... буг. дијал. *орница* / *òрница* „њива остављена да се одмара неколико година; планинска пољана”. Каже се да се и ови примери своде на псл. **arъnica* (ЕРСЈ 1: 210–211).

Алтернацију *a* / *e* имамо у називима *òранице* / *òренице*. Друга присутна алтернација тиче се броја: *Орниџа* / *Орниџе*.

Глаголом *трцити* у значењу “сећи, скидати са замљишне површине траву, коров, шибље и сл., крчити, прокрчивати”, мотивисани су микропоними: **Трсак** (њиве – Д. Вр., М. Вој.). **Трсени пџт** (њиве – Св.). **Тршѐвина** (њиве – Бе., Д. Тр., Жд., Ко., Пер., Печ; њиве и ливаде – Д. Вр.; њиве, ливаде и шуме – Вл.). **Тршѐвине** (њиве, ливаде, шуме – Пр., То., Ће., Че., Шу.).

Микропоним **Цѐповина** (њиве – Пер.) именује њиве које је човек начинио цепањем, преоравањем ливада. У говору јабланичког краја, глагол **цѐпити* употребљава се и у значењу: ‘дубоко орати, орањем одвајати бразду по бразду’ (ЖУГИЋ Гр.).

Назив **Угàр** (њиве – Бо.) мотивисан је начином припреме земљишта за даље обрађивање, а састоји се у уништавању растиња преоравањем земљишта након скидања усева с јесени, или рано с пролећа, да би се земља боље натопила и постала погоднија за обраду (В. Р.САНУ, том 3, одредницу гарити, зн. I.).

Микропоними **Прџина** (њиве – То.) и **Прџине** (њиве – Ви., Д. Ст.) можда су мотивисани глаголом **прџити* у значењу ‘палити, спаљивати коров, шибље и сл. стварајући и припремајући земљиште за даље обрађивање’. За мотивисаност в. и микропониме *Пригòр* и *Прџàр*, т. 43. 2.

В. 3. Микропоними мотивисани ратарством и сточарством

62. Микропониме мотивисане ратарством и сточарством, сходно класификационом концепту Шимуновића (1972), сврстали смо у оквиру класификационе групе Човек – живот и рад²³.

При семантичкој класификацији могло се поћи и другим путем, те ове микропониме сврстати у групу микропонима фитонимске

²³ Шћепановић (1997) користи модификацију Човек и називи.

или зоонимске мотивације, али ово нисмо учинили стога што би тиме била нарушена, у науци прихваћена, диференцијација фитонима и зоонима као ономастичких термина, насупрот апелативној лексици за ратарске гајене културе и домаће животиње о којима брине човек. Дакле, овде је у одређивању мотивисаности назива битан фактор човек који узгаја ратарску културу или одгаја животињу, што је одраз његовог живота и рада (на пример организација послова у сточарском станишту, подизање одговарајућих сточарских објеката, условљеност гајења одређених једногодишњих и вишегодишњих ратарских и других култура потребама човека и сл.). О томе да је то заиста тако, најбоље говоре ратарске културе и врсте животиња, облици сточарства и сл., сачувани данас само у микропонимским називима.

62. 1. За семантичку анализу назива која омогућава и његово сврставање у одговарајућу класификациону групу, неопходна је поуздана идентификација основног значења лексеме из његове основе, односно етимона (ВУЈИЧИЋ 1982: 191).

За утврђивање мотивације микропонима, између осталог, битна је и етиологија имена, односно узрок постанка одређеног имена, тј. узрочна веза имена и именованог објекта „коју је могуће истражити на recentnim imenima” (ШИМУНОВИЋ 1985: 152). Шћепановић (1997: 63), посебно подвлачећи овај принцип, исправно закључује када сматра да приступ мотивацији имена остаје непотпун без укључивања етимологије.

Анализирајући микропониме назначене скупине, ми смо при семантичкој анализи пошли од утврђивања основног значења речи, наводећи и етимологију за оне називе за које смо били сигурни.

62. 2. Унутар ове скупине, начињена је класификација назива сходно њиховој мотивисаности ратарством, односно сточарством.

Микропоними мотивисани ратарством

62. 2. 1. Унутар ове скупине, начињена је класификација назива у односу на то да ли је реч о једногодишњим (ретко двогодишњим) ратарским културама, виноградарству или воћарству.

Микропоними мотивисани ратарским културама

62. 2. 1. 1. **Боранџ ште**²⁴ (њива – Лу). У основи назива је ратарски апелатив боранија (тур. borani), са значењем: ’зелене махуне пасуља Phaseolus’ (Р.САНУ, том 2, под одредницом боранија, зн. 1а).

²⁴ Експираторни акценат призренско-јужноморавског дијалекта коме испитивано подручје припада, из техничких разлога бележимо краткоузлазним акцентом стандардног српског језика.

Бостаниште (њиве – В. Вој., Г. Тр., Д. Вр., Д. Тр., Лу., Пер., Ће. и Ши.).

У основи назива је апелатив бостан (тур. bostan, врт) са значењем: 'лубенице и диње' (Р.САНУ, том 2, под одредницом бостан, зн. 2).

Грашиште (њиве – Д. Вр., За., М. Вој., Св., Ће.).

Назив је мотивисан апелативом гра²⁵, дијалекатским синонимом књижевне лексеме грах, пасуљ: 'општи назив за род махунастих биљака Phaseolus из ф. Papilionaceae' (Р.САНУ, том 3, под одредницом грах, зн. а. 1).

Јечмиште (њива – Лу.; место под шумом на коме су некада биле њиве на којима је узгајан јечам – Це.; воћњак – Жд.).

Микротопоним је мотивисан житарицом јечам: 'једногодишња биљка житарица Hordeum, Hordeum vulgare из ф. трава Gramina' (Р.САНУ, том 8, под одредницом јечам).

Конопљиште (њиве – Бо., В. Вој., Ви., Г. Ст., Д. Вр., Ко., Лу., М. Вој., То., Ће., Цек., Ши.).

У основи микротопонима је индустријска ратарска култура конопља која у дијалекту има лик конопље: 'једногодишња зељаста биљка Cannabis sativa из ф. Cannabinaceae која служи за производњу грубљих тканина и ужади' (Р.САНУ, том 10, под одредницом конопља, зн. 1а).

Копуница (њиве – То.).

Назив је мотивисан апелативом копус, дијалекатским ликом књижевне лексеме купус: 'двогодишња зељаста биљка Brassica oleracea из ф. Cruciferae' (Р.САНУ, том 11, под одредницом купус, зн. б.).

Ќвсиште (њиве – Цек.).

У основи микротопонима је овас: 'врста стрмног жита Avena sativa из ф. трава (Gramina)' (Р.САНУ, том 16, под одредницом овас).

Прдсиште (њиве – Д. Вр.).

Просјак (њиве, шуме и пашњаци – М. Вој.).

Оба назива су мотивисана ратарском културом, житарицом просо.

Микротопоними мотивисани виноградарством

62. 2. 1. 2. **Виногради** (виногради – Ту.).

Апелатив виноград у значењу: 'земљиште засађено виномом лозом; засад винове лозе' (Р.САНУ, том 2, под одредницом виноград, зн. 1), прешао је у микротопоним.

Вињага (њиве – Жд., Лу., То. и Цек.).

²⁵ На овом говорном подручју претежно је у употреби лексема гра од грах. Синоним пасуљ улази у употребу тек у новије време, а користи га углавном млађи део популације.

Назив биљке вињага: *'дивља лоза Vitis silvestris из ф. Vitaceae'* (Р.САНУ, том 2, под одредницом вињага, зн. 1а), која у испитиваном подручју има и синоним јагурџа, прешао је у микропоним именујући земљиште, њиве на којима је ова биљка расла. Ако се у обзир узме и друго значење ове лексеме, забележено у Лесковцу и околини, а које под зн. 2. потврђује претходно наведени извор, *'чардаклија, винова лоза која се пење уза зид'*, може се извући и закључак који није у вези са мотивацијом наведеног микропонима, да су на овако именованим локалитетима некада биле куће, делови села.

Лоза (виногради и њиве – В. Вој.; њиве и ливаде – Д. Вр.; њиве и шуме – М. Вој.).

Апелатив *лоза* у значењу: *'вишегодишња дрвенаста биљка Vitis vinifera из ф. лозица Vitaceae'* (Р.САНУ, том 11, под одредницом лоза, зн. 1а), прешао је у име земљишта, њива на којима је била или тренутно јесте винова лоза.

Лозански рид (виногради, ливаде, њиве – В. Вој.).

Мотивисаност овог микропонима одговара мотивисаности микропонима *Лоза*.

Лојзарски дел (потес под шумом – Д. Вр.).

Овај микропоним је мотивисан апелативом *лојзе*, дијалекатским ликом лексеме лозје: *'винова лоза; засад винове лозе, виноград'* (Р.САНУ, том 11, под одредницом лозје, зн. 1а и 2).

Лојзе (виногради – Бо., Ви., Д. Вр.; виногради и њиве – Г. Ст.; виногради и пашњаци – Жд.; њиве – То., Ту.; шуме – Пер.).

Мотивисаност је иста као код претходног микропонима.

Лојзиште (виногради – Ду. и Жд.).

У основи и овог микропонима, као и код претходна два, јесте апелатив *лојзе*.

Микропоними мотивисани воћарством

62. 2. 1. 3. Мали број микропонима мотивисаних воћарством сведочи о томе да је и у прошлости воћарство било слабо развијена ратарска грана.

Ошав (ливаде – Бе.).

Назив је мотивисан апелативом *ошав* у значењу: *'свежи плодови воћа'* (ЖУГИЋ 2005а). У картотеци грађе са испитиваног подручја налази се и значење: *'свака, било која воћка'* (ЖУГИЋ Гр.). То значи да су на овом локалитету узгајане разне сорте воћа.

Микротопоними **Сливѡк** (воћњак и шума – Ће.); **Слѡвњак** (њиве – Жд. и Ко.) и **Слѡвѡчки** (њиве – Жд.), именују локалитете на којима су некада били шљивици, односно локалитете на којима се и данас узгаја шљива (за апелативе *слѡва*, *слѡвњак*, *слѡвче* в.: ЖУГИЋ 2005а).

Микротопоними мотивисани сточарством

62. 3. Ови микротопоними биће прегледани по критеријуму мотивисаности пастирском терминологијом везаном за организацију пастирског живота, пастирске објекте, пастирска станишта и сл., односно по критеријуму номенклатурних назива домаћих животиња.

Бачѡвац (њиве – М. Вој.); **Бачѡвиште** (шуме – Дрв.; њиве и ливаде – Жд.; њиве и ливаде – Лу.); **Бачѡште** (њиве – Д. Вр.); **Бачѡра** (њиве – Бо.).

У основи ових назива је пасторални термин *бач* са значењем: 'старешина бачије (2) ... онај ко се на бачији (2) брине о мужи и преради млека' (Р.САНУ, том 1, под одредницом бач, зн. 1. и 3.).

Анализирајући микротопониме с основама *бач-* и *дуч-* / *дућ-*, Павловић истиче да су они с основом *бач-* мотивисани функцијом пасторалног старешине која се огледа у организацији лактаријске службе, док називи с основом *дуч-* / *дућ-* (Дучина у Србији, Дући у Далмацији, Дућои ливађе у Македонији) (према лат. *duc* – *ducere*) означавају припадност овако именованих локалитета вођи пастирске групе, односно родовском старешини (ПАВЛОВИЋ М. 1967: 115–118).

Да је реч о сточарском термину велике старине, потврђује и Ивић: „За неке речи врло је вероватно да су заиста старобалканског порекла. Овамо спадају *балега* ... *бач* 'планински овчар', отуда бачија ...” (ИВИЋ 1981: 130).

Кѡчине (њиве и виногради – Ко.).

Микротопоним је мотивисан сточарским термином *кочина* са значењем сточарског објекта.

Лексема *кочина* је дефинисана: *аугм. од котац (1), свињац, живинарник, псетарница* (Р.САНУ, том 10, под одредницом кочина, зн. 1).

У говору јабланичког краја лексема *кочина* се не осећа као аугментатив, већ у апелативној употреби означава 'стају за свиње, свињац' (ЖУГИЋ 2005а). Ово значење одговара деминутиву од *кот*, *котас*: 'стаја за свиње' (СКОК, ЕРЈ. II: 168).

Лексема *котац* и њен аугментатив *кочина* настали су према прасловенском **kot*, које се у говору јабланичког краја није сачувало у именичкој употреби, већ као узвик: 'кот' којим се свиње нагоне да уђу у кочину, свињац (ЖУГИЋ 2005а).

Кошарџште (њиве – М. Вој.).

Микропонимом су именовани локалитети на којима су некада биле кошаре.

Кошара је сточарски термин: *'примитивна зграда од грања, испреплетаног прућа (обично облепљена блатом) и другог материјала ... стаја за стоку'* (Р.САНУ, том 10, под одредницом кошара, зн. 2а).

Омџтине (њиве – Пр.).

На терену је забележено да је на локалитету некада било сточарско станиште, бачија.

За мотивацију овог микропонима могуће су две претпоставке: по првој, вероватнијој, назив се може довести у везу са глаголом омести, помести, почистити метлом ђубриво које стока оставља за собом. По другој претпоставци, назив је можда настао по апелативу помџтина у примарном значењу: *'животињска постељица'* (ЖУГИЋ 2005а).

Пладниште (ливаде – Д. Вр. и сеоска утрина – За.).

Микропоним је мотивисан сточарским термином пладнујем у значењу: *'одмарам се у хладу (о стоци)'*, односно именицом пладниште: *'сеновито место где се стока одмара у првим поподневним сатима'* (ЖУГИЋ 2005а).

Назив посредно упућује на то да су овако именовани локалитети некада били обрасли дрвећем.

Појате (њиве – Д. Си.).

Овај микропоним је настао топонимизацијом апелатива појата: *'стаја за стоку'*.

Појиште (њиве – Пер.).

Микропоним је мотивисан глаголом појити па самим тим означава места на којима су некада пастири појили стоку.

Трла (њиве – Д. Вр. и То.); **Трлине** (њиве, ливаде, воћњаци – Бо.) и **Трлиште** (њиве – В. Вој., Д. Вр., Жи. и За.).

Сви микропоними су мотивисани апелативом *трла*: *'в. тори-на'*; *торина* *'стаја за овце, тор, обор'* (ЖУГИЋ 2005а).

Шиљегарник (шуме – То. и њиве окружене шумом – Че.).

Микропоним је мотивисан пастирским термином *шиљег*.

Богдановић доноси назив *Ш(и)љегџ* у значењу: *'бравче од ове године, бравче под јесен, док му још нема године дана, за домазлук'* (БОГДАНОВИЋ 1979: 160).

Скок сматра да је пастирски термин *шиљег*²⁶ прасловенска реч албанског порекла која је настала у средњовековним албанским катунима

²⁶ На испитиваном подручју чешће се чује деминутивни облик шиљеге.

и да је до испуштања албанског завршетка дошло најпре у облику колектива *шилџеж* (аналогично према младеж), а потом и у деминутивном облику *шилџеже* (СКОК, ЕРј. III: 392).

Неки сточарски термини, какви су *катун* 'станиште сточара' и *шилџег* 'млад ован', позајмљени из албанског, на непосредан начин говоре о језичким контактима (ИВИЋ 1981: 130).

Георгијевић наводи лат. *selectum* 'као највероватнији фонетски и морфолошки изворни облик за шилџег и шилџеже' (ГЕОРГИЈЕВИЋ 1968: 76).

Сва наведена тумачења дају основа за закључивање да је микротопоним о коме је реч мотивисан пастирским термином *шилџег*, који означава младог брава од непуне године старости. Ово тумачење, чини се, подупиरे и чињеница да су пастири издвајали шилџежад на посебним местима, ради бољег напасања.

Бивољак (место под шумом – В. Вој.).

Микротопоним је мотивисан апелативом *бивољ*, дијалекатским обликом лексема *биво*: '*шупљороги преживар из рода говечета* Bos' (Р.САНУ, том 1). Суфиксирани назив означава место, локалитет на коме су сточари некада напасали биволове.

Говедариште (ливаде и њиве – Бо.; шуме – Д. Вр. и М. Вој.); **Говедарник** (ливаде – Ши.); **Говедарски пут** (колски пут који од села води према локалитету Рид – Г. Си.).

У основи сва три микротопонима је апелатив *говедо*, који се у говору испитиваног подручја употребљава у множинском облику *говџеда*; за једину је у употреби лексема *говече* са хипокористичким значењем. Речник САНУ упућује говедо на говече: '*домаћи шупљороги преживар* Bos taurus' (Р.САНУ, том 3, под одредницом говече, зн. 1).

Два једночлана микротопонима, изведена од основног апелатива преко *potina agentis*, суфиксима *-иште* и *-ник*, са значењем *potina loci*, означавају места на којима су говедари напасали стоку (или места на којима су постојала летња станишта за стоку).

Трећи, двочлани назив, својим придевским чланом исказује припадност именованог локалитета говедима и говедарима, именује пут којим су говедари гонили говеда на испашу.

Јарчиште (раније шуме а данас њиве и виногради – В. Вој. и шуме – Цек.).

Микротопоним именује локалитете на којима су некада чувани јарци и јарад: '*мужјак козе* Capre' (Р.САНУ, том. 8, под одредницом јарац, зн. 1а).

Козарска долиња (шуме и њиве – Жд.; њиве, ливаде и шуме – Ко.; њиве – Лу.); **Козарски рид** (шуме – Жд.).

Микропоними су мотивисани зоонимом коза: *'домаћа притомљена врста Capra hircus'* (Р.САНУ, том 9, под одредницом коза, зн. 1б).

Диференцијални члан двочланих микропонимских синтагми, својом структуром упућује на семантику ових назива који означавају локалитете који су некада припадали козама и козарима, односно локалитете на којима су козари чували козе.

Коњарник (њиве – Цер.).

Микропоним је мотивисан лексемом коњ: *'сисар Equus caballus из реда копитара'* (Р.САНУ, том 10, под одредницом коњ, зн. 1а).

Творбена структура овог једночланог микропонима упућује на његову семантику, означавајући локалитет на коме су некада чувани коњи.

В. 4. Микропоними који означавају путеве

63. **Воденички пут** (колски пут који води од села према локалитету на коме је некада била воденица – Пр.). **Божански пџт** (пут преко брда на коме је, по инфомацији са терена, одметник по надимку *Боџана* сачекивао Турке – Жи.). **Дрварски рџд** (колски пут који води из села према локалитету *Рџд* који је под шумом; пут којим се из *Рџда* довозе дрва за огрев – Печ.).

Друм (њиве – В. Вој., Ви., Жд., Пер.). **Друмарка** (њиве – В. Вој., Жд.). **Друмче** (њиве – Бо.). Називи су настали према апелативу *друм* (према грч. *drōmos*), његовом топонимизацијом или суфиксацијом, а именују њиве које се налазе уз друм, односно њиве кроз које је некада пролазио друм.

Копани пџт (узани колски пут који је прокопала долина спуштајући се бујичаво са локалитета *Рџд* – Лу.).

Млџварски пџт (колски пут као и њиве крај тог пута; тим путем се некада жито превозило до воденице у атару суседног села В. Војловца, где се и данас могу видети трагови овог објекта – Лу.).

Мџс (бетонски мост на Јабланици – Г. Ст., Жи., Ђе.). **Мостџна** (бетонски мостић преко једне долине – Лу.).

Насџп (њиве и ливаде крај асфалтираног или каменом посутог пута – Ми., Ђе.).

Прогџн (њиве – Бо., Ви., М. Вој., То.; сеоски пашњаци – Жд., Лу., Цер.; пашњаци и њиве – Д. Вр.; шуме и њиве – Дрв.). Структура назива од префикса *про-* и глаголске основе *гонити* упућује на значење које потврђује РЈА: „*put kojim se stoka goni na рашу ili s раше*”.

Пџт (њиве дуж пута – В. Вој.; њиве и пашњаци дуж пута – М. Вој.). **Пџтина** (њиве – В. Вој.). Оба назива мотивисана су апелативом *пџт*.

В. 5. Микротопоними мотивисани духовним животом

64. Духовни живот човека, његов однос према религији, поштовање паганских и хришћанских култова, веровање и представе о божанским и митским бићима, оставили су трагове и на микротопонимију.

64. 1. Стару српску религију сачињавали су: култ природе, култ покојника и предака, анимистичка веровања и мађије, веровања у разна демонска бића, као и поштовање виших божанстава (ЧАЈКАНОВИЋ 1970: 20).

64. 2. Расположива микротопонимска грађа из насеља у доњем сливу Јабланице показује да су у називима локалитета присутни трагови култа природе, култа покојника и предака, култа митских бића, и на крају, култа виших божанстава. Поједини микротопоними мотивисани су спојем паганских и хришћанских елемената, што упућује на чињеницу да су именоватељи локалитета схватили религију као синкретизам паганског и хришћанског. Разграничавање паганских од хришћанских култова којима су микротопоними семантички условљени представља тешкоћу, будући да сви нехришћански елементи који структурирају микротопонимију нису обавезно и претхришћански, и обрнуто. Тако су нпр. за *крст*, апелатив којим су мотивисани бројни микротопоними, знали Стари Словени и пре прихватања хришћанства. Крст се и данас у насељима испитиваног подручја схвата као двоструки знак: као симбол хришћанства, али и као израз народног веровања у антропоидна божанства. У овоме крају, паралелно са нехришћанским обредима и култовима које је црква прихватила (литигје, култно дрвеће) живе и облици религијске праксе које црква није прихватила. У називе појединих локалитета уткано је старо народно веровање у „самотворне” цркве и црквишта, култно дрвеће и воде са исцелитељском моћи (ЂОРЂЕВИЋ 1985: 137. и даље). Народ их доживљава као света места, иако нису освећена и званично прихваћена од цркве.

Овакво схватање религије, однос према религији као споју паганског и хришћанског, одразило се и на микротопонимију. Семантичка анализа појединачних назива локалитета требало би да покаже мотивисаност назива паганским, односно хришћанским елементима, али и спојем једних и других.

64. 3. У традицији словенских народа, један од најстаријих култова је култ дрвета. Поштовање шума и појединачног дрвећа, настало из схватања о њиховој заштитничкој улози од непогода (киша, ветрова и сл.), временом је почело попримати магијска својства, па је тако из сфере профаног прешло у сферу сакралног. Тако смо у доњем сливу Јабланице забележили локалитете: **Зáпис**, **Куде зáпис**, **Зáписанке**, **Крстáт брès**, **Крстáти брès**.

З̀апис (њиве – В. Вој., Д. Вр., Г. Тр., Печ., Ту.). Називи су мотивисани записом, култним дрветом (према стању на терену, брестом, „горуном“) у које је записан, урезан крст.²⁷

Сем записа у пољу, за које В. Чајкановић каже да је то „сеновито дрво, фетиш, које се налази у пољу и у коме је урезан крст“ (ЧАЈКА-НОВИЋ 1985: 317), постоје и у самим селима, махом у центру села, и локалитети који носе назив *Запис* (Ви., Жи., За.), на којима се налази дрво са урезаним крстом, маркирано дрво, или већи дрвени крст.²⁸

Микропониму *Запис*, по мотивацији су блиски и следећи микропоними: **К̀рс** (њиве – Пр.; њиве и шуме – Шу.). **К̀рст̀ат б̀р̀ес** (њиве – Бе.) и **К̀рст̀ати б̀р̀ес** (њиве – То.). На свим овим локалитетима постоји по једно старо дрво бреста са урезаним крстом.

Симбол крста налази се и у префиксираним микропонимима: **Раск̀рс̀је** (Ви., Жи., За., Лу., Св.) и **Раск̀рс̀ница** (Ту., Ши.). Њима су именована она места у селима на којима се одвајају, рачвају путеви у виду крста, као и њихова ближа околина.

У веровању и обичајима људи овога краја очувао се и до данашњих дана однос према раскршћу као месту посвећеном култу покојника. На том месту погребна поворка застаје да би свештеник одржао опело. Овакав однос према раскршћу сачуван је у насељима Сврљишког краја (РАДЕНКОВИЋ 1987: 193). Ово се може протумачити тиме што је „раскршће ... прелаз из једног царства у друго, и добро и зло покушавају да га контролишу; то је место сусретања вештица и демона и последње уточиште самоубице“ (В. Н. ТОПОРОВ (превели: Р. МАЧИНА и Љ. РАДЕНКОВИЋ) 1982: 81)).

64. 4. На култ покојника или претка указују микропоними: **Г̀р̀б̀** (њиве и багремари – Печ., по гробу у коме је, по народном пре-

²⁷ Место око таквог дрвета сматра се светим местом, а према самом дрвету, и данас, људи негују однос страхопоштовања. Такво дрво се не сме сећи и уништавати, у противном – онога ко то чини стићи ће божја казна. Мештани села Турковца су ми причали да је једног њиховог сељанина сустигла божја казна због посеченог старог записа: у кратком времену доживео је смрт неколико укућана, а изгорела му је и стаја пуна стоке. Пре десетак година, мештани истог села, на локалитету који носи име *З̀апис* градили су Дом здравља. Брест старости од преко сто година и данас стоји пред капијом новосаграђеног објекта. (Ово сам записала у селу Турковцу, прикупљајући микропонимску грађу, 1990. године).

²⁸ Причали су ми у селима, у којима такав запис постоји, да са тог места крећу крстоноше у народном обреду обношења крста по пољу. Ту се обавља и главни обред после литија. На том месту се обавља и обред приликом спровода. После Другог светског рата, када се „рашчишћавало са религијом и сујеверјем“, многа освећена стабла као записи су уништена. У неким селима, нпр. у Винарцу и Живкову, у новије време, на местима званим *З̀апис* у средишту села, записи су обновљени, подигнути су дрвени крстови, оживели су обичаји везани за запис као култно место (Ово сам забележила у наведеним селима 1990. године).

дању сахрањен неки Турчин зулумџија). **Старо гробниште** (локалитет на коме је раније било гробље – Вл.)²⁹. **Гробјарке** (њиве у непосредној близини сеоског гробља – М. Вој., Лу., Пр.; њиве, где се некада, по народном предању налазило турско гробље – Г. Ст.). **Гробјарско** (њиве и шуме које се налазе у близини сеоског гробља – Цер.). **Грђбје** (локалитети у непосредној близини гробља – В. Вој., Д. Вр.). **Чўмино грђбје** (локалитет на коме је некада било гробље – Сл.)³⁰.

64. 5. Остаци култа виших божанстава присутни су у микротопонимима *Манастириште* и *Црквиште*.

Манастириште. Локалитет под шумом на коме су и данас видљиве неке развалине за које мештани села (За., Пр.) кажу да представљају остатке некадашњих манастира. Истим називом, у селима В. Вој. и Пер., именовани су локалитети под шумом и њивама, на којима данас нема никаквих трагова манастира.³¹

Микротопоним **Црквиште** именује локалитете на којима је раније постојала црква (шума – В. Вој., Ко.; њиве – Пер., То., Ши.; шуме и њиве – Вл., Дрв., Цек.)³².

²⁹ Мештани села не дају податак о томе чије је то гробље било, али причају да су од старијих људи слушали како је на том месту пре седамдесетак година избијала ватра. Говоре и о „самовилском” дрвету које се налази у близини овог локалитета и кога се клоне, што указује на веровање у натприродна бића.

³⁰ О веровању људи овога краја у разна натприродна бића пише Д. М. Ђорђевић. За чуму каже да је то зла жена дуге косе која убија људе и њихову стоку, ако је не поштују (ЂОРЂЕВИЋ 1958: 562). У овом називу сачуван је и траг култа покојника, јер означава оно место на коме су сахрањивани људи које је поморила куга.

³¹ Проучавајући манастире у лесковачком крају, а на основу три турска пописа из XVI века за које је коментар дала турколог О. Зиројевић, Р. Требјешанин, међу евидентираним манастирима у Дубочици, доноси и потврду о постојању манастира Св. Богородице (Пречисте) у Залужњу, у коме су живела два калуђера (ТРЕБЈЕШАНИН 1985: 385). О постојању манастира у остала три села, у којима је забележен микротопоним *Манастириште*, у три постојећа турска пописа нема помена. Како Требјешанин истиче, пописи не морају увек бити сасвим веран одраз стварности. Он се позива на претпоставку да су верници понекад прикривали манастир од пописа. Могућ је био и мито пописивачу у случају сиромашнијих манастирских поседа. Постоји, такође, могућност да у пописе нису ушли они манастири чији су калуђери пружали већу помоћ султановој држави. Од 1890. године настаје тотално разарање манастира. Турске власти нису дозвољавале подизање нових цркава и манастира, а за добијање царског фермана о обнављању верских храмова, становници лесковачких села морали су давати „премнога пара” (Исто: 388–389).

³² Готово у сваком селу у коме постоји локалитет са овим именом, може се и данас чути народно предање о постојању цркве. Тако сам у селу Великом Војловцу забележила уверење мештана села, да је некада давно, на локалитету *Црквиште* постојала црква која се „сама од себе” преселила у место Војловицу код Панчева. На локалитету *Црквишту* у селу Пертату, мештани села и данас одржавају обред на дан сеоске славе и преносе уверење да је некад овде постојала црква. Они такође казују да се у близини налази и локалитет *Манастириште*, назван тако по манастиру који је ту

Апелативом *црква* мотивисани су и микропоними (махом двочлани називи), а мотивисаност долази од вида односа према цркви, који може бити однос припадности, или однос оријентације: **Црквѐн забел** (Бо.) и **Црквѐно** (Печ. и Д. Ст.) именују имања која припадају црквама у овим селима. **Црквѐна ма̀ла** (заселак у близини цркве – Печ.). **Црквѐни п̀ут** (њиве крај пута који од села В. Вој. и Д. Вр. води до села Бошњаца, у коме је црква чијој парохији ова села припадају).

Култ виших божанстава сачуван је у микропониму **Бђжјо корѐто** (њиве – Пр.)³³. Овај метафоричан назив настао је на основу асоцијацијске представе о сличности објекта са коритом.

Г. МИКРОТОПОНИМИ АНТРОПОНИМСКОГ ПОРЕКЛА

65. Основ за класификацију микропонима ове групе биће тип антропонима: лично име (скраћено лично име, хипокористик); надимак (лични надимак, породични надимак); презиме (секундарно презиме).

Овде ће бити уврштени и микропоними мотивисани: звањем, положајем, занимањем; етником; ктетиком.

Подсистематизација у оквиру микропонима мотивисаних личним именом, или пак надимком, по нашем мишљењу, довела би до сувишног разбијања и разједињавања класификације за коју смо се определили, те ће стога грађа бити презентована обједињено у оквиру личног имена или надимка.

Јавиће се и потешкоћа и дилема у оквиру класификације по презимену (секундарном презимену), јер је оно често мотивисано етником или месном припадношћу.

У том смислу, ми ћемо уз сваки назив мотивисан неком од ових категорија, конкретизовати о ком типу је реч, што ће дати јаснију представу о мотивисаности назива.

У оквиру ове групе, биће представљени и хидронимски називи антропонимског порекла. Тако ћемо на једном месту имати све називе истог семантичког типа, што ће омогућити лакши и свеобухватнији увид у ову семантичку групу.

постојао, а био је посвећен св. Јовану. У вези с овим манастиром сачувано је народно предање о „прелетању” манастира у планину изнад села Јашуње. У селу Коњину, такође, живи предање да је на месту Црквишту некада постојала црква која је „прелетела” у село Бошњаце. Данас су на овом месту видљиве неке камене плоче за које мештани верују да су темељ некадашње цркве. Овде постоји један стари дуб испод кога верници остављају дарове: пешкире, чарапе, марамце. Ради исцељења моле се и бацају новчиће у један тањирѝ у коме је крст.

³³ На овом локалитету постоји један камен белутак који обликом подсећа на корито. Мештани су ми пренели легенду да се на том месту купао Бог.

Класификационе подгрупе можда су могле бити дате и другачијим редоследом, тако да одмах иза микротопонима мотивисаних мушким личним именом буду анализирани микротопоними мотивисани женским личним именом. За начињени редослед смо се определили стога што класификациона подгрупа микротопонима мотивисаних мушким личним именом, за разлику од подгрупе микротопонима мотивисаних женским личним именом, развија више типова продуктивних антропонима попут секундарног презимена, породичног надимка, етника, ктетика и др.

Г. 1. Микротопоними мотивисани мушким личним именом (скраћеним личним именом, хипокористиком)

65. 1. За лична имена страног порекла (обично турског), као и за имена настала адаптацијом грчких имена, биће навођена етимологија. Такође, скраћена лична имена и хипокористици биће довођени у везу са пуним личним именом.

Класификацијом ће бити обухваћени микротопоними различите творбене структуре, без залажења у анализу овог аспекта. Творбена структура ће бити анализирана у посебном поглављу, на нивоу целокупне грађе, а на основу прегледаних семантичких група.

65. 2. Најпре ће бити прегледани микротопоними мотивисани мушким личним именом и антропонимским категоријама које из њега проистичу, а потом микротопоними мотивисани женским личним именом.

Авра̀мово (њива, њиве – Бо., Д. Вр.)³⁴.

Аврам – добро посведочено библијско име < hebr. 'Abram (узвишени отац)' (ГРКОВИЋ 1977).

Ази́рова страна, Ази́рово (њиве и шуме – Сл.).

Азир – муслиманско мушко име < ar. 'adir, potagač, онај који оправдава, izvinjava' (СМАИЛОВИЋ 1977).

Ајда̀рова стра̀на, Ајда̀рово (њиве, шуме – Сл.).

Ајдар – муслиманско мушко име које је у говор испитиваног подручја дошло из ар. преко тур., са фонетском адаптацијом губљења иницијалног *h*: tur. *Hayder* < ar. *Haydār* 'Lav' (ШКАЉИЋ 1989: 299).

Алчино (њиве – Г. Си.).

³⁴ Редослед именованих објеката, када означавају различите садржаје, одговара редоследу наведених назива и скраћеница села. Исти је принцип и када су разноструктурни називи мотивисани истим именом, у оквиру једног села.

Алча – хипок. од тур. *Halil* < Halil (ШКАЉИЋ 1989). Мања је вероватноћа да је у питању надимак, према лексемама *алим*, *уалим*, *алча* „размаженко” (ЖУГИЋ 2005а).

Андрејина крушка (плантажа винограда – Ви.); **Андрејино лђјзе** (виногради и воћњаци – Ви.).

Андреја – фонетска адаптација грчког личног имена *Andréas* ‘храбар, мужеван’.

Антанасова њива (њива – Д. Си., Св.).

Антанас – варијанта имена Атанас од Атанасије од грч. *Αθανάσιος*, бесмртан, име хришћанског светитеља (ГРКОВИЋ 1977). Атанас, с уметнутим *-н-*, понародњено име с грчком основом које стоји паралелно с црквеним и књижевним именом на *-ii* основу *Atanasii*.

Арсин бунар (бунар на сеоској утрини који је ископао Арса – Ши.).

Арса – хипок. од Арсенија, варијанте личног имена Арсеније: Арса од Арсеније (грч. *Arsēnios* – ’јуначан, узвишен’, име хришћанског светитеља).

Асановке, Асанче (њиве – Вл., Д. Тр.).

Асан < тур. *Hasan* < ар. *Hasān* (ШКАЉИЋ 1989: 316; СМАИЛОВИЋ 1977).

Баћино (пашњаци, виногради – Жд.).

Баћа – хипок. од Братимир, Братислав; од Братомир, Братослав (ГРКОВИЋ 1977).

Благојина китка (њиве, шуме – Шу.), **Благојина њива** (њива Д. –Вр.), **Благојино** (њива – Д. Тр.).

Благоја, варијанта имена Благоје од псл. придева **bolgъ* (јъ), српска изведеница суфиксом *-оје* које није посведочено као псл. у ЕССЈа.

Богданово (њива – Д. Вр.).

Богдан – старо словенско претхришћанско лично име од псл. **bogodanъ* / **bogъdanъ*. Претпоставка да је име превод грчког имена *Theodotos* ‘дат од бога’, данас је одбачена.

Богина ливада (ливада – Жд.), **Богино** (воћњак – Жд.).

Богe – хипок. од Богоја, Богољуб, Богосав.

Богојина њива (њива – Г. Си.).

Богоја – лично име изведено од *бог* и суфикса *-оја*.

Бурчино водопојиште (више извора за напајање стоке на локалитету под шумом који је власништво Бурче – Шу.).

Бурча – хипок. од Бура изведен суфиксом *-ча*. Имена Бура, Бурко и сл. добијала су деца рођена за време буре (МАРЕТИЋ 1866: 70).

Име није потврђено у РЛИ код Срба (ГРКОВИЋ 1977), али смо га ми забележили у селима доњег слива Јабланице, као и његов хипокористик Бурча.

Васина њива (њива – Д. Вр.).

Васа – хипок. од Василија, варијанте имена Василије (грч. *Basileios* – ‘царски’, име хришћанског светитеља).

Васиљково (њива – Бо., Д. Вр.).

Васиљко – изведено од Васиљ, варијанте Васил(ије) и суфикса *-ко*. В. Васа.

Вачин бузалџк (њиве – Ту.).

Вача – хипок. од имена Иван, Јован, творен суфиксом *-ча*.

Вёкино (њиве – М. Вој.).

Века – хипок. од Векослав, Велимир.

Вёлкова њива, Велково (њиве – Д. Вр.); **Вёлково језèро** (локалитет под њивама на коме је некада постојало језеро – Ми.).

Велко – хипок. име изведено од хипокористика сложених имена Велибор, Велимир – Вел(а), Вел(е), деминутивно-хипокористичким суфиксом *-ко*.

Вёљино (шуме – Бо.).

Веља – хипок. од Велимир, Велибор, Велислав.

Владина ливада (ливада – Дрв.); **Влади́н кла́данац** (ограђен извор на имању које припада Влади – Дрв.).

Влада – скраћено име од Владимир, Владислав.

Владими́рова о́грађа (њиве – Г. Си.).

Владимир – прасловенско име **Voldimirъ*, ЕССЈа. Сложено име од словенских основа (ГРКОВИЋ 1977).

Влајкова шума (њиве – Г. Ст.), **Влајково сокачè** (споредни пут, сокак – Лу.).

Влајко – хипок. од Влај(а), изведен суфиксом *-ко*.

Војчино (њива – Те.).

Војча – хипок. од скраћеног личног имена Воја изведен суфиксом *-ча*.

Вуков чука̀р (шуме – Шу.).

Вук – ‘општесловенска реч индоевропског порекла од најранијих времена узета за лично име у словенској заједници’ (ГРКОВИЋ 1977).

Вучков рид (њива на брду – Жд.), **Вучкова долина** (њива – Жд.).

Вучко – хипок. од Вуч(а) изведен суфиксом *-ко*.

Гаврино (њиве – Д. Ст.).

Гавра – хипок. од Гаврил, Гаврило (грч. *Gabriel* < хебр. *Gabhri'el* – ‘Божји човек’; библијско име. Од *gébher* – човек и *Ēl* – бог.

Га̀лино лива̀че (ливадица – Д. Тр.).

Гале – од Гаврило (ГРКОВИЋ 1977). У антропонимији испитиваног подручја Гале се јавља као хипокористик од Градимир, али и од женских личних имена Грана, Граница, Гордана.

Га̀чино (њива – Ће.).

Гача – од Гаврило, упоредни облик са Гаца и Гаша (ГРКОВИЋ 1977).

Го̀јино (њива – Д. Тр.).

Гоја – од Гојимир, Гојислав и др. (ГРКОВИЋ 1977).

Го̀јков трса̀к (њива – Лу.).

Гојко – име изведено од иначе продуктивног корена *гој* и суфикса *-ко*.

Го̀рчина њива (њива – М. Вој.), **Го̀рчино** (њиве – В. Вој., Д. Ст., М. Вој.).

Горча – може бити хипок. од личних имена Глигор, Глигорије, али и име изведено од Гор(а) суфиксом *-ча* (ГРКОВИЋ 1977).

Гр̀гина ва̀да (топохидроним, колски пут, по запуштеном хидрографском објекту *вада* – Ко.).

Грга – хипок. од Гргур, Григор, Григорије.

Дамјанов луг (шума – Г. Ст.).

Дамјан – име хришћанског светитеља. „Gr Damianós – koji kroti; od domázō – krotiti, pitomiti” (ШИМУНДИЋ 1988).

Дан̀ково (њива – Д. Вр.).

Данко – хипок. изведен суфиксом *-ко* од скраћеног личног имена Дан(е) од Богдан, Данило, Слободан.

Дач̀ково (њиве – Д. Вр.).

Дачко – хипок. изведен од имена *Дач(а)*, *Дач(е)* суфиксом *-ко*, преко пуних личних имена Давид, Данило. У савременој антропонији испитиваног подручја, Дача, Даче су хипокористици од Драгољуб, Драгослав, Драгомир.

Ден̀чина лива̀да (ливаде – Дрв.).

Денча – хипок. од Ден(а) изведен суфиксом *-ча*. Дена, име од Десимир, Младен.

Димч́ин бузальк (њиве и ливаде – Ту.), **Димч́ин луг** (њиве – Ту.), **Димчина мала** (заселак – Ту.), **Димчина њива** (њиве – Г. Ст.).

Димча – хипок. од Дим(а) изведен суфиксом *-ча*. Дима, скраћено име од Владимир, Димитрије.

Дѝнин прѹд (њиве и ливаде – Ту.), **Дѝнина арнѝца** (шуме – Ши.), **Дѝнина њива** (њива – Г. Ст.), **Дѝнино** (њиве – В. Вој.), **Дѝнино благуње** (ливаде – Ши.), **Дѝнино лѹђе** (виногради – Ши.).

Дина – скраћено име од Костадин, Миладин, Стојадин.

Дичково лѹђе (багремова ш. – Д. Тр.).

Дичко – хипок. од Дич(а) изведен суфиксом *-ко*. Дича, скраћено име од Димитрије, Дионисије итд.

Дѹрина (њиве – Дрв.).

Дора – мушки хипокористик од имена Тодор, забележен у селу Ждеглу у околини Лебана. Грковић (1977) не потврђује ово име, али доноси Дора као хипокористик од женских имена Доротеја, Теодора.

Дѹшкине њиве (њиве – Г. Тр.).

Дошко – хипок. изведен суфиксом *-ко* од имена Доша, које је настало од личних имена Добромир, Доброслав.

Драгутиново (њива – В. Вој.).

Драгутин – име изведено од имена Драгут и суфикса *-ин* (ГРКОВИЋ 1977). Уважавајући убедљиве творбене разлоге Шћепановића (1997: 49), који ово име повезује „са прасловенским личним именом *dorgota (ЕССЈа s. v.)”, приклањамо се његовом тумачењу етимологије овог имена.

Душанов дољп (њиве, пашњаци – В. Вој.), **Душановка** (њива – Печ.), **Душаново** (њива – Д. Вр.).

Душан – „изведено од истог корена који је у именицама дух и душа. Није искључено да је име настало од назива празника Духови” (ГРКОВИЋ 1977).

Душкова њива (њива – Лу.).

Душко – хипок. од Душан.

Ђѹкина њива (њива – Г. Тр., Д. Вр., Лу.); **Ђѹкино** (њиве и потес под шумом – Г. Си., Те.).

Ђока – од *Ђорђа*, варијанте имена *Ђорђе* (грч. *Geōrgios* ‘земљорадник’).

Ђѹрђина ливада (њиве, виногради, пашњаци – Бо., М. Вој.), **Ђѹрђина њива** (њиве – Г. Си., Г. Тр., Пр.), **Ђѹрђина падина** (шуме и понека њива – За.), **Ђѹрђине крушке** (њиве – Пер.), **Ђѹрђино** (њива – Жд.).

Ђорђа – в. Ђока.

Ђѹрђин бунар (њиве; у једној од њих је напуштени бунар у власништву Ђорђије – Печ.).

Ђорђија – варијанта личног имена Ђорђа.

Ђорина њива (њиве – В. Вој.).

Ђоре – хипок. од Ђорђа, Ђорђија. В. Ђока.

Ђурино (њива – Жд.).

Ђура – хипок. од Ђурађ, Ђурђе и сл. В. Ђока.

Живкова башча (њиве – Цек.); **Живкова ливада** (ливада – Лу.); **Живкова ограда** (њиве – В. Вој.).

Живко – изведено од придева *жив* суфиксом *-ко*; на испитиваном подручју и као хип. од сложених имена Живојин, Живорад и сл.

Займова башча (локалитет на коме је данас Дом културе – В. Вој.); **Займовица** (њиве – М. Вој.); **Займово** (њиве – За., М. Вој.); **Займовче** (њива – М. Вој.). **Займов бунар** (бунар из турског времена, по имену Заим на чијем се поседу налазио; бунар је и данас у употреби и налази се у дворишту Митра Здравковића – В. Вој.).

Заим „< tur. *Zaım*, muško ime < ar. *Zaīm* ‘vođa, starešina, poglavar, rukovnik’” (ШКАЉИЋ 1989: 645; СМАИЛОВИЋ 1977).

Зафирова њива (њива – Д. Си.).

Зафир – варијанта имена Замфир (грч. *zamfeiros* ‘минерал сафир’).

Здравково њивче (њива – Лу.).

Здравко – лично име од придева *здрав* и суфикса *-ко*.

Игина њива (њиве – Д. Вр.), **Игино** (њива – Д. Вр.).

Ига – скраћено лично име од Игњат, Игњатија, Игњатије. Игњат, скраћено лично име од Игњатије, по тумачењу Грковић (1977) настало од лат. *ignis* ‘ватра’. Шимундић (1988) ово име доводи у везу са грч. *Ignátios* < *Ignatius*. „Smatra se kako je stvoren od tp. *gnarus* – rođen, zastarjela glagola *gnascor* – roditi se, rađati se. Značilo bi: koji je rođen” (ШИМУНДИЋ 1988).

Илијина њива (њиве – Д. Вр.); **Илијина падина** (шуме и њива – За.); **Илијина трла** (њиве и шума – Шу.). **Илијнска долина** (долина на истоименом локалитету у Шу., према имену Илија након извршених фонетских промена).

Илија – библијско име јеврејског пророка (ГРКОВИЋ 1977). Грч. *Elias* < хебр. *Aliyūāh* – ‘(Мој) бог је Yahveh / Јехова је мој бог’. „Od Ēl – Bog i Yāh skrać. od Yahveh – Bog (ШИМУНДИЋ 1988).

Јанков пут (колски пут у *Јанковом риду* – Г. Тр.), **Јанков рид** (шума – Г. Тр.), **Јанкова њива** (њиве – Г. Си.).

Јанко – од Јан и суфикса *-ко* (ГРКОВИЋ 1977). Прихватљивије је тумачење да је ово „хипокористик на *-ко* од скраћене основе имена *Јанићије*”, које по усменом саопштењу Р. Маројевића доноси Шћепановић (1997: 50).

Јањин дёл (њива – Лу.).

Јања – хипок. од Јанићија.

Јерин вѝр (топохидроним, њиве на којима је некада било много 'винова' – Жи.).

Јера – од Јеврем, Јеремија (ГРКОВИЋ 1977). Постоји и вероватноћа да је ово женски хипокористик од имена Јерина, Јеросима.

Јетава (њиве – Г. Ст.).

Јета – Грковић (1977) тумачи ово име као хипокористик од Јевта. Можда ће будућим тумачењима етимологије овог имена помоћи информације са терена на коме је грађа бележена. Од информатора сам забележила одговор: „По Турчина Јету”. Такође, у неким селима у околини Лебана и Лесковца записала сам име Јета као обично име Цигана муслиманске вероисповести.

Јовин брѝг (њиве и ливаде – Ко.), **Јовин брес** (њиве – Ви.), **Јовина долина** (шуме; долина која тече кроз истоимени локалитет – Жд.), **Јовино** (њива – Д. Вр., Ће.), **Јовино ливаче** (ливада – Шу.).

Јова – скраћено име или хипок. од Јован.

Јованов рѝд (шума – Жд., Шу.), **Јованова ливада** (ливада – Жд.), **Јованова њива** (њиве – Д. Вр.), **Јованово** (шума – Св.).

Јован – библијско име хебр. порекла *Yōhānān* 'бог се смисловао', као и Иван (ГРКОВИЋ 1977). Грч. *Īōānnēs* од старијега *Īōchānnēs* < хебр. *Yōhānān*, стег. *Yehōhānān* – 'бог је милостив'. „Od Yō skra od Yahveh – Bog i hānān – milostiv je” (ШИМУНДИЋ 1988).

Јорданово (њива – Г. Си.).

Јордан – библијско име по реци *Īardēn* у Палестини (ГРКОВИЋ 1977).

Јосимов забел (шума – В. Вој.), **Јосимова њива** (њива – В. Вој.), **Јосимово** (њиве – В. Вој.).

Јосим – Грковић (1977) потврђује ово име од Јоксим, а међу бројним изворима је и Лесковац и околина. Будући да се на испитиваном подручју име Јоксим ретко јавља, приклањамо се тумачењу имена Јосим као варијанте имена Јосиф, које се често јавља као крштено име и као такво користи у административној, службеној употреби. Претходно наведени извор каже да је име Јосиф од „хебр. *Īosef* – бог умножава, библијско име”.

Кајтазовица (шуме и њиве – Д. Вр., М. Вој.).

Кајтаз од „tur. *Kaytas*, мушко име, 'Čelenka, Perjanica', tur. *kaytas* 'kapica, krunica na glavi u ptica; ženska ukrašena kapa, ženska čelenka' < ar. *qaytas* 'kit' < stgrč. *kētos*” (ШКАЉИЋ 1989: 385).

Карасановица (њива – Бе.).

Сложеница од тур. *kara* ‘црн’ и фонетски адаптираног имена *Асан* < тур. *Hasan*. В. Асан код микропонима Асановке.

Каскавица (њиве, шуме, пашњаци – Жд., Лу.).

Каско? – хипок. на *-ко* од тур. мушког имена *Kasim* < ар. *Qasim* (ШКАЉИЋ 1989: 399).

Копчин забел (шума – Дрв.), **Копчина њива** (њива – Жд.).

Копча – хипок. изведен суфиксом *-ча* од основе хипокористика *Kone* насталог скраћивањем имена Прокоп, Прокопије, од грч. *Prokópios* – онај који успева, напредује, име хришћанског светитеља (ГРКОВИЋ 1977).

Лазино (њива – Ће.).

Лаза – скраћено име од Лазар.

Лазарово (њиве – В. Вој.).

Лазар – библијско име. Грч. *Lázaros* < хебр. *El āzāar* – ‘помаже бог’. Грцизирано мушко име ушло је у старословенски језик морфолошком адаптацијом према словенским апелативима основе на *-ō*, типа *винарџ*, *рибарџ* (ЈОВИЋЕВИЋ 1985: 91-92).

Латина њива (њиве – Вл.).

Лата – можда је ово варијанта имена ‘Лато од Влатко, Латко’ (ГРКОВИЋ 1977).

Лукино (њиве – Г. Ст., М. Вој.).

Лука – „име једног од четири јеванђелиста” (ГРКОВИЋ 1977). Lat. *Lucas* steg. *Lucanus* – *lukanijski*, по називу града *Lucania-e*. Od *lucis* – *lug*, *gaj*, *šuma*” (ШИМУНДИЋ 1988).

Лутино њивче (њива – Лу.).

Луте – хипок. од Милутин.

Љубина њива (њива – М. Вој.), **Љубино** (њиве и ливаде – М. Вој.).

Љуба – хипок. од Љубисав, Љубомир и сл.

Љубисавова ливада (ливаде и њиве – Ви.).

Љубисав – исто име као Љубислав, уз упрошћавање сугласничке групе сл. Псл. *l’ubislavъ*, реконструисано s. v. у ЕССЈа као антропонимска сложеница императивне форме глагола **l’ubiti* и основе **slava* уз напомену да је у питању продуктиван творбени модел (Према: ШЋЕ-ПАНОВИЋ 1997: 51).

Љубеново (шума – Д. Вр.).

Љубен – име изведено од продуктивне антропонимске основе *љуб-* суфиксом *-ен*. Могућност да би ово име могло бити од дијалекатског тп. *љубен* (ГРКОВИЋ 1977) губи ослонац у акценту који је у тп. на првом, а у личном имену на последњем слогу.

Љупчина њива (њива – Жд.).

Љупча – примарни хипок. на *-ча* од првог дела сложених имена Љубисав, Љубомир и сл., односно другог дела попут Драгољуб. Може бити и секундарни хипок. од Љуба.

Максуро̀во (њиве – Жи.).

Максур – изведено име од Макса, Максим суфиксом *-ур* са аугментативно-пејоративном нијансом. Није потврђено у Грковић (1977).

Ма̀нчин по̀ток (шуме, ливаде, њиве; поток који тече кроз истоимени локалитет и улива се у *Цѐрнички по̀ток* – Ми.).

Манча – примарни хипок. од Манасија, Манојло, или секундарни хипок. од Ман(а), Ман(е), изведени суфиксом *-ча*.

Ма̀њина њива (њиве – Жд., Г. Тр.), **Ма̀њина стра̀на** (ливаде – Д. Вр.), **Ма̀њино до̀лнче** (њива; долиница која тече кроз истоимени локалитет и улива се у долину *Смрча̀нку* – Д. Вр.).

Мања – скраћено име од Манојло, Немања и сл.

Марѐнково (њиве, ливаде – Ће.).

Маринко – изведено име од *Марин* суфиксом *-ко*. *Марин* < лат. *Marius* ‘морски’, име хришћанског светитеља (ГРКОВИЋ 1977).

Ма̀рков бунàр (њиве – Г. Си.), **Ма̀ркова до̀лина** (њиве; долина која тече кроз истоимени локалитет и улива се у Сушицу – Ши.), **Ма̀ркова ливада** (ливаде, шума – Д. Тр., За., Ко.), **Ма̀рково** (ливаде, њиве – Ће.), **Ма̀рков по̀ток** (поток који се спаја са Дугачким потоком чинећи речицу Шараницу, која се испод села Печењевца улива у Ј. Мораву – Печ.).

Марко – лат. *Markus* – име једног од четири јеванђелиста (ГРКОВИЋ 1977). Шимундић (1988) тумачи име *Marcus* од „*Marcus* – mlat, čekić; ratnik”.

Матѐин брѐс (њиве – Жи.).

Матеј – варијанта имена *Матеја*. Матеј (лат. *Matthaeus*) је апостол и један од четворице јеванђелиста (ГРКОВИЋ 1977). Грч. *Matthaios* < хебр. *Matṭiyyāh* – ‘божји дар’. „*Od mattáth* – dar i Yāh skrać. od Yahveh – Bog” (ШИМУНДИЋ 1988).

Ма̀ћин за̀бел (шуме, пашњаци – Ће.), **Ма̀ћино** (њива – Ће.).

Маћа – хипок. од Максим, Марко, Матеја и сл.

Мѐкино (њиве – Г. Си.).

Мика – хипок. од Милосав, Милутин, Михаило и сл.

Милàнов слѝвњак (кућни посед – Лу.); **Милàнова њива** (њива – Д. Си.).

Милан – хипок. на *-ан* од скраћене основе имена с првим придевским конституентом *Мил-*.

Мѝлина смрча (ливада – Д. Вр.).

Миле – хипок. на *-е* од имена која почињу придевом *мил-*.

Милѝнкова орњица (потес под шумом – Цек.).

Миленко – изведеница од имена *Мил* и суфикса *-енко*, или од *Милен* суфиксом *-ко*.

Мѝлкова њѝва (њѝва – Жд.).

Милко – изведено име од имена *Мил* суфиксом *-ко* или од придевског дела других имена која почињу са *мил-*.

Мѝљкова тршѝвина (њѝве – Бо.), **Мѝљково** (њѝве – В. Вој.).

Мѝљко – секундарно изведен хипок. суфиксом *-ко* од примарних хипок. *Мѝљ*, *Мѝља* имена Милисав, Миодраг и сл.

Мѝткина њѝва (њѝва – Г. Ст.), **Мѝткино лѝјзе** (виногради, воћњаци – Ви.).

Митка – хипок. на *-ко* од примарног хипок. или скраћеног имена Мита од Димитрије, Митар и сл.

Мѝтрова њѝва (њѝве – Г. Ст., Д. Ст.).

Митар – варијанта имена Дмитар, Димитрије. Димитрије – име хришћанског светитеља, постало од имена *Demetre*, богиње земљорадње и плодности у грчкој митологији (ГРКОВИЋ 1977). „*Od ghē steg. Od ghéa – zemlja; polje i mētēr – mati*” (ШИМУНДИЋ 1988).

Нѝино (њѝва – Ће.).

Наћа – хипок. од Најдан, Наум, Јанаћ.

Недѝљково долѝнче (њѝве – Ко.).

Недељко – „изведено од назива седмичног дана *недељ(а)+ко*, а по значењу може бити и превод грч. имена *Kiriakos* – недељни, име хришћанског светитеља” (ГРКОВИЋ 1977). Шћепановић (1997: 53) доноси једну новину у тумачењу порекла овог имена: „У нашим речницима нисмо пронашли могућност тумачења овог имена преко глагола *не делити се*, чиме би се име везало за време старих патријархалних задруга – да се браћа не деле”.

Никѝлино (воћњак – Ће.).

Никола – име хришћанског светитеља. Грч. *Nikólāos* – народни победник. „*Od níkē – robjeda i lāós – narod*” (ШИМУНДИЋ 1988).

Никѝлчино (њѝва – Цек.).

Николча – хипок. од Никола изведен суфиксом *-ча*.

Нѝсине њѝве (њѝве – Шу.).

Ниса – скраћено име од Нинослав, Хранислав.

Нѝшкина ливѝда (ливада – Д. Тр.).

Нишка – хипок. изведен суфиксом *-ка* од Ниша, хипок. од Никола или скраћеног имена од Синиша.

Њина њива (њиве – Г. Ст.).

Ноја – хипок. од Новак.

Павлове њиве (њиве – Г. Ст.), **Павлово** (њива – В. Вој., Жд.).

Павле – лат. Paullus – мали, име Христовог апостола (ГРКОВИЋ 1977).

Пантин брѐг (заселак – Ту.).

Панта – скраћено име од Пантелија. Пантелија од Пантелејмон, грч. *Panteleémōn* – свемилостив, име хришћанског светитеља (ГРКОВИЋ 1977). „Od *pān* – vas, sav i *eleémōn* – milosrdan. Glas e > i > j” (ШИМУНДИЋ 1988).

Пејчин забел (шуме – Бо.), **Пејчино** (њиве – Жи.).

Пејча – хипок. на *-ча* од *Пеј(а)*, скраћеног имена од Пантелија. *В. Пантелија*.

Пѐрино (њива – В. Војл., М. Вој.).

Пера, од Петар. *В. Петар*.

Пѐроша (шума – М. Вој.).

Пероша, изведено од *Пер(а)* суфиксом *-оша*.

Пѐтров бунар (бунар на сеоској утрини, по Петру, који га је ископао – Ши.). **Пѐтров плац** (њиве – Шу.), **Пѐтрова њива** (њива – В. Вој.), **Пѐтрове крушке** (њиве – Лу.).

Петар – име хришћанског светитеља. Грч. *Pétros* – ‘камен, стена’.

Пѐткова башча (плантажа – Цек.), **Пѐткова долина** (њиве; доли-на која се улива у долину Сушицу – Ши.); **Пѐтково** (њива – Бо.).

Петко – хипок. изведен суфиксом *-ко* од Петар. Не искључује се могућност мотивисаности имена по петом дану у седмици (ГРКОВИЋ 1977).

Пòнина њива (њиве – Г. Ст.).

Поне – можда је скраћено од Понег, имена насталог од корена Негомир, Негослав, Негован (ГРКОВИЋ 1977).

Прòвиров бунар (напуштен бунар и воденица на имању које је припадало Провиру – Ко.). **Прòвиров забел** (шума – Лу.).

Провир – варијанта имена Порфир са извршеном метатезом *ор* у *ро* и гласом *в* од *ф*. Порфир, скраћено од Порфирије од грч. *Porphýrios* < *porfira*- црвена, пурпурна боја, календарско име (ГРКОВИЋ 1977).

Ракино (њиве – Бо.).

Рака – хипок. од Радослав, Радомир и сл.

Рамџново (њиве – В. Вој.).

Рамон – највероватније изведено суфиксом *-он* од *Рам(о)* које је „хипокористик од муслиманског имена Рамадан (арап. *ramadān* – име деветог месеца арапског календара; месец поста узет као заштитно име” (ГРКОВИЋ 1977).

Рањелов забел (шума – М. Вој.), **Рањелова долина** (њиве; долина на истоименом локалитету која се улива у долину Сушицу – Ши.). **Рањелова њива** (њива – М. Вој.), **Рањеловке** (њиве – Г. Ст.), **Рањелово лџе** (виноград – Ви.).

Рањел – варијанта имена Аранђел, од грч. *archāngelos* – старешина анђела, први анђео.

Раџино (њива – Св.).

Раџа – хипок. од Радоје, Радомир, Радослав и сл.

Раџин пџт (колски пут – Лу.).

Раџа – хипок. од Радован, Радослав, Радомир и сл.

Раџин бунар (топохидроним, њиве, по бунару који је ту постојао – Пер.). **Раџин дољп** (ливаде и воћњаци – Бо.), **Раџина њива** (њиве – Бо.).

Риста – од *Христа* са губљењем иницијалног *х*. *Христа* од Христивој, Христифор, Христофор, грч. *Christophóros* – онај који носи Христа, име хришћанског светитеља (ГРКОВИЋ 1977).

Савино (њива – М. Вој.), **Савино њивче** (њива – Жд.).

Сава – арап. *Sāba* – старац, дед, календарско име (ГРКОВИЋ 1977). Има тумачења да је ово име од лат. *Saba, Sabbas* од хебр. *saba* ‘обрађен, преведен’ (ШИМУНДИЋ 1988).

Савићова ливада (ливада – Д. Си.), **Савићове крџшке** (њиве – Печ.).

Савић – хипок. од Сав(а) и суфикса *-ић*.

Сандино (њива – М. Вој.).

Санда – скраћено име од Александар.

Сандракуља (њиве – То.).

Сандрак – изведено суфиксом *-ак* од *Сандр(а)*, скраћеног имена од Александар.

Славина њива (њива – Д. Вр.).

Славе – хипок. на *-е* од Славиша, Славољуб, Славомир и сл.

Смиљково (њива – Д. Вр.).

Смиљко – хипок. на *-ко* од Смиљ, Смиљ(ан).

Сокољанов забел (шуме – Шу.).

Соколан – изведено суфиксом *-ан* од заштитног имена Сокол.

Сотирове њиве (њиве – Д. Си.).

Сотир – грч. *Sōtēr?* – спаситељ, најчешће епитет оснивача хришћанске религије.

Спасино брње (пашњак – Ће.).

Спаса – хипок. од Спасоја, Спасоје.

Спирина њива (њиве – Д. Си.), **Спирине њиве** (њиве – Г. Си., Д. Си., Ми.).

Спира – од грч. *Spyridon* – име хришћанског светитеља.

Ставрин сокак (њиве – Ко.).

Ставра – од грч. апелатива *stavros* – крст.

Стајковача (њиве, шуме – Че.).

Стајко – хипок. на *-ко* од *Стаја*, изведеног од Станмир, Станислав.

Станкова њива (шума – В. Вој.), **Станково** (њива – Д. Вр.).

Станкова долиња (долина мотивисана л. именом Станко – Дрв.). **Станково кладанче** (ограђен и уређен извор на имању Станка Станојевића – Ми.).

Станко – хипок. на суфикс *-ко* од Станмир, Станислав, Станоје и сл., или име изведено истим суфиксом од основе *стан-*.

Станојина њива (њива – Жд.), **Станојино** (њива – Ће.).

Станоја – варијанта имена Станоје, од основе *стан-* и суфикса *-оја*.

Стевино (њиве – Дрв.).

Стева – скраћено од Стеван. В. Стеван.

Стеванова њива (њива – Лу.), **Стеванова ограђа** (шуме и њива – В. Вој.), **Стеваново** (њива, њиве – Г. Си., Ће.).

Стеван – фонетска варијанта имена Стефан (ф > в), грч. *Stephanos* – венац, име хришћанског светитеља.

Степанова врба (њиве – Ви.).

Степан – фонетска варијанта имена Стефан (ф > п). В. Стеван.

Стојанов шумак (шуме – Бо.), **Стојанова дѐлница** (шуме – Бо.), **Стојанова њива** (њиве, повртњаци – Д. Вр.), **Стојаново** (њива – Д. Вр.).

Стојан – изведено од словенског глагола *стојати* и суфикса *-ан*.

Стојлков забел (шума – Г. Си.).

Стојлко – изведено од Стојил и суфикса *-ко*.

Стојков рид (шуме – Жд.), **Стојково** (шума – Жд.).

Стојко – изведено од словенског глагола *стојати* суфиксом *-ко*.

Суљина њива (њиве – Г. Ст.).

Суља – хипок. од муслиманског мушког имена *Сулејман* и српског суфикса *-ја*. Сулејман < тур. *Süleymân* < ар. *Suläymân* < ст.јевр. *Šelomoh* (СМАИЛОВИЋ 1977).

Талакковица (њиве – Бо.).

Талак – име изведено од хипок. имена *Тала*, од Тадија, Танасије, суфиксом *-ак*.

Танчин брд (њиве и ливаде крај реке – Ви.).

Танча – хипок. изведен суфиксом *-ча* од Тана, Тане, хипокористика имена Танасије.

Таскина њива (њива – Д. Си.).

Таска – секундарни хипок. на *-ка* од хипок. Таса имена Танасије.

Тејина падина (њиве – Ми.).

Теја – хипок. од Теодор, Теофил (ГРКОВИЋ 1977). Могућ је и хипок. од Матеја.

Тџмина маља (заселак – Жи.).

Тџма – хипок. или скраћено име од Тимотија, Тимотије.

Тодорова њива (њива – Д. Си.), **Тодорово** (њиве – Жи.).

Тодор – варијанта имена *Теодор* од грч. *Theódoros* – дар од бога, име хришћанског светитеља (ГРКОВИЋ 1977).

Тозинка (њива – Вл.).

Тоза – хипок. или скраћено име од Светозар.

Тџлин за̀бел (шума – Ви.).

Тола (*Толе*) – хипок. од Толимир, Толислав, Тодор.

Тџмино (њиве – Шу.).

Тома – лично име од грч. *Thōmās* < сир. *tōmā* – близанац, библијско име, један од дванаесторице Христових апостола (ГРКОВИЋ 1977). На терену смо забележили Тома као хипок. од Томислав, а и у литератури се констатује да је Тома хипок. од имена с основом *Том-* (ШЋЕПАНОВИЋ 1997: 56).

Тџнина њива (њива – Дрв.).

Тоне – хипок. на *-е* од Антон, Антоније.

Тџшино лива̀че (ливада – Д. Вр.).

Тоша – хипок. од Тодор, Тодосија.

Тџшкина маља (заселак – Пр.).

Тошка – хипок. од Тош(а) и суфикса *-ка*.

Трајков кладанац (њиве; ливаде; ограђен и уређен извор на истоименом локалитету – Шу.). **Трајков шумак** (њиве – Ши.). **Трајкова њива** (њиве – Г. Тр.).

Трајко – хипок. од Трајан изведен суфиксом *-ко*. Трајан < рум. *Traian* < лат. *Traianus*. У народу се ово име даје као заштитно и доводи се у везу са глаголом *трајати*.

Тренкина падина (њиве, пашњаци, шуме – Ми.).

Тренка – хипок. од Трен(е) и суфикса *-ка*. Трене је хипок. од Трендафил, варијанте Трандафил од грч. *triantáphyllon* – ружа (ГРКОВИЋ 1977).

Тројанова њива (њива – Бо.), **Тројаново** (њиве – Д. Вр.).

Тројан – варијанта имена Трајан. В. Трајко.

Ђиркине ливаде (ливаде – Ви.).

Ђирка – изведен хипок. суфиксом *-ка* од Ђира.

Ўрошова њива (њива – Д. Си.).

Урош – лично име од мађ. *ur* – господин и словенског суфикса *-ош*.

Ферјово (шуме и ливаде – Шу.).

Фериз – муслиманско мушко име < тур. *Firuz* < ар. *Fīrūz* према pers. *pīrūz* (ШКАЉИЋ 1989).

Фјлина долина (шуме, пашњаци; долина која тече кроз истоимени локалитет – Д. Вр.).

Фила – хипок. од Филип, грч. *Philippos* – љубитељ коња, име хришћанског светитеља (ГРКОВИЋ 1977).

Цакина њива (њива – Г. Си.), **Цакине њиве** (њиве и ливаде – Г. Тр.), **Цакине врбе** (њиве и ливаде – Бо.), **Цакино** (њива – Д. Вр.).

Цака – хипок. од Александар, Светислав, Станиша.

Цвејине сливе (њиве – Ми.).

Цвеја – хипок. од Цветан, Цветко и сл.

Цветанов забел (шума – Ће.), **Цветанова долина** (њиве и пашњаци – Бо., Св.), **Цветаново** (њиве и шуме – Ће.).

Цветан – изведено име од *цвет* суфиксом *-ан*.

Цветков забел (шума – Ће.), **Цветкове њиве** (њиве – Дрв.), **Цветково** (њива – Д. Вр., Ће.).

Цветко – изведено од *цвет* и суфикса *-ко*. „Може бити да је настало од назива хришћанског празника Цвети, а давало се најчешће деци која су тада била рођена или крштена” (ГРКОВИЋ 1977).

Ценино (воћњак – Д. Вр.).

Цене – хипок. од Светислав, Станислав, Станимир.

Цѐцин за̀бел (шуме – Ви.). **Цѐцино кладанче** (ограђен извор на локалитету *Цѐцин за̀бел* – Ви.).

Цеце – хипок. од Светислав, Светолик и сл.

Цѝлково (њиве – В. Вој., Г. Ст.).

Цилко – секундарни хипок. на *-ко* од примарног хипок. *Цил(е)* имена Василија, Васиљко, Станислав. Није потврђено у Грковић (1977).

Ча̀вин брѐс (њива – В. Вој.), **Ча̀вин чу̀кар** (шуме – В. Вој.), **Ча̀вина њива** (њива – В. Вој.).

Чава – хипок. од Часлав.

Ча̀лин прѝд (њиве – Ту.).

Чале – хипок. од Часлав.

Ча̀ндино (њива – Д. Ст.).

Чанда – изведено од Чане, хипок. од Часлав (ГРКОВИЋ 1977), суфиксом *-да*.

Чòмин мòс (њиве и ливаде уз Цернички поток – Г. Ст.).

Чоме – код Грковић (1977) није потврђено. На испитиваном подручју смо забележили име Чоме као хипок. од Стојмен.

Цевѐрке (шуме – Печ.), **Цѐверов луг** (њиве – Печ.).

Цевер – ретко муслиманско мушко име < *Dževher* < ar. *Ġāwhār* < pers. *ġewher* (СМАИЛОВИЋ 1977).

Цикина лива̀да (њива – Цек.).

Цика – хипок. од Живојин, Живорад и сл.

Цòнине њѝве (њиве – Г. Ст.).

Цоне – хипок. од Ђорђе.

Цòчина њѝва (њива – Печ.).

Цоче – вероватно хипок. од Ђорђе, у Грковић (1977) непотврђено. Међутим, на испитиваном подручју смо забележили хипок. Цочка од Ђорђе, који је секундарно суфиксом *-ко* изведен од Цоче.

Шайнова долѝна (шуме, пашњаци – Дрв.). **Шайнов пòток** (поток на локалитету *Шайнова долѝна* – Дрв.).

Шаин – muslimansko мушко име < *Šahin* < tur. *Şāhin* < pers. *šāhin* (СМАИЛОВИЋ 1977).

Шар̀ково др̀во (њиве – Ту.).

Шарко – хипок. од имена Шаран на суфикс *-ко*. Грковић (1977) наводи мишљење Т. Маретића да су имена с овом основом првобитно била надимци. И у новијој антропонимији бележимо личне надимке који се са зоонима преносе на људе (Шарко, Лиско и сл.). Стога је могуће да вероватнија могућност да је овде реч о личном надимку.

Шашино кладанче (извор на имању рода *Шашини* – Ми.).

Шаша може бити лично име (ГРКОВИЋ 1977). Постоји и могућност довођења назива у везу са личним надимком од придева *шашав* 'луцкаст, блесаст', односно пејоративом *шашља*, 'онај који је са таквим особинама' (ЖУГИЋ 2010б: 97–112).

Г. 2. Микротопоними мотивисани личним или породичним надимком

65. 3. **Брнсно кладанче** (извор на имању рода Николић – Ми.).

Брнсини – породични надимак од *брнса* 'слина'.

Гузин бунар (локалитет под њивама и багремовом шумом, власништво рода са породичним надимком *Гузини*; ту се и данас налази бунар чија вода није за пиће – Бо.).

Дангубино (њиве и покоја ливада – Бо.).

Дангуба – л. надимак за особу која дангуби, ленствује, беспосличари. Презиме Дангубић је највероватније настало по овом л. надимку (Р.САНУ, том 4).

Дркинска ма̀ла (заселак – Д. Ст.).

Дркинци – пор. надимак, од личног надимка Дрка. Можда се може довести у везу са л. именом Дркул, варијантом Дракул, према рум. *dracul* – ђаво.

Дркулски по̀ток (поток који протиче кроз имање рода Николић чије је породични надимак *Дркулци* – Вл.).

Дркулци – Дркул је варијанта имена Дракул према рум. *dracul* – ђаво (ГРКОВИЋ 1977). Сем овога, потврђена су и презимена Дракул, Дракулић и Дракуловић (Р.САНУ, том 4).

За̀јачка њива (њиве – Г. Ст.).

За̀јац – лични надимак мотивисан именом животиње, а надева се сувише плашљивом човеку, или ономе ко јури за женама, женскорошу (ЖУГИЋ 2002: 208).

Св̀ерово (њива – Те.).

Свер – л. надимак по апелативу *свер*, за човека лоших карактерних особина (ЖУГИЋ 2002: 212).

Зѐбина ма̀ла (заселак – Ви.).

Зѐбини – пор. надимак, по л. надимку Зеба, непрозирне мотивације уколико се искључи име животиње.

Зѐљкова њива (њива – Те.).

Зељко – име по боји (ГРКОВИЋ 1977). На терену су забележени надимци *Зеља*, *Зељко* према имену неких домаћих животиња – пса, коња. Потврду имена животиња зељко по зеленкастосивој, пепељастој боји длаке доноси и Р.САНУ (том 6). Чини се вероватнијим именовање по личном надимку.

Зорбацка крушка (њиве – Ту.), **Зорбацки бузальк** (њиве и ливаде – Ту.), **Зорбацко** (њиве – Ту.).

Зорбаци – пор. надимак. Име Зорба није потврђено у нашим речницима. Будући да смо на терену записали податак од информатора да је то „презиме” – надимак једног рода, наша претпоставка о надимку чини се донекле основаном. Њу учвршћује податак да Р.САНУ доноси апелатив *зорба* од тур. *zorba* < перс. *zōrbāz* – насилник, разбојник, бунтовник (том 7, под зорба, зн. 2).

Кадџински бузалци (њиве – Г. Ст.).

Кадџинци – пор. надимак према *кадија* (тур. *kadi*), мировни судија који суди по верским обичајима.

Караканькине ливаде (ливаде – Д. Тр.).

Караканькини – пор. надимак. Јасан је само први део сложенице, тур. *kara* – црн.

Ковањкино (њиве – Ви.).

Ковањка – л. надимак. Надимак је вероватно мотивисан ковачким занатом којим се особа бавила. На испитиваном подручју је забележен надимак *Ковач*, према ковачком занату (ЖУГИЋ 2002: 209).

Коларов дѐл (њиве и ливаде – Цек.), **Коларово** (њиве и ливаде – Бо.).

Колар – л. надимак по коларском занату којим се особа бавила.

Коларска долиња (долина на локалитету *Коларски дѐл* са њивама и шумом, који је у власништву рода са породичним надимком *Коларци* – Шу.).

Коларци – пор. надимак настао према л. надимку *Колар*. За механизам настанка породичних надимака в. (ЖУГИЋ 2002: 211).

Парамуново (њиве – Жи.).

Парамун, *Парамон* < грч. *Paramonos* – име светитеља.

Парчино трње (њиве – Бо.).

Парча – л. надимак, можда мотивисан радњом везаном за глагол парчати, распарчати (највероватније је реч о деоби заједничке имовине, а можда и о домаћинском опхођењу према иметку који се не чува, већ се дели, распродаје, распарчава).

Потокарска ма̀ла (заселак – Бе., Ми.).

Потока̀рци – пор. надимак мотивисан локацијом кућа уз поток, у близини потока.

Призѐтковска ма̀ла (заселак – Д. Ст.).

Призѐтковици – пор. надимак мотивисан апелативом призетко, домазет, домазетовић.

Телѐнцино (њива – Ту.).

Телѐнце – л. надимак по младунчету краве, телету, изведеном суфиксацијом деминутивно-хипокористичким суфиксом *-енце*. Деминутивно-хипокористичко значење ишчезава када се доведе у везу са човеком, јер се њему приписује она особина апелатива теле (збуњеност, загледаност у празно и сл.) која код човека није пожељна.

Терзи́ке (ливаде и баште – Ши.).

Терзија – л. надимак према занимању. Апелатив *терзија* долази од тур. *terzi* < перс. *derzi* – кројач (ШКАЉИЋ 1989).

Ћосина б̀ука (њиве које су некада припадале особи са надимком Ћоса – Г. Ст.; хидронимски апелатив *бука* има значење 'јаз, канал за довођење воде').

Ћоса – л. надимак мотивисан потпуним или делимичним одсуством маљавости.

Ф̀ајдин за̀бел (шуме – Дрв.).

Фајда – у речницима турцизама и муслиманских имена оријенталног порекла у Босни и Херцеговини, није забележено мушко лично име, већ само женско име *Faida* (СМАИЛОВИЋ 1977) за које се наглашава да је ретко. Будући да су у микротопонимији знатно заступљенија мушка имена, тешко је претпоставити да је овде реч о женском личном имену. Стога сматрамо да је ово л. надимак апелативног порекла од тур. *faйда* < ар. *fāidā* – корист.

Чепура̀ковске њиве (њиве – Г. Ст.).

Чепура̀ковици – пор. надимак, од личног надимка *Чепурак*. На претпоставку да је реч о надимку наводи нас његова структура. Основа *чеп-* са пејоративним значењем јавља се у лексемама *чепим се* – сувише гласно говорим, галамим; ширим, раскречујем ноге; *чепуља* – она која се чепи; *рашчепуља* – исто. Суфикс *-ур* у *урак*, такође, уноси у реч пејоративно значење.

Чупа̀рска ма̀ла (заселак – Ви.). **Чупа̀рско кла̀данче** (извор на имању рода са породичним надимком *Чупа̀рци* – Ви.).

Чупа̀рци – пор. надимак од л. надимка *Чупар*. Придевска основа *чуп-* значи – окрњен, мањих димензија и синонимичан је с придевом *кус*. Придев *кус* између осталог, има и значење – који је слабог материјалног стања, сиромашан. Можда је надимак *Чупар* употребљен управо у значењу 'онај који је сиромашан, сиромаш, сироган'.

Шиловàково (њиве – В. Вој.).

Шиловакови – пор. надимак, према личном надимку *Шиловак* који је можда мотивисан именом места порекла, селом Шиловом. Уколико није ова мотивација, апелатив *шило* може да упућује на занат, али и на фигуративно значење за спретног, сналажљивог човека, што је мало вероватно.

Штулина њива (њива – Г. Си.).

Штула – л. надимак по штули, помагалу при ходању човека који нема једну ногу. Од надимка су настала презимена Штула и Штулић у Србији и Хрватској. Једно село у горњојабланичком крају носи име Штулац.

Шуштерке (њиве – Г. Ст.).

Шуштер – лични надимак мотивисан занимањем.

Г. 3. Микропоними мотивисани
презименом (секундарним)

65. 4. Бàнковска мàла (заселак – Жи.).

Бàнковци – сек. презиме од хипок. Банко.

Вàнчиним стрàна (шуме – То.).

Вàнчини – сек. презиме изведено од секундарног хипок. Ванча < примарног хипок. Ван(е) < Ванђел, Иван, Јован.

Врања̀нски њ̀вори (неколико извора на имању рода са секундарним презименом *Врања̀нци*, по месту одакле се род доселио – Ми.).

Дàлинска њива (њиве – Вл.).

Дàлинци – сек. презиме од личног имена Дале, које потврђује Грковић (1977). На терену је забележен хипок. Дале од имена Драган, Драгољуб.

Дѝчинске њиве (њиве – Бе.).

Дѝчинци – сек. презиме од хипок. Дича, од личних имена Димитрија, Дионисија и суфикса *-ча*.

Ђ̀елинска м̀ала (заселак – Ту.).

Ђ̀елинци – сек. презиме од Ђ̀ела, хипок. од Ђ̀енадија (грч. *Gennádios* – благородни, име хришћанског светитеља), Ђ̀орђија (грч. *Geórgios* – земљорадник, име хришћанског светитеља), Евгенија (грч. *Eugénios* – благородан, име хришћанског светитеља) (ГРКОВИЋ 1977).

Ђ̀окинска м̀ала (заселак – Пр.).

Ђ̀окинци – сек. презиме од Ђ̀ока. В. Ђ̀ока код Ђ̀окина њива и Ђ̀орђија код Ђ̀елинска м̀ала.

Ђорђинска ма̀ла (заселак – Пр.).

Ђорђини – сек. презиме од Ђорђа. В. Ђорђа под Ђорђина лива̀да и Ђелинска ма̀ла.

Златанске њиве (њиве – Шу.).

Златанци – сек. презиме од личног имена Златан са продуктивном антропонимском базом *злат-* и суфиксом *-ан*.

Јанковска ма̀ла (заселак – Д. Ст.).

Јанковци – сек. презиме од личног имена Јанко. В. Јанко код Јанков пѹт.

Јовчинска ма̀ла (заселак – Г. Ст.).

Јовчинци – сек. презиме од Јовча. Јовча, хипок. од Јова изведен суфиксом *-ча*. В. Јова под Јовин брѣг и Јован под Јованов рид.

Копинска воденица (ливаде крај реке на месту где је некада постојала воденица рода Копини – Жи.), **Копинска ма̀ла** (заселак – Жи.).

Копини – сек. презиме од Копе, хипок. од Прокоп, Прокопија. В. Прокоп, Прокопија под Копчин забел.

Коцелска лива̀да (ливада – Д. Тр.).

Коцелци – сек. презиме од л. имена Коцел. „Тако се звао словенски кнез Доње Паноније у IX веку. Може се зато претпоставити да је ово старо словенско име” (ГРКОВИЋ 1977).

Коцина ма̀ла (заселак – Жи.).

Коџини – сек. презиме од Коца, хипок. од Коста (грч. *Kóstas*), Никола. В. Никола, под Никџино.

Крстинска ма̀ла (заселак – Жи.).

Крстинци – сек. презиме од Крста (превод грч. имена *Stavrios* – крст) (ГРКОВИЋ 1977).

Лилински бузальк (њиве рода Лилинци – Ту.).

Лилинци – сек. презиме од хипок. Лила према именима Милисав, Милован.

Маринковска б̀ара (заселак – Бе.).

Маринковци – сек. презиме од Маринко. В. Маринко под Маринково.

Марјановска лива̀да (њиве – Бе.).

Марјановци – сек. презиме од Марјан. Марјан, варијанта имена Маријан < лат. *Marianus*. Изведено је од женског библијског имена Марија (ГРКОВИЋ 1977).

Мијинске њиве (њиве – Лу.).

Мијинци – сек. презиме од хипок. Мија, од имена Миливоја, Ми-лија, Мијајло.

Милкићовска ма̀ла (заселак – Ви.); **Милкићовско** (раније шума, пашњаци, данас плантаже воћа – Ви.); **Милкићовско кла̀данче** (извор на имању рода Милкићовци – Ви.).

Милкићовци – сек. презиме од л. имена Милкић, изведеног суфиксом *-ић* од женског имена Милка.

Митровске њиве (њиве – Д. Си.).

Митровци – сек. презиме од Митар. В. Митар под Митрова њива.

Пешинска ма̀ла (заселак – Д. Ст.), **Пешински брѐг** (заселак – Ту.).

Пешинци – сек. презиме од Пеша, хипок. имена Петар, Предраг и сл. В. Петар под Пётров пла̀ц.

Рубејске лива̀де (ливаде – Д. Тр.).

Рубејци – сек. презиме од *Рубеј*, хипок. муслиманског мушког имена *Rubija* < ar. *rub 'iyūā* ‘četvrtinka; četvrt’. Рубија је мали дукат који је по тежини и вредности износио четвртину обичног старог дуката (СМАИЛОВИЋ 1977).

Сербезовске њиве (њиве – Г. Си.).

Сербезовци – сек. презиме према муслиманском имену *Serbez* < tur. *serbes* < pers. *serbest* ‘slobodan, nezavisan; bez straha’ (СМАИЛОВИЋ 1977).

Стамѐнковим стра̀на (шуме – То.).

Стамѐнкови – сек. презиме од Стаменко. Стаменко од Стамен и суфикса *-ко*.

Степа̀новско сокачѐ (увучена уличица која од главног пута води ка кућама у којима живи род Степановци – Лу.).

Степа̀новци – сек. презиме од Степан. В. Стеван, под Стѐванова њива и Степан под Степа̀нова врба̀.

Стојлковска њива (њива – Г. Си.), **Стојлковско ло̀ђе** (раније виногради, данас њиве рода Стојилковци – Г. Си.).

Стојлковци – сек. презиме од имена Стојилко. В. Стојилко под Стојлков за̀бел.

Тасиним ло̀ђе (њиве – То.).

Тасини – сек. презиме од Таса, хипок. л. имена Танасија.

Таскинска ма̀ла (заселак – Жи.).

Таскинци – сек. презиме од м. имена Таска, изведеног од Таса суфиксом *-ка*. Грковић (1977) потврђује само ж. име Таска. У прилог препоставци да је реч о м. имену Таска, а не Таске и Таско, које Грковић

потврђује, иде чињеница да се многа м. имена у призренско-јужноморавском дијалекту завршавају на *-а*, као и реалност да су у микротопонимији далеко заступљенија мушка лична имена.

Тројановске ливаде, Тројановски дел (ливаде и њиве – Лу.).

Тројановци – сек. презиме од Тројан. В. Тројан под Тројанова њива.

Цветановска воденица (локалитет на коме су видљиви остаци воденице – Пр.).

Цветановци – сек. презиме од Цветан. В. Цветан под Цветанов забел.

Цикинска ма̀ла (заселак – Жи.).

Цикинци – сек. презиме од хипок. Цика. В. Цика под Цикина лива̀да.

Г. 4. Микротопоними мотивисани звањем, положајем, занимањем

65. 5. **Баљуба̀шино** (њиве – Жи.).

Баљуба̀ша – дијалекатска адаптација турског апелатива *буљукба̀ша* (*böyükbaşı*) – ‘заповедник мање војне јединице’ (ШКАЉИЋ 1989).

Банаклијска њива (њиве – Ви.), **Банаклијско** (њиве – Ви.).

Беглик (повртњаци – Ће.), **Бегов забел** (шума – Цек.), **Бегова долина** (њиве – За., Пр., Ши.; долина која тече кроз локалитет *Беговица* – Ши.), **Беговица** (њиве – Пр.), **Бегово** (њиве – Цек.).

Бег – „< tur. bey ... plemić, plemićka titula” (ШКАЉИЋ 1989: 129).

Кметовска ма̀ла (заселак – Шу.).

Кметовци – сек. презиме од *кмет*.

Партизанска чешма (чесма, спомен-плоча, коју су мештани подигли изгнулим родољубима у Другом светском рату, као и шуме и пашњаци у близини чесме – Бе.).

Па̀шин забел (њиве и виногради – Ви.), – **Па̀шина корија** (шуме, њиве и виногради – Печ.), **Па̀шина чешма** (шуме, пашњаци и уређено излетиште у близини чесме, по казивању мештана, из турског времена – Ми.). **Па̀шино** (ливаде – Ће.).

Паша < tur. *paşa*, титула високих достојанственика и војних лица осим у духовној хијерархији (ШКАЉИЋ 1989).

Поља̀кова њива (њива – Лу.).

Поља̀к – чувар поља.

Попòва долина (шума – Шу.), **Попòва крушка** (њиве и шума – Пр.), **Попòво** (њиве и виногради – За.).

Поп – свештено лице, свештеник.

Стàрчева долина (њиве и шуме – То.).

Старац – највероватније у значењу ‘глава, старешина породице’.

Г. 5. Микропоними мотивисани етником

65. 6. **Ашàнке** (њиве – Бе.), **Ашàнско тòриште** (њиве и ливаде – Бо.), **Ашàнче** (шума – Жд.).

Ашанин – етник Косово (Елезовић I; РСА). У апелативном значењу *ашанин* „сточар-номад, пастир” Косово (Елезовић I; РСА). Потиче од тур. етимона *has* царски, аристократски, ар. порекла (Skok I : 658; Škaljić: 316). Балкански турцизам, уп. буг. *хас*, рум. *has* (EPСJ 1: 222).

Циганска ма̀ла (заселак – Ви.), **Циганске ку̀ће** (заселак – За.), **Цигански грòб** (њиве – Пер.), **Циганско грòбје** (локалитет на коме се сахрањују Цигани – В. Вој., Ви., Пер., Че.).

Циганка (њива – Печ.).

Цинцарске в̀рбе (њиве и ливаде – М. Вој.).

Цинцарин – на испитиваном подручју, назив за Грке који су се у даљој прошлости бавили овде трговином.

Шопòво (њиве – Д. Ст.), **Шопòвска ма̀ла** (заселак – Жи.), **Шòпске дубѝце** (шуме – Ви.), **Шòпски за̀бел** (шума – Ви.). **Шòпско кла̀данче** (уређен и ограђен извор на локалитету *Шòпски за̀бел* – Ви.).

Шоп – у овим крајевима погрдно име за српско становништво које се овде доселило из пограничних места са Бугарском.

Г. 6. Микропоними мотивисани женским именима (скраћеним именима, хипокористцима)

65. 7. Увидом у грађу је установљено да женска лична имена учествују у формирању микропонима антропонимског порекла знатно ређе у односу на мушка лична имена. Ово је свакако одраз положаја и улоге особа женског пола у патријархалном уређењу породичних односа. Стога не чуди чињеница што међу микропонимима мотивисаним женским именима нема оних чији је мотив положај, звање, титула и сл. У сваком случају поткласификација није тако разуђена као што је то код назива мотивисаних мушким именима. Запажа се, такође, одсуство женских личних, а тим пре и женских породичних имена, као и

одсуство секундарних презимена која за основ имају женско име. Све у свему, у микротопонимима мотивисаним женским личним именима заступљена су пуна лична имена, а најчешће хипокористична имена изведена од претходних.

Босиљкино (њиве – Шу.).

Босиљка – настало од назива биља *босиље* < грч. *basilikón* < *basilikós* ‘царски, владарски’. Иначе је овај фитоним продуктивна антропонимска база и у мушким и у женским именима: Босиљ, Босиљко, Босиок, Босиљка, Босиока, Боса, Боска (ГРКОВИЋ 1977).

Бојкина падина (њиве и ливаде – Ми.).

Бојка – хипок. од Богослава, Бојана, Бој(а) изведен суфиксом *-ка*.

Ђурђина ливада (ливаде и њиве – М. Вој.); **Ђурђина њива** (њива – Г. Тр.).

Ђурђа – име настало према мушком имену Ђурђе, варијанте имена Ђурађ, Ђорђе, Ђока. В. Ђока под Ђокина њива.

Зојкина падина (шуме у удолини – Ви.).

Зојка – хипок. од *Зоја* изведен суфиксом *-ка*, грч. *Zon* – живот, име хришћанске светитељке (ГРКОВИЋ 1977).

Илинкино (некада њива, данас место под багремом – Лу.).

Илинка – изведеница суфиксом *-инка* од мушког имена Илиј(а). Шћепановић (1997), по усменом саопштењу Р. Маројевића доноси и претпоставку да је име „могло настати и преображајем ж. патронима Илијина (кћи) > Илијинка”. В. Илија.

Јелкино (њива – Бо.).

Јелка – секундарни хипок. изведен суфиксом *-ка* од Јел(а), хипок. од Јелена.

Кевина њива (воћњак – В. Вој.).

Кева – хипок. од Параскева.

Кџнина долиња (њиве – Ши.), **Кџнина долиња** (долина која тече кроз истоимени локалитет и улива се у *Сушицу* – Ши.), **Кџнино** (шуме – Ши.).

Коне – хипок. на *-е* од Иконија, Костадина, Костадинка. Грковић (1977) потврђује само неизведени хипокористик Кона од претходно наведених имена.

Кадичин брџ (њиве – Бе., Жи.).

Кадича – хипок. од апелатива *када*, *кадуна* према тур. *kadin*, *hatun*, *katun* ‘ugledna žena, gospođa’ (ШКАЉИЋ 1989). Ближа мотивација могла би се објаснити друштвеним положајем жене, али будући да је међу женским именима усамљена, антропоним апелативног порекла у функцији микротопонима дат је обједињено са осталим именима.

Милѐвина лива̀да (ливада – Жд.).

Милева – изведеница од придева *мил* и суфикса *-ева*. Шћепановић, у циљу разјашњења суфикса *-ева* износи претпоставку да је он можда настао од суфикса *-ава* аналогijом, као у именима Милана/Милена (ШћЕПАНОВИЋ 1997: 60).

Мѝличкина ма̀ла (заселак – Печ.).

Мѝличкини – сек. презиме од Миличка. Миличка – изведено хипокористичко име од Милица суфиксом *-ка*. Ретка појава мотивисаности микропонима сек. презименом од женског имена, за разлику од стања у савременој антропонимији, где је често именовање родова по женском имену.

Милѝјкина њѝва (њива – Шу.).

Милојка – изведено име од придева *мил* и суфикса *-ојка*.

Мѝтин кла̀данац (извор и потес под шумом – Лу.).

Мита – хипок. од м. и. Димитрија, Миладин или ж. и. Митра. В. Митар.

Рѝшкина па̀дѝна (њиве и шуме – Ви.). **Рѝшкино кла̀данче** (локалитет под шумом; извор на истоименом локалитету – Ви.).

Рушка – изведено хипок. име од Руж(а) суфиксом *-ка*.

Смиљ̀анино (њива, ливада – Жд.).

Смиљана – име изведено од назива цвећа *смиљ(е)* суфиксом *-ана*.

Стева̀нино (њива – Д. Тр.).

Стевана – име је настало према мушком личном имену Стеван. В. Стеван под Стеванова њива.

Г. 7. Микропоними мотивисани сродственим терминима

65. 8. На испитиваном подручју забележен је изван број микропонима мотивисаних сродственим терминима: *баба*, *бата*, *брат*, *деда*, *чича*. Чини се да је микропониме овог типа најприродније дати уз микропониме антропонимског порекла, из два разлога. Први је тај што на овај начин образовани микропоними у потпуности остварују топономастичку функцију – лични апелатив у топономастичкој служби прераста у лично име. Други разлог је тај што је именоватељ, у сваком случају, именовао објекат, локалитет по конкретној особи. Мотив именовања је свакако власништво, посвојна идентификација, творбено реализована кроз форму присвојног придева, или уз помоћ топономастичког суфикса.

Посвојна идентификација и везивање за конкретну особу, некада је остварено везивањем сродственог термина за лично име: у двочланим синтагматским спојевима: *Баба Нисино*, *Баба Стојанкино*, *Братошѐвачки дђл*, *Деда Јованово*; у трочланим синтагмама: *Деда Арсина падина*, *Деда Јанкова ђграђа*, *Деда Никђлина њива*, *Ча Јањине њиве*, *Ча Јањино њивче*; у називима који су формално двочлане синтагме, а суштински трочлани називи: *Бобанђин јаз*, *Бобанђине њиве*.

Детаљна структурна анализа биће дата у оквиру поглавља о структури микропонима.

Микропониме образоване уз помоћ сродствених термина наводићемо по јединственом азбучном редоследу, и за мушке и женске личне апелативе.

Баба Нисино (њиве – Ми.).

Ниса – хипок. од Ниносава, Нинослава. Није потврђено у Грковић (1977).

Баба Стојанкино (њиве – Бо.).

Стојанка – изведено моционим суфиксом *-ка* од мушког личног имена Стојан. В. Стојан под Стојанов шумађ.

Бабина њива (њиве – Г. Си., Д. Си.), **Бабино** (њива – Д. Си.), **Бабино њивче** (њива – Лу.).

Батина (ливаде – Жд.).

Сматрамо да је у основи елиптичне двочлане синтагме (*Батина* < *Батина ливада*, *њива* и сл.) сродствени термин *бата*, хипок. од брат. Будући да микропонимија чува и трагове имена која нису одраз савременог стања у језику, умесна је и мање вероватна претпоставка да је наведени микропоним антропонимског порекла, мотивисани хипокористиком *Бата* од личних имена *Братислав*, *Братослав*. Грковић (1977), користећи као изворе Ј. Михајловића и Д. Ђорђевића, потврђује овај хипокористик. Ову могућност сматрамо мање вероватном стога што, по сазнању са терена, у савременој антропонимији, хипокористици од *Братислав*, *Братослав* су *Бађе*, *Бађко*, *Брађко*, али не и *Бата*.

Бобанђин јаз (њиве – Ту.), **Бобанђине њиве** (њиве – Ту.).

Придевски члан назива који је основ мотивације је сложеница од апелатива *баба* и личног имена *Анђа*. Апелатив *баба* везујући се за лично име, у ословљавању мења свој фонетски лик у *боба*. При срastaњу апелатива који се завршава на *-а* с личним именом које почиње истим вокалом, долази до сажимања два иста вокала и до успостављања акцента управо на том вокалу са секундарном дужином. Анђа је хипок. од Анђелија.

Братошѐвачки дђл (шуме – В. Вој.).

Братошевац > *Братошевачки*. *Братошевац* *Брат* + *ош* + *овац*. На терену сам забележила легенду да су на том локалитету тројица браће засновала насеобину Братошевац, а информатори говоре да је на том месту насељено данашње село Лугаре.

Брат као термин сродства је врло продуктивна антропонимска база. В. многобројна имена у Речнику српских имена М. Грковић (1977).

Деда Арсина падина (њиве, шуме – Ми.).

Арса – од Арсен, од *Арсеније* (грч. *Arsēnios* – ‘јуначан, узвишен’, име хришћанског светитеља).

Деда Јанкова ограда (њиве – В. Вој.).

Јанко – В. Јанко, под Јанков пут.

Деда Јованово (њиве, шуме – Г. Ст.).

Јован – В. Јанко под Јанков пут.

Деда Николина њива (њива – Бо.).

Никола – В. Никола, под Николино.

Ча Јањине њиве (њиве – Д. Вр.), **Ча Јањино њивче** (њива – Ће.). Ради језичке економије дошло је до сажимања медијалних гласова.

Јања – В. Јањин дѐл и Јанков пут.

У микропонимима са терминима сродства долази до гласовних промена које су објашњене код одговарајућих назива. Закон језичке економије понекад доводи до забуне у тумачењу значења. Акценат у синтагматским називима никада није на сродственом термину, већ на антропонуиму.

Након изложених назива антропонимског порекла, изнећемо нека основна запажања.

Називи којима су именовани земљишни објекти далеко су бројнији у односу на називе истог порекла за воде и водне објекте.

Називи за именовање вода и водних објеката на основу посвојене антропонимске идентификације, анализирани су у оквиру исте семантичке групе са називима земљишних објеката, са циљем да се у претежном броју ових назива покаже идентична мотивисаност и тиме избегну понављања објашњења по неколико назива насталих према истом антропонуиму. На овај начин се лакше сагледава, у највећем броју случајева, појава именовања хидронимских објеката посредним путем, тј. именом власника локалитета на коме се налази водоток или хидронимски објекат. Уочава се и појава именовања уређених извора, кладенаца, бунара и чесми именом особе која је одређени извор уредила, односно ископала бунар или изградила чесму.

У грађи нису забележени хидроними мотивисани патронимима.

Антропоними уграђени у називе објеката, углавном су словенског порекла. Неочекивано мали број имена турског порекла, као и апелатива попут *бунар*, *бег*, *паша*, можда се може довести у везу са претпоставком о формирању система именовања пре доласка Турака. Ова претпоставка нема чврсто упориште, ако се у обзир узме баш ова, антропонимска група назива. Можда се пре може говорити о релативно младом систему именовања, управо од момента распадања породичних задруга и заједничких поседа и именовања мањих, уситњених поседа према именима њихових власника.

Д. ГЕОГРАФСКИ НАЗИВИ НАСТАЛИ ОД ДРУГИХ ТОПОНИМА

66. Називи ове групе су секундарног постанка. Они су настали Д.1.) од старијих топонима (ојконима) или Д. 2.) од других микропонима.

Д. 1. Називи од старијих топонима (ојконима)

66. 1. Називима насталим према ојконимима именују се локалитети који се налазе или у атару села којим је нови назив мотивисан, или у граничном појасу. Неки од ових назива, међу којима су најбројнији двочлани називи с апелативом *пут*, мотивисани су оријентацијом новоименованог локалитета према ојкониму по коме је именовање извршено. Називи настали од ојконима функционишу изван села чији је назив у њиховој основи.

Називе са описом локалитета које именују навешћемо по азбучном редоследу; иза описа следи скраћеница села у коме је назив забележен.

Бдојевачки пут (колски пут који од села Залужња води ка селу Богојевцу, За.); **Бошњачко** (њива коју је у мираз добио мештанин села у коме је назив забележен, Д. Вр.); **Брејановачко** (њиве на међи са атаром села Брејановца, Жи.); **Бунушки пут** (колски пут који од села Дрводеље води према селу Бунуши, Дрв.); **Винарачки пут** (колски пут који од села Залужња води ка селу Винарцу, За.); **Војловачка страна** (потес под шумом који се граничи са атаром села Великог Војловца, Лу.); **Војловачки пут** (пут као и њиве и ливаде крај тог пута који од села Бошњаца води ка селу Великом Војловцу, Бо.); **Војловачки рид** (шума на локалитету *Рид* у Великом Војловцу коју је у мираз добио именоватељ, Шу.); **Војловачко** (њива у атару села Великог Војловца коју је именоватељ добио у мираз, Бо.); **Врновачко** (по једна њива у атару села Доњег Врновца које су у мираз добили именоватељи из

села Бошњаца и Пертата); **Врнѡвачки пѹт** (пут који од села Дрводеље води ка селу Доњем Врновцу, Дрв.); **Врнѡвче** (њива у атару села Доњег Врновца коју је именоваатељ добио у мираз; суфикс *-че* уноси у назив хипокористичку нијансу, што говори о односу именоваатеља према објекту именовања; Бо.); **Глѡжане** (њиве на локалитету на коме су некада биле куће досељеника из села Гложана код Власотинца; и данас у селу Залужњу, у коме је назив забележен, живи род са породичним именом *Гложанци*, по селу одакле су њихови стари досељени); **Горњостопанско** (њиве на међи са атаром села Горњег Стопања, Д. Ст.); **Грацко** (њиве и ливаде које се налазе у атару Лесковца; мештани околних села и данас Лесковац, као њима најближе градско насеље, једноставно називају градом, Тур.); **Грданичко** (њиве у близини атара села Грданице, Печ.); **Доњосинковчко** (њиве према атару села Доњег Синковца, Ту.); **Дрводељско било** (њиве, ливаде и шуме у близини атара суседног села Дрводеље, Д. Вр.); **Залѹшка мостина** (дрвени мост на Дибочној долини којим је успостављена комуникација са селом Залужњем, Ви.); **Залѹшка банѹра** (њиве се налазе на међи са атаром села Залужња, Пр.); **Залѹжањски пѹт** (колски пут који од села Прибоја води ка селу Залужњу, Пр.); **Каштаварско грѡбје** (њиве на међи са атаром села Каштавара у близини месног гробља, Жи.); **Коњинска воденица** (рушевине воденице која је напуштена пре тридесетак година, а коју је у мираз заједно са имањем добио именоваатељ из Лугара); **Коњинска међа** (њиве на међи са атаром села Коњина, Жд.); **Коњински спѡменик** (локалитет на прилазу Лебану, у атару села Коњина; ту се налази споменик који је подигнут 1948. године као сећање на пале борце и браниоце Лебана и околних села 1941. године; овако ово место зову мештани околних села); **Коњинско** (њиве, ливаде, пашњаци које је именоваатељ добио у мираз, Лу.); **Лапатински пѹт** (њиве и ливаде крај пута који повезује села северозападно од Лесковца са пусторечким крајем, Бе.); **Лугарска долина** (ливаде које од атара села Лугара дели долина која припада селу Лугару, Бо.); **Лугарска међа** (њиве и ливаде на међи са атаром села Лугара, Бо.); **Лугарска њива** (њива у атару села Лугара коју је у мираз добио именоваатељ, Бо.); **Лугарска путина** (њиве и ливаде крај колског пута који води од села Бошњаца ка селу Лугару); **Лугарске дѡлнице** (ливаде на међи са атаром села Лугара, Бо.); **Међа коњинска** (пашњаци на међи са атаром села Коњина, Жд.); **Мирошѡвачки пѹт** (колски пут који од села Дрводеље води ка селу Мирошевцу, Дрв.); **Мрштанка** (њива коју је у мираз добио именоваатељ из Доњег Синковца); **Навалинска кука** (њиве које се налазе уз завојницу саобраћајнице Лесковац – Ниш на међи са атаром села Навалина); **Нишка ѹлица** (улица којом се излази на главну саобраћајницу која води пут Ниша, Печ.); **Пертацка воденица** (развалине воденице као и пашњаци крај ње која је припадала власнику из села Пертата, Пр.); **Пертацко** (њиве на међи са

атаром села Пертата, Бо.); **Пертацко брдо** (њиве на узвишењу, брду, на међи са атаром села Пертата, Цер.); **Печењевачки пџт** (пут који од села води за село Печењевце, Пр.); **Прибџски пџт** (пут који води за села Пр., Ви., За.); **Свирџко** (њива која је власништво мештанина села Свирца, Фе.); **Свирџко лџзе** (виногради у близини села Свирца, Ту.); **Синковџко** (њива која се налази уз атар села Доњег Синковца, Ту.); **Стопањке** (њиве уз атар села Стопања, Г. Си., Д. Си.); **Стопањски пџт** (пут који од села Винарца и Миланова води према селима Горњем и Доњем Стопању); **Стопањско** (њиве према атару села Горњег Стопања, Ми.); **Тогочџвка** (њива купљена од мештанина села Тогочевца који је њиву добио у мираз, Вл.); **Тодџровачки пџт** (пут који из села води за село Тодоровце, Дрв.); **Трњанско** (њива у атару села Доњег Синковца коју је у мираз добио мештанин села Доњег Трњана); **Трњанке** (њиве уз атар села Доњег Трњана, Г. Си.); **Трњанско** (њива која је власништво особе која се призетила у селу Горњем Трњану, Лу.); **Турковџка њива** (њива која је власништво мештанина села Турковца, Св.); **Турковџчки рид** (шуме, пашњаци и њиве према селу Турковцу, Цер.); **Ћенџвачки мџс** (бетонски мост преко реке Јабланице у атару села Ћеновца); **Ћенџвачко** (њива која је у власништву мештанина села Ћеновца, Св.); **Шумањски пџт** (пут који преко локалитета *Средњи рид* у Великом Војловцу води ка селу Шуману, В. Вој.); **Шумањски пџт** (колски пут који је пре пробијања данашње модерне саобраћајнице Лебана – Лесковац био најкраћи пут за села јужно од Лебана према Лесковцу).

66. 1. 1. Сви напред наведени називи, како двочлани, којих је највише, тако и једночлани, настали топонимизацијом придева, својом структуром са присвојним придевом као структуралном компонентом, упућују на њихов посесивни карактер. Међутим, по свом семантичком садржају, по ономе што означавају, посесивни семантички тип чине називи попут следећих: *Бошњаџко, Војловачко, Врндвачко, Трњанско, Трњанка, Ћенџвачко, Турковџка њива*, који именују објекте у атарима других села, а припадају особама села чија се имена налазе у основама назива. Називи нису настали према етницима, већ према ктетицима ојконима, а разлог је идентификација етника са ктетиком села.

Прави посесивни семантички тип назива који именују објекте што припадају ојкониму из основе назива, мотивисани локацијским одређењем према дотичном ојкониму, представљају следећи називи: *Коњинско, Коњински спџменик, Ћенџвачки мџс*.

66. 1. 2. Другог су семантичког типа називи као што су: *Бџго'евачки пџт, Бунџшки пџт, Винџрачки пџт, Врндвачки пџт, Навалинска кука, Печењевачки пџт, Брејџновачко, Винџрачко, Горњостапањско, Грдџничко, Стопањско, Трњанке*, чији је мотив именовања

оријентациони однос именованих објеката према селима чија се имена налазе у основи назива, а не припадност именованих локалитета ономе што је у основи назива. Примера ради, назив *Бунушки пут* семантички одговара синтагми Пут ка Бунуши; елиптична двочлана синтагма *Винарачко* семантички одговара синтагми До винарачко (поље).

Може се запазити да је код назива насталих од других назива, конкретно од назива села која у структури имају два члана, у новонасталом називу изостављен први, диференцијални члан: *Војловачко*, *Врновачко*, *Стопањско*, *Трњанке*. Назив *Војловачко* мотивисан је двочланим ојконимом Велики Војловце, у чијој се близини налази ојконим Мало Војловце (Пустовојловце). Назив *Врновачко* мотивисан је ојконимом Доњи Врновце, мада у горњем сливу Јабланице постоји и село Горњи Врновце. Тако исто, Стопање и Трњане су само други чланови у називима села Горњи Стопање и Доњи Стопање, односно Горњи Трњане и Доњи Трњане. Забуна ипак не постоји за кориснике ових назива, будући да се ради о просторном, оријентационом односу овако именованих локалитета према селу са чијим се атаром именовани локалитет налази у непосредном контакту.

Д. 2. Називи од других микропонима

66. 2. Од других микропонима настали су следећи називи: **Зеленовијрски пут** (пут према локалитету са називом *Зелени вир*, Печ.); **Пржински пут** (назив настао према микропониму *Пржине*, Ви.); **Прогонски пут** (према микропониму *Прогон*; пут који из села Дрводеље, у коме је назив забележен, води до Пргона, локалитета у суседном селу Доњем Врновцу); **Селска долина** (назив је мотивисан микропонимом *Селд*, Жд.); **Селска ливада** (сеоски пашњак у Доњем Трњану; према придеву *селски*, који је попут апелатива *село* топонимизиран); **Селско** (некада заједничко власништво свих мештана села Цернице, данас обрадиво земљиште Пољопривредног комбината Лебане); **Смрчански пут** (пут који води до локалитета *Смрчје*, Д. Вр.); **Тапански пут** (пут који води ка локалитету *Тапан*, Печ.).

Сви ови називи су по структури бинарне синтагме од придева и именице, укључујући и елиптични назив *Селско* са испуштеним апелативом *имање*, који је присутан у свести корисника назива.

Придевски члан ових назива изведен је присвојним суфиксом *-ски*, којим се изражава припадност именованог објекта ономе што је у основи придевског дела назива. Уз припадност, у називима чији је именски члан апелатив *пут*, истиче се однос просторне оријентације, нпр.: *Пржински пут* је пут према локалитету *Пржине*.

Ћ. МИКРОТОПОНИМИ НЕДОВОЉНО ЈАСНЕ МОТИВИСАНОСТИ

67. Називи ове групе, због недовољно јасне мотивисаности, нису могли бити уврштени ни у једну од претходно разматраних семантичких група. Зато ће се њихова семантичка анализа заснивати на претпоставкама, вероватноћи, могућностима, довођењем у везу неке карактеристике локалитета које називи именују са значењем апелатива на принципу асоцијација.

Свирке (њиве – Пер.). Назив се може довести у везу са апелативом *свирка* у значењу ‘мали отвор, рупица кроз коју се може кришом гледати’. Топонимизирани апелатив у множинском облику највероватније именује њиве чије је земљиште због недовољне влажности испресецано бројним отворима, рупицама, ‘свиркама’. Уколико се прихвати овакво објашњење, онда би овај назив ушао у ону групу назива који изражавају површинска својства тла. Сумњу ипак побуђује значење апелатива које је у овом говору конкретизовано и односи се не на сваки отвор, већ на отвор, рупицу одређене намене.

Емајлице (њива – Жд.). У основи назива је апелатив *емајл*, синоним за *глеђ*. Могуће је да је назив мотивисан ископавањем некаквих емајлираних посуда или других предмета на овако именованом локалитету. Позамашну дилему у овакво тумачење уноси лексема *емајл*, која не улази у лексички систем испитиваног говорног подручја. Овде лексеми емајл замењује лексема *глеђ*. Уколико именовање долази од припадника овог говорног подручја, тумачење остаје на нивоу претпоставке, без изгледа да може опстати.

Еменљика (њиве – Вл.). За семантичку мотивисаност овог микро-топонима наводимо две претпоставке. По првој, мање вероватној, назив је мотивисан врстом крушке, јечменке, у говору испитиваног подручја *ечменке*, која дозрева у време жетве јечма. Имајући у виду структуру назива (одсуство гласа ч, турски инфикс -ли-), вероватнијом се чини претпоставка о мотивисаности назива апелативом турског порекла *јетенје*, *jetenlije*, односно његовом адаптацијом у овоме говору са елиминисаним иницијалним *j*, са значењем ‘лаганих, плитких ципела’ (ШКАЉИЋ 1989: 368; Р.САНУ, том 5, под *еменија*).

Нејасне мотивације је и микротопоним **Надаве**, забележен у Д. Стопању.

Микротопоними **Попрдљивка** (њиве – В. Вој.) и **Попрдљивица** (њиве – М. Вој.) у структурном погледу се разликују извођењем различитим суфиксима. Нејасна је семантика основног дела назива, који се структурно састоји од префикса *по-* и придева *прдљив*. На први поглед и ту нема сметње да се назив семантички одреди: сви структурни елементи су словенског порекла. Знамо значење префикса, као и зна-

чења придева и суфикса. Међутим, упркос томе, назив као целина се не може са потпуном сигурношћу семантички одредити. За неко ближе одређење полазимо од значења придевског дела *прдљив* 'који испушта гасове, који прди'. Према придеву је настао и назив за човека са том особином, *прдља*. Ако се зауставимо на овој констатацији, можда би се микропоним могао сврстати у називе антропонимског порекла, конкретно по личном надимку *прдља*. Остаје, међутим, дилема да ли је микропоним мотивисан надимком за човека који испушта гасове, или је у питању можда мотивисаност саставом и одликама тла које има неке везе са гасовима, постојањем термалних вода у прошлости и сл.

Назив **Поша**, који је забележен у селу Д. Стопању, пренет је са именована индивидуалних парцела на плантажу воћа која је комасацијом постала власништво једног пољопривредног добра.

Одредницу *поша* Скок објашњава као балкански турцизам персијског порекла (tur. *puşu*, *prostonarodski poşa*): *turban kod Turaka*, *crna marama koja se nosi na vratu, kod hrišćana* (СКОК, ЕРј. III, под *poşa*). Шкаљић за турцизам *поша* наводи два значења, од којих се прво поклапа са првим значењем код Скока, а друго значење је: 'starinski kupovni šal na kockice koji se zamotava oko fesa pa se tako napravi saruk'. Попут Скока и Шкаљић овај термин изводи од pers. *pūš*, *prezentske osnove od infinitiva pūšiden* 'pokriti' која је преко tur. *puşu* ушла у наше govorno područje (ШКАЉИЋ 1989: 522). Етимологија топонимизираниог апелатива *пуша* намеће могућност да је реч о *nomina metaphorica*, односно називу насталом на основу физичкогеографских сличности именованог локалитета по функцији са функцијом апелатива *поша*.

У структури микропонима **Рутук** (њиве и ливаде – Бо.), учева се основински, коренски део *рут-* као основа придева *рутав* и суфикс *-ук*. Придев *рутав* у говору јабланичког краја има значење 'длакав, маљав' (ЖУГИЋ 2005а). Придев *rutav* значи 'obrastao, čupav, dlakav' (РЈА). Називом је највероватније именован локалитет који је обрастао травом, шумом, или растињем уопште. Павловић наводи бројне микропониме и ојкониме из РЈА и *Imenika* мјеста мотивисаних придевом *рутав*: *Ruta*, *Rutaljuša*, *Rutoši*, *Rutovica* (називи земљишта из РЈА) и *Rutevac*, *Rutenovići* (називи насеља из *Imenika* мјеста) (ПАВЛОВИЋ 1982: 177).

Назив **Салаво** (њиве – Вл.). У Трговишту је забележен микропоним *Салавати камен* (Силикасти камен, катастар) који именује локалитет под шумом (СТЕВАНОВИЋ В. 1979: 187). Именовање је можда мотивисано белом бојом камена, по којој се он истиче на том локалитету. Предност о мотивисаности назива дајемо једној другој могућности. Назив везујемо за турцизам *салават* (tur. *salavat*), који у Шкаљићевом речнику има два значења: 'naročita molitva kojom se poziva božji blagoslov na Mohameda' i 'blagoslov' (ШКАЉИЋ 1989: 545). Могуће је да је овим називом именовано земљиште које је неке дато уз благослов.

За микропоним **Црвљивка** (њиве – Пер.), могуће су две претпоставке његове семантике. Прву претпоставку заснивамо на значењу придевског дела назива *црљив* < *црвљив*. Проблем се јавља када треба утврдити ентитет на који се придев односи. Можда је у питању неко родно дрво (крушка, јабука) које је давало црвљиве плодове, или пак име неког биља.

IV. СТРУКТУРАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА МИКРОТОПОНИМА

Опште напомене

68. У поглављу које се бави семантичком класификацијом и анализом микропонима, уочава се велики број назива којима су именовани објекти. Примећује се да су многи од њих по структури хомонимни с апелативима: *Бара, Долина, Језеро, Поток, Страна, Шума*. Такође, запажен је велики број микропонима насталих од исте основе различитим топономастичким суфиксима: *Бунарка, Бунариште; Каменица, Камењак; Пржар, Пржине; Трња, Трњак, Трњивица; Чукар, Чукарке, Чукљеник* и сл. Неки од назива настали су слагањем лексичких основа: *Краткобраздица, Самбрес, Сланопажје, Средоречје*. У неким микропонимима, основна топономастичка функција – именовање објеката, постигнута је придруживањем атрибутивних додатака основном топономастичком апелативу. Атрибутивни додаци као дистинктивни елементи, придружени топономастичком апелативу, образују нови назив којим се именује нови објекат који се са објектом означеним само апелативом налази у некаквом односу који је прецизиран атрибутивним делом: *Стар друм, Старо село, Нова њива*. Именовање објеката који се налазе у односу другог типа, просторном односу, постигнуто је диференцијалним чланом који може бити а) атрибут: *Горња Займовица, Доња Займовица; Крајњи Рид, Средњи рид; Крајња ливада, Средња ливада* или б) предлог: *До поток, Куде Запис, Под Забел*.

68. 1. Различити творбени модели који се уочавају у структури микропонима, условљени су потребом именоватеља да ограниченим бројем лексема и творбених елемената надену посебна имена свим оним објектима и локалитетима које желе именовати. Творбом је омогућено образовање оноликог броја назива колико их је потребно житељима једног краја. На овај начин створен систем назива за именовање различитих локалитета, микропонимија, омогућује корисницима назива да идентификују и разликују сваки објекат понаособ. Тако је постигнута основна топономастичка функција назива да прецизно означе и именују сваки објекат. Различитим творбеним моделима избегнуто је понављање назива у оквиру микрорегије, па тако створен систем именовања постаје за кориснике назива практичан и прецизно употребив.

68. 2. При структуралној класификацији и анализи микротопонима полазимо од критеријума њихове сложености.

68. 3. За сваки творбени модел наводићемо одговарајуће творбене образце са успостављеним краћеницама за творбене елементе.

1. БЕЗАФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ МОДЕЛ – ОНИМИЗАЦИЈА (ТОПОНИМИЗАЦИЈА) АПЕЛАТИВА

69. Онимизација, конкретно топонимизација, као начин номинације, темељи се на лексичко-семантичком преобликовању већ постојећих језичких јединица, топономастичких апелатива. Полазиште у формирању топономастичког творбеног типа представља идентична фонетска структура апелативне и топономастичке јединице. Настали топоним, односно микротопоним, механизмом онимизације, на лексичко-семантичком плану постаје оним са сопственим значењем и функцијом у односу на хомонимни апелатив.

Микротопоними настали топонимизацијом апелатива као најелементарнијим начином творбе, по структури су једнаки са *nomina appellativa*. Анализирајући структуру простих, апелативних, неизведених топонима, конкретно ојконима од географских термина или других апелатива са којима су хомонимни, Суперанска примећује да их у структурном погледу чине *основа* и *нулти морфем* или *нулти афикс* који истовремено представља флективни и творбени афикс који потиче из дотопономастичког периода (СУПЕРАНСКА 1969: 92). То значи да је на примеру наших микротопонима, рецимо у микротопониму *Бара*, по структури једнаком са апелативом *бара*, формант *-а* преузет заједно са основом из апелатива, те да у том смислу, као творбени ономастички афикс има нулту вредност (основа + афикс - \emptyset).

На називе овакве структуре указује и Шимуновић (1972: 242). У посебном раду он објашњава однос топономастичких апелатива и апелатива и констатује да се топономастички апелативи разликују од апелатива „*samo većom vezanošću uz objekte koje više ne označuju nego imenuju*” (ШИМУНОВИЋ 1976: 25).

Скоро деценију од објављивања монографије о топонимији Брача, која постаје незаобилазна библиографска јединица у радовима каснијих ономастичара, Шимуновић се још једном враћа питању неизведених ојконима, овог пута на истарском подручју. Он доноси потврде за неизведене ојкониме као географске термине у топономастичкој функцији, попут: *Bregi, Hum, Draga* и ојкониме попут *Vačva, Kuk, Paradiz* као топономастичке метафоре. У вези с тим, он истиче: “Овакве

ojkonime karakterizira leksičko-semantički način tvorbe, pri kojoj apelativ bez posebnih izmjena i dodataka prelazi iz apelativnog polja gdje je imao funkciju označavanja (konotacije) u onomastičko polje gdje ima u prvom redu funkciju imenovanja (denotacije)” (ШИМУНОВИЋ 1980: 399).

69. 1. Топономастички апелативи су структурно, семантички и етимолошки разнородни. У зависности од врсте апелатива, Шимуновић издваја две веће подгрупе топономастичких апелатива: 1. *подгрупу географских и пољопривредних термина у топонимији* и 2. *подгрупу тзв. топономастичких метафора* (ШИМУНОВИЋ 1972: 242). Овакво разврставање безафиксалних назива не мимоилази ни грађу која је предмет ове студије. Додатно, грађа је наметнула издвајање још једне подгрупе оваквих назива, мотивисане апелативима фитонимске и зоонимске семантике.

Микропоними настали топонимизацијом географских и пољопривредних термина: *Бања, Бара, Баре, Брдо, Брег, Лука, Поток, Падина, Река, Рид, Руне, Страна, Чука, Чешма* и сл. Ови називи су хомонимни с апелативима од којих су настали и непосредно упућују на објекат који је њима именован. Садржајем апелатива доводе се у непосредну везу изглед и својства именованог локалитета. За *nomina topographica* се истиче: “Ona su deskriptivna, impersonalna i po strukturi jednaka kao *nomina appellativa*. Postavši vrlo davno *nomina locorum*, razlikuju se od apelativa samo većom vezanošću za objekte koje više ne označuju nego imenuju” (ШИМУНОВИЋ 1976: 25).

69. 1. 1. *Nomina topographica* је најбројнија подгрупа међу безафиксалним називима. Без обзира на то, може се констатовати да је географска терминологија у микропонимији испитиваног подручја слабије заступљена у односу на неке друге истражене ареале. Такав је случај са подручјем Језерске висоравни које је истражио Драгомир Вујичић (1976: 27–30). Ово се може тумачити као последица конфигурације тла, односно претежно равничарског положаја јабланичког подручја.

69. 1. 2. Топономастичке метафоре (*nomina metaphorica*): *Брème, Буџак, Кутке, Колò, Куке, Самàр, Танàн, Чкèмбе, Ўшии*. Ови називи су настали посредним путем. Њихово лексичко значење је неутралисано у циљу истицања топономастичког садржаја. Топонимизирани апелативи, сада микроназиви, добили су нову функцију и ново значење. Њихов прелазак из *nomina appellativa* у *nomina metaphorica* мотивисан је сличношћу (по облику, изгледу или неком другом својству објекта који се именује и онога што апелатив значи). О мотивисаности ових назива в. т. 35. 2. и 37., у поглављу које се бави семантичком анализом.

Настанак топономастичких метафора, њихова бројчана заступљеност и врста зависе од инвентивности именоватеља да створи асоцијативну везу између значења апелатива и истакнуте особине објекта, до-

вољно јаку да омогући прелазак апелатива из поља означавања у поље именовања. Примера ради, апелатив *кука* је прешао у микротопоним на основу сличности објекта по облику простирања са предметом означеним апелативом *кука* (њиве уз речну обалу које улазе у атар села Чивлука у виду куке). Дакле, између назива њива *Кѹка* и апелатива *кука* неће стајати знак једнакости, већ знак сличности: *Кѹка* ~ *кука*.

Због недовољне и нејасне мотивисаности која временом бледи, топономастичке метафоре су подложне језичким променама које отежавају утврђивање њихове семантике. Ипак, једном створен и прихваћен овакав назив, због краткоће језичког израза, опстаје у топономастичкој употреби.

69. 2. Безафиксални називи мотивисани апелативима фитонимске и зоонимске семантике: *Благѹн*, *Брѹс*, *Врба*, *Врбе*, *Гладѹж*, *Глѹг*, *Горѹн*, *Дрѹн*, *Јабука*, *Јасен*, *Јасике*, *Крѹшка*, *Крѹшке*, *Кѹн*, *Папрати*, *Скѹруше*, *Топѹла*, *Топѹле*, *Цѹр*, *Црѹшња*; *Бумбулѹ*, *Тѹтреб*.

69. 2. 1. Из наведених потврда се види да је заступљеније именовање локалитета фитонимским апелативима, што посредно упућује на различитију територијалну заступљеност фитонима. Такође, бројчаној заступљености фитонимских назива насталих топонимизацијом фитонимских апелатива доприноси и употреба истог фитонимског апелатива у оба броја, односно како у номинативу једнине тако и у номинативу множине. У грађи немамо такав податак за називе настале топонимизацијом зоонимских апелатива. Разлог томе је, по свој прилици, тај што се у ономастичком систему, због израженије индивидуалности, зоонимски апелативи пре доживљавају као властита имена која имају само сингуларну форму.

69. 2. 2. Називе који се јављају у плуралној форми, а таквих има међу свим наведеним подгрупама независно од семантике апелатива, на плану њихове структуре посматрамо као безафиксалне називе, јер је плурална творбена ознака из дотопономастичког периода.

69. 3. Микротопоними настали топонимизацијом фитонимских и зоонимских апелатива подједнако успешно обављају функцију именовања локалитета попут осталих подгрупа, *nomina topographica* и *nomina metaphorica*, јер по истом принципу, након преласка у властита имена локалитета, у складу са ономастичком функцијом, потпуно потискују првобитни лексичко-семантички садржај претходних апелатива.

69. 4. Безафиксалним називима прибранамо и оне који су настали од апелатива страног порекла (најчешће турског), адаптираних језичким законитостима дијалекта у који су ушли, јер су они, на крају, ипак само лексичке речи. Такви су микротопоними: *Бунѹр*, *Буѹѹк*, *Чкѹмбе*, *Бузалѹк*, *Корѹја*, *Бумбулѹ*, *Текија*, *Филѹр*, *Баѹшча* (турског порекла) или *Самѹр*, *Параспѹр* (грчког порекла).

2. АФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ МОДЕЛ

70. Структурна анализа микропонима, а самим тим и њихова структурна класификација, бави се истраживањем саставних компоненти, морфема, ових језичких јединица.

70. 1. Увидом у микропонимску грађу јабланичког краја, дошли смо до полазног става да је афиксални творбени модел најзаступљенији и најпродуктивнији творбени модел међу једночланим микропонимима. Овакво стање је пре свега резултат изузетне продуктивности суфиксалног начина творбе, како у смислу разноврсности суфикса, тако и у смислу могућности везивања појединих суфикса за различите творбене основе, односно везивања различитих суфикса за исту творбену основу. Остала два начина афиксалне творбе, префиксални и префиксално-суфиксални су знатно слабије заступљени.

70. 2. Формално, афиксална творба у домену основног лексичког система и ономастичког система као посебног у функционалном смислу, иста је. Оба лексичка система имају исте творбене компоненте: *творбену основу* или *лексички морфем*, *префикс* и *суфикс*. Суштински, разлика постоји. У основној, апелативној лексици, морфолошким творбеним поступком настају деривационе речи са измењеном семантичком нијансом (деминутиви, аугментативи, хипокористици, пејоративи и сл.), али је у свима њима остала чврста веза са основном лексемом од које су настале. Носилац заједничког основног значења је *афикс* (*суфикс*, најчешће) (СТЕВАНОВИЋ 1975: 452). Афиксалном творбом ономастичке лексике, међутим, долази до стварања потпуно нових речи, микропонима на пример, које постају властита имена одређених локалитета чија се семантика утврђује мотивом именовања а не значењем основног лексичког морфема. Такође, суфикс на пример, није у функцији конкретизовања одређене семантичке нијансе, већ у диференцирању назива са истим лексичким морфемом. Шимуновић је давно констатовао да морфолошком творбом назива, додацима на основу, настаје потпуно нова реч, микропоним, властито име једног објекта (ШИМУНОВИЋ 1972: 244).

70. 3. Микропониме афиксалног творбеног модела чине следеће компоненте:

- а) *лексички морфем* (основни део назива);
- б) *префикс* (морфем чијим се позиционирањем испред лексичког морфема одређује просторна локација објекта);
- в) *суфикс* (морфем који долази иза лексичког морфема, с основном функцијом диференцирања објеката чији називи имају исти лексички морфем).

70. 4. При утврђивању структуре микротопонима битно је разграничити његов лексички део од афиксалних делова (или афиксалног дела). У називу *Прудина* се уочава лексички морфем *пруд-* и суфикс *-ина*. Ово је важно стога што је у микротопонимији честа појава функционисања више микротопонима од исте творбене основе. Тако поред *Прудина* имамо још називе *Пруд*, *Прудинче*, *Прудиште*, који имају исту творбену основу као *Прудина*, али се разликују по суфиксима: *-инче*, *-иште*. Правилним уочавањем суфикса *-ина*, *-инче*, *-иште*, уз уважавање чињенице да поред суфиксалних назива имамо и назив *Пруд*, који је безафиксални назив настао топонимизацијом апелатива, постаје јасно да је управо он, а не апелатив *пруд-*, творбени морфем.

Разлучивање творбених морфема у појединим микротопонимима често је праћено неопходношћу познавања језичких промена до којих је дошло на овом говорном подручју: *Арнаџици пут* (творбени морфем *Арнаут-*), *Бобанђин јаз* (Бобанђин < Баба Ђанђин), *Вуча рџа* (Вучија), *Скоруша* (оскоруша), *Црпуљарке* (црепуља).

70. 5. Према типу афикса, будући да се основински или лексички морфем подразумева, микротопониме афиксалне творбе групишемо у две скупине:

2. 1. *Микротопоними суфиксалне творбе* и
2. 2. *Микротопоними префиксално-суфиксалне творбе*.

На испитаном подручју нису забележени микротопоними префиксалне творбе који се иначе срећу на српском језичком подручју.

Будући да је суфиксални творбени тип далеко продуктивнији од префиксално-суфиксалног, најпре ће бити прегледани микротопоними настали суфиксалном деривацијом.

2. 1. СУФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ ТИП

76. Са граматичког становишта, суфикси у деривацији апелативне лексике и творби микротопонима имају исту функцију (одређују род и број, обележја су промене врсте речи) (СТЕВАНОВИЋ 1975: 452). У семантичком погледу, суфикси у деривацији апелатива донекле мењају семантички садржај деривацијом насталих лексема (Исто), док је у микротопонимима њихова улога у регистровању семантичких измена потиснута у корист истицања структурног садржаја. Они овде постају категоријски структурални елемент са основном функцијом диференцирања објеката у чијим је називима садржан исти лексички морфем (ШИМУНОВИЋ 1970: 19–20).

76. 1. Велика продуктивност појединих суфикса у микротопонимији као и специфичност микротопонима да од тренутка уста-

новљавања њихове структуре од именоватеља, у неизмењеном облику трају докле год корисници назива имају потребу за њиховим коришћењем, као и да се у истом облику преносе с генерације на генерацију, ствара привид постојања посебних суфикса у топонимији. Ово питање се јавило још на почетку озбиљнијих ономастичких истраживања, а њиме се посебно бавио Шимуновић, који је на основу чињеница о високој продуктивности појединих суфикса (који ће то суфикси бити зависи од специфичности говорног подручја) и дуготрајности топонима закључио да наведене чињенице „stvaraju doista privid postojanja specifičnih toponomastičkih sufikasa” (ШИМУ-НОВИЋ 1972: 246).

76. 2. За утврђивање топономастичке и пропријалне функције суфикса, ваља истражити организацију микропонима у географски и језички дефинисаном подручју. То омогућава праћење међусобног односа назива од истог лексичког морфема различитим суфиксима. Ту посебно долази до изражаја основна функција суфикса као фактора диференцирања међу називима и објектима које они именују.

76. 3. Уз основну функцију, суфикси у називима антропонимског порекла означавају и припадност: *Займовица, Кајтазовица, Наћевина* и сл.

76. 4. Међу микропонимима испитиваног подручја запажени су и они који су настали топонимизацијом суфиксираних апелатива: *Брестница, Тополица, Кладанче, Ливаче, Прудина*. Суфиксални апелативи, везујући се за објекте које именују, добијају ономастички садржај. Дуготрајном употребом оваквих назива долази до постепеног слабљења њиховог апелативног значења, које на крају бива потпуно неутралисано.

76. 5. Микропоними суфиксалног творбеног типа образовани су именичким или придевским суфиксима. Будући да је број оних са именичким суфиксима далеко већи, ми ћемо најпре размотрити њих, а потом оне са придевским суфиксима. И у једном и у другом случају, грађа ће бити представљена по продуктивности суфикса.

2. 1. а. Именички суфикси у микропонимији

Суфикс *-иште*

77. Расположива грађа показује да је у микропонимији доњег слива Јабланице, међу именичким суфиксима најпродуктивнији суфикс *-иште*.

Посматрано са дијахроног становишта, данашњи суфикс *-иште* садржи два суфикса који су означавали: *nomina personalia*, тј. суфикс *-иште* < *-itjo и *nomina loci*, тј. суфикс *-иште* < *iskjo или *-istjo.

77. 1. Топонима на *-иште* од антропонима има на југоистоку Србије и у Македонији, где представљају источнојужнословенски развој прасловенског патронимског суфикса **-itji* > српски *-ићи*. Наш терен је негде око северозападне границе распрострањености те појаве (Лома 1993, карта на стр. 136). А. Лома, који је као рецензент ове студије имао потпун увид у грађу, у напомени за деантропонимне топониме на *-иште* са подручја које смо ми истраживали, сматра да би се могло рећи да таквих случајева нема (у Глишиште чини се да је неспојива релативна младост хипокористика *Глиша* од *Глигорије* са реликтним карактером типа; можда је изворно **Глушиште* или сл.). Дакле, на нашем подручју нису забележени деантропоними на *-иште*, што за област Битолско у Македонији констатује О. Иванова (1988: 297). Међутим, у нашој ономастичкој науци је потврђено да се суфиксом *-иште* творе микро-топоними од личних имена. То потврђује Михајловић (1965: 120–124), који међу осталим примерима наводи и пример из околине Лебана: *Јуриште*, изводећи га од личног имена *Јуриш* (Исто: 121). Уколико аутор има у виду Лебане на реци Јабланици у јужној Србији, остаје забележен вредан податак, не само што је на овом подручју јединствен већ и стога што је остао ван домања наших ономастичких истраживања.

77. 2. Висока продуктивност суфикса *-иште* може се објаснити могућношћу његовог везивања за сва три типа основе: именске, придевске и глаголске.

77. 3. Најпродуктивније значење суфикса *-иште* у микротопони-мији је месно, а његове семантичке нијансе условљене су најпре значењем лексичког морфема (именског најчешће, ређе глаголског). Разноликост типова месног значења у микротопонимима изведеним од именске основе и суфикса *-иште*, непосредно зависи од семантике основног дела назива, што ће бити показано на примерима диференцијације месног значења међу микротопонимима.

77. 4. Изузев месног значења, у микротопонимима изведеним од придевских основа, евидентно је квалитативно значење, односно значење особине из основног дела назива која је детерминисала његов настанак. Овде ће се јавити, додуше, и ретки примери на суфикс *-иште* од придева насталих од личних апелатива, чиме потврђујемо посесивну значењску категорију.

77. 5. Грађа ће показати да се суфикс *-иште* најчешће јавља као самостални, али има и примера са сложеним суфиксом (*-ариште*, *-евиште*, *-лиште*).

77. 6. Прегледаћемо најпре микротопониме месне семантике у којима суфикс *-иште* означава:

а) место са видљивим или потпуно ишчезлим остацима старих објеката: **Амбарџште**, **Аниште**, **Бачевиште**, **Бачиште**, **Буна-**

рйште, Воденйчиште, Гўмниште, Кољйбиште, Кошарйште, Кулиште, Кўһйште, Логорйште, Манастирйште, Сёлиште, Трлиште, Црквиште;

б) место на коме је узгајана нека ратарска (или друга пољопривредна култура), ређе место на коме је било оног растиња или дрвећа које је у основи назива: **Боранйште, Бостанйште, Грашиште, Јечмиште, Конопљйште, Лђјзишта, Лђјзиште, Ђвсиште, Прђсиште; Шаварйште; Грмиште, Забелйште, Дўдиште;**

в) место на коме је некада чувана стока или је боравила одређена животињска врста: **Говедарйште, Јарчиште; Јеленйчиште;**

г) место чије земљиште садржи елемент по коме је именовање извршено: **Гнђиште, Пёсиште, Ўмиште;**

д) место које се налази у непосредној близини онога што основа назива значи (**Рёчиште**), место на ономе или у ономе што географски термин значи (**Лўчиште**, њиве у луци), **Рйдиште** (место под шумом у хриду). Суфикс *-иште* у називима од географских термина који се јављају и са другим суфиксима, има диференцијалну функцију, односно функцију разликовања објеката чији називи имају исти лексички морфем, исти географски термин.

ђ) место на коме се догађала радња исказана основним глаголским морфемом: **Вйтлиште, Падалиште (Падолиште)³⁵, Перђлиште, Пђиште;**

е) квалитативна својства (боју, укус) у називима са придевом као лексичким морфемом: **Зеленйште, Сланиште;**

ж) припадност, посвојност у вези са придевским лексичким морфемом: **Говедарйште, Бачёвиште.**

77. 7. Из прегледаних микропонима можемо закључити да сви они имају јединствени основни творбени образац: *О + с* при чему *О* представља основински или лексички морфем, а *с* суфиксални морфем.

77. 8. Дешава се, међутим, да је у неким микропонимима сам

³⁵ Занимљиво је да ли се у овом микропониму ради о простом суфиксу *-иште* који је додат на облик радног глаголског придева (падал-) или о сложеном суфиксу *-лиште* који долази на презентску основу глагола падати. Обе могућности су подједнако вероватне, а нама остаје да прегледамо како се овај назив тумачи у нашој и блискосуседској ономастичкој литератури: У Врањској котлини и Иногошту, микропоним Падалиште је мотивисан положајем овако именованих локалитета (налазе се на стрмини, под нагибом) (ЗЛАТАНОВИЋ 1982: 113; ЗЛАТАНОВИЋ 1984: 159). Михајловић (1970: 168) изводи назив од глагола падати у значењу ('падати на конак, преноћиште'). Лома га доводи у везу са називима типа селиште, нпр. Циганско падалиште 'место где Цигани подижу свој логор' (ЈОМА 1993). У бугарској топонимији чести су микропоними Падало, Падалиште. Заимов Падалиште изводи од апелатива падалиште 'место крај пута где се одмара, обично за Цигане' (ЗАИМОВ 1977: 142).

лексички морфем суфиксиран, додавањем суфикса на основу лексичког морфема (*говед-* + *-ар*) или на пун лексички морфем (*бач* + *-ев*). У том случају полазни творбени образац се мења, јер мора да укључи промене које су се десиле у лексичком морфему: *О* (*с*) + *с*. Када имамо овакву ситуацију, говоримо о сложеном суфиксу, у наведеним примерима: *-аришите* и *-евишите*. Ово би било графичко представљање граматичке структуре микротопонимских језичких јединица.

77. 9. Међутим, ако имамо у виду функцију микротопонима, намеће се потреба за утврђивањем њихове ономастичке структуре, коју ћемо представити образцем: *И* + *Д* у коме је *И* (идентификациона компонента која идентификује именовани објекат, упућује на њега), а *Д* је диференцијална компонента која има функцију диференцијације међу називима.

Овакво представљање структуре микротопонима биће доследно спроведено код свих осталих творбених модела које наша грађа потврђује.

Суфикс *-ка*

78. Суфикс *-ка* је најстарији моциони суфикс у словенским језицима. Бошковић га у јужнословенским језицима сматра остатком ранијих језичких односа, будући да је у њима основни моциони суфикс *-ица*. У источнословенским и западнословенским језицима, основни моциони суфикс је *-ка*, док употреба суфикса *-ица* представља чување прасловенских прилика у овом правцу. Бошковић надаље указује на чињеницу да разлике у погледу употребе моционих суфикса *-ка* и *-ица* постоје и између језика који припадају јединственој јужнословенској језичкој групи. Тако је на пример у бугарском језику суфикс *-ка* основни моциони суфикс, док се *-ица* поред *-ка* јавља само код именица на *-ар*. Близак бугарском језику, у погледу односа суфикса *-ка* и *-ица*, како код именица на *-ар* тако и код именица на *-ач* јесте словеначки језик. У српскохрватском језику, моциони суфикс *-ка* се поред суфикса *-ица* јавља само код именица на *-ар* (БОШКОВИЋ 1978: 55, 56).

78. 1. Јабланички говор који припада призренско-јужноморавском дијалекту, односом употребе моционих суфикса *-ка* и *-ица* ближи је источнословенским и западнословенским језицима и од бугарског. У наведеном говору, суфикс *-ица* се уз суфикс *-ка* ни спорадички не употребљава у именицама на *-ар*. Од именица на *-ач* женски род се изводи искључиво суфиксом *-ка*, што је у потпуној супротности са стањем у српском стандардном језику (ЖУГИЋ 2009: 86).

78. 2. Посматрано на примерима микротопонимских јединица, стање је готово идентично разматраном стању у основном лексичком

систему. Структурна анализа микропонима показује да је суфикс *-ка* као моциони суфикс знатно продуктивнији у односу на суфикс *-ица*. Увидом у микропонимску грађу је установљено да суфиксом *-ица* није изведен ниједан микропоним од именица на *-ар* и *-ач*.

78. 3. Суфикс *-ка* се у микропонимији испитиваног подручја, осим у моционој функцији, реализује и у другим функцијама које проистичу из семантике лексичког морфема и врсте везе лексичког морфема и суфикса *-ка*.

78. 4. Додавањем простог суфикса *-ка* непосредно на топономастичке именице, по обрасцу (*O + c*), настају називи у којима суфикс *-ка* показује однос везаности именованих локалитета са оним што је у основи назива, означавајући место на коме је било оно што представља садржај именица: **Бунàрка, Језèрка, Магацìнке**.

78. 5. Суфиксом *-ка* изводе се бројни микропоними од основе ојконима на *-ане (-јане)*, нпр.: **Гложàнка, Мрштàнка, Стопàнке, Трњàнка, Шумàнка**. Овакво именовање је условљено припадношћу именованог објекта ојкониму из основе назива (*Гложàнка* је долина која извире у Гложану; *Мрштàнка* је њива у Д. Синковцу, која припада особи из села Мрштана; *Шумàнка* је река у селу Шуману и сл.). Јасно је да су ови називи настали универбизацијом придева и именице, нпр.: *Шумàнка* < Шумàнска рèка. Будући да означавају припадање, они су семантички идентични са двочланим називима од придева на *-ски* и географског термина.

78. 6. Суфикс *-ка* се везује и за једном већ суфиксирани именске основе суфиксом *-ар*, градећи тако називе по обрасцу (*O + c*) + *c*, међу којима ипак, без обзира на формално исту структуру, постоји разлика која је условљена значењем суфикса *-ар* на који је додат суфикс *-ка*. То ћемо показати на конкретним примерима: а) у микропонимима **Гробјàрке, Друмàрка, Камилàрка, Црпуљàрке**, суфикс *-ка* се додаје на именске основе преко именица на *-ар* које значе одређено занимање. Суфиксом *-ка*, преко *nomina agentis*, творена су *nomina loci* у којима овај суфикс остварује своју моциону и топономастичку функцију, уносећи у новонастале називе значење места по садржају лексичког морфема. б) микропоними **Дрвàрка, Букàрке, Чукàрке** настали су додавањем суфикса *-ка* на именску основу преко суфикса *-ар* у значењу *nomina loci*. Новонастали називи на суфикс *-ка* остају *nomina loci*, а основна топономастичка функција суфикса *-ка* своди се на диференцијацију између назива на *-ар* и назива на *-ка*: **Букàр** и **Чукàр** су јасно диференцирани од назива **Букàрке, Чукàрке** захваљујући функцији суфикса *-ка*.

78. 7. Суфикс *-ка* је диференцијални творбени морфем у микропонимима са истим лексичким морфемом, нпр.: **Арнìчка** < **Арнìца**, при чему је видљиво његово деминутивно значење.

78. 8. Овим суфиксом се изводе и називи непосредно од придева, али и од придева који су по пореклу именице или глаголи.

78. 8. 1. Непосредно од придева, по творбеном обрасцу $O + c$ настали су називи: **Гòлка**, **Кисèљке**, **Студèнке**, **Шйљка**. Описни придеви из основа назива описују изглед и својства тла, а суфикс *-ка*, придодат њима као лексичким морфемима, има функцију поименичавања придева.

78. 8. 2. Од придева на *-ов*, *-ен*, *-љив* именичког порекла, по обрасцу $O + (c + c)$, изведени су називи: **Базòвка**, **Ечмèнка**, **Црвљйвка**, **Црквèнка**. Суфикс *-ка* је у функцији поименичавања придева, а називи настали оваквом суфиксацијом именују локалитете на којима има, или је било онога што је исказано лексичким морфемом.

78. 8. 3. У два назива, суфикс *-ка* се везује за придеве глаголског постања. Реч је о називима **Записанке** и **Бучињàвке** са творбеним обрасцем $O (c) + c$. Можда се у овим називима може претпоставити појачано значење оне особине која је исказана лексичким морфемом, а што је постигнуто суфиксом *-ка*.

78. 8. 4. Најзад, по ономе што нам грађа потврђује, изгледа да је суфикс *-ка* најпродуктивнији у категорији микротопонима антропонимског порекла. То би се могло објаснити, с једне стране, иначе великом продуктивношћу ове семантичке групе, а с друге стране, могућношћу да се овај суфикс везује како непосредно за антропоним, тако и за придеве настале од антропонима које овај суфикс поново морфолошки преобличава и враћа у категорију именица. Такви су нпр. називи **Арнаўтка**, **Цевèрке**, **Шуштерке**; **Асàновке**, **Душàновка**, **Ну̀нинка**, **Ра̀нђеловке**, **Тòзинка** и сл.

78. 9. Из претходно прегледаних назива може се закључити да се суфикс *-ка*, осим у форми једнине, јавља и у множинској форми *-ке*, што доприноси богаћењу система микротопонимије творбеним путем не само различитошћу суфикса, када је реч о творбеном поступку суфиксације, већ и различитошћу бројне форме.

Суфикс *-ица*

79. Мада се суфикс *-ица* у савременом српском језику убраја у најпродуктивније суфиксе (СТЕВАНОВИЋ), он у говору јабланичког краја, како у сфери опше лексике, тако и у сфери микротопонимије, не може носити овај квалификатив (ЖУГИЋ 2009: 91–93). Независно од тога, паралела се у ова два различита идиома, ипак може успоставити у смислу његових основних функција у савременом српском језику и јужноморавском дијалекту.

80. Три су основне функције суфикса *-ица* у микропонимији испитиваног подручја: функција деривације именица као назива географских објеката што се остварује супстантивизацијом придева; функција деминуције, при чему настају називи који именују објекте мањих димензија; топономастичка функција диференцијације међу називима који имају исти лексички морфем.

81. Суфиксом *-ица* се деривирају микропоними од придевских основа (чешће) и именичких основа (ређе), што је релевантан разлог да најпре буду анализирани називи придевског, а потом називи именичког порекла. Из везе придевског или именичког лексичког морфема и суфикса *-ица* настају називи различите семантике, на шта ће током анализе бити скретана пажња.

81. 1. У микропонимима који су настали супстантивизацијом придева суфиксом *-ица*, овај суфикс се реализује у граматичкој функцији, будући да се њиме деривира нова граматичка категорија, односно прелазак придева у именицу.

81. 2. Семантичка разуђеност микропонима насталих супстантивизацијом придева помоћу суфикса *-ица*, потврђује став проф. Бошковића о могућностима које овај вид извођења нових речи пружа³⁶. У микропониме овако настале, суфикс *-ица* уноси различита значења.

81. 2. 1. Микропоними: **Жутица**, **Мртвица**, **Сушица**, **Тињавица**, **Црвеница** и **Трњица** настали су поименичавањем придева суфиксом *-ица*, по творбеном обрасцу: *О + с*. Називи као резултат обједињавања придевског лексичког морфема и именичког творбеног морфема означавају оно својство тако именованог географског објекта које има придевски морфем: некада је то карактеристична боја тла, некада особина која проистиче из састава тла или особина воде текућице да повремено пресушује.

³⁶ Смену категорије придевске супстантивизације, добијање од придева именице са одређеним реалним значењем, типа *čьgnī, *žьltī, категоријом придевске супстантивизације помоћу суфикса, проф. Бошковић објашњава семантичком еволуцијом именица типа *čьgnī, *žьltī: „Узмимо именицу *žьltī. И претпоставимо да је она у прасловенском језику ... значила *rigi genus* = крушку. Као супстантивизовани придев, она је била по свом значењу лексичка реч: обухватала је цео „комплекс“ особина датог предмета. То значи: нити је *žьltī могло значити ишта друго сем крушку, нити је какво *čьgnī, *bēli могло значити крушку. Наједанпут је место *žьltī дошло *žьltica. И именица *žьltica могла се употребити за сваки предмет за који је била карактеристична особина изражена основним придевом *žьltь*. Другим речима: *žьltica* је постала изведена реч од придева *žьltь*, почела је да живи у другом „језичком“ свету и изгубила је ону синтаксичку именичку одређеност коју је имала док је гласила *žьltī. Тако је и данас у словенским језицима: сушица у српскохрватском значи и суху болест, и суху драчу, и суху кожу и реку која пресушује, а суха – само болест; суха, дакле, значи само једно од свега онога што може да значи сушица” (БОШКОВИЋ 1978: 67).

81. 2. 2. У микротопонимима **Орловица** и **Чибљковица**, суфикс *-ица* додат је на присвојне придеве на *-ов* који су изведени од имена животиње и биљке. Суфикс *-ица* у вези са творбеним придевским формантом *-ов* који је додат на непалаталну именску основу изражава однос према садржају именице, односно, везујући се за присвојни придевски суфикс *-ов* изражава припадност ономе што је у основи назива. Творбени образац ових назива је : $O + (c + c)$.

81. 2. 3. Придевског образовања су и микротопоними **Цѐрница** и **Копѹсница**, у чијим су основама имена биљака. Ови микротопоними настали су супстантивизацијом некадашњих придева на *њн* суфиксом *-ица*. Будући да придева преко којих су ова *nomina loci* грађена нема у употреби, то се овде може говорити о деривату суфикса *-ица*, односно о засебном суфиксу *-ница*.

81. 2. 4. Назив **Дѐлнице** настао је поименичавањем придева на *-ни* множинском формом суфикса *-ица*, по творбеном образцу $(O + c) + c$.

81. 2. 5. Микротопоними **Ќраница / Ќранице**, као и њихове фонетске варијанте **Ќренице**, **Орњице**, **Арњице**, настали су од трпног глаголског придева *оран / орен* и суфикса *-ица / -ице* и именују њиве које су настале орањем, преоравањем некадашњих ливада.

81. 2. 6. Микротопоними антропонимског порекла творени суфиксом *-ица* преко присвојних придева на *-ов / -ев*, у погледу творбе потичу од супстантивизованих посесивних придева (**Балићевица**, **Бѐговица**, **Заимѐвица**, **Кајтѐзовица**, **Карасѐновица**, **Тѐлаковица**). Ови називи су настали универбизацијом придева и именице. То су најпре морале бити двочлане синтагме од присвојног придева изведеног од антропонимске основе и географског термина. До изостављања именског дела синтагме из назива чију функцију преузима суфикс *-ица* дошло је због потребе за језичком економијом. Суфикс *-ица* као творбени формант који се у називу веже за посесивни придев као лексички морфем, гради микротопоним који задржава посесивно значење. Извор посесивног значења суфикса *-ица* у микротопонимима антропонимског порекла налази се у његовој функцији супстантивизације придева. „Функција суфикса који врши супстантивизацију састоји се искључиво у измени дела говора, а у консеквенцији у измени синтаксичке функције израза, а не његовог значења” (Лубаш 1966: 112).

81. 2. 7. У микротопонимији суфикс *-ица* се јавља и у деминутивној функцији. Њиме се од топономастичких апелатива женскога рода творе микротопоними исте моције који именују локалитете мањих димензија.

81. 3. У топономастичком смислу, суфикс *-ица* има функцију диференцијације међу објектима чији називи имају исти лексички морфем: према микротопониму **Бѐра / Бѐре** стоји микротопоним **Бѐрица**;

према **Брѐс**, **Брестѝца**; према **Гл̀ава**, **Главѝчица**; према **Рѐка**, **Речѝца** и сл. Творбени образац ових назива, изузев *Главичица* је $O + c$.

81. 3. 1. Назив *Главичица* заслужује посебну пажњу, јер је у њему издвојен суфикс *-чица* као резултат фонетских појава до којих је дошло у творбеном поступку секундарне деривације апелатива, географског термина *главица* који је деривиран истим суфиксом *-ица*. Стога се његова структура разликује од структуре назива насталих примарном деривацијом суфиксом *-ица*: $(O + c) + c$. Секундарном деривацијом добијен је назив двоструке деминуције, иначе врло честе појаве у творби речи у говору јабланичког краја. О запаженом присуству другостепених деривата у општем лексичком фонду и питањима њихове лексикографске интерпретације (на примерима из дијалекатских речника призренско-тимочких говора), в. ЖУГИЋ 2011: 403–411.

81. 4. Запажа се да је деминутивно *-ица* у микропонимији испитиваног подручја слабе продуктивности. Ова се појава може објаснити тиме што је у говору јабланичког краја конкурентнији суфикс *-ка*, и то не само у микропонимској лексици већ и у општем лексичком фонду. У овом сегменту творбе јабланички говор се диференцира од стања у савременом српском језику (ЖУГИЋ 2009: 82–88 и 91–93).

81. 5. У основи микропонима **Трѝница** и **Каменица** су придеви на **-ьп-*. Они су најпре универбизовани (нпр. Трница из Трна (њива)). Семантика ових назива потпомаже утврђивање функције суфикса *-ица*. Назив *Трѝница* именује локалитете, њиве на којима је било *трна*, дијалекатског синонима биљке *глог*, односно њиве које су биле трњиве. У том смислу, деминутивна функција суфикса *-ица* је потиснута у корист ономастичке функције. Деминутивна функција суфикса је пак очувана у називу *Каменица*, будући да именица према којој је назив настао означава својство тла по саставу.

Суфикс *-ина*

82. Судаћи по записаној грађи, суфикс *-ина* иде у ред продуктивнијих суфикса. Његова продуктивност свакако произилази из могућности везивања како за именске тако и за придевске и глаголске основе. Такође, није занемарљив ни број микропонима који представљају топонимизираних апелатива на *-ина*, што с друге стране упућује на његову продуктивност и у творби општег лексичког фонда.

82. 1. Микропоними типа **Дол̀ина**, **Котл̀ине**, **К̀очине**, **Л̀едина** / **Лед̀ине**, **Пад̀ина**, **Ўтрина** представљају топономастичке апелативе у служби именовања локалитета. Будући да су они настали у дотопономастичком периоду, сматрамо их безафиксалним називима чији је творбени образац $O + \emptyset$ (*основа + нулти афикс*).

82. 2. Када се дода на именске основе, суфикс *-ина* гради називе локалитета са израженом аугментативном семантичком компонентом: **Вирина, Врвина, Језерина, Карпина, Путина, Прудина, Ровине, Рупина / Рупине.**

Уз истицање аугментативности, суфикс *-ина* у наведеним називима реализује и своју основну, топономастичку функцију: функцију диференцијације међу називима који у основи имају исти лексички морфем, нпр.: **Језѐро / Језѐрка / Језерина; Пруд / Прудинче / Прудиште / Прудина; Пут / Путина; Рупа / Рупина / Рупче / Рупчина.**

82. 3. Сви називи на *-ина* имају творбени образац: *O + c*.

82. 4. За микротопоним *Рупчина* сматрамо да је изведен самосталним суфиксом *-чина*, задржавајући при том претходни творбени образац. Постоји и могућност секундарне деривације овог назива суфиксом *-ина* од претходно деривираног назива суфиксом *-че* (*Рупче*) при чему се истовремено одвија процес семантичког превођења деминутивног у аугментативни назив. У том случају долази и до промене творбеног обрасца: *(O + c) + c*. Слично је стање и код назива *Кладанчина*, који може бити изведен од апелатива кладанац суфиксом *-ина*, али и од *Кладанче* сложеним суфиксом *-чина*.

82. 5. У микротопонимима **Трлине** и **Чардачине**, суфикс *-ина* означава локалитете на којима је некада било оно што је у основи назива.

82. 6. Суфикс *-ина* додат придевима у функцији је поименичавања придева. Такви су називи **Љутина** и **Трњивчина**, настали универбилизацијом придева и именице: **Љутина** < 'љута њива' ('њива са љутим земљиштем'), **Трњивчина** < трњива њива. Они изражавају својство садржано у придеву. У микротопониму *Љутина* поименичавање придева је извршено суфиксом *-ина*, док у микротопониму *Трњивчина* ту функцију преузима суфикс *-чина*, који се овде јавља као осамостаљени суфикс, аналогно сложеном суфиксу *-чина* у називима попут *Рупчина* и *Кладанчина*. Стога су називи *Љутина* и *Трњивчина* изведени према творбеном обрасцу: *O + c*.

82. 7. Од придева на *-ев / -ов*, изведених од именских основа, суфикс *-ина*, вршећи поименичавање придева по творбеном обрасцу *(O + c) + c*, твори микротопониме типа **Биљевина**, **Шипковина**, који именују локалитете са присуством онога што је у лексичком морфему.

82. 8. Суфикс *-ина* сам, или сложеним суфиксима *-овина / -евина*, везује се за глаголске основе творећи називе који именују локалитете по радњи која је на њима вршена.

82. 8. 1. У зависности од тога да ли је назив изведен суфиксом *-ина* непосредно додатим на глаголску основу, или посредно преко суфикса *-ов / -ев*, микротопоними имају различите творбене обрасце.

82. 8. 2. По творбеном обрасцу *O + c* настали су називи: **Омётине** (по глаголу *ометем*, пометем) и **Пржина / Пржине**.

82. 8. 3. Називи **Тршѐвина / Тршѐвине / Трошѐвина** и **Цеповина** грађени су по творбеном обрасцу: *O + (c + c)*.

Суфикс *-че*

83. Овај суфикс спада у продуктивније суфиксе за творбу микропонима испитиваног подручја. То се може објаснити, иначе, његовом значајном продуктивношћу у творби лексичких изведеница општег лексичког фонда (БЕЛИЋ 1905: 379) као и чињеницом да је највећи број микропонима на *-че* настао од географских топономастичких апелатива или од имена биљака, дакле од именица мушког и женског рода које се суфиксом *-че* преводе у средњи род. О семантичким реализацијама суфикса *-че* у општем лексичком фонду јабланичког говора, у оквиру призренско-тимочког дијалекта, в. т. 31. 4. 3. и тамо наведени рад.

83. 1. Попут функције деминуције у апелативној лексици, овај суфикс остварује исту функцију и у микропонимској лексици, уз уважавање и неких особености у сфери именовања локалитета. Наиме, суфикс *-че* у микропонимима насталим од географских термина, остаје у домену деминутивног значења именујући објекте мањих димензија. Међутим, када је реч о фитонимским или антропонимским лексичким морфемима, стање је специфично: тада суфикс *-че* нема примарну деминутивну функцију, већ је више реч о хипокористичком значењу с превасходно диференцијалном топономастичком функцијом, која је основна његова функција, независно од типа лексичког морфема. То ће свакако бити показано на примерима који следе.

83. 2. Од топономастичких географских апелатива, имена биљака и мушких личних имена, суфиксом *-че* од именских основа творен је највећи број микропонима по творбеном обрасцу *O + c*. Уз основно деминутивно (у називима од географских термина), деминутивно/хипокористично (у називима од фитонимских основа) и хипокористично (у називима од антропонимских основа), суфикс *-че* остварује и основну топонимијску функцију, диференцијацију локалитета именованих од исте основе другим суфиксима: **Долѝнче / Долѝна; Друмчѐ / Друм / Друмѝрка; Јарушче / Јаруѝга; Кладанче / Кладанац / Кладанчина / Кладанчиште / Кладѝште; Падѝнче / Падѝна; Руѝпче / Руѝпа / Руѝпина; Гладешче / Гладѝж; Јабуче / Јабука / Јабучје; Крушче / Крушка / Крушѝкар; Кунчѐ / Кун; Росуљче / Росуљѝа; Тополче / Тополѝа, Тополѝца / Тополѝак; Забелче / Забел / Забелѝште; Корѐче / Корѝја; Ливѝче / Ливѝда; Каменче / Камен / Каменѝца / Каменѝак; Прудинче / Пруд / Прудина / Прудѝште; Асанче / Асановке; Займче / Займовѝца; Ашѝнче / Ашѝнке.**

83. 3. Грађа потврђује да се суфикс *-че* ретко везује за придевске основе. Забележени су примери: **Колчајче** и **Шћљче** у које овај суфикс уноси деминутивно значење, али му је примарна функција диференцијације међу називима од истих основа. Тако према **Колчајче** функционише назив **Колчајка**, према **Шћљче**, **Шћљка**.

Суфикс *-ак (-јак)*

84. Овим суфиксом су деривирани микротопоними од именских и придевских, ређе од глаголских основа.

84. 1. Највећу продуктивност као топономастички суфикс остварује у творби микротопонима од именских основа.

84. 2. У два микротопонима: **Ћунџк** и **Посѣдак**, суфикс *-ак (-џк)* је из дотопомастичког периода, те их стога можемо сматрати елементарним творбеним структурама, насталим онимизацијом топономастичких апелатива по творбеном обрасцу: $O + \emptyset$.

84. 3. Од именских основа фитонимског порекла, суфиксом *-ак* су изведени микротопоними: **Врба̀к**, **Липа̀к**, **Слива̀к**, **Цера̀к**. Њихов творбени образац је: $O + с$. Овако именовани локалитети означавају место на коме има онога што је у основи назива. Деминутивна функција суфикса *-ак* у овим називима је потиснута у корист ономастичке функције. Називи оваквог образовања првенствено именују локалитете на којима је заступљено више ситних, појединачних јединица именованих апелативом. Самим тим, они у првом реду изражавају збирно значење. Збирно, колективно значење видљивије је у оним називима који су изведени суфиксом *-ак* од збирног облика именица на *-ја*: **Дрења̀к**, **Камења̀к**, **Трња̀к**. У њима је суфикс *-ња̀к* привидан, јер сугласник *њ* припада основинском морфему.

84. 4. Када се дода придевским основама, суфикс *-ак* врши функцију поименичавања придева. Називи изведени суфиксом *-ак* од придевских основа, по творбеном обрасцу $O + с$, изражавају оно својство именованог локалитета које је садржано у придевском делу назива. Дистрибуција творбеног морфема *-ак (-јак)* условљена је завршетком лексичког морфема. Микротопоними **Габра̀к** и **Тврда̀к** настали су поименичавањем придева *габрџв* (грабов) и *тврџв* суфиксом *-ак*. Микротопоними: **Вучја̀к**, **Жабља̀к**, **Бивоља̀к**, **Рибња̀к**, изведени су суфиксом *-ак* од придева на *-ји*, *-љи*, *-њи*. Непчани сугласник из основног, придевског дела преноси се у именице, односно микротопониме настале од придева. Он није условљен суфиксом *-ак* за извођење именица од придева. Непчаност сугласника пред *-ак* почела се осећати као његов саставни део на основу аналогije према оним именицама које су изведене од придева који се не завршавају на непчани сугласник. По Степа-

новићу, прејотованост сугласника *-јак* је привидна и јавља се само код оних именица које су изведене од речи у којима је јотовање вршено у основном делу, а није се вршило у самом додиру тога дела са наставком *-ак* (СТЕВАНОВИЋ 1975: 477). У микропониму **Рамња̀к**, који је настао поименичавањем придева *рамни* суфиксом *-ак*, имамо појаву аналошког утицаја именица изведених суфиксом *-ак* од придевских основа на непчани сугласник, на именице које су овим истим суфиксом изведене од придева с основом на непчане сугласнике (ИСТО: 478).

84. 5. Од глаголских основа, суфиксом *-ак* су изведени микропоними **Копאַк** и **Трса̀к**, по творбеном обрасцу *O + с*. Називи именују локалитете на којима је вршена радња садржана у лексичком морфему назива.

Суфикс *-ар*

85. Овим суфиксом изведени су микропоними претежно од именских основа. Од придевске и глаголске основе настао је само по један назив.

85. 1. Међу називима на *-ар* налази се и неколико њих који нису настали суфиксацијом, већ представљају онимизирани топономастичке апелативе са творбеним обрасцем *O + Ø* који су елаборирани у оквиру посебног творбеног типа: **Бунאַр**, **Самאַр**, **Ўгар** (в. т. 69. до 69. 4.).

85. 2. У творби микропонима суфикс *-ар* се везује за фитонимске основе (**Дрењאַр**, **Вишњאַр**, **Крушкאַр**, **Липאַр**) градећи тако називе који именују локалитете на којима се налази оно што је садржано у лексичком морфему.

85. 3. Известан број микропонима изведен је од географских термина, који се иначе јављају у функцији топономастичких апелатива: **Брегאַр**, **Ридאַр**, **Плочאַр**, **Чукאַр**. Они означавају *nomina loci* и именују оне објекте који се налазе на ономе што је именовано основинским делом назива. Основна, топономастичка функција суфикса *-ар* у овим називима је њихово диференцирање од осталих назива с истим лексичким морфемом: *Брегאַр / Брег*; *Ридאַр / Рид / Ридишите / Ричи́ки*; *Чукאַр / Чука / Чука̀рка*; *Плòче / Плочאַр*.

85. 4. Један назив је изведен од придева на *-ју* (гушчији), а овај од именице гуска: **Гушчאַр**.

85. 5. Од глаголске основе настао је микропоним **Пржאַр** као *nomina loci* за оно место које је било изложено дејству радње из глаголске основе.

85. 6. Сви наведени називи, независно од граматичке природе лексичке основе, настали су по творбеном обрасцу: *O + с*.

Суфикс *-је (-ије)*

86. Овим суфиксом изводе се микротопоними од именских основа. Већу продуктивност показује у називима који су настали од топономастичких апелатива.

86. 1. Када се дода топономастичким апелативима, разматрани суфикс гради микротопониме који именују локалитете по семантичком садржају апелатива.

У микротопонимима: **Благунје, Грњбе, Дубје, Јабучје, Јасење, Кунје, Ливађе, Ораше, Смрчије, Трње**, овај суфикс заједно с топономастичким именицама означава најпре збирност, колективност, а тек онда локалитет. По томе би ови називи припадали групи топономастичких апелатива. Међутим, будући да је реч о суфиксираним топономастичким апелативима, структура оваквих назива се представља творбеним обрасцем: *O + c*.

86. 2. Суфикс *-је* од именских основа гради микротопониме који се налазе у просторном односу са оним што је исказано основинским делом назива. Тај просторни однос прецизно је изражен префиксалним делом. С тим у вези, структура оваквих микротопонима је сложенија и сврстава их у префиксално-суфиксални творбени тип, те ће они бити посебно разматрани у оквиру тог творбеног модела. Разлог њиховог навођења на овоме месту јесте потреба да се покаже учешће суфикса *-је* у њиховом грађењу. Такви су следећи микротопоними: **Обршје, Ђграђе, Одровље, Забарје, Раскрсје, Средоречје**.

Суфикс *-(н)ик*

87. Микротопоними образовани овим суфиксом су придевског порекла.

87. 1. У грађи испитиваног подручја, није забележен ниједан пример у коме суфикс *-(н)ик* реализује своје деминутивно значење.

87. 2. Додавањем овог суфикса на придеве, настали су следећи називи: **Говедарник, Змијарник, Коњарник, Шиљегарник**. У њиховој основи је придев на *-њн* од *nomina agentis*. Њиховим поименичавањем суфиксом *-ик* настала су *nomina loci* у којима се као суфиксални творбени елемент издвојио суфикс *-ник*. У моцији означава *maskulinum* према *femininituti* на *-ница*. Оваква *nomina loci* именују локалитете који су у вези с оним што је у основи назива, дакле локалитете који се односе на *nomina agentis*, изведена од основних именица. Придевско *-н-*, као саставни елемент суфикса *-ник*, уноси у ове називе посесивно значење. Њихов творбени образац је: *O + (c + c)*.

87. 3. Назив **Стрељаник**, настао поименичавањем трпног глаголског придева суфиксом *-ик*, по творбеном обрасцу *O + c*, именује локалитет према радњи која је на њему вршена.

Суфикс -ача (-јача)

88. Суфиксом *-ача* се претежно изводе називи од придевских и глаголских онова. Непродуктиван је у творби микропонима од именских основа. У једном називу у основи је антропоним, а у другом се јавља као варијанта *-јача*.

88. 1. Од присвојних придева на *-ов*, насталим од именица, као и описног придева *тврџ*, суфиксом *-ача* су изведени називи: **Врбџача** и **Шипковџача** (по творбеном обрасцу: *O + (c + c)*), као и назив **Тврџача** (по творбеном обрасцу: *O + c*).

88. 2. Суфикс *-ача* у називима придевског образовања има морфолошку функцију поименичавања придева. Ову његову функцију, условљену развитком од *nomina agentis* на *-ача* преко *nomina attributiva* која су га увела у „категорију предмета”, истиче и Бошковић када говори о функционалном развоју наставака *-ача* и *-ара* у српскохрватском и словеначком језику (БОШКОВИЋ 1978: 164).

88. 3. Придевског порекла је и назив **Стајковача**, изведен суфиксом *-ача* преко личног хипокористика.

88. 4. Од глаголског општег дела настали су **Вртџача** (*O + Ø*) и **Косџача** (*O + c*). Различитост творбених образаца резултат је везивања овог суфикса за основу у топономастичком периоду (*Вртџача* је назив настао онимизацијом топономастичког апелатива, географског термина *вртџа*), док је други назив настао у процесу формирања микропони-мије суфиксалним начином творбе.

88. 5. Називи настали од глаголских основа суфиксом *-ача* именују локалитете на основу везе са глаголском радњом која је на њима вршена.

88. 6. Микропоним **Корењача** је именског порекла и изведен је суфиксом *-јача*.

Суфикс -ац

89. Суфикс *-ац* је слабе продуктивности. Њиме су изведена три назива, док је један назив на *-ац* топономастички апелатив у служби микропонима.

89. 1. Од придева на *-ев / -ов* који су настали од именица, суфиксом *-ац* су деривирани називи **Бачевац** и **Липовац**. Разматрани суфикс

је у функцији поименичавања придева, а њиме образовани микротопоними именују локалитете који означавају или место које припада ономе што је у основном делу назива (*Бачевац*), или место које је под фитонимом садржаним у лексичком морфему (*Љиповац*).

89. 2. За назив **Пискавац** може се претпоставити да је настао од придева *пискав*, а овај од именице *писак* или глагола **пискати*.

89. 3. Претходно наведени називи образовани су по творбеном обрасцу: $O + (c + c)$.

89. 4. Микротопоним **Кладанац** је настао онимизацијом топономастичког апелатива *кладанац* по творбеном обрасцу $O + \emptyset$.

Завршетак -чик(и)

90. Овим сложеним завршетком који је настао додавањем множинске форме суфикса *-ик* (*ики*) на примарне деминутивне изведенице суфиксом *-че*, образовани су микротопоними: **Бузалчки**, **Делчки**, **Дуњчки**, **Пољачки**, **Рички**, **Сливчки** и сл. Деминутивно својство назива није садржано у секундарном делу завршетка *-ик(и)*, већ долази од деминутивног значења суфикса *-че* којим су изведени примарни деривати. Суфикс *-ик* као деминутивни суфикс није ни у овом говору потврђен ни у општем лексичком фонду што потврђује претходни став о носиоцу деминутивности у микротопонимији, али и у сфери опште лексике на *-чик(и)*.

90. 1. Творбени образац ових назива је: $(O + c) + c$.

Суфикс -ура

91. Овај суфикс је слабе продуктивности у микротопонимији испитиваног подручја. Од укупно четири забележена микротопонима, изведенице овим суфиксом представљају **Банура** и **Бачура** ($O + c$), док су **Клисѐра** и **Чубура** топономастички апелативи који су поступком онимизације ($O + \emptyset$) добили топономастичку функцију.

91. 1. Попут стања у српском савременом језику (СТЕВАНОВИЋ 1975: 509), тако и у говору јабланичког краја, овај суфикс има примарно пејоративно значење. Међутим, у микротопонимима, пејоративно значење овог суфикса је потиснуто и његова основна топономастичка функција је именовање пространих локалитета који су припадали имену у лексичком делу назива.

Суфикси -ава, -ан, -еж, -ло

92. Суфикси *-ава*, *-ан*, *-еж*, *-ло*, у микротопонимији доњег слива Јабланице су незнатне продуктивности.

92. 1. Суфиксом *-ава* од именских основа, по творбеном обрасцу *О + с*, образовани су микротопоними: **Језàва** и **Јетàва**.

92. 2. Назив **Дубрàва** је настао топонимизацијом апелатива *дубрава* (по напмени А. Ломе). Наводимо још нека тумачења постанка овог микротопонима. Скок, на примеру *дубрава* „шума” и његовог споредног облика *дуброва* који је сачуван у топониму Дубровник и у пољском језику, показује да је суфикс *-ава* придевског порекла, односно да је он поименичени придевски суфикс *-ав* који истиче одређено својство, особину која је садржана у основној речи (СКОК, ЕРј. I: 76). О слабој продуктивности овога суфикса у творби речи у нашем језику, као и о његовој нешто већој продуктивности у хидронимији и топонимији пише и Стевановић (1975: 456).

Суфикс *-ан*

93. Суфиксом *-ан* изведени су ови микротопоними: **Другàн**, **Пљешгàн** и **Соколàн**. Из овога се види да се разматрани суфикс везује за различите основе. У првом називу основа је редни број, у другом придев, док је трећи назив изведен од именице.

93. 1. Независно од врсте основе, микротопоними на суфикс *-ан* именују локалитете по оном својству које је садржано у лексичком делу. Семантику назива не одређује сам суфикс *-ан*, већ она проистиче из везе коју овај суфикс остварује са лексичким морфемом.

93. 2. Суфикс *-ан* у микротопонимији реализује поименичавање придевских и именских основа (СКОК, ЕРј. I: 38).

93. 3. Микротопоним **Тапàн** није изведеница суфиксом *-ан*, већ је он топономастички апелатив у функцији именовања локалитета.

Суфикс *-еж*

94. Суфиксом *-еж*, од глаголског општег дела, изведен је микротопоним **Пàдеж**, који именује локалитет по радњи садржаној у лексичком морфему (о семантици овог, као и још неколико назива изведених од истог глагола, в. т. 36.).

94. 1. Микротопоним **Глàдеж** је топономастички апелатив.

94. 2. Први назив је изведен по обрасцу *О + с*, док је други назив безафиксални у топономастичком смислу, те је његов творбени образац: *О + Ø*.

Суфикс *-ло*

95. За разлику од продуктивности суфикса *-ло* у творби опште лексике, његове творбене могућности у микротопонимији су врло огра-

ничене. Њиме је од глаголске основе изведен микротопоним **Бучало**: $O + c$. Назив **Бјло** је *noten topographicum* у топономастичкој служби.

2. 1. б. Придевски суфикси у микротопонимији

96. Микротопоними који су изведени придевским суфиксима именују локалитете према својству исказаном придевском основом.

96. 1. Називи који су настали топонимизацијом придева имају творбени образац: $O + c + \emptyset$. Суфиксирана антропонимска или ојконимска основа представља придевски члан елиптичне синтагме (II), а у топономастичком смислу то је диференцијални члан елиптичног назива (D). Заправо, реч је о елиптичним двочланим синтагмама у којима је други члан, као лако препознатљив апелатив за кориснике назива, испуштен. У том случају, придевски део назива, уз основну функцију именовања одређеног локалитета, преузима и функцију испуштеног апелатива. Дакле, он обједињује две основне функције микротопонима: функцију диференцијације и функцију идентификације. Тако долазимо до коначног творбеног обрасца двочланих елиптичних назива: $II + \emptyset$, односно $D + \emptyset$.

96. 2. У циљу прегледности, али и због велике продуктивности ових назива у семантичкој групи микротопонима антропонимског порекла, најпре ћемо структурно представити ове називе. Сви су они изведени придевским суфиксима *-ов* и *-ин*. Придевским суфиксом *-ев* није изведен ниједан назив, што је и очекивано, будући да у испитиваном говору, суфикс *-ов* долази уместо суфикса *-ев* и после палаталних сугласника.

Суфикси *-ов*, *-ин*

96. 3. Овим придевским суфиксима посесивног значења изведен је велики број назива средњег рода, од антропонима који се завршавају на сугласник или на самогласнике (*-а*, *-о*, *-е*).

96. 4. Полазимо од топономастичког творбеног обрасца: *назив* = $D + \emptyset$, при чему је D (диференцијални члан који представља присвојни придев изведен од антропонима придевским суфиксима) ($D = IIIp$). Додавањем моционог наставка *-о* за средњи род на $IIIp$, ради слагања у роду са нултим, идентификационим чланом (\emptyset), испуштеним апелативима средњег рода (*имање*, *поље* и сл.), долазимо до структуралног обрасца: $D = IIIp + -о$, при чему D као диференцијални члан преузима на себе и функцију нултог идентификационог члана ($\emptyset II$).

96. 5. Придевски, диференцијално-идентификациони члан, изведен је од личних имена и личних надимака придевским суфиксима *-ов*,

-ин са посесивним значењем, односно са значењем припадања овако именованих локалитета имену које је у основи антропонимског назива.

96. 6. Након навођења примера моћи ћемо да сагледамо за које се антропонимске основе везују придевски суфикси *-ов*, *-ин*.

96. 7. Број забележених примера је велик, а наводимо их по азбучном редоследу, при чему ћемо придевске суфиксе технички, ради прегледности, истаћи болдом курзивом: Авра^{мо}во, Ази^{ро}во, Ајда^{ро}во, Алчи^{но}, Баћи^{но}, Бего^{во}, Боги^{но}, Босиљки^{но}, Брки^{но}, Васиљко^{во}, Вацки^{во}, Веки^{но}, Велко^{во}, Велји^{но}, Војчи^{но}, Гаври^{но}, Гачи^{но}, Горчи^{но}, Дангуби^{но}, Данко^{во}, Дачко^{во}, Дини^{но}, Доки^{но}, Драгути^{ново}, Дуки^{но}, Душано^{во}, Ђоки^{но}, Ђорђи^{но}, Ђури^{но}, Займо^{во}, Свєро^{во}, Илинки^{но}, Јелки^{но}, Јовано^{во}, Јови^{но}, Ковањки^{но}, Коларо^{во}, Кони^{но}, Лазаро^{во}, Луки^{но}, Љубено^{во}, Љуби^{но}, Маринко^{во}, Марко^{во}, Маћи^{но}, Мики^{но}, Миљко^{во}, Наћи^{но}, Николи^{но}, Николчи^{но}, Обрадо^{во}, Османо^{во}, Павло^{во}, Паунки^{но}, Паши^{но}, Пери^{но}, Прки^{но}, Петко^{во}, Раки^{но}, Рамо^{ново}, Раци^{но}, Сави^{но}, Санди^{но}, Смиљани^{но}, Смиљко^{во}, Станко^{во}, Станоји^{но}, Стевани^{но}, Стєвано^{во}, Стєви^{но}, Стојано^{во}, Стојко^{во}, Теленци^{но}, Тими^{но}, Тодоро^{во}, Томи^{но}, Тројано^{во}, Феризо^{во}, Цаки^{но}, Цветано^{во}, Цветко^{во}, Цени^{но}, Цилко^{во}, Цоли^{но}, Чанди^{но}, Чеди^{но}, Шилова^{кдо}, Шопо^{во}.

96. 7. 1. У вези са наведеним микропонимима, може се извући неколико закључака:

96. 7. 2. Антропоним је најчешће лично име (ређе пуно лично име, чешће скраћено име или хипокористик) и лични надимак. Овде се нашло и неколико назива са именом по положају, занимању, етнику, јер је често граница између њих и личних или породичних надимака танка.

96. 7. 3. Антропонимски члан назива је придев изведен присвојним придевским суфиксима *-ин* и *-ов*.

96. 7. 4. Од укупно 88 назива, 38 је изведено од мушких личних имена на консонант или самогласник *-о*, суфиксом *-ов*.

96. 7. 5. Од мушких личних имена на *-а* и *-е* и женских личних имена на *-а*, придевски члан је изведен суфиксом *-ин*.

96. 7. 6. Оваква премоћ суфикса *-ин* није резултат значајнијег учешћа женских личних имена на *-а*, већ бројности мушких личних имена на *-а* као специфичне особине антропонимског система јабланичког говора на подручју призренско-јужноморавског дијалекта (ЖУ-ГИЋ 2000: 153–183).

Суфикс -ски

97. Овим посесивним придевским суфиксом образовани су микропоними, по структури исти као претходно разматрани микропо-

ними на суфиксе *-ов* и *-ин*. Дакле, и овде је реч о елиптичним синтагматским називима који на површинској структури имају придевски члан који уз диференцијалну функцију преузима и функцију испуштеног именичког, идентификационог члана.

97. 1. Суфикс *-ски* се најчешће везује за ојконимске основе, али су забележени и примери с овим суфиксом од антропоимских основа и топономастичких апелатива.

97. 1. 1. Од ојконима на *-а* (Ђинђуша, Грданица, Џерница), уз преходну елиминацију финалног вокала, суфиксом *-ски* су изведени микротопоними: **Ђинђушко**, **Грданичко**, **Џерничко**. Њихов настанак, уз елиминацију финалног *-а*, пратиле су и друге гласовне промене. Тако је у називу *Ђинђушко* дошло до губљења сугласника *с* из суфикса *-ски* у положају иза сугласника *ш* исте звучности. У микротопонимима *Грданичко* и *Џерничко*, изведеним суфиксом *-ски* од ојконима који у свом наставку имају *-ц-*, према зубном сугласнику из основе назива стоји предњонепчани сугласник *-ч-*. Ова појава је у складу са одступањем од промене задњонепчаних сугласника у предњонепчане и зубне. У овим примерима се не ради о преласку *ц* у *ч*, већ су оба ова гласа добивена од сугласника *к* (СТЕВАНОВИЋ 1975: 127). Настанак ових микротопонима пратила је и појава губљења гласа *с* из суфикса *-ски* у положају иза предњонепчаног сугласника *ч* који у себи садржи гласовни елемент сличан гласу *с*.

97. 1. 1. 1. Наведени микротопоними су изведени по обрасцу: *О* + *Ø*. У основи назива је придев настао топонимизацијом, те ознака *О* као први члан елиптичних назива може бити замењена ознаком *П* (придев).

97. 1. 1. 2. Микротопонимима који су по структури топонимизирани придеви изведени суфиксом *-ски* од ојконима, уз изражавање праве припадности (*Џерничко*, *Ђинђушко*), одређује се и оријентација овако именованог локалитета према ономе што је у придевском делу назива. Тако на пример, микротопоним *Грданичко* не именује њиве које су у власништву, поседу особе из Грданице, већ њиве у атару села Печењевца које се налазе на међи са атаром села Грданице. Семантика овог назива условљава и његову, нешто другачију структуру у односу на називе *Џерничко* и *Ђинђушко*. Будући да се њиме исказује просторни, релациони однос између два објекта, то значи да је из његове структуре елиминисан и предлошки део назива (предлог *до*), те је у том смислу ово елиптична трочлана синтагма са творбеним обрасцем: *Ø предл.* + *П* + *Ø* и (нулти предлошки члан + придевски члан + нулти именички, идентификациони члан).

97. 1. 2. Суфиксом *-ски* од топономастичких апелатива изведени су микротопоними **Школско** и **Грацко**.

97. 1. 2. 1. Микротопоним *Грацко* настао је додавањем суфикса *-ски* на топономастички апелатив *град*. Ваљало би рећи, прецизности ради,

да у конкретном случају именица град представља властито име, друго, у народу одомаћено име за град Лесковац. У селима из околине Лебана и Лесковца и данас се од старијих људи може чути да за Лесковац употребљавају име Град.

97. 1. 2. 2. Фонетски лик микропонима *Грацко* условљен је фонетском појавом једначења по звучности сугласника *д* у положају пред сугласником *с*, његовим преласком у безвучно *т*, потом, сливањем ова два гласа у сугласник *ц*.

97. 1. 3. Од ојконима који се завршавају вокалом *-е*, уз претходну елиминацију завршног вокала, додавањем суфикса *-ски* изведени су микропоними: **Пертацко**, **Стопањско** и **Трњанско**.

97. 1. 3. 1. Прва два назива, с обзиром на семантику, у структуралном погледу представљају елидиране трочлане синтагме у којима су изостављени први, предлошки, и други, именски члан. Стога се њихова структура представља творбеним обрасцем: $\emptyset + П + \emptyset$. Оба назива именују локалитете који се налазе на међама са атарима ојконима од којих су изведени. Имајући ово у виду, придевски суфикс *-ски* није у функцији посесивног придевског суфикса. У синтагматској конструкцији од испуштеног првог предлошког члана, топонимизираног придева и испуштеног апелатива као трећег, идентификационог члана, придевски суфикс *-ски* ваљало би схватити у функцији оријентације именованог локалитета.

97. 1. 3. 2. Посесивно значење суфикса *-ски* присутно је у микропониму *Трњанско* којим је именована њива која припада особи из села Горњег Трњана.

97. 1. 3. 3. За структуру назива творених од двочланих ојконима, ваља рећи још и ово: примери микропонима *Стопањско* и *Трњанско* показују да је у овим називима изостављен први, придевски део ојконима од којих су творени. Ова појава ће бити показана и код неких других микропонима образованих суфиксом *-ски* од двочланих ојконима. Први микропоним настао је од ојконима Доњо Стопање, а други од ојконима Горњо Трњане. Употреба само именског дела ојконима при извођењу назива локалитета је оправдана, с обзиром на то да се места у којима се врши именовање налазе у непосредној близини места према којима се локалитети именују. Овакав начин именовања постаје сасвим употребљив и не доводи до забуне о ком локалитету је реч.

97. 1. 4. Од ојконима или топономастичког апелатива на *-о*, суфиксом *-ски* изведени су микропоними **Коњинско** и **Сџлско**. Први микропоним именује локалитет (имање) особе из суседног села које се налази у атару села које је у основи назива. Другим називом именован је локалитет који припада селу у коме је извршено именовање.

97. 1. 5. Од ојконима који су настали двојном суфиксацијом, са другим суфиксом типа *-ц-*, као и од ојконима који се завршавају на *-це*,

суфиксом *-ски* образовани су називи: **Петрòвачко, Ћенòвачко и Бошња̀чко.**

97. 1. 5. 1. У називима *Петрòвачко* и *Ћенòвачко*, суфикс *-ски* је додат на пуно име ојконима (Петрòвац и Ћенòвац). Фонетски лик овако образованих назива условљен је гласовним променама до којих је дошло када су се гласови *-ц-* из ојконима и *-с-* из суфикса као творбеног морфема нашли у непосредном суседству. Глас *-ц-* на чијем је месту раније етимолошки био глас *-к-*, пред суфиксом *-ски* даје глас *-ч-*. У даљем гласовном процесу дошло је до упрошћавања суфикса *-ски* при чему се глас *-с-* из суфикса губио у положају иза африкате *-ч-* која садржи гласовни елемент сличан гласу *-с-*.

97. 1. 5. 2. Трећи микротопоним *Бошња̀чко* изведен је суфиксом *-ски* од ојконима Бошња̀це, уз претходну елиминацију вокала *-е* из ојконима. Гласовне појаве које су условиле фонетски лик овог микротопонима сличне су онима које су пратиле формирање микротопонима *Петрòвачко* и *Ћенòвачко*.

97. 1. 5. 3. На први поглед, претходна три микротопонима су исте структуре. Они су топонимизирани придеви у којима је изостављен идентификациони члан. Узме ли се пак у обзир стање на терену и семантика ових назива, уочава се да су микротопоними *Бошња̀чко* и *Ћенòвачко* образовани по творбеном обрасцу $\Pi + \emptyset$, док је микротопоним *Петрòвачко* настао по творбеном обрасцу $\emptyset + \Pi + \emptyset$. Њиме су именоване њиве и шуме у атару села Цернице, које се граничи са атаром села Петровца. Тако је у микротопониму изостављен предлог *до* као први члан назива. Изостављен је, такође, и трећи, именски, идентификациони члан, а структура микротопонима се свела на придевски члан творен суфиксом *-ски* од ојконима према коме се врши оријентација овако именованог локалитета. Семантика назива упућује на то да суфикс *-ски* нема у називу посесивно значење. Истицање посесивности овим суфиксом, додатим на облик ојконима у коме на посесивност већ упућује присвојни суфикс *-ов*, односи се на испуштени, идентификациони члан назива.

97. 1. 6. Од ојконима на сложене суфиксе *-овце / -евце*, уз претходну елиминацију суфикса *-це*, образовани су микротопоними сложеним суфиксом *-ачки*: **Бреј̀ановачко, Вòјловачко, Вр̀новачко, Тогòчевачко.** Сви микротопоними изузев првог, настали су по творбеном обрасцу $\Pi + \emptyset$. То су елиптичне двочлане синтагме којима су именована имања особа из села у којима је именовање извршено, а која припадају атарима села која су у основи назива. Микротопоним *Бреј̀ановачко* је елиптична трочлана синтагма настала по обрасцу: $\emptyset + \Pi + \emptyset$, са елидираним првим предлошким и трећим именским, идентификационим чланом. Њиме су именоване њиве које се налазе у атару села Живкова, које се налази на међи са атаром села према коме је именовање извршено.

97. 1. 7. Ојконими синтагматског типа Гoрњo Стопaње и Дoњo Сiнковце, дали су суфиксацијом са *-ски* микропониме **Гoрњoстoпaњскo** и **Дoњoсинковчкo**. Ово су двосложни микропоними са неизмењеним првим чланом ојконима и суфиксираним другим чланом. Процесу суфиксације другог члана претходила је појава елиминације завршног вокала из другог дела првог ојконима, и завршетка *-це* из другог ојконима. Оба назива именују локалитете у селима у којима су забележени, према именима села од којих су изведени. Овако названи локалитети налазе се на међама атара села по којима је извршено именовање. Творбени образац ових микропонима је $\emptyset + П + \emptyset$. Као што се из образаца може видети, то су елиптичне трочлане синтагме са испуштеним првим и трећим чланом.

97. 1. 8. Суфиксом *-ски* или проширеним суфиксом *-овски* образовани су микропоними од антропонимских основа, конкретно од секундарних презимена или породичних надимака. Они су истог творбеног обрасца ($П + \emptyset$) као и једночлани антропонимски називи на *-ов*, *-ин*, с том разликом што је њихов број знатно мањи, а антропонимски члан није лично име или лични надимак већ секундарно презиме или породични надимак.

97. 1. 8. 1. На терену су забележена четири оваква назива: **Банаклијско**, **Зорбацко**, **Милкићовско** и **Чвoрскo**. Називи су настали од породичних имена *Банаклијци*, *Зорбаци*, *Милкићовци*, *Чвoрци*, додавањем присвојног придевског суфикса *-ско* на основу породичног имена, односно на породично име уз претходну елиминацију наставка *-ци*. Ако се зна да је породично име настало преко адјектива личног имена или личног надимка који у себи већ имају суфиксе посесивног значења, онда је јасно да суфикс *-ско*, који се додаје на овакве адјективе, творећи антропонимски члан појачава својство посесивности, припадности објекта њиме именованим, породичном имену које је у основи назива.

97. 1. 9. Суфикс *-ски* је особито продуктиван у двочланим и вишечланим микропонимима, што ће бити показано при њиховој структурној анализи.

97. 1. 9. 1. На основу прегледаних микропонима образованих суфиксом *-ски*, могу се извести следећи закључци:

97. 1. 9. 2. Сви једночлани микропоними изведени суфиксом *-ски* (изузев *Гoрњoстoпaњскo* и *Дoњoсинковчкo*), једносложни су.

97. 1. 9. 3. Настанку микропонима претходиле су фонетске и морфолошке промене.

97. 1. 9. 4. Семантика микропонима условљава одговарајући творбени образац: елиптичне двочлане синтагме имају творбени образац $П + \emptyset$; елиптичне трочлане синтагме творене су по обрасцу $\emptyset + П + \emptyset$.

97. 1. 9. 5. Код микропонима образованим суфиксом *-ски* од ојконимске базе, приметна је извесна семантичка издиференцираност: суфикс *-ски* је у функцији посесивног придевског суфикса у оним двочланим елиптичним синтагмама којима је исказана припадност именованог локалитета ојкониму из основе. У трочланим елиптичним синтагмама типа *Горњостопанско*, *Доњосинковљчко*, суфиксом *-ски* није исказана припадност именованих локалитета ојконимима из основе. Суфикс *-ски* у њима нема посесивну већ граматичку функцију. Локалитети су именовани према просторном односу са ојконимима који су им у основи. На тај начин је суфиксом *-ски* исказано оријентационо значење.

97. 1. 9. 6. Посесивност суфикса *-ски* се најјасније осећа у микропонимима од антропонимских основа.

Суфикс -аст

98. Овим придевским суфиксом слабе продуктивности, од именске основе, образован је микропоним **Кџласто**. Назив је мотивисан изгледом локалитета, а суфиксом *-аст* је означена сличност именованог локалитета са оним што је у основи назива.

Суфикс -ен

99. Придевским суфиксом *-ен*, слабе продуктивности, од именске основе, образован је назив **Црквѐно**. Ова елиптична двочлана синтагма настала је по обрасцу *П + Ø*. Суфиксом *-ен* је истакнута припадност именованог локалитета ономе што је у лексичком морфему.

Суфикс -ив

100. Суфиксом *-ив*, од именске основе збирног облика, изведен је назив **Трњиво**. Овим суфиксом је истакнуто квалитативно својство именованог локалитета. Идентификациони члан микропонима је испуштен, те је његов творбени образац: *П + Ø*.

2. 2. ПРЕФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ ТИП

101. На испитиваном подручју није забележен ниједан назив префиксалног творбеног типа. У нашој грађи, префикси се као творбени елементи везују за суфиксирани апелативе.

2. 3. ПРЕФИКСАЛНО–СУФИКСАЛНИ ТВОРБЕНИ ТИП

102. Микропоними настали овим творбеним поступком представљају линеарни след префикса и суфиксално изведеног именског дела.

102. 1. Префикси у микропонимији нису само творбени морфеми, већ су истовремено и носиоци семантичког садржаја који имају као предлози. Чувајући своје предлошко значење у микропонимима, предлози се разликују од суфикса већом аутономношћу. У том смислу, они у микропонимима одређују просторни однос новоименованог локалитета према објекту којим је именовање извршено.

102. 2. Микропоними овог творбеног типа понекад чувају ишчезле микропониме садржане у суфиксалном делу назива.

102. 3. С обзиром на то да је суфиксална творба већ изложена, у префиксално-суфиксалном творбеном моделу биће размотрени префикси, њихово везивање за суфиксални део назива као и семантички садржај који они уносе у новонастали назив.

102. 4. Микропоними префиксално-суфиксалног образовања биће прегледани по азбучном редоследу префикса.

102. 4. 1. Префикс *за-* се везује за суфиксални део назива и образује микропониме: **Заб̀арије** и **Заб̀арје**. Овакви називи прецизирају просторни однос и именују локалитете који се налазе иза објеката означених суфиксалним делом. Назив је информативан и упућује на ишчезли микропоним. У прилог овоме иде податак да се у Поречком крају (у сливу реке Вучјанке) налази село *Б̀арије* (*Б̀арје*).

102. 4. 1. 1. Творбени образац назива је: *преф.* + (*О* + *с*) при чему је префикс диференцијални, а суфиксирани именски део идентификациони морфем. По овом обрасцу настали су и остали називи префиксално-суфиксалне творбе.

102. 4. 2. Префикси *о-*, *об-* у називима **О̀граје** и **Об̀рше** именују локалитете који су окружени оним што се исказује суфиксираним именским делом назива.

102. 4. 3. У називу **Одр̀овље**, префикс *од-* упућује на удаљеност локалитета од онога што је истакнуто именским делом.

102. 4. 4. Микропоними с префиксом *раз-* именују локалитете на којима се врши рачвање, одвајање онога што је у именском делу у више праваца: **Разд̀олци**, **Раскр̀еје**, **Раскр̀еница**, **Расп̀утине**.

102. 5. Будући да у микропонимима овог творбеног типа префикси чувају своја предлошка значења, микропоними структурно и функционално представљају синтаксички однос њихових творбених елемената.

3. СЛОЖЕНИ МИКРОТОПОНИМИ

103. Сложени микротопоними представљају најпродуктивнији творбени тип у микротопонимији испитиваног подручја.

103. 1. У оквиру овог типа структурно се издвајају једночлане топономастичке сложенице и двочлане, односно вишечлане топономастичке синтагме које сложене микротопониме и чине најбројнијим структурама у микротопонимском систему.

3. 1. Топономастичке сложенице

104. 1. Мада је на подручју доњег слива Јабланице забележен незнатан број топономастичких сложеница, оне ипак омогућавају увид у структуралну разноврсност творбених елемената и начина и редоследа њиховог слагања у функционално јединствени назив. Из овога произилазе и различити творбени обрасци настанка топономастичких сложеница.

104. 2. 1. У погледу структуре, топономастичка сложеница има два члана различитих функција: један од чланова има функцију идентификације и он ће у структурним творбеним обрасцима бити означен са (*O*). Други члан је диференцијални са ознаком (*D*). У неким сложеницама, везивање творбених чланова врши се помоћу спојног вокала, конфикса и он ће бити означен са (*-к-*). Често је други члан сложенице суфиксиран те ће у таквим примерима тај додатак бити означен знаком (*c*).

104. 2. 2. Функционално обједињени, диференцијални и идентификациони члан, од којих се сваки може јавити у виду различитих врста речи, поступком слагања, конверзије, образују сложеницу у којој творбени чланови мењају семантику при чему новонастала сложеница добија топономастичку функцију.

104. 3. На основу расположиве грађе, утврђени су следећи творбени обрасци топономастичких сложеница:

104. 3. 1. Топономастичке сраслице **Сенопања**, **Сланопања**, **Средорек** настале су по творбеном обрасцу: $D + \kappa + O$.

104. 3. 2. Слагањем диференцијалног и идентификационог суфиксираног члана, уз помоћ спојног вокала, настале су сложенице **Краткобрздица** и **Средоречје**, по творбеном обрасцу: $(D + \kappa) + (O + c)$.

104. 3. 3. По творбеном обрасцу: $D + O$ настала је сложеница **Самбрес** у којој је веза диференцијалног и идентификационог дела сложенице остварена без спојног вокала.

104. 3. 4. Топономастичка сложеница **Врселско** настала је по творбеном обрасцу: $(D) + (O + c + \emptyset)$. Из датог обрасца се види да

идентификациони део сложенице представља елиптичну двочлану синтагму.

104. 4. Наведени творбени обрасци показују начине остваривања веза функционалних творбених делова.

104. 5. При структурној анализи и класификацији топономастичких сложеница, запажа се да творбени делови који се слажу у јединствени назив локалитета, припадају различитим врстама речи.

104. 5. 1. Прегледана грађа показује следеће могућности, према врсти речи којој припада први део као творбени елемент топономастичких сраслица:

104. 5. 2. Топономастичке сложенице са придевом као првим конституентом су следеће:

104. 5. 2. 1. а) Са спојним вокалом *-о-* који везује придевски диференцијални и суфиксирани идентификациони именски конституент: **Краткобрàздица**.

104. 5. 2. 2. б) Веза првог придевског и другог именског конституента остварена је без спојног вокала: **Сàмбрес**.

104. 5. 3. Топономастичке сложенице са именицом као првим конституентом:

104. 5. 3. 1. а) Веза првог именског и другог глаголског дела успостављена је помоћу конфикса *-о-*: **Сланопàђа, Сенопàђа**.

104. 5. 3. 2. б) Сложеница **Врсèлско** је без спојног вокала.

104. 5. 4. Топономастичке сложенице **Средорèк** и **Средорèчје**, као први творбени конституент имају предлог који се помоћу конфикса *-о-* везује за именски, идентификациони елемент.

104. 5. 5. Назив **Винòгради** је привидна топономастичка сложеница која структурно припада безафиксалним називима.

3. 2. Двочлане и вишечлане топономастичке синтагме

105. *Елиптичне двочлане синтагме*, будући да су формално једночлани називи, елабориране су у оквиру суфиксалних, придевских назива (в. т. од 96. до 100.).

106. У микротопонимији испитиваног подручја, *двочлане топономастичке синтагме* представљају најпродуктивнији творбени тип.

106. 1. Двочлани микротопоними су двочлане синтагме са тачно утврђеним редоследом творбених чланова.

106. 2. У структури ових назива уочавају се два члана: идентификациони члан (у нашим примерима искључиво именица) са функцијом

идентификације објекта и диференцијални члан (најчешће придев) који има функцију диференцијације једног објекта од објеката у околини.

106. 3. Идентификациони члан двочланих микротопонима упућује на објекат који се именује. У линеарном поретку чланова обично је на другом месту. Може бити безафиксални апелатив (*О*) или суфиксална изведеница (*О*) + *с*.

106. 4. Диференцијални члан који је у називу најчешће на првом месту, представља обично придев (*Д пр.*), али се може јавити и у облику именице (*Д им.*) или броја (*Д бр.*).

106. 5. Придевским диференцијалним делом назива постиже се диференцијација међу називима са истим идентификационим чланом.

106. 5. 1. Запажа се велики број примера у којима се придевским диференцијалним делом назива од супротних придева постиже паралелизам међу називима. Код неких микротопонима диференцијација се постиже различитим квалитативним придевима којима се врши дескрипција именованих локалитета, односно присвојним придевима којима се означава припадност локалитета која је у примарној функцији диференцијације међу објектима.

106. 6. Међу двочланим називима најбројнији су они који су образовани од придевског диференцијалног члана (*Д пр.*) на првом месту и идентификационог именичког члана (*И им.*) на другом месту. Њихов топономастички структурни образац може се представити овако: *Д пр.* + *И им.* Граматички, ово су структуре од придева (*Пр.*) и именице (*Им.*): *Пр.* + *Им.* Придеви су у структури микротопонима детерминативи општих карактеристика. Њима се локалитети диференцирају по оним особинама које је именоватељ у моменту именовања издвојио из скупа свих осталих особина (величина, положај, квалитативна својства, припадност и сл.). Детаљно о придевским детерминантама в. т. 48. 8. до 50. и т. 54. 2. 1. до 55.

106. 6. 1. У оквиру овог творбеног типа двочланих назива, диференцирају се два подтипа условљена структуром идентификационог члана:

106. 6. 1. 1. а) У првом творбеном подтипу, по обрасцу: *Д пр.* + *И им.*, односно *Пр.* + *Им.*, идентификациони именички члан је безафиксални апелатив у топономастичкој функцији за који ћемо користити ознаку *О им.* Сходно томе, микротопониме овог творбеног типа представљамо обрасцем: *Д пр.* + *О им.*: **Велика бара, Велика њива, Високо било, Врли брег, Воденички пут, Вуча рупа, Голем бунар, Горња њива, Горње ливаде, Доња ливада, Доњи дел, Дугачка њива, Зелени вир, Крлчаста ливада, Крајњи рид, Крива бара, Лисичје рупе, Лојзарски дел, Мала бара, Мали дол, Стар друм, Стара њива, Орлово гњездо, Средњи рид, Црвена бара, Црвена јабука** и сл.

Као што се из примера може видети, називи исте структуре припадају различитим семантичким групама.

106. 6. 1. 2. Овај полазни творбени образац је особито продуктиван у микропонимима антропонимског порекла у којима је диференцијација међу објектима реализована присвојним придевима од антропонима којима се исказује припадност именованог локалитета имену у основи. Будући да су у поглављу које се бави семантичком класификацијом микропонима, између осталог, детаљно размотрене антропонимске и патронимске категорије (в. т. 65. 1. до 65. 8.), а у поглављу о структуралној класификацији структура, наравно и структура придевског члана од антропонима и патронима (у делу о придевским суфиксима, т. 96. 6. до 96. 7. 5. и 97. 1. 8., 97. 1. 8. 1), овде ћемо само навести неке од великог броја назива антропонимског порекла из којих ће моћи да се сагледа структура диференцијалног, придевског, антропонимског члана који је суфиксиран. Уколико полазни образац *Д пр.* + *И им.* трансформиремо сходно структури *Д пр.*, добијамо творбени образац двочланих микропонима антропонимске мотивације са придевом изведеним од антропонима придевским суфиксима. Сходно томе долазимо до творбеног обрасца: *Пр. (ат. о. + с)* + *О им.* (ат. о. – антропонимска основа): **Азирова страна, Ајдарова страна, Андрџина крушка, Антанасова њива, Арнауцки пут, Асанова њива, Банковска маља, Бегов забел, Благојина њива, Богда ливада, Бојкина падина, Бркина њива, Вачин бузальк, Вилипова падина, Влајкова шума, Врањански забел, Вуков чукар, Гугерски брег, Гузинске ливаде, Дарков мос, Денчина ливада, Димчин луг, Динин пруд, Дичинске њиве, Дичково лозје, Ђорђин чукар, Ђурђина ливада, Живкова башча, Зафировва њива, Златанске њиве, Зорбацка крушка, Илићина трла, Јањин дел, Јерин вир, Јованкина њива, Јовин брес, Јосимов забел, Јужарска долина, Китинова ливада, Кметовска маља, Коларов дел, Коларска долина, Љубисавова ливада, Маринковска бара, Марјановска ливада, Милина смрча, Нишкина ливада, Орлово гњездо, Пашина корија, Пешински брег, Попова крушка, Ранђелово лозје, Спирине њиве, Станјкина њива, Стоилковске њиве, Тошкина маља, Тројановске ливаде, Ћосина бука, Урошова њива, Цакине врбе, Цвејине сливе, Цветанов забел, Цинцарска врба, Чуљин брес, Шопски забел, Штулина њива.**

106. 6. 2. Као посебан творбени тип издвајају се микропоними од описних придева и суфиксираних именица (*Д пр.* + (*О + с*)) типа: **Голема Трница, Горња Займовица, Горња тршевина, Горњо Обршје, Дибџке Делнице, Доња Језерка, Доња ливадица, Кратко њивче, Крива путина, Маља Језерка, Маљи копак, Прџи шумак.**

106. 6. 3. У неким називима суфиксирани су и диференцијални придевски члан и идентификациони именички члан (*Д пр.* (*О + с*) + (*И*

+ с)): **Ашанско ториште, Ва̀чино то̀пџче, Вла̀јково сокачѐ, Га̀лино лива̀че, Го̀јков трса̀к, Дѝнино благу̀ње, Залу̀шка бану̀ра, Здра̀вково њивче, Јовино лива̀че, Ко̀лчасти шума̀к, Латинско горунче, Леко̀вито кла̀данче, Мѝљкова тршѐвина, Па̀рчино грње, Са̀вино њивче, Со̀кџово долинче, Спа̀сино брсѐје, Стѐванова ђгра̀ја, Степа̀новско сокачѐ, Сто̀јанов шума̀к, Сто̀јанова дѐлница, То̀шино лива̀че, Тра̀јков шума̀к.**

106. 7. Известан број назива, мотивисан двочланим ојконимом или микротопонимом, издваја се у структурном погледу структуром диференцијалног члана који је двосложан, настао слагањем основе првог члана ојконима или микротопонима помоћу спојног вокала и придевског дела који је изведен од именског дела ојконима или микротопонима: *Д = пр. сл. = пр. (пр. о.) + -к- + им. (им. о. + с)*. Идентификациони члан је безафиксална именица (*И = Им.*). Из почетног творбеног обрасца *Д пр. сл. + И им.* генерише се образац: *пр. (пр. о.) + -к- + им. (им. о. + с) + им.*: **Голоридски по̀ток, Горњомалски бунар, Зеленови́рски пџт, Црвеноба̀рски по̀ток.**

106. 8. Творбени образац двочланих микротопонима са идентификационим чланом на првом и диференцијалним чланом на другом месту (*И им. + Д пр.*), типа **Међа коњинска**, незнатне је продуктивности.

106. 9. Двочлани су по структури и микротопоними у којима су и диференцијални и идентификациони члан безафиксалне именице: **Кру̀шка за̀пис и Шевар до̀лина**. Њихова граматичка структура може се представити обрасцем: *Им. + Им.* Сходно топономастичкој функцији творбених чланова и њиховом линеарном поретку, ови микротопоними су настали по творбеном обрасцу: *Д им. + И им.*

106. 9. 0. Двочлани микротопоними од броја на првом и именице на другом месту, издвојени су у два творбена подтипа на основу структуре првог, диференцијалног члана у једном и другом подтипу:

106. 9. 0. 1. У називима подтипа: **Два ра̀збоја и Три пачавре** (*Д о. бр. + И им.*), диференцијални члан је основни број.

106. 9. 0. 2. У називима подтипа: **Друга дѐлница, Првња па̀дина (Прња па̀дина)**, у функцији диференцијалног члана је редни број (*Д р. бр. + И им.*).

106. 9. 1. Називи **Во̀јловачка воденица, Во̀јловачка стра̀на, Во̀јловачки пџт, Во̀јловачки рид, Врнџовачка њива и Трњанска пу̀тина**, на први поглед би могли бити сврстани у неки од већ представљених творбених типова са обрасцем *Д пр. + И им.* Међутим, у посебан творбени тип издвојени су због структуре диференцијалног члана. Наиме, ови називи су мотивисани двочланим ојконимима (Велико Војловце, Доњо Врновце и Горњо Трњане), али је у именувању испуштен

први придевски члан ојконима, те је диференцијални члан образован од другог, именског члана ојконима придевским суфиксом *-ски*. У складу с тим, творбена структура оваквих назива има образац: *Д (Ø пр. + пр.) + И им.*

106. 9. 2. Творбено су занимљива и три микропонима мотивисана секундарним презименама: **Ванчиним стра̀на**, **Стамѐнковим стра̀на**, **Тасиним ло̀ђе**. Јасно је да су ово двочлане синтагме од придевског диференцијалног и идентификационог именског члана (*Д пр. + И им.*).

106. 9. 2. 1. У посебан творбени тип издвојени су због структуре придевског члана који представља облик датива множине секундарних презимена на *-ини* (Ванчини, Стаменкови, Тасини). Наставком *-им* који је додат на основу секундарног презимена, образован је антропонимски, диференцијални члан, који оваквом структуром представља семантички еквивалент антропонимског члана који је изведен додавањем суфикса *-ски* на основу секундарног презимена.

106. 9. 2. 2. Имајући у виду чињеницу да је на испитиваном подручју призренско-јужноморавског дијалекта у употреби аналитички тип деклинације, придевски члан употребљен у облику датива представља занимљиву појаву. Поставља се основно питање, да ли је овде реч о остацима старе деклинације, или о појави утицаја косовско-ресавских говора и уношења елемената синтетичке деклинације у суседне говоре призренско-тимочке дијалекатске зоне?

106. 9. 2. 3. Између осталог, овим питањем се бавио и Белић у нашој првој монографској студији о дијалектима, конкретно о дијалектима источне и јужне Србије. Ту он говори о остацима старе деклинације на овом дијалекатском подручју „који су се сачували само зато што су се употребљавали у овим нашим дијалектима прилошки и тако излазили из реда познатих падежних облика, те се нису ни подвргавали оним изменама које су толико измениле све облике деклинације” (БЕЛИЋ 1905: 335). Наводећи потврде за употребу датива, генитива, локатива и инструментала у сингулару, као и потврде за акузатив и датив плурала, Белић разматра проблем ове појаве и своди га на питање да ли су усамљени облици падежне употребе остаци старе деклинације или су одраз утицаја косовских говора. „У нишком говору и околини има места где се за припадање употребљава увек датив од именица, тако да је и за те говоре потпуно оправдано питање да ли је тај падежни облик остатак од старе промене или није. Знајући да јужноморавски дијалекат, уопште, а нишки говор, посебице, имају много облика који јасно показују да је на јужноморавски дијалекат ... утицао косовски говор ... имајући на уму да је иначе систем деклинације у овом говору онакав као и у свима другим дијалектима источне Србије, а да би ови облици, да су стари, представљали несумњиво рушење основнога принципа њихова, можемо слободно закључити да је и ова црта, као и многе

друге, донесена са југо-запада” (БЕЛИЋ 1905: 336). Овај навод односи се на појаву употребе датива у Нишу и неким околним селима која је доследно спроведена, па је зато и објашњена као утицај косовског говора. Међутим, у селима околине Лебана и Лесковца у којима је бележена микротопонимска грађа, систем деклинације је аналитичког типа, те се не може говорити о доследној употреби ни датива. Постоје усамљени примери употребе датива и неких других падежа (нпр. инструментала сингулара) у виду језички окамењених облика (прилози: зором, јутром, вечером). На основу овога, може се претпоставити да су облици датива плурала, сачувани у микротопонимима, остаци старе деклинације, а не резултат утицаја косовског говора.

107. Сложеније структуре су *елиптични трочлани називи*. Формално посматрано, то су двочлане синтагме. Међутим, семантика ових назива упућује на чињеницу да они у структури имају још по један члан који је при именовању испуштен. Према функцији изостављеног члана, издвајају се две групе микротопонима:

107. 1. Структуру микротопонима **Доњо Займово** и **Доњо пертацко** чине први, диференцијални придевски члан (*Д пр.*) и други идентификациони члан који је у ствари елиптична двочлана синтагма (*И пр.* = (*О им.* + *с*) + *Ø им.*). Дакле, наведени називи су образовани по творбеном обрасцу: *Д пр.* + (*И пр.* + *Ø им.*).

107. 2. Бројни су микротопоними формално двочлане структуре у којима је при именовању изостављен први, идентификациони члан: **Више мџс**, **Више наџип**, **Више цркву**, **Више Чубуру**, **До јаџ**, **До кућу**, **До реку**, **До Шуму**, **Испод селџ**, **Куде грџбе**, **Куде долџ**, **На бостанџште**, **На Брџг**, **Под брџг**, **Под Забел**, **Под Копак**, **Под Корџју**, **Под Плџче**, **Под Рџд**, **Под Стрџну**, **Под Шуму**, **Поза грџбе**, **Преко долџну**, **Преко пџток**, **У топџле**, **У Исџр**, **У Цркџште**, **Уз пџт**, **Уз Уши**.

107. 2. 1. Полазни творбени образац ових назива је: (*И Ø*) + *Д*.

107. 2. 2. Идентификациони, елидирани члан у овим називима, који упућује на објекат који се именује је именица (*И Ø = им.*). Према стању које показује опис овако именованих локалитета на терену, најчешћи апелативи у служби изостављеног идентификационог члана су *њиџа* и *лиџада*. У функцији диференцијалног члана (*Д*) налази се синтагма од *предлога* (*прл.*) и *именице у падежу* (*им.*). Предлогом се прецизира положај објекта који се именује у односу на именски део диференцијалног члана који означава објекат према коме се испуштени идентификациони члан налази у односу одређеном предлошким делом (*Д*). У неким од наведених микротопонима, у функцији именског дела диференцијалне синтагме као оријентира, јавља се једночлани микротопоним (топономастички апелатив или суфиксално изведени назив). У таквим случајевима именски део је обележен великим почетним словом.

С обзиром на структуру диференцијалног члана, почетни творбени образац ових микропонима се проширује: *ИО им. + Д(прл. + им.)*.

107. 3. Називи овог творбеног обрасца указују на искоришћену могућност именовања што већег броја локалитета што мањим фондом назива (употреба именског дела диференцијалне синтагме у функцији зависних падежа, употреба плуралних уместо сингуларних форми).

107. 4. Велики број топономастичких синтагми од предлога и именице на испитиваном подручју, условљен је потребом да се тачно означе многобројни уситњени локалитети уз коришћење већ постојећих топономастичких апелатива или микропонима. Неки ономастичари истичу тешкоћу разликовања оваквих назива од апелатива, због њихове сличности с апелативима (ШИМУНОВИЋ 1972: 166). Према нашим истраживањима на терену, овакви називи су устаљене топономастичке структуре у именовању локалитета који у потпуности обављају топономастичку функцију.

108. Именовање локалитета *трочланим називима* на испитиваном подручју знатно је ређе у односу на именовање елиптичним трочланим називима. Статистички подаци показују да је број трочланих елиптичних назива готово петоструко већи у односу на трочлане називе (149:30). Ова чињеница је сасвим разумљива, има ли се у виду својство микропонима да теже језгровитости и што краћем језичком изразу.

Примере трочланих назива ћемо прокоментарисати након њиховог навођења: **Бунњр куде рѣку, Дѣл над лѡјзе, Ливѡда до нѡсип, Лѡјзе под рѣд, Мѡс на Шарѡицу, Њѡве до Долѡну, Њѡве куде јѡзѡк, Смѡга куде Славѡјци, Тунѡл на Бѣговку, Тунѡл на Гложѡнку, Утрина у Рѣд, Шѡштерке куде Лудѡјци.**

108. 1. Примери показују да су ови микропоними настали према творбеном обрасцу: *И им. + Д*, односно: *им. + (прл. + им.)*.

108. 2. По структури су најближи елиптичним трочланим називима, а разлика се своди на неискazани (код елиптичних трочланих) и исказани (код трочланих) идентификациони члан. Иначе, функција творбених чланова је иста као код елиптичних трочланих синтагми. Такође, међу овим називима нема разлике ни у њиховој граматичкој структури.

108. 3. У трочлане називе сврставамо и мањи број назива који су семантички најприближнији антропонимским микропонимима. Реч је о називима чија се структура може представити обрасцем: *Д + И*, при чему је *Д* (диференцијални члан) условно назван антропонимски и састоји се од термина сродства (именице) и придева изведеног присвојним придевским суфиксима од антропонима, док је *И* (идентификациони члан) именица. Дакле, из овога произилази следећи творбени образац: *(им. + пр.) + им.*

108. 3. 1. У оваквим трочланим називима, именица (термин сродства) и присвојни придев од антропонима, чинећи диференцијални члан, делују јединствено у функцији диференцијације. У интонацији акценат је на придевском делу диференцијалног члана.

108. 3. 2. Од укупно седам микротопонима овакве структуре: **Да Јанкова ливадица**, **Да Милёнковска ма̀ла**, **Деда Ар̀сина па̀дина**, **Деда Јанкова о̀грађа**, **Деда Никòлина њ̀ива**, **Ча Ја̀њине њ̀иве** и **Ча Јòвино њ̀ивче**, у четири примера именски део антропонимског диференцијалног члана употребљен је у сажетом облику који је сведен или на други (последњи) слог, или је сажимање извршено тако што је узет први глас првог слога и други глас другог слога. У три преостала назива, термин сродства употребљен је у пуном облику.

108. 3. 3. У једном трочланом називу овакве структуре, на месту именског дела антропонимског члана, уместо термина сродства стоји почасни назив уз лично име онога који је ишао на ходочашће у Меку или Јерусалим, апелатив *аџи* (од ар. *haggi* < тур. *hacilik*). У називу **Аџи Сел̀имов мòс**, *аџи* као титула уз лично име употребљено је *indeklinabile*.

109. Другачије структуре од претходних назива су *елиптичне четворочлане синтагме*. Формално посматрано, ови називи су трочлане или чак двочлане синтагме. Међутим, полазећи од семантичке мотивисаности оваквих микроназива, као и од описа објеката које именују, овакве називе је нужно посматрати као сложеније топономастичке структуре.

109. 1. Основна карактеристика елиптичних четворочланих синтагми је изостављање једног или два члана. Према испуштеним творбеним конституентима, елиптичне четворочлане синтагме ће бити разврстане у три творбена обрасца:

109. 1. 1. По творбеном обрасцу: *(И Ø) + прл. + Д*, односно: *(И Ø им.) + прл. + (Д пр. + им. у надежу)*, настали су следећи микротопоними: **Куде Г̀ушаву к̀рушку**, **Куде до̀њу р̀еку**, **Уз Т̀есан п̀ут**. Као што се из наведених примера види, именовање локалитета је извршено уз помоћ предлога и двочлане топономастичке синтагме. Предлогом се прецизира положај именованог локалитета у односу на познатији објекат који је означен двочланим синтагматским називом и има диференцијалну функцију. Идентификациони члан, који упућује на објекат који се именује, јесте нулти.

109. 1. 2. Микротопоними: **До свирь̀чко**, **До ђенòвачко**, **До ц̀екавачко**, **До ш̀ишинско**, **До шум̀анско**, **Откуд вин̀арачко**, **Откуд свирь̀чко**, **У гра̀цко**, **У к̀укуловачко**, **У тр̀њанско**, **У турковь̀чко**, **У ђенòвачко**, **У ш̀ишинско** настали су по творбеном обрасцу: *(И Ø) + прл. + (Д)*. Образац показује да је у овим називима испуштен из именовања први, идентификациони члан који упућује на објекат који се именује. Најчешћи

апелативи, присутни у свести корисника, је *њива*, *ливада*. Предлошким делом назива се дефинише однос испуштеног идентификационог члана и диференцијалног члана назива. Диференцијални члан у овим микропонимима је елиптична двочлана синтагма која је елидирана за именски део који се подразумева (*поље*, *имање*). С обзиром на структуру диференцијалног дела назива, почетни творбени образац може се проширити: (*И Ом.*) + *прл.* + (*Д пр.* + *Ом.*).

109. 1. 3. Другачије су структуре, у односу на претходно наведене елиптичне четворочлане микропониме, следећи називи локалитета: **Брѐг до перта̀цко**, **Њива на Крстино**. Њихова се структура може представити обрасцем: *И* + *прл.* + *Д*, односно: *И им.* + *прл.* + (*Д пр.* + *О им.*). Како видимо, овде је изостављен именски део елиптичне двочлане синтагме.

109. 1. 4. Наведени творбени обрасци елиптичних четворочланих синтагми упућују на различите могућности везивања њихових творбених елемената. Тако се у називима под а) запажа одсуство идентификационог члана; у називима под б), уз идентификациони члан изостаје и именски део диференцијалног члана; у називима под в) из именовања је изостављен именски део диференцијалног члана. Константа у свим наведеним творбеним обрасцима је предлошки део назива.

110. Структурно најсложенији микропоними на испитиваном подручју су *четворочлане топономастичке синтагме*: **Кладанац у Циганске куће**, **Њиве до Рубејске ливаде**, **Њиве до Славујске ливаде**, **Њиве куде Гдрчин благун**, **Њиве куде Петрове крушке**, **Њиве куде Чдмин мдс**, **Ћуприја куде Гушаву крушку**.

110. 1. Сви наведени микропоними настали су по творбеном обрасцу: (*И им.*) + *прл.* + (*Д*). Будући да је диференцијални члан по структури двочлани микропоним од придева и именице (*Д* = *пр.* + *им.*), творбени образац се проширује у следећу структуру: (*И им.*) + *прл.* + (*Д пр.* + *им.*).

110. 2. Поређењем бројчане заступљености елиптичних четворочланих топономастичких синтагми (48) и четворочланих синтагми (7) (исп. и однос елиптичних трочланих и трочланих синтагми, т. 108.), уочава се већа продуктивност елиптичних назива вишечлане структуре. При именовању локалитета увек се тежи језгровитости и краћем језичком изразу.

Организација сложених микропонима

111. Структурна анализа сложених микропонима показала је богату дистрибуцију творбених могућности. Начини везивања њихових творбених елемената у јединствени назив са топономастичком функцијом идентифико-

вања и диференцирања објеката, локалитета различити су. Садржајем, значењем удружених творбених форманата, називи врше описивање објеката (*Голѐмо јѐзеро*, *Стàр дрѹм*) али и разликовање међу објектима (*Голѐм зàбел* : *Мàл зàбел* : *Зàбел*).

112. Услов за функционисање сваког микротопонимског система јесу супротности, опозиције. Овде је начињен покушај да се покаже функционисање сложених микротопонима на испитиваном ареалу, на основу опозиција које они остварују у међусобној организацији. Различите могућности организације сложених назива сагледане су на нивоу једног ужег простора, села, у коме су називи познати свим становницима.

113. Организација микротопонима, путем опозиција које међу њима владају, успостављена је према различитим критеријумима. Носилац дистинкције међу оваквим микротопонимима је диференцијални члан, атрибут, којим се именовани објекти међусобно разликују по боји, квалитативном или неком другом својству (величини, положају, посеивности).

114. У организацији микротопонима запажене су опозиције које се крећу у распону од мање или више непотпуних паралелизама до потпуних паралелизама. Могућности организације које ћемо касније изложити показују да су чести називи без пара који се могу упоредити са празним местима у фонолошком систему. С обзиром на функцију микротопонимског система који делује као тенденција, а не закон, који је као систем прилично отворен и лабав, никад до краја дефинисан, овакве празнине у њему морају се прихватити као чињенице. Оне се могу, у неким случајевима, објашњавати простим ишчезавањем назива или функцијом истицања особине именованог објекта.

115. Организација сложених микротопонима према различитим опозицијама, посматрана је на основу следећих диференцијалних елемената: величине, положаја и темпоралне димензије (старости).

115. 1. Микротопоними су тако организовани да функционишу само двочлани микротопоними чији први члан врши дескрипцију објекта, а не улази у опозицију са микротопонимима који су по структури или једночлани микротопоними према топономастичком апелативу из именског дела сложених микротопонима, или сложени микротопоними са супротним диференцијалним атрибутом. Такви су следећи називи: *Висòко бѝло* (Чек.), *Голѐмо јѐзеро* (Дрв.), *Дòња речѝца* (Ћен.), *Дòњо копатѝште* (Жд.), *Мàла рѝја* (Пер.), *Срѐдњо бѝло* (Шу.), *Срѐдњо колò* (Шу.), *Стàр дѐл* (Бо, Д. Тр.), *Стàр дрѹм* (Г. Трњ., Д. Трњ.), *Стàр до-љп* (Д. Трњ.), *Стàро селò* (Д. Вр., Пер.). Оваква организација сложених микротопонима који функционишу као самостални називи (нпр. *Мàла рѝја* без назива околних објеката *Голѐма рѝја* и *Рѝја*) наводи на поми-

сао да се ради или а) о називима који диференцијалну функцију врше дескрипцијом објеката или б) о називима који су ишчезли из употребе. На овај начин, као и у другим случајевима опозиције у виду непотпуног паралелизма, могућна је реконструкција ишчезлих назива.

115. 2. Микропоними су организовани тако да функционишу у опозицији од основног једночланог назива и једног сложеног назива. У оваквом непотпуном паралелизму нема сложеног назива са супротним придевом као диференцијалним чланом. Потврда оваквог вида организовања микропонима има доста: *Горњо Поље : Поље* (В. Вој.), *Доњо Займово : Займово* (М. Вој.), *Стар Прогон : Прогон* (Жд.), *Стара Лоза : Лоза* (В. Вој.), *Старе Делнице : Делнице* (Бо.), *Старо Селиште : Селиште* (Ћен.), *Старо Село : Село* (Бо., В. Вој.), *Широке Орнице : Орнице* (Жд.), *Голем Брег : Брег* (В. Вој.), *Голема Трница : Трница* (Бо.), *Голема Текија : Текија* (Жд.), *Голема Попрдљивица : Попрдљивица* (М. Вој.), *Горња Лоза : Лоза* (М. Вој.), *Горње Ровине : Ровине* (В. Вој.), *Горњи Камен : Камен* (Ћен.), *Горњо Обрије : Обрије* (Шу.), *Доња Језерка : Језерка* (Ће.), *Доња Тришевина : Тришевина* (Пер.), *Доње Чукарке : Чукарке* (Бо.), *Доњи Забел : Забел* (В. Вој.), *Доњи Пруд : Пруд* (В. Вој.), *Доњо Конопљиште : Конопљиште* (Д. Вр.), *Мали Камен : Камен* (Ће.), *Мали Копак : Копак* (Св.), *Мали Просјак : Просјак* (М. Вој.).

115. 3. Микропоними су тако организовани да је из система изостављен основни назив, а у опозицији су сложени називи који образују паралелизме: *Велики липак : Мали липак* (Чек.), *Горња мала : Доња мала* (Лу.), *Горња орница : Доња орница* (Д. Вр.), *Горња росуља : Доња росуља* (То.), *Горња тришевина : Доња тришевина* (М. Вој.), *Горњи топлик : Доњи топлик* (За.), *Горњи брџ : Доњи брџ* (То.), *Горњи бунар : Доњи бунар* (Ми.), *Горњи пргон : Доњи пргон* (За.), *Горњо конопљиште : Доњо конопљиште* (Жд.), *Старо лџе : Ново лџе* (Д. Тр., Ће.).

115. 4. Ово је могућност организације у којој уз основни назив функционишу и сложени називи који образују паралелизме од супротних, опозитних придева у диференцијалном делу назива: *Велика Бара : Бара* : *Мала Бара* (Вл.), *Голем Забел : Забел* : *Мал Забел* (В. Вој.), *Горња Росуља : Росуља* : *Доња Росуља* (Жд., Ће.), *Горња Займовица : Займовица* : *Доња Займовица* (М. Вој.), *Горња Утрина : Утрина* : *Доња Утрина* (В. Вој.), *Горња Ограђа : Ограђа* : *Доња Ограђа* (В. Вој.), *Горњи Пруд : Пруд* : *Доњи Пруд* (Г. Ст., Д. Вр., М. Вој.), *Горњо Конопљиште : Конопљиште* : *Доњо Конопљиште* (В. Вој.), *Горњо Раскрсје : Раскрсје* : *Доњо Раскрсје* (Лу.), *Горњо Селиште : Селиште* : *Доњо Селиште* (М. Вој.), *Дугачке Ледине : Ледине* : *Широке Ледине* (Лу.).

115. 5. Називи *Средња ливада* и *Крајња ливада* (М. Вој.) налазе се у опозицији непотпуног паралелизма. У ланцу именовања објеката по положају који заузимају или по простирању, испуштени су основни назив и један сложени назив који би именовао објекат који се у контину-

итету простирања налази пред објектом именованим називом *Средња ливада*.

115. 6. Опозицију непотпуног паралелизма образују и називи: *Крајњи Рид : Рид : Средњи Рид* (В. Вој.) у коме је испуштен назив који би именовао објекат који се по положају налази пред објектом именованим сложеним називом *Средњи Рид*.

115. 7. Микротопоними: *Горња мала : Средња мала : Доња мала* (Цер.) организовани су тако да је из система именовања испуштен само основни назив од географског термина (*мала*). Овај се термин никада не јавља самостално већ се његово идентификовање и диференцијација увек врши одредбом која му одређује положај или припадност.

116. Организација назива према просторном критеријуму у виду топономастичких опозиција, запажена је и код оних сложених назива који у првом реду означавају објекат према коме се одређује положај неког другог локалитета. То су тзв. *топоними оријентира* који у својој структури имају предлог и географски термин (најчешће апелатив у функцији микротопонима).

У организацији топономастичких оријентира постоје следеће могућности:

116. 1. Називи су тако организовани да уз топономастички оријентир постоји и основни микротопоним: *Под Плоче : Плоче* (Жд.), *Под Рид : Рид* (Д. Вр., Жд.), *Под Страну : Страна* (Жд., Лу.), *Под Шуму : Шума* (Ће.), *Преко Воду : Вода* (В. Вој.), *Уз Тесан пут : Тесан пут* (Г. Син.).

116. 2. Сложени називи у виду топономастичких оријентира чији је међусобни просторни однос одређен предлозима са супротним значењем. У именском делу ових назива налази се исти апелатив за објекат који је лако препознатљив, познат по локацији житељима села у коме се врши именовање. Нови називи, топономастички оријентира, именују друге локалитете према просторном односу који имају са објектом оријентације. Сложених назива код којих је диференцијација постигнута опозитним предлозима, на нивоу једног насеља, мало је. Забележен је пример: *Поза гробје : Пред гробје* (Г. Си.).

116. 3. Највећи број топономастичких оријентира нема према себи облике назива са апелативом из сложеног назива који је прешао у микротопоним, или топономастичке оријентира који својим предлошким делом улазе у неки вид опозиције. То су првенствено називи којима је означен положај једног локалитета чија је идентификација изван поља именовања. Из корпуса овако организованих назива, илустрације ради, наводимо неколико примера: *Више цркву* (Ту.), *Преко путу* (Приб.), *Уз реку* (Вл.), *Уз пут* (Ће.).

117. Међу сложеним називима, на испитиваном подручју су бројни називи антропонимског порекла којима је означена припадност именованих локалитета имену из диференцијалног дела назива. Идентификација, одређење локалитета, врши се именским делом назива, географским термином. Овако организовани називи по критеријуму посесивне диференцијације, узрок високе продуктивности имају у социјалним факторима – у уситњавању некадашњих крупних поседа породичних задруга.

118. Микропонимски систем доњег слива Јабланице, по семантичко-творбеним обележјима и бројчаној заступљености његових микропонимских јединица, спада у развијеније микропонимске системе. Своју основну топономастичку функцију идентификовања и разликовања локалитета, овакав систем обавља таквом организацијом творбених морфема или делова, у којој није могућно произвољно мењање утврђеног линеарног поретка елемената који назив чине.

119. Микропоними су организовани према два основна критеријума. Један од њих је просторни критеријум који подразумева међусобни однос по положају који један објекат има у односу на објекте који га окружују. Ово је показано на примерима сложених микропонима у којима је такав однос истакнут њиховим придевским компонентама. Код топономастичких оријентира у којима је испуштен идентификациони члан, просторни однос по положају локалитета прецизиран је одговарајућим предлогом. У микропонимима који су настали слагањем, срastaњем префикса са именским делом назива, функцију предлога преузима префикс (в. т. 102. 4. 1. до 102. 5.).

120. Други важан критеријум при организацији микропонима односи се на врсте географских објеката који су означени микропонимима. Објекти, локалитети, показују различитости у погледу физичко-географских својстава (величина, облик, изглед, квалитет тла, биљни и животињски свет), различитости у вези са коришћењем објеката, или у погледу власничког односа. Именовање мноштва различитих објеката при чему сваки од њих захтева прецизно означавање путем идентификације и диференцијације међу њима, постигнуто је организацијом назива у различите семантичке и творбене типове.

121. Бројност творбених образаца упућује на начин на који су творбени елементи удружени у јединствени назив са функцијом означавања објеката.

122. Микропоними обављају своју топономастичку функцију не само различитом организованом структуралних елемената, већ и различитом организацијом микропонима на семантичком плану. Они значењем, уз истицање садржаја објекта, врше дескрипцију објекта, али и диференцијацију међу објектима. Топономастичку функцију разлико-

вања објеката имају додаци топономастичком апелативу у синхронном и дијахронном односу појединих значења. Тако структурно истоветни микротопоними изражавају различите семантичке садржаје, при чему значење микротопонима постаје фактор разликовања објеката. Овде ћемо, илустрације ради, показати начин на који иста придевска детерминанта врши диференцијацију микротопонима, условљену полисемичношћу детерминанте. Као пример узимамо називе са детерминантом *голем(и)*: *Голѐм брѐг*, *Голѐм з`бел*, *Голѐм дрѐм*, *Голѐми п`ток*.

123. Иста придевска детерминанта, везана у називу за топономастички апелатив, има различита значења којима су називи међусобно диференцирани. Тако диференцијални елемент *голем* у називу *Голѐм дрѐм* означава пространство; у називу *Голѐм з`бел* – старост локалитета под шумским растињем, односно старост самог шумског растиња; значење дубине ове детерминанте садржано је у хидрониму *Голѐми п`ток*; у микротопониму *Голѐм брѐг*, придевска детерминанта је у значењу висине. Значење је у микротопонимима као језичким реликтима балзамовано, па га је у функцији разликовања објеката нужно сагледавати на дијахронном плану.

V. ЗАКЉУЧАК

124. У монографији *Микротопонимија доњег слива Јабланице (семантичко-творбени аспект)* је лингвистички и топономастички интерпретирана микротопонимија подручја које је географски дефинисано као доњи слив Јабланице у јужној Србији.

124. 1. Реч је о ареалу који географски обухвата тридесет два (32) села која по лингвистичком критеријуму припадају призренско-јужноморавском дијалекту.

125. Топономастичкој интерпретацији микротопонима претходе дономастичка истраживања која потврђују значај садејства ванлингвистичких фактора и језичких особености испитиваног подручја у формирању микротопонимског система доњег слива Јабланице. Показало се да је настанак микротопонима у уској вези са природним и привредним одликама као и друштвено-историјским околностима подручја. О томе најбоље сведоче резултати семантичке анализе овог специфичног лексичког слоја. Такође, језичка анализа микротопонима потврђује њихово дијалекатско одређење и припадност призренско-јужноморавском дијалекту, о чему сведоче бројне дијалекатске особености на фонетском, морфолошком и синтаксичко-падежном нивоу говора јабланичког краја.

126. Корпус забележене грађе од око 1.500 микротопонимских јединица (исти микротопоним се јавља у по неколико села, те је број микротопонимских написа знатно већи) омогућио је спровођење семантичке и творбене анализе, сагледавање многобројних мотива настанка микротопонима и њихових творбених образаца, те у том смислу и формирање различитих семантичких група и подгрупа, односно творбених модела и типова микротопонима.

127. Захваљујући разгранатој палети семантичких мотива и творбених могућности које ово говорно подручје пружа, омогућено је номинаторима локалитета стварање назива за бројне локалитете који су морали бити именовани, како не би долазило до забуне у препознавању назива објеката и локалитета.

128. Семантичка анализа и класификација микротопонима извршена је на основу оних значења апелативне лексике која су постојала у времену формирања микротопонимског система.

129. Сходно мотивисаности, целокупна микротопонимска грађа је класификована у шест већих група, у оквиру којих су, накнадном поткласификацијом, у свакој од њих издвојене одговарајуће подгрупе.

130. Најбројнију семантичку групу представљају *А. Географски називи условљени физичкогеографским својствима тла*, у оквиру које је издвојено седам семантичких подгрупа: 1. Називи мотивисани природним обликом, положајем и изгледом тла (Било, Брџ, Валџа, Брџе, Буџак); 2. Називи мотивисани површинским својствима тла (Голџа орњица, Тџсан пут, Широка орњица, Врли брџ, Рамњак, Гџли рид, Пљештак); 3. Називи мотивисани саставом и особинама тла (Каменица, Плџчар, Пџесиште, Тџњавица, Жутџица, Црвеница, Мртвица, Пржар); 4. Називи мотивисани фитонимима (Базџвка, Чџљ брџе, Врбџвача, Дрџњар, Кунчџе, Шипковџача); 5. Називи мотивисани зоонимима (Бумбулџе, Јеленичиште, Соколџан); 6. Називи мотивисани односом према другим микротопонимима или топонимима (Гџрњи тџплик, Више цркви, До шџму, Куде куња, На шџп, У рџку, Стџри лоџза, Нџва џтрина) и 7. Посебни географски називи.

131. Значајну семантичку групу представљају микротопоними као имена вода и водних објеката *Б. Хидронимија*. У овој групи се такође диференцирају различите подгрупе које су мотивисане: 1. хидронимским терминима (Бџре, Вџрови, Јџзава, Јџџерка, Рџчиште); 2. различитим својствима морфонима, односом према другим хидронимима и топонимима, бојом и другим својствима (Голџм бунџр, Крџива бџра, Гџрња јџзерка, Милџановџчки пџток, Шаварџшки џзвор, Бџла вџда, Зелџени вџр, Црњи клџданац, Смрџљив клџданац, Сџушица, Бучињџвке); 3. фитонимима (Јџсенска долина); 4. зоонимима (Зџјчи пџток, Козџрска долина) и 5. човековом интервенцијом (Клџданац, Чџшма).

132. Група микротопонима, насловљена *В. Човек – живот и рад*, уверљиво показује да су микротопоними језички споменици материјалне и духовне културе. У оквиру ове групе издвојене су следеће подгрупе микротопонима мотивисаних: 1. друштвеним животом (Аниште, Вџтлиште, Мејџне, ѐграђе, Текџја, Чивљџк, Кџраула, Кулиште, Зџједница, Мејџине); 2. пољопривредним културама и начином искоришћавања тла (Ливџађе, Амбарџште, Гумнџо, Оранице, Цџповина); 3. ратарством и сточарством (Бостаниште, Грашиште, Прџсиште, Вињџга, Лџјзиште, Сливњџк, Бџчџвиште, Плџдниште, Шилџегџрник); 4. путевима (Друмџрка, Прогџн) и 5. духовним животом (Зџпис, Раскрџје, Грџб, Манастириште, Црквиште).

133. Велика група *Г. Микротопоними антропонимског порекла* условљена је потребом да се диференцијација међу уситњеним локалитетима изврши на основу њихове припадности именима садржаним у називима. Микротопоними овакве мотивисаности упућују и на власничке односе у прошлости. Такви су микротопоними који у основи имају имена турског порекла.

Сходно типу антропонима, издиференцирано је седам подгрупа микропонима мотивисаних: 1. мушким личним именима (скраћеним именима, хипокористицима) (Аврамово, Азирова страна, Бòгина ливада, Јанков пут, Љупчина њива); 2. личним или породичним надимцима (Дангубино, Свèрово, Чепураковске њиве); 3. секундарним презименима (Златанске њиве, Марјановска ливада, Цветановска воденица); 4. положајем, занимањем (Баљубашино, Пашин забел, Пољакова њива); 5. етником (Циганска ма̀ла, Шопòво); 6. женским именима (скраћеним именима, хипокористицима) (Босиљкино, Илѝнкино, Кèвина њива, Милѝчкина њива) и 7. сродственим терминима (Баба Стојанкино, Батуња, Братошèвачки дòл, Деда Арсина падѝна, Ча Ја̀нино њивче).

134. Групом *Д. Географски називи настали од других топонима* обухваћени су бројни микропоними који представљају секундарна именована локалитета од: 1. старијих топонима (ојконима) (Бунушки пут, Врнòвче, Залушка мостѝна) и 2. од других микропонима (Зеленовѝрски пут, Пржински пут). Они изражавају неки вид односа (најчешће односа просторне оријентације) новоименованог локалитета према претходно именованом локалитету.

135. Мали број микропонима издвојен је у групу *Б. Микропоними нејасне мотивисаности*: Свѝрке, Попрдљѝвке, Рутук.

136. Сходно расположивој грађи, анализом творбене структуре микропонимије, установљено је више творбених модела, а у неким од њих, у зависности од специфичне структуре неког од творбених морфема или чланова, као и од њиховог међусобног линеарног поретка, установљени су различити творбени типови са одговарајућим творбеним обрасцима.

137. *Безафиксални творбени модел – онимизација (топонимизација) апелатива* представља најелементарнији вид именована локалитета у коме је потиснут лексички садржај стављен у топономастичку функцију (*Падѝна, Рид, Чука, Чкèмбе, Ђши*).

138. *Афиксални творбени модел*, у зависности од позиционирања афикса у односу на лексичку основу, разликује два типа (суфиксални и префиксално-суфиксални тип).

138. 1. Посебну продуктивност показује суфиксални творбени тип у коме се издвајају микропоними творени *именичким суфиксима* (-иште, -ка, -ица, -ина, -че, -ак (-јак), -ар, -је (-ије), -(н)ик, -ача (-јача), -ац, -чки, -ура, -ава, -ан, -еж, -ло (*Ридиште, Арнаутка, Бèговица, Вирѝна, Ашанче, Врба̀к, Гушчар, Дѝнино благу̀ње, Коњарник, Корења̀ча, Бачевац, Дуњчки, Бану̀ра, Јета̀ва, Соколан, Па̀деж, Бу̀чало*) по творбеном обрасцу $O + c$ (O = основински или лексички морфем у функцији идентификационог члана и c = суфиксални морфем у функцији диференцијалног члана) и микропоними настали *придевским суфиксима*:

-ов, -ин, -ски, -ас(т), -ен, -ив (*Ајда̀рово, Го̀рчино, Цѐрничко, Ко̀ласто, Цѐрквено*) по творбеном обрасцу $O + (c + c)$.

138. 2. Микротопоними префиксално-суфиксалног творбеног модела настали су по творбеном обрасцу: *преф.* + $(O + c)$ при чему је префикс диференцијални а суфиксирани именски део идентификационог морфем (*Одровље*). Префикси су у функцији одређивања просторног односа новоименованог локалитета према објекту којим је именовање извршено.

139. Најсложенијем творбеном моделу припадају сложени микротопоними који обухватају једночлане топономастичке сложенице и двочлане, односно вишечлане топономастичке синтагме, међу којима су најбројнији двочлани микротопоними.

139. 1. Топономастичку сложеницу чине два члана различитих функција: један од чланова има функцију идентификације и он је у структурним творбеним обрасцима означен са (O) . Други члан је диференцијални са ознаком (D) . У неким сложеницама, везивање творбених чланова врши се помоћу спојног вокала, конфикса $(-к-)$. Често је други члан сложенице суфиксиран, те је у таквим примерима тај додатак означен знаком (c) .

139. 1. 1. На основу расположиве грађе, утврђени су следећи творбени обрасци топономастичких сложеница: $D + \kappa + O$ (*Сенопа̀ђа*); $(D + \kappa) + (O + c)$ (*Краткобра̀здица*); $D + O$ (*Са̀мбрес*); $(D) + (O + c + \emptyset)$ (*Врселско*) – идентификациони део сложенице представља елиптичну двочлану синтагму.

140. Сложеније структуре су двочлане и вишечлане топономастичке синтагме.

140. 1. У структури двочланих микротопонима уочавају се два члана: идентификациони члан (у нашим примерима искључиво именица) са функцијом идентификације објекта, и диференцијални члан (најчешће придев) који има функцију диференцијације једног објекта од објеката у околини.

140. 2. Међу двочланим називима најбројнији су они који су образовани од придевског диференцијалног члана (*D пр.*) на првом месту и идентификационог именичког члана (*И им.*) на другом месту. Њихова структура је представљена обрасцем: *D пр.* + *И им.*

У оквиру овог творбеног типа диференцирају се два подтипа условљена структуром идентификационог члана:

140. 2. 1. У првом подтипу, по обрасцу: *D пр.* + *И им.*, односно *Пр.* + *Им.*, идентификациони именички члан је безафиксални апелатив у топономастичкој функцији (*O им.*). Сходно томе, творбени образац ових микротопонима је: *D пр.* + *O им.*, нпр. *Велика ба̀ра, Врли брѐг.*

Овај полазни творбени образац је особито продуктиван у микротопонимима антропонимског порекла, у којима је диференцијација међу објектима реализована присвојним придевима од антропонима којима се исказује припадност именованог локалитета имену у основи, нпр. *Азѝрова страна, Јованкина њива* и сл.

140. 2. 2. Као посебан творбени тип издвајају се микротопоними од описних придева и суфиксираних именица (*Д пр.* + (*О* + *с*)) типа: *Голѝма Трнѝца, Горња Займовѝца*.

140. 2. 3. У неким називима суфиксирани су и диференцијални придевски члан и идентификациони именички члан (*Д пр.* (*О* + *с*) + (*И* + *с*)): *Ашанско то̀риште, Ва̀чино то̀длче*.

140. 3. Творбени образац двочланих микротопонима са идентификационим чланом на првом, и диференцијалним чланом на другом месту (*И им.* + *Д пр.*), типа *Међа коњинска*, незнатне је продуктивности.

140. 4. Двочлани су по структури и микротопоними у којима су и диференцијални и идентификациони члан безафиксалне именице: *Кру̀шка за̀пис* и *Шевар до̀лина* који су настали по творбеном обрасцу: *Д им.* + *И им.*

140. 5. Двочлани микротопоними од броја на првом и именице на другом месту, издвојени су у два творбена подтипа на основу структуре првог, диференцијалног члана у једном и другом подтипу:

140. 5. 1. У називима подтипа: *Два ра̀збоја* и *Три пача̀вре* (*Д о. бр.* + *И им.*), диференцијални члан је основни број.

140. 5. 2. У називима подтипа: *Друга дѐлница, Првња па̀дина* (*Прња па̀дина*), у функцији диференцијалног члана је редни број (*Д р. бр.* + *И им.*).

141. Сложеније структуре су *елиптични трочлани називи*, који су према функцији изостављеног члана структурно диференцирани:

141. 1. Структуру микротопонима *До̀њо Займово* и *До̀њо перта̀цко* чине први, диференцијални придевски члан (*Д пр.*) и други идентификациони члан који је у ствари елиптична двочлана синтагма (*И пр.* = (*О им.* + *с*) + *О им.*). Дакле, наведени називи су образовани по творбеном обрасцу: *Д пр.* + (*И пр.* + *О им.*).

141. 2. Бројни микротопоними су формално двочлане структуре у којима је при именовању изостављен први, идентификациони члан: *Више мо̀с, До ја̀з, Испод сел̀о, Куде гр̀дбје, На бостанѝште, Под бр̀ег, По̀за гр̀дбје, Преко до̀лину, У то̀дле, Уз пу̀т*, са полазним творбеним образцем: (*И О*) + *Д*.

141. 2. 1. Идентификациони, елидирани члан у овим називима, који упућује на објекат који се именује јесте именица (*И О = им.*). Према стању које показује опис овако именованих локалитета на терену,

најчешћи апелативи у служби изостављеног идентификационог члана су *њива* и *ливада*. У функцији диференцијалног члана (*Д*) налази се синтагма од *предлога* (*прл.*) и *именице у надежу* (*им.*). Предлогом се прецизира положај објекта који се именује у односу на именски део диференцијалног члана који означава објекат према коме се испуштени идентификациони члан налази у односу одређеном предлошким делом (*Д*).

141. 2. 2. С обзиром на структуру диференцијалног члана, почетни творбени образац ових микропонима се проширује: *ИО им.* + *Д(прл. + им.)*.

142. Именовање локалитета *трочланим називима* је знатно ређе у односу на именовање елиптичним трочланим називима, што је у складу са језичком економијом, односно својством микропонима да теже језгровитости, тј. што краћем језичком изразу.

142. 1. Трочлани називи, нпр.: *Бунàр куде рèку, Дèл над лòјзе, Ливàда до нàсип, Лòјзе под рид, Мòс на Шаранìцу, Утрина у Рид*, показују да су ови микропоними настали према творбеном обрасцу: *И им.* + *Д*, односно: *им.* + (*прл.* + *им.*).

143. Другачије структуре од претходних назива су *елиптичне четворочлане синтагме*. Формално посматрано, ови називи су трочлане или чак двочлане синтагме.

143. 1. Основна карактеристика елиптичних четворочланих синтагми је изостављање једног или два члана. Према испуштеним творбеним члановима, елиптичне четворочлане синтагме су разврстане у три творбена обрасца:

143. 1. 1. По творбеном обрасцу: (*И О*) + *прл.* + *Д*, односно: (*И О им.*) + *прл.* + (*Д пр.* + *им. у надежу*), настали су микропоними типа *Куде Гушаву крушку*, у којима је именовање локалитета извршено уз помоћ предлога и двочлане топономастичке синтагме.

143. 1. 2. Микропоними типа *До ћенòвачко* настали су по творбеном обрасцу: (*И О*) + *прл.* + (*Д*). Образац показује да је у овим називима испуштен из именовања први, идентификациони члан који упућује на објекат који се именује.

143. 1. 3. Другачије су структуре, у односу на претходно наведене елиптичне четворочлане микропониме, називи попут назива *Брèг до перта̀цко*, чија се структура може представити обрасцем: *И* + *прл.* + *Д*, односно: *И им.* + *прл.* + (*Д пр.* + *О им.*). Како видимо, овде је изостављен именски део елиптичне двочлане синтагме.

144. Структурно најсложенији микропоними на испитиваном подручју су *четворочлане топономастичке синтагме*, нпр: *Кл̀данац у Циганске куће*, које су настале по творбеном обрасцу: (*И им.*) + *прл.*

+ (Д). Будући да је диференцијални члан по структури двочлани микротопоним од придева и именице (Д = *пр.* + *им.*), творбени образац се проширује у следећу структуру: (*И им.*) + *прл.* + (Д *пр.* + *им.*).

145. Творбени инвентар проучаване микротопонимије, бројношћу и разноврсношћу творбених модела, сврстава је у развијеније топонимијске системе.

146. Различите творбене могућности, уз разноликост мотива именовања, доприносе остваривању основне функције микротопонима – прецизном означавању и разликовању географских објеката ради лакшег сналажења у простору.

147. Творбена класификација чини јединство са семантичком класификацијом микротопонима доњег слива Јабланице. Њихово прожимање омогућава потпунији увид у односе који постоје међу називима и објектима на које се ти називи односе.

148. Семантичка и структурна разврставања микротопонима начињена су на основу данашњег стања. Испитивано подручје било је и географски омеђено. Проширивањем просторне и временске димензије свакако би се могло доћи до нових семантичких и творбених одређења.

149. Анализа микротопонима на семантичком и структуралном плану показала је да они своју основну функцију остварују лексичким и структуралним фондом који изражава: 1) припадност; 2) карактеристично својство именованог локалитета реализовано дескриптивним придевом и 3) положај именованог локалитета у односу на околне локалитете.

150. Организација микротопонима према просторном критеријуму постигнута је тзв. топономастичким оријентирима, тј. структурама од предлога и именице, или структурама од придева са значењем просторног односа и именице. Значај оваквих назива је у прецизирању положаја објекта чиме дају одговор на основно топономастичко питање – где се именовани објекат налази?

VI. РЕЧНИК МИКРОТОПОНИМА СА РЕГИСТРОМ

- Аврамово* њ.; актуелно власништво (Бо.); по имену особе којој су њиве припадале (Д. Вр.):
- Азѝрова страна* 1. њ. (Д. Вр.); 2. ш. (Сл.):
- Азѝрово* 1. њ.; 2. ш. (Сл.):
- Ајдàрова страна* 1. њ. (Сл.); 2. ш. (Сл., Д. Вр.):
- Ајдàрово* 1. њ.; 2. ш. (Сл.):
- Алуга* њ. (Пер.):
- Алчино* њ. (Г. Си.):
- Амбарѝште* њ. (Вл.):
- Аниште* 1. њ. (Д. Вр., Жи.); 2. ш. (Жд.):
- Андрѝина круѝка* пл. винограда (у блиској прошлости њиве и шума) (Ви.):
- Андрѝино лòјзе* 1. вин.; 2. воћ. (Ви.):
- Антанàсова њива* њ. (Д. Си., Св.):
- Арнаутка* њ. (Пер.):
- Арнауѝки пùт* кол. пу. (Д. Си., Жд., Лу.):
- Арнауѝки грòб* њ. (Жд.):
- Арнѝца* 1. ли.; 2. њ. (Ко.):
- Арнѝчка* њ. (Ши.):
- Арсин бунàр* бу. на сеоској утрини (Ши.):
- Асàнова њива* њ. (Г. Тр.):
- Асàновке* њ. (Вл., Д. Тр.):
- Асàнче* њ. (Д. Тр., Св.):
- Ашàнке* њ. (Бе.):
- Ашàнско торѝште* 1. њ.; 2. ли. (Бо.):
- Ашàнче* ш. (Жд.):
- Баба Нѝсино* њ. (Ми.):
- Баба Стојàнкино* њ. (Бо.):
- Бабѝна њива* њ. (Г. Си., Д. Си.):
- Бàбино* њ.; наслеђена од бабе, или добијена као поклон од бабе (Д. Си.):
- Бàбино њивче* њ. (Лу.):
- Базòвке* њ. (Г. Ст., Лу.):
- Бакьмова њива* њ. (Д. Си.):
- Баљубàшино* њ.; посед Баљубаше у време турске владавине (Жи.):
- Банаклѝска њива* њ. (Ви.):

Банакли'ско њ. (Ви.):

Банковска ма̀ла з.; по роду Банковци који ту живи (Жи.):

Бану̀ра 1. њ.; 2. паш. (Ви., За., Жи., Лу., Пр.):

Бања њ. (Пе.):

Ба̀ра 1. ли. (В. Вој., Ће.); 2. њ. (Д. Ст., Жд., Ту., Ћен.); 3. долин. (Г. Си.); 4. по.

(Г. Тр., Д. Тр., То.):

Барбу̀танска ма̀ла з. (Жи.):

Ба̀ре 1. ли.; 2. њ. (Цек.):

Ба̀рица ли. (Бо.):

Ба̀тина ли. (Жд.):

Бату̀ња 1. ли. (Жд., М. Вој.); 2. њ. (Жд., М. Вој.):

Ба̀ћино 1. вин.; 2. паш. (Жд.):

Бачѐвац њ. (М. Вој.):

Бачѐвиште 1. њ.; 2. ли. (Жд., Лу.); 3. ш. (Дрв.)

Бачѝште њ. (Д. Вр.):

Бачу̀ра њ. (Бо.):

Ба̀шча њ. (В. Вој., Д. Вр., Ту., Ће.):

Бѐгина њи́ва њ. (Жд.):

Бѐглик повр. (Ће.):

Бѐгов за̀бел ш. (Ће.):

Бѐгова доли́на њ. (За., Пр., Ши.):

Бу̀говица 1. дол.; 2. њ. (Пр.):

Бѐгово њ. (Цек.):

Бѐла во̀да 1. ли.; 2. њ.; 3. паш. (Жд., Ко.):

Бѐла гла̀ва б. под багремовом шумом (Печ.):

Бѐла топ̀ла 1. ли.; 2. повр. (Ви.):

Бѐли бр̀ег 1. б. под шумом (То.); 2. ш.; 3. паш. (Ши.):

Бѐли бр̀ес њ. (дрво белог бреста посечено је пре педесетак година) (Г. Ст.):

Бѐли ка̀мен њ. (Бе., Печ.):

Бѝбине њи́ве њ. (Дрв.):

Биво̀љак ш. (В. Вој.):

Било лок. под ш. где се сучељавају стране једног узвишења (В. Вој., Д. Вр., Жи.):

Бѝљевина 1. њ.; 2. ш. (Пр.):

Бла̀го̀вина кит̀ка 1. њ.; 2. ш. (Шу.):

Бла̀го̀вина њи́ва њ.; актуелно власништво (Д. Вр.):

Бла̀го̀ино њ.; актуелно власништво (Д. Тр.):

Благу̀н 1. ли.; 2. њ. (Бо., Ће.):

Благу̀ње њ. (Г. Си., Пер., То., Ши.):

Боба̀нџин ја̀з њ. (Ту.):

Боба̀нџине њи́ве њ. (Ту.):

Боба̀нска њи́ва њ. (Ту.):

Бобиштанска њи́ва њ. чији је власник из села Бобишта (Д. Си.):

Бод̀даново њ.; актуелно власништво (Д. Вр.):

Бод̀гина лива̀да ли. (Жд.):

- Бд̀гино воћ.* (Жд.):
Бд̀го'евачки п̀ут кол. пу. ка селу Богојевац (За.):
Бд̀го'ина њ̀ива њ. (Г. Си.):
Божански п̀ут пут на коме је, по народном предању, одметник са надимком Божана сачекивао Турке (Жи.):
Бд̀жјо кор̀ито њ. (Пр.):
Бд̀јкина пад̀ина 1. ли.; 2. њ. (Ми.):
Бд̀јхова ма̀ла з. (Жи.):
Боран̀иште њ. (Лу.):
Босиљкино њ. (Шу.):
Бостан̀иште њ. (В. Вој., Г. Тр., Д. Вр., Д. Тр., Лу., Пер., Ће., Ши.):
Боту̀ња њ. (Д. Вр.):
Бошњачко њ. (Д. Вр.):
Братош̀евачки дд̀л ш.; по казивању информатора, на овоме месту је постојала насебина Братошевце коју су засновала тројица браће (В. Вој.):
Брег 1. вин.; 2. паш. (М. Вој.); 3. њ. (Бе., В. Вој., Цек.); 4. з. (Ту):
Брег до пертацко њ. на међи са атаром села Пертате (Цек.):
Брег̀ар 1. њ; 2. паш.; 3. ш. (В. Вој., Д. Вр., Лу., М. Вој., Шу.):
Брејановачко њ. на међи са атаром села Брејановце (Жи.):
Брѐме њ. (Шу.):
Брес њ. (некада шума) (Бо., В. Вој., Д. Вр., М. Вој., Ће.):
Бресјак њ. (Лу.):
Брест̀ики њ. (Цер.):
Брест̀ица њ. (Пер.):
Бр̀кина њ̀ива њ. (Ће.):
Бр̀кино њ. (Ће.):
Бр̀нзино кладанче из. (Ми.):
Брд̀кави ка̀мен 1. њ.; 2. ш. (Ко.):
Брска њ̀ива њ. (Г. Тр.):
Бр̀ћарка њ. (Св.):
Бузальк 1. ли. (Г. Ст., Дрв.); 2. њ. (Г. Ст., В. Вој., То.):
Бузалиц̀и њ. (Ви.):
Бузалч̀ики њ. (Д. Ст.):
Бузёлка њ. (Д. Вр.):
Бу̀ка њ. (Лу.):
Бука̀р њ. (Жд.):
Бука̀рка њ. (Бо.):
Бумбарова ма̀ла з. (Г. Ст.):
Бумбарка њ. (Г. Ст.):
Бумбулè 1. ли.; 2. њ. (Лу.):
Бун̀ар њ. (Жи.):
Бун̀ар куде рѐку ли. (Пр.):
Бунар̀иште 1. њ.; 2. ли. (Д. Вр.); 2. пл. воћа (Д. Ст.):
Бунарка њ. (То., Цек.):

- Бунушки пѹт* кол. пу. који води ка селу Бунуша (Дрв.):
Бурчино водопод'иште 1. више из.; 2. лок. под ш. (Шу):
Бутѹра 1. ли.; 2. њ. (Ко):
Бѹчало 1. дол.; 2. ли.; 3. паш. (Бо):
Бучиња̀вке 1. дол.; 2. пл. воћа (Д. Ст.):
Бѹца̀к ли. у кутку већег шумског потеса (Ће.):
Бѹцина њива њ. (Ви.):
Бѹцино лѹже њ. (Ви.):
Бѹшинска ма̀ла з. (Д. Ст.):
Бѹшински брѹг 1. ли.; 2. ш. (Пер.):
- Ва̀да* 1. ли. (Бо.); 2. њ. (Д. Вр.):
Валѹга 1. ли.; 2. ш. (Жд., М. Вој.); 3. њ. (Г. Тр., Д. Вр., Лу):
Ванчиним стра̀на ш. (То):
Васиљково њ. (Бо., Д. Вр.):
Васина њива њ. (Д. Вр.):
Ва̀цкићово ли. (Д. Тр.):
Ва̀чин бузальк њ. (раније ливаде) (Ту):
Ва̀чино топѹлче њ. (Ту):
Везѹнска орница 1. ли.; 2. њ. (Лу):
Вѐкино њ. (М. Вој.):
Вѐлика ба̀ра по. (Вл.):
Вѐлики липа̀к 1. вин.; 2. ли. (Че):
Вѐлкова њива њ. (Д. Вр.):
Вѐлково њ. (Д. Вр.):
Вѐлково језѹро њ. (Ми.):
Вѐлино ш. (Бо.):
Вилипова па̀дина 1. њ.; 2. паш. (Цек):
Вина̀рчки пѹт кол. пу. који води ка селу Винарце (За.):
Вина̀рчко 1. њ.; 2. паш. у атару села Винарце (За.):
Винѹгради вин. (Ту):
Виња̀га њ. (Жд., Лу., То., Цек):
Вѝр ли. (Д. Вр.):
Вѝрина њ. (Жд.):
Вѝрови 1. б. (То.); 2. паш.; 3. ш. (То., М. Вој.):
Висѹко бѝло 1. њ.; 2. ш. (Че):
Витлиште њ. (Бо., Дрв.):
Више мо̀с 1. ли.; 2. њ. (Лу):
Више на̀сип 1. ли.; 2. њ. (Лу):
Више цркви њ. (Ту):
Више Чубѹру 1. ли.; 2. њ. (Д. Вр.):
Вишиња̀р њ. (Бе.):
Владимирова ѹгра̀жа њ. (Г. Си.):
Вла̀дин кла̀данац уређен из. (Дрв.):

- Владаина ливада* ли. (Дрв.):
- Влајкова шума* њ. (некада шума) (Г. Ст.):
- Влајково сокаче* споредни пут који од главног сеоског пута води до два домаћинства од којих једно припада Влајку (Ју.):
- Вода* 1. њ. (В. Вој.); 2. паш. (Д. Вр.):
- Воденица* 1. развалине некадашње воденице (В. Вој., М. Вој.); 2. воћ. (В. Вој.); 3. њ. (М. Вој.):
- Воденичарски пруд* њ. (Ту.):
- Воденичиште* 1. ш. (В. Вој.); 2. развалине некадашње воденице; 3. њ. (Дрв.):
- Воденички пут* кол. пу. који од села води до локалитета на коме је некада била воденица (Пр.):
- Водљовачка воденица* 1. лок. са видљивим остацима некадашње воденице; 2. њ. (Ју.):
- Водљовачка долина* дол. (Ју.):
- Водљовачка страна* ш. која се граничи са атаром села Велико Војловце (Ју.):
- Водљовачки пут* 1. пут који се код села Бошњаце одваја од главне саобраћајнице Лесковац–Лебане и води ка селу Велико Војловце; 2. ли.; 3. њ. (Бо.):
- Водљовачки рид* ш. (Шу.):
- Водљовачко* њ. у атару села Велико Војловце (Бо.):
- Водњи пут* асф. пу. који се одваја од главне саобраћајнице Лесковац–Лебане и води до локалитета са војним објектима и војском (Д. Си.):
- Водчино* њ. (Ће.):
- Врађанска мала* з. (Бе.):
- Врађанске њиве* њ. (Вл.):
- Врађански забел* ш. (Ши.):
- Врађански извори* више из. на имању рода Врањанци (Ми.):
- Врба* њ. (Г. Тр., Жи., Ће.):
- Врбак* њ. (В. Вој., Печ.):
- Врбе* њ. (Д. Вр.):
- Врбдвача* њ. (Печ.):
- Врбдвачки пут* пут који води до села Врбовац (Печ.):
- Врвина* 1. њ.; 2. ш. (Ју.):
- Врли брег* борова ш. (Шу.):
- Врндвачка њива* њ. на међи са атаром села Доњо Врновце (В. Вој.):
- Врндвачка црква* 1. лок. на коме је по предању била црква; 2. ш. (Д. Вр.):
- Врндвачки пут* кол. пу. који води до села Доњо Врновце (Дрв.):
- Врндвачко* њ. у атару села Доњо Врновце (Бо., В. Вој., Пер.):
- Врндвче* њ. у атару села Доњо Врновце (Бо.):
- Врселска долина* дол. (Ко.):
- Врселско* 1. ли.; 2. ш. (Ко.):
- Вртача* пл. воћа (Бе.):
- Вуков чукар* ш. (Шу.):
- Вурђијска њива* њ. (Цек.):
- Вуча рупа* ш. (Печ.):
- Вучјак* 1. ли.; 2. њ. (Печ.):

Вучков рид њ. (Жд.):

Вучкова долина њ. (Жд.):

Габрак 1. паш.; 2. ш. (В. Вој.):

Гаврино њ. (Д. Ст.):

Галино ливаче ли. (Д. Тр.):

Гарна ливада 1. ли.; 2. њ. (Жд.):

Гачино њ. (Ђе.):

Главичица пл. воћа (Д. Ст.):

Гладеж багремова ш. (раније њива) (Св.):

Гладешче 1. ли.; 2. ш. (Св.):

Глог њ. (Г. Ст., Д. Вр., Жд., М. Вој., То.):

Глокче 1. њ.; 2. ш. (Ђе.):

Гндџиште њ. (Цек.):

Гложане њ. (За., Ви.):

Гложанка 1. дол.; 2. њ. (За., Ви.):

Гложата падина ш. (Ви.):

Гђино њ. (Д. Тр.):

Гђјков трсак њ.; по л. имену особе од које је купљена (Лу.):

Говедарџиште 1. ли.; 2. њ. (Бо.); 3. ш. (Д. Вр., М. Вој.):

Говедарник ли. (Ши.):

Говедарово ли. (М. Вој.):

Говедарски пут кол. пут који од села води до локалитета Рид (Г. Си.):

Голем брег 1. њ. (В. Вој.); 2. паш.; 3. ш. (Бо., В. Вој.):

Голем брес 1. ли. (В. Вој.); 2. њ. (В. Вој., Г. Тр.):

Голем бунар њ. (Лу.):

Голем дрџм њ. (В. Вој.):

Голем Забел ш. (В. Вој.):

Голем липак њ. (Цек.):

Голема ливада 1. ли. (Бо., Г. Си., Д. Си., Жд., Лу., М. Вој., Св., Ђе.); 2. њ. (Бо.):

Голема њива њ. (Лу.):

Голема орница 1. вин.; 2. њ.; 3. ш. (Д. Вр., Дрв.):

Голема Попрдџивица њ. (М. Вој.):

Голема текџја 1. вин.; 2. ш. (Жд.):

Голема трница њ. (Бо.):

Голџми брег 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (Г. Ст., Ко.):

Голџми забел ш. (Ко.):

Голџми лџг њ. (Печ.):

Голџмо језџро њ. (Дрв.):

Гдџи рид 1. ли. (Цек.); 2. њ. (За., Цек.); 3. пл. воћа (Ви.); 4. ш. (Печ.):

Гдџка њ. (М. Вој., То.):

Гдџо било б. под шумом (некада голет) (Ши.):

Гђрња Баџича њ. (В. Вој., Лу., То.):

Гђрња баџича ли. (Жд.):

- Гòрња Долина* дол. (Жд.):
Гòрња Займовица њ. (М. Вој.):
Гòрња Лезèрка њ. (Ће.):
Гòрња ливàда ли. (Бо., В. Вој., Вл., Лу., Ко.):
Гòрња Лозà њ. (М. Вој.):
Гòрња мала з. (Ви., Г. Ст., Дрв., Жд., Жи., За., Лу., Ми., Печ., Пр., Ће., Че., Цер., Ши.):
Гòрња њива 1. ли.; 2. њ. (Бо., Д. Вр., Д. Ст., Жд., М. Вој., Ће.):
Гòрња Òграђа њ. (В. Вој.):
Гòрња орница њ. (Д. Вр.):
Гòрња Росуља 1. њ.; 2. ли. (Жд., Ће.):
Гòрња росуља ли. (То.):
Гòрња триèвина њ. (М. Вој.):
Гòрња Ùтрина с. паш. (В. Вој.):
Гòрње Ливàде ли. (Жд., Че.):
Гòрње ливàде ли. (Вл.):
Гòрње Рòвине 1. паш.; 2. ш. (В. Вој.):
Гòрњи брòд 1. лок. где је корито дол. Сушице најплиће; 2. паш.; 3. ш. (То.):
Гòрњи бунàр 1. бу. у з. Горња мала; 2. паш. (Ми.):
Гòрњи дèл ш. (Д. Вр.):
Гòрњи Кàмен 1. њ.; 2. ш. (Ће.):
Гòрњи прòдн ш. (За.):
Гòрњи Пруд 1. ли.; 2. паш. (Г. Ст., Д. Вр., М. Вој.):
Гòрњи пруд њ. (Д. Ст.):
Гòрњи тòплик ли. (За.):
Гòрњо Конопљиште њ. (В. Вој.):
Гòрњо конопљиште њ. (Жд.):
Гòрњомàлски бунàр бу. у з. Горња мала (Ши.):
Гòрњо њивче њ. (Бо.):
Гòрњо Òбрије ш. (Шу.):
Гòрњо Пòље 1. ли.; 2. њ. (В. Вој.):
Гòрњо пòље њ. (Д. Си., Пер.):
Гòрњо Раскрèје рас. у Горњој махали (Жи.):
Гòрњо раскрèје рас. у Горњој махали (Лу.):
Гòрњо Сèлиште њ. (Г. Ст., М. Вој., Пер.):
Гòрњо сèлиште њ. (Бе., Ко.):
Гòрњостòпањско њ. на међи са атаром села Горњо Стопање (Д. Ст.):
Гòрчина њива њ.; по претходном власнику (М. Вој.):
Гòрчино њ. (В. Вој., Д. Ст., М. Вој.):
Горун њ. (За.):
Господàрско лòже ш. (Д. Ст.):
Грацкò 1. ли.; 2. њ. у атару лесковачког предграђа (Ту.):
Грàиште њ. (Д. Вр., Жд., За., М. Вој., Св., Ће.):
Грвìлица њ. (Печ.):

Гр̀гина ва̀да кол. пут; по хидрографском објекту вада, сада запуштеном, којим је вода довођена до воденице (Ко.):

Грд̀аничко њ. на међи са атаром села Грданица (Печ.):

Гр̀миште њ. (Д. Вр.):

Гр̀об 1. њ.; 2. ш. (Печ.):

Гр̀објарке њ. (Г. Ст., Лу., М. Вој.):

Гр̀објарско 1. њ.; 2. ш. (Цер.):

Гр̀обје 1. њ.; 2. ш. (Д. Вр., М. Вој.):

Грчке тр̀ле 1. ли.; 2. ш. (Бе., Г. Ст., Д. Ст.):

Гуг̀ерски бр̀ег ш. (Ту.):

Гу̀зин бун̀ар 1. запуштен бу.; 2. баг. ш.; 3. њ. (Бо.):

Гу̀зинске лив̀аде 1. њ.; 2. ш. (Бо.):

Гу̀мниште 1. ли. (Бо.); 2. њ. (Бо., Жд., Че.); 3. ш. (Цек.):

Гу̀мно 1. ли.; 2. њ.; 3. ш. (М. Вој.):

Гу̀шава кру̀шка њ. (Д. Вр.):

Гу̀шч̀ар њ. (Цек.):

Гу̀шчева кру̀шка њ. (Д. Вр.):

Да Ј̀анкова лив̀адица 1. ли.; 2. њ. (Ко.):

Д̀алинска њѝва њ. (Вл.):

Да Мил̀енковска ма̀ла з. (Пр.):

Дамј̀анов лу̀г ш. (Г. Ст.):

Данг̀убино 1. њ.; 2. ли. (Бо.):

Д̀анково њ. (Д. Вр.):

Д̀арков м̀ос дрв. м. преко Дарковог потока (Ми.):

Д̀арков п̀оток по. (Ми.):

Д̀аркове њѝве њ. (Ми.):

Д̀ачково њ. (Д. Вр.):

Два ра̀збоја з. (Бе.):

Деда Ар̀сина па̀дина 1. њ.; 2. ш. (Ми.):

Деда Ј̀анкова о̀грађа њ. (В. Вој.):

Деда Јов̀аново 1. њ.; 2. ш. (Г. Ст.):

Деда Ник̀лина њѝва њ. (Бо.):

Дед̀еница 1. њ.; 2. ш. (Г. Ст.):

Дед̀ин гр̀об ли. (Жд.):

Дед̀ина њѝва њ. (Жд.):

Дел̀ ш. (Ту.):

Дел̀ над л̀ојзе ш. (Лу.):

Дел̀нице њ. (Бо., В. Вој., Лу.):

Дел̀нички п̀оток по. (Ду.):

Дел̀ови 1. ли. (Пер.); 2. њ. (Г. Ст., Те.); 3. ш. (В. Вој.):

Делч̀е 1. њ. (Дрв., То.); 2. ш. (Г. Си., Дрв.):

Делч̀ики њ. (Д. Ст.):

- Денчина ливада* ли. (Дрв.):
Дибџке дџлинице 1. њ.; 2. ш. (Бо.):
Дибџка долина 1. вин.; 2. њ.; 3. ш. (Бо., Ко., Пр., То., Цек.):
Дибџка падиња 1. вин.; 2. ш. (Ви.):
Димчин бузальк 1. њ.; 2. ли. (Ту.):
Димчин луг њ. (Ту.):
Димчина ма̀ла з. (Ту.):
Димчина њива њ. купљена од Димче (Г. Ст.):
Динин прѹд 1. њ.; 2. ли. (Ту.):
Динина арница ш. (Ши.):
Динина њива њ. (В. Вој.):
Динино њ. (В. Вој.):
Динино благуње ли. (Ши.):
Динино лџзе вин. (Ши.):
Дичинске њиве њ. (Бе.):
Дичково лџзе багремова ш. (некада виногради) (Д. Тр.):
Дџбра гла̀ва б. (Печ., Че.):
До влашко њ. на међи са атаром села Власе (То.):
До Јаз 1. њ.; 2. ш. (Бо.):
До кукуловачко њ. на међи са атаром села Кукуловце (То.):
До кућу њ. (М. Вој.):
До насип њ. (Цер.):
До пертацко њ. на међи са атаром села Пертаге (То.):
До по̀ток њ. (Бе.):
До реку 1. паш. (М. Вој.); 2. ш. (Ће.):
До Рубџске ливаде њ. (Д. Тр.):
До свирчко њ. на међи са атаром села Свирце (Ће.):
До Славујске ливаде њ. (Д. Тр.):
До ћеновачкџ њ. на међи са атаром села Ћеновац (Г. Тр.):
До џекавачко њ. на међи са атаром села Џекавица (То.):
До Цилково њ. (В. Вој.):
До шиишинско ш. на међи са атаром села Шишинце (Д. Тр.):
До шуманско ш. на међи са атаром села Шумане (Лу.):
До Шуму њ. (Ће.):
Докинџ њ. (Д. Вр.):
Долина 1. њ. (В. Вој., Жд., Ко.); 2. паш. (Д. Вр., Ће.); 3. ш. (Д. Вр., Ће., Вл.,
 Жи., Лу., Св.); 4. по. (Вл., Д. Си.); 5. дол., дужи водни ток (В. Вој.):
Долина више селџ дол. (Ши.):
Долинарици з. (В. Вој.):
Долинче њ. (Ће.):
Дџња ба̀шча ли. (Д. Вр., Жд., Лу.):
Дџња Займовица њ. (М. Вој.):
Дџња Јаруга њ. (Д. Вр.):
Дџња Језџрка њ. (Ће.):

- Доња ливада* ли. (Бо., В. Вој., Ко., Лу., Ће.):
Доња ливадица ли. (Ко.):
Доња Лоза њ. (В. Вој.):
Доња мала з. (Ви., Г. Ст., Дрв., Жи., За., Лу., Ми., Ће., Печ., Пр., Цер., Че., Ши.):
Доња њива њ. (Жд.):
Доња Ограђа њ. (В. Вој.):
Доња орница паш. (Д. Вр.):
Доња река њ. (Д. Ст.):
Доња речница њ. (Ће.):
Доња Росуља 1. ли.; 2. њ. (Жд., Ће.):
Доња росуља њ. (То.):
Доња Тришевина њ. (Пер.):
Доња тришевина њ. (М. Вој.):
Доња Утрина с. паш. (В. Вој.):
Доње Чукарке њ. (Бо.):
Доњи брџ 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (То.):
Доњи бунар 1. бу. у з. Доња мала; 2. паш. (Ми.):
Доњи дал вин. (Лу.):
Доњи винџград њ. (В. Вој.):
Доњи Забел ш. (В. Вој.):
Доњи прџ 1. ли.; 2. паш. (За.):
Доњи Прџ 1. њ.; 2. паш. (В. Вој., Д. Вр., Г. Ст., М. Вој.):
Доњи прџ њ. (Д. Ст.):
Доњи тџлик њ. (За.):
Доњи Трсаџи њ. (Лу.):
Доњо Займово њ. (М. Вој.):
Доњо Конопљиште њ. (В. Вој., Д. Вр.):
Доњо конопљиште њ. (Жд.):
Доњо копатиште ли. (Жд.):
Доњо ливаче њ. (Ће.):
Доњо пертаџко њ. (Цек.):
Доњо Поље 1. ли.; 2. њ. (Д. Тр., Ће.):
Доњо поље њ. (Д. Си., Пер.):
Доњо Раскрсје рас. у Доњој махали (Жи.):
Доњо раскрсје рас. у Доњој махали (Лу.):
Доњо Селиште њ. (М. Вој.):
Доњо селиште њ. (Г. Ст.):
Доњосинковъчко њ. уз агар села Доњо Синковце (Ту.):
Дорина њ. (Дрв.):
Дошкине њиве њ. (Г. Тр.):
Драгутиново њ. (В. Вој.):
Дрварка њ. (Бо.):
Дрварски пџ кол. пу. (Печ.):
Дрводџско било 1. ли.; 2. њ.; 3. ш. на међи са агаром села Дрводеља (Д. Вр.):

Државно потес обрадивог земљишта пољопривредног комбината „8. новем бар – Лебане” (Лу.):

Дрѐн 1. ли.; 2. њ. (Цек.):

Дрења̀к 1. њ. (Пер., То.); 2. ш. (То.):

Дрења̀р 1. вин. (Лу.); 2. њ.; 3. ш. (Бе., Лу.):

Др̀кинска ма̀ла з. (Д. Ст.):

Др̀кулски по̀ток по. (Вл.):

Дру̀га дѐлница њ. (Бо.):

Дру̀ган њ. (Бе.):

Дру̀м њ. (В. Вој., Ви., Жд., Пер.):

Друм̀арка њ. (В. Вој., Жд.):

Друм̀че њ. (Бо.):

Дубу̀ца њ. (Пер., Ће.):

Дубу̀це њ. (Жд.):

Ду̀бја 1. ли.; 2. њ. (Д. Вр.); 3. ш. (Ви., Д. Вр.):

Ду̀бје њ. (Лу.):

Дубра̀ва њ. (Бе., Ми.):

Дуга̀чка вало̀га њ. (Печ., Че.):

Дуга̀чка њѝва њ. (Вл., Г. Си., Д. Вр., Жд., Лу., М. Вој.):

Дуга̀чка падѝна 1. ли.; 2. паш. (Пр.):

Дуга̀чке Лѐдине њ. (Лу.):

Дуга̀чки по̀ток по. (Ду.):

Дуга̀чко њ. (Д. Вр., Жд.):

Ду̀диште њ. (Бо.):

Ду̀кино њ. (Пер.):

Ду̀њчики њ. (Цер.):

Ду̀рићево ш. (Г. Си.):

Душа̀нов дољп 1. ли.; 2. паш. (В. Вој.):

Душа̀новка њ. (Печ.):

Душа̀ново њ. (Д. Вр.):

Душкова њѝва њ.; по л. хипок. власника од кога је купљена (Лу.):

Ђелинска ма̀ла з. (Ту.):

Ђођин чука̀р 1. ш.; 2. њ. (Лу.):

Ђођина лива̀да ли. (Лу.):

Ђокина њѝва њ.; по л. хипок. власника од кога је купљена (Г. Тр., Д. Вр., Лу.):

Ђокино 1. њ.; 2. ш. (Г. Си., Ће.):

Ђокинска ма̀ла з. (Пр.):

Ђорђѝин бунар њ.; по бу. који је данас напуштен (Печ.):

Ђорђин чука̀р ш. (То.):

Ђорђина лива̀да 1. њ.; 2. вин.; 3. паш. (Бо., М. Вој.):

Ђорђина њѝва њ. наслеђене од Ђорђе (Г. Си., Г. Тр.); њ. купљена од Ђорђе (Пр.):

Ђорђина падѝна 1. њ.; 2. ш. (За.):

Ђорђине кру̀шке њ. (Пер.):

Бòрђино њ. (Жд.):

Бòрђинска мала з. (Пр.):

Бòрина њива њ. (В. Вој.):

Бурђина ливада 1. ли.; 2. њ. (некада само ливаде) (М. Вој.):

Бурђина њива њ.; актуелно власништво (Г. Тр.):

Бурино њ. (Жд.):

Емајличе њ. (Жд.):

Еменлика њ. (Вл.):

Ечменка њ. (Жд.):

Жабљак њ. (Жд., Ће.):

Ждèглавачко 1. њ.; 2. ш. (Шу.):

Жèнина долина 1. дол.; 2. ш. (То.):

Живкова баишча њ.; раније је на том месту био повртњак неког Живка (Цек.):

Живкова ливада ли.; актуелно власништво (Лу.):

Живкова òграђа њ. (В. Вој.):

Жутица њ. (Д. Тр.):

Забàрије 1. њ.; 2. ш. (То.):

Забàрје ш. (Пер.):

Забел ш. (В. Вој., Лу., Ће.):

Забелиште њ. (некада шуме) (Д. Ст.):

Забелче ш. (Жд., Ће.):

Забран ш. (Д. Вр.):

Займов бунàр ли.; некада кућни посед са бунаром из турског времена (В. Вој.):

Займова баишча лок. на коме је Дом културе; некада посед турског великодостојника Заима (В. Вој.):

Займовица њ. (М. Вој.):

Займово њ. (За., М. Вој.):

Займовче њ. (М. Вој.):

Зајачка њива њ. (Г. Ст.):

Заједница 1. ли.; 2. њ. (Ко., Ће., Цек.):

Зајчина мала з. (Жи.):

Зајчи пòток 1. по.; 2. њ. (Д. Ст.):

Зајчево њ. (Бе.):

Залушка мостина дрв. м. на Дибикој долини у селу Винарце (За.):

Залушка банура њ. на међи са атаром села Залужње (Пр.):

Залужањски пòт пут који од села Прибој води ка селу Залужње (Пр.):

Запис њ. (В. Вој., Ви., Д. Вр., Жи., За., Печ., Ту.):

Записанке њ. (Г. Тр.):

Зафирова њива њ. (Д. Си.):

Свèрово њ. (Ће.):

Свирке њ. (Пер.):

Здравково њивче њ. (Лу.):

Зѣбина мала з. (Ви.):

Зелѣни вир њ. (Печ.):

Зеленовирски пут пут према локалитету Зелени вир (Печ.):

Зелениште 1. ли.; 2. њ. (Д. Вр.):

Зѣлкова њива њ. (Ће.):

Златанске њиве њ. (Шу.):

Зојкина падина ш. (Ви.):

Зорбаџка крушка њ. (Ту.):

Зорбаџки бузальк 1. ли.; 2. њ. (Ту.):

Зорбаџко њ. (Ту.):

Игина њива њ. (Д. Вр.):

Игино њ. (Д. Вр.):

Игралиште део сеоске утрине уређен као фудбалски терен (В. Вој., Г. Ст., Д. Тр., За., Лу., Цер., Че.):

Извир 1. из.; 2. ли. (Ши.):

Извор 1. из.; 2. паш.; 3. ш. (Че.):

Извор у Каралу из. (Вл.):

Илићина њива њ. (Д. Вр.):

Илићина падина 1. њ.; 2. ш. (За.):

Илићина трла 1. њ.; 2. ш. (Шу.):

Илинкино место под багремом (некада њива) (Лу.):

Илинска долина 1. дол.; 2. њ. (Шу.):

Испод Виндогради њ. (Ту.):

Испод Владимирову ограда њ. (Г. Си.):

Испод Грђбје 1. ли.; 2. њ. (Д. Вр.):

Испод лојзе 1. ли.; 2. њ. (Д. Вр.):

Испод Мостину с. паш. (Лу.):

Испод наџип ли. (Жд.):

Испод селò њ. (Д. Ст.):

Јабука 1. ли. (В. Вој.); 2. њ. (Д. Вр.):

Јабуче њ. (Че.):

Јабучје њ. (В. Вој., Д. Вр.):

Јаз њ. (Бо., Г. Ст., Жд.):

Јазбине 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (Г. Тр., М. Вој., Цек., Ши.):

Јазбински извор из. (Ши.):

Јазбински поток по. (Бо.):

Јанков пут кол. пут у Јанковом риду (Г. Тр.):

Јанков рид ш. (Г. Тр.):

Јанкова њива њ. (Г. Си.):

Јанковска мала з. (Д. Ст.):

Јањин дѣл њ. (Лу.):

- Јаруга* 1. ли. (М. Вој.); 2. њ. (Бо., В. Вој., Д. Вр.); 3. паш. (Жи.):
Јарушче ли. (Д. Вр.):
Јарчиште 1. вин.; 2. њ. (В. Вој.); 3. ш. (Цек.):
Јасен 1. ли.; 2. ш. (Жд.):
Јасенова долиња 1. њ.; 2. ш. (Шу.):
Јасенска долиња 1. дол.; 2. њ.; 3. ш. (Жд.):
Јасење њ. (Жд., Ко.):
Јасике 1. њ. (Лу.); 2. ш. (Жд.):
Језава њ. (Бо., В. Вој., Лу., М. Вој.):
Језерина њ. (Бо.):
Језерка њ. (Ће.):
Језеро 1. ли.; 2. паш. (В. Вој., М. Вој.); 3. њ. (Д. Ст., Ду., Пер., Ће., Цер.):
Језерска маџа з. (Цер.):
Јелени клаџанац 1. из.; 2. ш. (Ви., За.):
Јеленичиште 1. њ.; 2. ш. (То.):
Јелкино њ. (Бо.):
Јерин вџр њ. (Жи.):
Јеруга 1. њ. (Пер.); 2. ш. (Св.):
Јесење њ. (Жд., Ко.):
Јетава њ. (Г. Ст.):
Јечмиште 1. њ. (Лу.); 2. воћ. (Жд.); 3. ш. (Цек.):
Јованов рид ш. (Жд., Шу.):
Јованова ливаџа ли. (Жд.):
Јованова њива њ. (Д. Вр.):
Јованово ш. (Св.):
Јовин брег 1. ли.; 2. њ. (Ко.):
Јовин брес њ. (Ви.):
Јовина долиња 1. дол.; 2. ш. (Жд.):
Јовино њ. (Д. Вр., Ће.):
Јовино ливаџе ли. (Жд.):
Јовранова њива њ. (Шу.):
Јовчинска маџа з. (Г. Ст.):
Јорданово њ. (Г. Си.):
Јосимов заџел ш. (В. Вој.):
Јосимова њива њ. (В. Вој.):
Јосимово њ. (В. Вој.):
Јужарска долиња дол. (Д. Вр.):
- Кавгалија* 1. њ. (В. Вој., Д. Вр.); 2. ш. (Д. Вр.):
Кавгаличе њ. (То.):
Кадџински бузаци њ. (Г. Ст.):
Кадџин брес њ. (Бе., Жи.):
Кајтазовица 1. њ.; 2. ш. (Д. Вр., М. Вој.):
Камен 1. њ.; 2. ш. (Ко., Ће.):

- Ка̀мени п̀ут* 1. паш.; 2. ш. (Дрв.):
Ка̀менѝто б̀ило 1. вин.; 2. њ. (Бе.):
Ка̀менѝца 1. њ. (Вл.); 2. пл. (Д. Ст.):
Ка̀менче њ. (Ће.):
Ка̀мења̀к 1. њ.; 2. повр. (Ко.):
Ка̀мењѝца б., каменолом (За.):
Кара̀ка̀њкине лива̀де ли. (Д. Тр.):
Кара̀са̀новица њ. (Бе.):
Кара̀ву̀ла ш. (Шу):
Кара̀у̀ла 1. вин.; 2. њ. (Вл., Жд., Ће.); 3. ш. (Вл., Жд.):
Ка̀рпи́на њ. (В. Вој.):
Ка̀ска̀вица 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (Жд., Лу):
Ката̀ра̀шкинска ма̀ла з. (Ви.):
Ка̀штава̀рско гроб̀је њ. на међи са атаром села Каштавар (Жи):
Кѐвина њи́ва воћ. (некада њива) (В. Вој.):
Кѐљина њи́ва њ. (Ви.):
Ки́сеље́ке њ. (Лу):
Ки́тесто кру̀иче њ. (За.):
Ки́тке 1. њ.; 2. ш. (Бо., Жд., То., Шу):
Кла̀данац 1. из.; 2. ш. (Д. Вр., М. Вој.):
Кла̀данац у Ци́ганске ку̀ће кл. (За.):
Кла̀данче уређен из. на локалитету Рид (Д. Вр., Ко.):
Кла̀данчина 1. уређен из.; 2. ш. (Д. Вр., М. Вој.); 3. њ.; 4. паш. (Д. Вр.):
Кла̀данчи́те 1. уређен из.; 2. њ.; 3. ш. (Д. Вр.):
Кмѐтовска ма̀ла з. (Шу):
Кова̀њкино њ. (Ви.):
Коза̀рска до̀лина 1. дол.; 2. њ. (Жд., Ко., Лу.); 3. ли. (Ко.); 4. ш. (Жд., Ко.):
Коза̀рски ри́д ш. (Жд.):
Козомо̀рска ма̀ла з. (Г. Ст.):
Козомо̀рске њи́ве 1. ли.; 2. њ. (Г. Ст.):
Кола̀ров де́л 1. ли.; 2. њ. (Цек.):
Кола̀рово 1. ли.; 2. њ. (Бо.):
Кола̀рска до̀лина 1. дол.; 2. паш.; 3. ш. (Шу):
Ко̀ласто њ. (Ће.):
Колача̀јка њ. (Ко.):
Ко̀либа 1. њ. (Дрв.; Цек.); 2. ли. (Цек.):
Ко̀либи́ште 1. њ. (Д. Вр., В. Вој.); 2. ш. (Д. Вр.):
Колò 1. паш.; 2. ш. (Ко.):
Колча̀јке њ. окружене шумом (Ко., Св.):
Колча̀јче њ. окружена шумом (Св.):
Колча̀ста лива̀да ли. окружена шумом (Цек.):
Колча̀сти шума̀к ш. (То.):
Кòнина до̀лина 1. дол.; 2. њ. (Ши.):
Кòнино ш. (Ши.):

- Конопљарска мала* з. (Г. Ст.):
Конопљиште њ. (Бо., В. Вој., Ви., Г. Ст., Д. Вр., Ко., Лу., М. Вој., То., Ће., Цек., Ши.):
Коњарник њ. (Цер.):
Коњинска воденица рушевине воденице у атару села Коњино (Лу.):
Коњинска међа њ. на међи са атаром села Коњино (Жд.):
Коњински споменик спомен-плоча у атару села Коњино, у знак сећања на пале борце и браниоце Лебана и околних села у Другом светском рату (Лу., Жд.):
Коњинско 1. ли.; 2. паш. (Лу.):
Кодњска мала з. (Шу.):
Копак њ. (Бо., Пер., Св., Ће.):
Копани пут кол. пут (Лу.):
Копинска воденица ли.; ту је некада била воденица рода Копинци (Жи.):
Копинска мала з. (Жи.):
Копчин забел ш. (Дрв.):
Копчина њива њ. купљена од Копче (Жд.):
Копуница њ. (То.):
Корењача њ. (Жд., Лу.):
Корија њ. (некада шуме) (В. Вој., Жи.):
Корице ш. (Жи.):
Косача њ. (Жи., Пр.):
Кочине 1. вин.; 2. њ. (Ко.):
Коцелска ливада ли. (Д. Тр.):
Кодина мала з. (Жи.):
Кошарјиште њ. (М. Вој.):
Крајња ливада ли. (М. Вој.):
Крајњи Рид ш. (В. Вој.):
Крајачко њ. (Ће.):
Крајтки делови њ. (То.):
Крајтко њивче њ. (Бе., Жд.):
Краткобраздица њ. (Лу.):
Крива бара њ. (Вл., То.):
Крива долина 1. дол.; 2. ли.; 3. њ. (Пр.):
Крива њива њ. (Жд.):
Криве њиве њ. (Бо., В. Вој., Г. Си., Д. Вр., Жд., Ће.):
Крс 1. њ. (Пр., Шу.); 2. ш. (Шу.):
Крстат брес њ. (Бе.):
Крстати брес њ. (То.):
Крстинска мала з. (Жи.):
Крупан забел ш. (Жд.):
Крушјар 1. њ.; 2. ш. (В. Вој.):
Крушка њ. (Бо., Г. Си., Г. Ст., Д. Вр., Жд., М. Вој., Св., То., Ће., Цек., Цер.):
Крушка запис њ. (Жд.):
Крушкар њ. (В. Вој., Шу.):
Крушке њ. (Жи.):

- Крушче* њ. (Д. Вр.):
Крш б., каменолом (Пр.):
Кршен брѐс њ. (Пер.):
Куде Банкову воденицу лок. са остацима воденице (Г. Ст.):
Куде Бобанђин јаз њ. (Ту.):
Куде воденицу 1. ли. (В. Вој., Д. Вр.); 2. њ. (В. Вој., Жд., Ће.); 3. воћ. (Жд.):
Куде гробје 1. ли. (Бе., В. Вој.); 2. њ. (Д. Вр., Дрв., Жд., За., М. Вој., Ми., Ће.):
Куде гушаву крушку ли. (Д. Вр.):
Куде Јаз њ. (Жд.):
Куде јаз њ. (Ће.):
Куде кунџа паш. (Д. Вр.):
Куде Даркове крушке њ. (Д. Ст.):
Куде долџп њ. (Ту.):
Куде доњу реку њ. (Д. Ст.):
Куде дучѐ зб. место (Д. Ст.):
Куде зџтис њ. (Ви.):
Куде Лојзе 1. ли.; 2. њ. (Д. Вр.):
Куде милановачко њ. на међи са атаром села Миланово (Д. Ст.):
Куде Мџс 1. њ.; 2. паш.; 3. врб. (Г. Ст., Ће.):
Куде Николџту њ. (В. Вој.):
Куде ора њ. (В. Вој.):
Куде Парамиду 1. паш.; 2. њ.; 3. ш. (В. Вој.):
Куде Паунка њ. (Ће.):
Куде Ранђелово лојзе ш. (Ви.):
Куде сланопажу њ. (Д. Вр.):
Куде сливе њ. (Д. Вр.):
Куде Страну њ. (Д. Вр.):
Куде Тимчу воћ. (В. Вој.):
Куде Ћиркине ливаде њ. (Ви.):
Куде цркву њ. (Ту.):
Куде Чубуру 1. њ.; 2. ш. (Д. Вр.):
Куде шкџлу њ. (В. Вој., Ви.):
Куде Шџпске дубице њ. (Ви.):
Куже њ. (Жи.):
Кужите место на коме је зграда осмогодишње школе (Печ.):
Кун њ. (Д. Вр., Ко.):
Кунџе њ. (Ко.):
Куњѐ ли. (Цек.):
Купена њива њ. (В. Вој., Вл., Д. Вр.):
Куса долина 1. њ.; 2. ш. (Жд.):
Куса Падина њ. (То.):
Куса падина 1. њ. (То., Ће.); 2. ш. (Цек.):
Куже њ. (В. Вој.):

Кућиште 1. њ. (В. Вој., Лу., Че.); 2. ли. (Д. Вр.); 3. паш. (В. Вој.); 4. ш. (Че.);
Кућишки извор из. на локалитету Кућиште (Че.):

Лагъмче ш. (Жи.):

Лаз 1. њ. (Г. Ст., Д. Ст., Печ.); 2. ш. (Жи.):

Лазански рид 1. ш.; 2. њ. (В. Вој.):

Лапатачки поток 1. по.; 2. кол. пу.; 3. ли.; 4. њ. (Цер.):

Лапатачки пут 1. кол. пу.; 2. ли.; 3. њ. (Бе.):

Лазино њ. (Ће.):

Лазарово њ. (В. Вој.):

Латина њива њ. (Вл.):

Латинско горунче пл. винове лозе (Пр.):

Ледина њ. (Лу.):

Лединче њ. (Жд., Лу.):

Лезеба паш. (Лу.):

Лековито кладанче 1. из.; 2. ш. (Шу.):

Лепа падина ш. (Д. Ст.):

Лесичји поток 1. по.; 2. ш. (Ви.):

Ливада ли. (Д. Вр.):

Ливада до насип ли. (Ће.):

Ливада куде Сатинови ли. (Лу.):

Ливаде 1. ли. (Д. Вр., Че., Ће.); 2. њ. (Д. Вр., Д. Си., Жд., Св.); 3. ш. (М. Вој.);

4. вин. (М. Вој.):

Ливађе њ. (Жд., Че.):

Ливаче њ. (Бо., Ће.):

Ливаче до мџ ли. (Ће.):

Лилински бузальк њ. (некада ливаде) (Ту.):

Липак ш. (Ши.):

Липар 1. паш. (В. Вој.); 2. ш. (В. Вој., Шу.):

Липовац 1. њ. (Дрв.); 2. ш. (Дрв., Цек.):

Лисичје рупе 1. њ.; 2. ш. (Дрв.); 3. с. паш. (Лу.):

Логорите њ. (Жи.):

Ловачка долина 1. дол.; 2. ш. (Ко.):

Лоза 1. вин. (В. Вој.); 2. ли. (Д. Вр.); 3. њ. (В. Вој., Д. Вр., М. Вој.); 4. ш. (М. Вој.):

Лозански рид 1. вин.; 2. ли.; 3. њ. (В. Вој.):

Лојзарски дел ш. (Д. Вр.):

Лџе 1. вин. (Бо., Ви., Г. Ст., Д. Вр., Жд.); 2. њ. (Г. Ст., То., Ту.); 3. паш. (Жд.);

4. ш. (Пер., То.):

Лџе под рид ш. (Лу.):

Лџишта 1. вин.; 2. ш. (М. Вој.):

Лџиште вин. (Ду., Жд.):

Луџ 1. ли.; 2. ш. (Бо.); 3. њ. (В. Вој., То., Дрв.):

Лугарска делница њ. на међи са атаром села Лугаре (Бо.):

Лугарска долина ли. које од атара села Лугаре одваја истоимена долина (Бо.):

- Лугарска међа* 1. ли.; 2. њ. на међи са атаром села Лугаре (Бо.):
Лугарска њива њ. у атару села Лугаре (Бо., В. Вој.):
Лугарска путина 1. ли.; 2. њ.; налазе се крај кол. пута који од села Бошњаце води ка селу Лугаре (Бо.):
Лугарске делнице њ. (Бо.):
Лука њ. (Бо., Г. Ст., Д. Ст., Ће.):
Лукино њ. (Г. Ст., М. Вој.):
Лутино њивче њ. (Лу.):
Лучиште њ. (Д. Ст.):
- Љаница* 1. њ.; 2. ш. (Шу.):
Љубеново ш. (Д. Вр.):
Љубина њива њ.; по л. хипок. особе од које је купљена (М. Вој.):
Љубино 1. ли.; 2. њ. (М. Вој.):
Љубисавова ливада 1. ли.; 2. њ. (Ви.):
Љупчина њива њ. (Жд.):
Љутина њ. (Жд.):
- Магаџинке* њ. (Ви.):
Мајдан б., каменолом (Ду.):
Максурово њ. (Жи.):
Мал забел ш. (В. Вој.):
Мала бара поточић (Вл.):
Мала Батуња њ. (М. Вој.):
Мала Језава 1. ли.; 2. ш. (М. Вој.):
Мала Језерка њ. (Ће.):
Мала рија њ. (Пер.):
Мали дол ш. (В. Вој.):
Мали Камен њ. (Ће.):
Мали копак њ. (Св.):
Мали липак њ. (Че.):
Мали луг 1. ли.; 2. њ. (Жд.):
Мали поток 1. поточић; 2. ш. (Г. Си.):
Мали Просјак 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (М. Вој.):
Малска ливада с. паш. (Бе.):
Малска чеџма с. ч. и паш. у њеној околини (Бе.):
Мамкина њива њ. (Г. Ст.):
Манастириште 1. ш. (За., Пр., В. Вој., Пер.); 2. њ. (В. Вој., Пер.):
Манчин поток 1. по.; 2. ли.; 3. њ.; 4. ш. (Ми.):
Мањина њива њ. (Жд., Г. Тр.):
Мањина страна ли. (Д. Вр.):
Мањино долинче 1. долин.; 2. њ. (Д. Вр.):
Маринково 1. ли.; 2. њ. (Ће.):
Маринковска бара з. (Бе.):

- Марјановска ливада* њ. (некада ливаде) (Бе.):
Марков бунар њ. (Г. Си.):
Марков поток по. (Печ.):
Маркова долина 1. дол.; 2. њ. (Ши.):
Маркова ливада 1. ли.; 2. ш. (Д. Тр., За., Ко.):
Марково 1. ли.; 2. њ. (Ће.):
Маслак ли. (Д. Вр.):
Масларке њ. (Лу.):
Матџин брџ њ. (Жи.):
Маћин забел 1. паш.; 2. ш. (Ће.):
Маћино њ. (Ће.):
Међа 1. ли. (Ће.); 2. њ. (Дрв., Цек., Д. Вр., Ће.); 3. ш. (Дрв.):
Међа коњинска паш. на међи са атаром села Коњино (Жд.):
Међак ли. (Лу.):
Међаш ш. (В. Вој.):
Међине њ. (Лу., То.):
Међу ваде њ. (Ко.):
Међу путови њ. (Жд.):
Мејане њ. (Г. Си.):
Меке њиве њ. (Св.):
Меџкина маља з. (Ви.):
Миинске њиве њ. (Лу.):
Микино њ. (Г. Си.):
Миланов сливњак кућни посед на месту некадашњег шљивика (Лу.):
Миланова њива њ. (Д. Си.):
Милановачки пòток по. (Г. Ст.):
Милевина ливада ли.; по имену особе којој је некада припадала (Жд.):
Миленкова орница ш. (Цек.):
Милина смрча ли. у смрековој шуми (Д. Вр.):
Милићовска маља з. (Ви.):
Миличкина маља з. (Печ.):
Милкићовска маља з. (Ви.):
Милкићовско пл. воћа; пре педесетак година, њ., ш. и паш. (Ви.):
Милкићовско кладанче из. (Ви.):
Милкова њива њ. (Жд.):
Милџкина њива њ.; актуелно власништво (Шу.):
Миљкова тријевина њ. (Бо.):
Миљково њ. (В. Вој.):
Мирошевачки пут кол. пут који води ка селу Мирошевце (Дрв.):
Мирске ливаде ли. (Дрв.):
Мирске њиве њ. (Дрв.):
Митин кладанац 1. из.; 2. ш. (Лу.):
Миткина њива њ.; по л. хипок. особе од које је купљена (Г. Ст.):
Миткино лòже 1. вин.; 2. воћ. (Ви.):

- Митрова њива* њ. (Д. Ст., Г. Ст.):
Митровске њиве њ. (Д. Си.):
Мичазове њиве њ. (Г. Ст.):
Мливарски пут 1. кол. пут којим се мливо возило у воденицу; 2. њ. (Лу.):
Мòс на Шараницу дрв. м. преко потока Шараница (Печ.):
Мостина бет. м. (Лу.):
Мртвица 1. њ.; 2. вин.; 3. ш. (В. Вој., Д. Вр., За., Ши.):
Мриштанка њ. (Д. Си.):
- На Ачково* њ. (Д. Тр.):
На Бабино њ. (Д. Тр.):
На бел камен њ. (Ту.):
На бостаниште њ. (Ви.):
На брèг њ. (Жд., М. Вој., Ту.):
На брèс њ. (Д. Вр.):
На бунàр њ. (Г. Си., Ту.):
На бандèр њ. (Г. Си.):
На вàде 1. ли.; 2. њ. (Д. Вр.):
Навалинска кùка њ. уз завојницу саобраћајнице Лесковац – Ниш на међи са атаром села Навалин (Ви.):
На врнòвачко ли. (Цек.):
На врбу̀ њ. (Св.):
На вр̀ ш. (Ће.):
На гагличе воћ. (То.):
На горун̀ њ. (То., Ту.):
Надàве њ. (Д. Ст.):
На детињо ли. (Д. Тр.):
На Дòктурово њ. (Д. Ст.):
На дòлину њ. (Ту.):
На др̀м њ. (Ту.):
На дубицу ш. (Жд.):
На дугьчко њ. (Д. Вр.):
На јàсен њ. (Жи.):
На камчè њ. (Г. Си.):
На клàданац ли. (Д. Тр., То.):
На крушку њ. (Ту.):
На ливàду њ. (Жд., Пер.):
На Ласино њ. (Д. Тр.):
На Међу̀ ли. (Бо., Лу., Ту.):
На Милино њ. (То.):
На пресèчено паш. (Д. Тр.):
На рèку њ. (За.):
На р̀пе њ. (Д. Тр.):
На синковьчко њ. (Д. Си.):

- На сливу* њ. (Жд.):
На Станино њ. (Жд.):
На Станкино њ. (Жд.):
На Станково ли. (Д. Тр.):
На топџу њ. (Д. Тр.):
На Трајково њ. (Д. Тр.):
Наћино њ. (Ће.):
На утрину пл. вин. (Пр.):
На Цакино њ. (Д. Тр.):
На Цветаново њ. (Д. Тр.):
На чешиче ли. (Д. Тр.):
На чешму ли. (Св.):
На шип њ. (Д. Ст.):
На ширџо њ. (Д. Тр.):
Недељково долинче њ. (Ко.):
Никџино воћ. (Ће.):
Никџино њ.; по л. хипок. претходног власника (Цек.):
Нисине њиве њ. (Шу.):
Нишка улица улица којом се излази на главну саобраћајницу која води пут
 Ниша (Печ.):
Нишкина ливада ли. (Д. Тр.):
Нџва њива њ. (В. Вој.):
Нџва утрина њ. (Ту.):
Нџви делови 1. вин.; 2. њ. (Бо.):
Нџво лџзе вин. (Д. Тр.,^аЋе.):
Нџина њива њ. (Г. Ст.):
Нунинка њ. (Че.):
- Њива више пут* њ. (Лу.):
Њива куде гџџ њ. (Лу.):
Њива на Крстино њ. (Д. Тр.):
Њиве до Долину њ. (Лу.):
Њиве до копани пут њ. (Лу.):
Њиве до Рубејске ливаде њ. (Д. Тр.):
Њиве до Славујске ливаде њ. (Д. Тр.):
Њиве куде гџџ њ. (Бо., Лу.):
Њиве куде Гџрчин благун њ. (Лу.):
Њиве куде воденицу њ. (За.):
Њиве куде запис њ. (Лу.):
Њиве куде јазък њ. (Бо.):
Њиве куде Петрове крушке њ. (Лу.):
Њиве куде Слишанци њ. (Лу.):
Њиве куде цркву њ. (Бо.):
Њиве куде Чџмин мџс њ. (Г. Ст.):

Њиве на брѣг њ. (В. Вој., Лу.):

Њиве на глѣг њ. (Д. Тр.):

Њиве на крушку њ. (Д. Тр.):

Њиве на ралију њ. (В. Вој.):

Њивче њ. (Жд.):

Обршије ш. (Шу.):

Ќвсиште њ. (Цек.):

Ќграђа њ. (Бо., В. Вој., Г. Си., Д. Вр., Жд., Жи.):

Ќграђе њ. (Лу.):

Ќдрѡвље ш. (Че.):

Ќмѣтине њ. (Пр.):

Ќранице 1. ли. (В. Вој., Жд.); 2. воћ. (Д. Вр., Жд.); 3. њ. (В. Вој., Д. Вр., Д. Тр., Жд., М. Вој., Лу., То., Ту):

Ќраше 1. вин.; 2. њ. (Ви.):

Ќренице 1. ли.; 2. њ. (Г. Тр., Ко.):

Ќрловица њ. (За., То.):

Ќрлѡво гнездѡ њ. (Бо., Г. Си., Г. Ст., Ту):

Ќрлѡво гњездѡ њ. (Бо., Г. Си., Г. Ст., То.):

Ќрнице њ. (Жд., Жи., Лу.):

Ќсманово њ. (За.):

Ќстрикавица њ. (Печ., Че.):

Ќткуд винарачко њ. с оне стране села која је окренута према атару села Винарце (Д. Ст.):

Ќткуд свирьчко њ. с оне стране села која се граничи са атаром села Свирце (Ту):

Ќшав ли. (Бе.):

Павлове њиве њ. (Г. Ст.):

Павловске њиве њ. (Г. Ст.):

Павлово њ. (В. Вој., Жд.):

Павдалиште 1. њ. (Вин.); 2. ш. (Вл., Шу.):

Падѣж њ. (Бо.):

Падина 1. њ.; 2. вин.; 3. ш. (В. Вој., За., Ко., М. Вој., То., Ту., Цер., Шу.):

Падинче њ. (Бо.):

Падолоште с. паш. (Д. Тр.):

Пантин брѣг з. (Ту.):

Панрати њ. (Бо.):

Парамѣда ш. (В. Вој.):

Парамуново њ. (Жи.):

Параспур њ. (Бе., Ви., Д. Вр., Д. Ст., Д. Тр., М. Вој., Ту., Цек.):

Параспурке њ. (В. Вој.):

Партизанска чеѣма 1. спомен-плоча страдалима у Другом светском рату; 2. паш.; 3. ш. (Бе.):

Парчино трње њ. (Бо.):

- Пасуљски рид* ш. (Ми.):
Пау̀нкино њ. (Ће.):
Па̀шин за̀бел 1. вин.; 2. њ. (раније шуме) (Ви.):
Па̀шина корѝја 1. вин.; 2. њ.; 3. ш. (Печ.):
Па̀шина чѐшма 1. паш.; 2. ш. (Бе., Ми.):
Па̀шино ли. (Ће.):
Пѐјчин за̀бел ш. (Бо.):
Пѐјчино њ. (Жи.):
Пе́раљши́те њ. (Ши.):
Пе́рино њ.; актуелно власништво (В. Вој., М. Вој.):
Пе́кино њ. (Д. Вр.):
Пе́роша ш. (М. Вој.):
Пе́рта̀цка воденѝца 1. развалине воденице чији је власник био из села Перта
та; 2. паш. у околини тог локалитета (Пр.):
Пе́рта̀цко њ. на међи са атаром села Пертате (Бо.):
Пе́рта̀цко бр̀до њ. на брду, на међи са атаром села Пертате (Цер.):
Пѐси́ште њ. (Печ., Лу.):
Пе́ткова ба̀ишча пл. у друштвеном сектору (Цек.):
Пе́ткова до̀лина 1. дол.; 2. њ. (Ши.):
Пе́тково њ. (Бо.):
Пе́тров буна̀р бу. на сеоској утрини (Ши.):
Пе́тров пла̀ц њ.; раније кућни посед (Шу.):
Пе́трова њи́ва њ. (В. Вој.):
Пе́тровачко 1. њ.; 2. ш. уз атар села Петровац (Цер.):
Пе́трове кру̀шке њ. (Лу.):
Печењевачки пу̀т пут који води до села Печењевце (Пр.):
Пѐшинска ма̀ла з. (Д. Ст.):
Пѐшински брѐг з. (Ту.):
Пи́скавац њ. (Шу.):
Пи́скавица њ. (Г. Си., Лу.):
Пѝштина па̀дина ш. (Пр.):
Пла̀дниште 1. ли. (Д. Вр.); 2. с. паш. (За.):
Пла̀ц њ. (Д. Вр.):
Пла̀ча̀р 1. њ.; 2. ш. (Жд.):
Пла̀че 1. њ.; 2. ш. (Жд., Ће., Шу.):
Пљешга̀н њ. (Д. Вр.):
Пљешта̀к њ. (Д. Вр.):
Под брѐг воћ. (Ће.):
Под Гр̀бје воћ. (Д. Вр.):
Под За̀бел њ. (Ће.):
Под за̀бел њ. (Бо.):
Под Коло̀ 1. ли.; 2. њ. (Ко.):
Под Копа̀к њ. (Св.):
Под Корѝју њ. (В. Вој.):

- Под Лòже њ. (Д. Ст.):
 Под Маћин за̀бел њ. (Ће.):
 Под Нàсип њ. (Ми., Ће.):
 Под Плòче њ. (Жд.):
 Под Рид 1. њ. (Д. Вр., Жд., Лу., Печ.); 2. ли. (Жд.); 3. ш. (Д. Вр.):
 Под Стр̀ану њ. (Жд., Лу.):
 Под Ш̀уму њ. (Ће.):
 Подр̀имачки п̀ут кол. пут који води до села Подримце (Ви., За.):
 Подр̀умци з. (Ши.):
 Поза грòбје њ. (Г. Си.):
 Поза Ђòрини њ. (Бо.):
 Поза Смр̀анци њ. (Лу.):
 Поза ц̀ркву њ. (Д. Ст.):
 Пој̀ате њ. (Д. Си.):
 Пòиште њ. (Пер.):
 Пољ̀акова њ̀ива њ. (Лу.):
 Пољ̀ачици њ. (Жи.):
 Пòље њ. (В. Вој., Д. Вр., Св., Ту., Ће.):
 Пòнина њ̀ива њ. (Г. Ст.):
 Попòва до̀лина ш. (Шу.):
 Попòва кру̀шка 1. њ.; 2. ш. (Пр.):
 Попòвачко до̀линче њ. (Лу.):
 Попòво 1. вин.; 2. њ. (За.):
 Попрд̀љивица њ. (М. Вој.):
 Попрд̀љивка њ. (В. Вој., Д. Вр., Лу.):
 Поред к̀асарине 1. ли.; 2. њ. у непосредној близини војне касарне (Д. Си.):
 Посèдак економско двориште (Лу.):
 Пòток 1. по. (За., Ту.); 2. њ. (За., Ту.); 3. ли. (Ту):
 Потока̀рска ма̀ла з. (Бе., Ми.):
 Пòша пл. воћа (Д. Ст.):
 Прв̀ња па̀дина ш. (За.):
 Пр̀динско грòбје њ. (Печ.):
 Пред грòбје њ. (Г. Си.):
 Пр̀ека њ̀ива њ. (Г. Си.):
 Пр̀еки шум̀ак ш. (Лу.):
 Преко Б̀ару 1. ли.; 2. њ. (Д. Тр.):
 Преко Вòду њ. (В. Вој.):
 Преко До̀лину њ. (В. Вој.):
 Преко до̀лину њ. (Д. Вр., Пр.):
 Преко пòток њ. (Д. Вр.):
 Преко пр̀угу 1. ли.; 2. њ. (Пр.):
 Преко р̀еку 1. ли.; 2. њ. (Жд., Лу., М. Вој., Ту., Ће.):
 Прж̀ар њ. (Бе., Ко.):
 Прж̀арска до̀лина дол. на локалитету Пржар (Ко.):

- Пржарски пòток* поток на локалитету Пржар (Бе.):
Пржина њ. (То.):
Пржине њ. (Ви., Д. Ст.):
Пржински пùт пут према локалитету Пржине (Ви.):
Прибòјски пùт пут који води до села Прибој (Ви., За.):
Пригòр њ. (Лу.):
Призèтковска мала з. (Д. Ст.):
При селò место под багремовом шумом у непосредној близини села (Св.):
Прлòг њ. (Пр.):
Прња падина 1. њ.; 2. ш. (Пр.):
Прòвиров бунàр 1. напуштен бу.; 2. њ. (Ко.):
Прòвиров забел ш. (Лу.):
Прòвирова воденица 1. развалине воденице; 2. њ. (Ко.):
Прогòн 1. с. паш. (Жд., Лу., Цер., Д. Вр.); 2. њ. (Бо., Ви., Дрв., М. Вој., То.);
 3. ш. (Дрв.):
Прогòнски пùт пут према локалитету Прогон (Дрв.):
Прòсиште њ. (Д. Вр.):
Просјак 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (М. Вој.):
Пруд 1. ли.; 2. њ.; 3. паш. (В. Вој., Г. Си., Д. Вр., Д. Тр., Жи., М. Вој., Пер., Ће.):
Прудина њ. (Жд., Лу.):
Прудинче њ. (Ће.):
Прудиште њ. (Д. Вр., Д. Ст.):
Пùт 1. њ. крај пута (В. Вој., М. Вој.); 2. паш. крај пута (М. Вој.):
Путина њ. (В. Вој.):
- Раздòлци* њ. (То.):
Ракино њ. (Бо.):
Ра̀мни дèл њ. (Лу.):
Рамња̀к њ. (Жд., Лу.):
Рамòново њ. (В. Вој.):
Ра̀нђелов забел ш. (М. Вој.):
Ра̀нђелова долѝна 1. дол.; 2. њ. (Ши.):
Ра̀нђелова њива њ.; по имену власника од кога је купљена (М. Вој.):
Ра̀нђеловке њ. њиве купљене од Ранђела (Г. Ст.):
Ра̀нђелово лòже вин. (Ви.):
Раскр̀еје место на коме се рачвају путеви у виду крста (Ви., Жи., За., Св.):
Раскр̀сница в. Раскрсеје (Ту., Ши.):
Распутине ш.; по месту на коме се одваја више путева (Ши.):
Расу̀ља њ. (Бо., Ће.):
Расу̀љче њ. (Бо.):
Ра̀цино њ. (Св.):
Ра̀шин пùт кол. пут између локалитета Горњи трсак и Доњи трсак (Лу.):
Рѐка 1. ли. (М. Вој.); 2. њ. (Бо., М. Вој., Шу.); 3. повр. (Бо.); 4. з. (Шу.):
Речѝца 1. дол. као водни ток; 2. ли.; 3. њ. (Пр., Печ.):

- Рѣчиште* 1. њ. (Д. Вр., Жд., Ће.); 2. сп. и топољ. (Лу., Д. Тр.):
- Рибњак* по. (Вл.):
- Рид* 1. њ. (В. Вој., Д. Вр., Д. Тр., Дрв., Св., Че., Шу.); 2. ли. (Д. Вр., Д. Тр., Св.); 3. ш. (Бо., Жд., За., Лу., Печ., Г. Тр., Ће.):
- Ридар* 1. њ.; 2. ш. (Пер.):
- Ридиште* њ. (Лу.):
- Римски извор* из. на локалитету Селиште (Жи.):
- Ристин бунар* 1. место на коме је био бунар; 2. њ. (Пер.):
- Ристин дољп* 1. ли.; 2. воћ. (Бо.):
- Ристина њива* њ. (Бо.):
- Ричици* ш. (Бо.):
- Рџв* 1. паш.; 2. ш. (М. Вој.):
- Рџвине* 1. ли.; 2. њ. (М. Вој.); 3. паш.; 4. ш. (В. Вој., Д. Вр.):
- Росуља* њ. (Ви., Д. Вр., Дрв., Жд., Пр., Ту., Ће.):
- Рубејске ливаде* ли. (Д. Тр.):
- Руна* 1. њ. (В. Вој., Лу., М. Вој., Пер., Ће.); 2. ш. (Св., Ће.):
- Рунина* 1. њ.; 2. ш. (Бо., В. Вој.):
- Рушине* њ. (Лу.):
- Рушче* њ. (Цек.):
- Рушчина* њ. (Г. Тр., То.):
- Рушук* 1. њ.; 2. ли. (Бо.):
- Рушкина падиња* 1. њ.; 2. ш. (Ви.):
- Рушкино кладанче* из. (Ви.):
- Савино* њ. (М. Вој.):
- Савино њивче* њ. (Жд.):
- Савићова ливада* ли. (Д. Си.):
- Савићове крушке* њ. (Печ.):
- Салаво* њ. (Вл.):
- Салаовке* њ. (Ће.):
- Самар* 1. ли.; 2. паш. (М. Вој.); 3. њ.; 4. ш. (Шу.):
- Самариште* 1. вин.; 2. њ. (Ће.):
- Самбрес* њ. (Лу.):
- Сандино* њ. (М. Вој.):
- Сандракуља* њ. (То.):
- Састаљке* лок. на коме се састаје неколико мањих долина (Че.):
- Свирьчко* њ.; власништво мештанина из села Свирце (Ће.):
- Свирьчко дојзе* вин. у близини атара села Свирце (Ту.):
- Селд* 1. ш. (Ће.); 2. ли.; 3. њ. (Бо.); 4. паш. (Жд.):
- Сѣлиште* њ. (Бо., В. Вој., Ви., Вл., Г. Си., Д. Вр., Д. Си., Д. Ст., Д. Тр., Жд., Жи., За., М. Вој., Пер., Печ., Св., То., Ту., Ће., Цек., Чек., Шу.):
- Сѣлска долина* дол. на локалитету Село (Жд., Ко.):
- Сѣлска ливада* с. паш. (Д. Тр.):
- Сѣлски бунар* бу. на сеоској утрини (Цер.):

- Сѣлско* обрадиво земљиште у власништву ПК Лебане (Цер.):
Сѣлски њивчики њ. (Цер.):
Сењаќ ли. (В. Вој.):
Сенопања њ. (Лу.):
Сербџевске њиве њ. (Г. Си.):
Синковљчко њ. на међи са атаром села Доњо Синковце (Ту.):
Ситан забел њ. (раније шума) (Д. Ст.):
Ситно бресје њ. (Д. Си.):
Скоруше њ. (Лу.):
Славина њива њ. (Д. Вр.):
Славџавски рид 1. ш.; 2. паш. (Шу.):
Славџачка лука ли. (Ту.):
Славџске њиве њ. (Ту.):
Славџске ливаде ли. (Д. Тр.):
Сланиште њ. (Че.):
Сланопане њ. (Бо., В. Вој., Д. Вр., Жд.):
Сливак 1. воћ.; 2. ш. (Ће.):
Сливњак њ. (Жд., Ко.):
Сливчики њ. (Жд.):
Смиљанино 1. ли.; 2. њ. (Жд.):
Смиљково њ. (Д. Вр.):
Смрдљив вир њ. (Г. Ст.):
Смрдљив кладанац 1. из.; 2. ш. (Шу.):
Смрчанка дол. (Д. Вр.):
Смрчански пут пут до локалитета Смрчије (Д. Вр.):
Смрчанско језеро јез. на локалитету Смрчије (Д. Вр.):
Смрчије 1. вин.; 2. њ.; 3. паш.; 4. ш. (Д. Вр.):
Смуга њ. (Бо., Вл., Г. Тр., Д. Вр., Д. Си., Д. Тр., Жд., М. Вој., Пер., Ту., Ће., Цек.):
Смуга куде Славџици њ. (Ту.):
Смуга у Поље њ. (Ту.):
Снопанја њ. (Бо., Жд.):
Соколан 1. њ.; 2. ш. (Жд.); 3. б. под ш. (Шу.):
Соколанов забел ш. (Шу.):
Соколанова долиња 1. дол.; 2. ш. (Шу.):
Соколанове њиве њ. (Шу.):
Соклово долиња 1. ш. (Жд., Шу.); 2. ли. (Жд.):
Соклово долинице 1. долин.; 2. њ.; 3. паш.; 4. ш. (Д. Вр.):
Сотирове њиве њ. (Д. Си.):
Спасино бресје паш. (Ће.):
Спирина њива њ. (Д. Си.):
Спирине њиве њ. (Г. Си., Д. Си., Ми.):
Сред поље њ. (Печ., Ту.):
Средња ливада ли. (М. Вој.):
Средња мала з. (Цер.):

- Средња њива* ш. (Ће., Цер.):
Средњи рид ш. (Д. Вр., Дрв., Ко., М. Вој., Ће., Шу.):
Средњо било ш. (Шу.):
Средњо коло ли. (Шу.):
Средорек 1. ли.; 2. њ. (Жд.):
Сређан пруд ли. крај реке (Ту.):
Сређан рид 1. ш.; 2. паш. (Жд.):
Ставрин сокак њ. (Ко.):
Стајковача 1. њ.; 2. ш. (Че.):
Стамѣнковим страна ш. (То.):
Станкова долина дол. (Дрв.):
Станкова њива ш. (В. Вој.):
Станково њ. (Д. Вр.):
Станково кладанче ограђен, уређен из. (Ми.):
Станојина њива њ. (Жд.):
Станојино њ. (Ће.):
Стар дел ш. (Бо., Д. Тр.):
Стар дољп њ. (Д. Тр.):
Стар друм њ. (Г. Тр., Д. Тр.):
Стар забел ш. (Д. Вр.):
Стар Плац њ. (Д. Вр.):
Стар плац њ. (В. Вој., Г. Ст., Ће.):
Стар посѣдак 1. њ.; 2. ш. (В. Вој.):
Стар Прогон њ. (Жд.):
Стара баичча 1. ли.; 2. њ. (Бо., Г. Ст., М. Вој.):
Стара Воденица њ. (В. Вој.):
Стара корија ш. (Че.):
Стара Ливада њ. (Д. Вр.):
Стара Лоза вин. (В. Вој.):
Стара њива њ. (Г. Си., Цек.):
Стара река 1. паш.; 2. ш. (Ће.):
Стара топòла ли. (Д. Вр.):
Старе Делнице њ. (Бо.):
Стари Лојза њ. (М. Вој.):
Стаò грòбиште место на коме је по предању постојало гробље (Вл.):
Стаò игрòлиште напуштен фудбалски терен (Че.):
Старò Лојзе њ. (Бо., Пер.):
Старò лòјзе њ. (Вл., Д. Тр., За., Лу., М. Вој., Печ., Пр., Ће.):
Старò Сèлиште њ. (Ће.):
Старò Селò 1. ли.; 2. њ.; 3. ш. (Бо., В. Вој.):
Старò селò њ. (Д. Вр., Пер.):
Старчева долина 1. њ.; 2. ш. (То.):
Стевòнино њ.; актуелно власништво (Д. Тр.):
Стеванова њива њ.; по имену претходног власника (Лу.):

- Стёванова òграђа* 1. њ.; 2. ш. (В. Вој.):
Стёваново њ. (Г. Си., Ће.):
Стёвино њ. (Дрв.):
Степàнова врбà њ. (Ви.):
Степàновско сокачè сокак који од главног пута води до кућа рода Степановци (Лу.):
Стојàнов шумак ш. (Бо.):
Стојàнова дèлница ш. (Бо.):
Стојàнова њива 1. њ.; 2. пов.; по претходном власнику (Д. Вр.):
Стојàново њ. (Д. Вр.):
Стојлков забел ш. (Г. Си.):
Стојлковска воденица лок. на коме је некада била воденица (За.):
Стојлковске њиве њ. (Г. Си.):
Стојлковско лојзе њ. (раније вин.) (Г. Си.):
Стòјков рид ш. (Жд.):
Стòјково ш. (Жд.):
Стопàњеке њ. уз атар села Стопање (Г. Си., Д. Си.):
Стопàнски пùт пут који води ка селима Горњо и Доњо Стопање (Ви., Ми.):
Стопàнско њ. уз атар села Горњо Стопање (Ми., Ту.):
Стрàна 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (Д. Вр., Жд., Лу., Цек.):
Студèнке њ. (Д. Си.):
Сўве топòле 1. паш.; 2. ш. (Бо.):
Сўви брèс њ. (То.):
Сўгарно њ. (Жд.):
Сўлина њива њ. (Г. Ст.):
Сўшица дол. (Дрв., То., Цек., Ши.):
- Талàковица* њ. (Бо.):
Танчин брòд 1. ли.; 2. њ.; локалитети крај реке, на месту где је она најплића (Ви.):
Тапàн њ. (Печ.):
Тапàнски пùт пут који води до локалитета Тапан (Печ.):
Тàсиним лòјзе њ. (раније виногради) (То.):
Тàскина њива њ.; актуелно власништво (Д. Си.):
Тàскинска мала з. (Жи.):
Тврðак њ. (Ту.):
Тврðача њ. (Бо., В. Вој., Ко.):
Татàравица њ. (Д. Ст.):
Тèина падìна њ. (Ми.):
Текìја 1. њ. (Жд.); 2. з. на месту некадашњих њива (Г. Ст.):
Текìје њ. (Жд.):
Телèнцино њ. (Ту.):
Терзике 1. б.; 2. ли. (Ши.):
Тèсан пùт узани кол. пут на локалитету Рид (Г. Си.):
Тèтреб 1. њ.; 2. паш. (Жд., Ко.):
Тимина мала з. (Жи.):

- Тiмiно* њ. (Ће.):
Тiњавица њ. (Печ.):
Тогочевачка долина дол. (Вл.):
Тогочевачко њ. (Вл., Ће.):
Тогочевка њ.; купљена од мештанина села Тогочевце (Вл.):
Тодорова њива њ. (Д. Си.):
Тодоровачки пут пут који води до села Тодоровце (Дрв.):
Тодорово њ.; некада власништво Тодора (Жи.):
Тозинка њ.; по ранијем власнику Този (Вл.):
Тодолин забел ш. (Ви.):
Томино њ. (Шу.):
Тонина њива њ. (Дрв.):
Тончина мала з. (Жи.):
Топола њ. (М. Вој., Цек.):
Тополе 1. ли. (В. Вој.); 2. њ. (В. Вој., Жд., Печ.):
Тополице њ. (Д. Ст.):
Тополче њ. (Бе., Г. Ст.):
Топољак 1. њ. (В. Вој., Жд., Лу., То.); 2. паш. (В. Вој., Жд.); 3. пов. (Лу.); 4. ш. (Жд.):
Торшевина њ. (Г. Си.):
Тошино ливаче ли. (Д. Вр.):
Тошкина мала з. (Пр.):
Трајков кладанац 1. из.; 2. ли.; 3. њ. (Шу.):
Трајков шумак њ. (раније ситна шума) (Ши.):
Трајкова њива њ. (Г. Тр.):
Трап 1. њ.; 2. ш. (Св.):
Тренкина падина 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (Ми.):
Тресово 1. ли.; 2. паш.; 3. ш. (Ко.):
Трећарка њ. (Ви.):
Три пачавре з. (Ће.):
Трла њ. (Д. Вр., То.):
Трлине 1. воћ.; 2. ли.; 3. њ. (Бо.):
Трлиште њ. (В. Вој., Д. Вр., Жи., За.):
Трн њ. (В. Вој., Ће.):
Трница њ. (Бо., Вл., То.):
Трнички рид ш. (Пер.):
Трња њ. (В. Вој.):
Трњак њ. (Д. Си., За., Ко., Ће.):
Трњанка њ. купљена од мештанина из села Доњо Трњане (Д. Си.):
Трњанке њ. уз атар села Доњо Трњане (Г. Си.):
Трњанска путина кол. пут ка селу Доњо Трњане (Г. Тр.):
Трњанско њ.; власништво особе која се призетила у селу Горњо Трњане (Лу.):
Трње њ. (Бо.):
Трњивица њ. (В. Вој.):
Трњиво њ. (Д. Вр.):

Трњивчина ли. (Д. Вр.):
Тројанова њива њ. (Бо.):
Тројаново њ. (Д. Вр.):
Тројановске ливаде 1. ли.; 2. њ. (Лу):
Тројановски дѐл 1. ли.; 2. њ. (Лу):
Трџлина њ. (Ко.):
Трољива орњица 1. ш.; 2. ли. (Це.):
Трошевина њ. (Ви., Ће.):
Трсак њ. (Д. Вр., М. Вој.):
Трсаџи њ. (Лу):
Трсени пџт њ. (Св.):
Тршевина 1. њ. (Бе., Вл., Д. Тр., Жд., Ко., Пер., Печ.); 2. ли. (Д. Вр., Вл.); 3. ш. (Вл.):
Тршеvine њ. (Пр., То., Ће., Цек., Шу):
Туркарке њ. (Д. Тр.):
Тунѐл на Гложанку надвожњак над долином Гложанком (За.):
Турковџчка њива 1. њ. која је у власништву мештанина села Турковце (Св.);
 2. њ. купљена од мештанина из села Турковце (Св.):
Турковџчки рид 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. уз атар села Турковце (Цер.):
Турска ливада ли. (Шу.):
Турска њива њ. (Бо., Лу., М. Вој.):

Ћенџвачки мџс бет. мо. на Јабланици у атару села Ћеновац; овако овај мост
 називају мештани села која гравитирају према Лесковцу или Лебану:
Ћенџвачко њ. у власништву мештанина из села Ћеновац (Св.):
Ћеремидица њ. (Ко.):
Ћеремџиница ли. (В. Вој.):
Ћилѐр њ. (Ко.):
Ћиџкине ливаде ли. (Ви.):
Ћџсина бџка њ. (Г. Ст.):
Ћумуриџка ли. (Жи.):
Ћунџк ш. (Г. Тр.):
Ћуприџа бет. мо. (Печ., Пр.):
Ћуприџа куде Гушчеву крушџку бет. мо. (Д. Вр.):
Ћуприџа куде Цветџка бет. мо. (Д. Вр.):

Уврбе њ. (Жд.):
Уграџкџ њ. у атару лесковачког предграђа (Г. Си.):
Удоњосинковџчко њ. у атару села Доњо Синковце (Г. Ст.):
УИсар вин. на Хисару (Г. Си.):
УКаменичко њ. (Д. Тр.):
Укуџуловачко њ. у атару села Куџуловце (Г. Си.):
Уливаде ли. (Дрв.):
УМораву њ. уз обалу Мораве (Че.):
Уреку њ. уз обалу реке Јабланице (Вл.):

- У рѐке* њ. уз обалу реке Јабланице (Св.):
У рид ш. (Св., Г. Си.):
Ўрошова њива њ. (Д. Си.):
У селò њ. (В. Вој.):
У тополе ш. (Д. Вр.):
У трњанско њ. у атару села Горњо Трњане (Г. Си., Д. Тр.):
У турковчко њ. у атару села Турковце (Г. Си.):
У ћенòвачко њ. у атару села Ћеновац (Пер.):
У Црквиште њ; по предању, на том лок. је некада била црква (Пер.):
У чòку ш. (Пер.):
У шиишинско њ. у атару села Шишинце (Г. Си.):
Узгòвница њ. (Лу.):
Уз пòт њ. (Ће.):
Уз пòтину њ. (Бо.):
Уз Тèsан пòт њ. (Г. Си.):
Уз Ўши њ. (Пр.):
Угòр њ. (Бо.):
Ўмиште 1. њ.; 2. паш.; 3. ш. (Д. Ст., Дрв., В. Вој., За.):
Ўрошова њива њ. (Д. Си.):
Ўтрина с. паш. (В. Вој., Ви., Г. Си., Г. Ст., Д. Вр., Д. Ст., Жи., Св., Ће.):
Ўтрина у Рид с. паш. (Г. Си.):
Ўши њ. (Пр.):
- Фàјдин зàбел* ш. (Дрв.):
Ферòзово 1. ли.; 2. ш. (Шу.):
Фйлина долина 1. паш.; 2. ш. (Д. Вр.):
Фйлипова долина 1. дол.; 2. паш.; 3. ш. (Д. Вр.):
Фулàкова њива њ. (Д. Си.):
- Цàкина њива* њ. (Г. Си.):
Цàкине врбе 1. ли.; 2. њ. (Бо.):
Цàкине њиве 1. ли.; 2. њ. (Г. Тр.):
Цàкино њ. (Д. Вр.):
Цàћкина мàла з. (Жи.):
Цвєине сливе њ. (некада шљивици) (Ми.):
Цветàнов зàбел ш. (Ће.):
Цветàнова долина 1. њ.; 2. паш. (Бо., Св.):
Цветàново 1. њ.; 2. ш. (Д. Вр., Ће.):
Цветàновска воденица лок. на коме су видљиви остаци воденице (Пр.):
Цвєтков зàбел ш. (Ће.):
Цвєткове њиве њ. (Дрв.):
Цвєтково њ. (Д. Вр., Ће.):
Цèнина мàла з. (Жи.):
Цèнино воћ. (Д. Вр.):

- Цеповина* њ. (Пер.):
Цёр њ. (Д. Вр., Жд., М. Вој., Печ.):
Церак 1. паш. (Жд.); 2. ш. (Ви., Жд., М. Вој., Пр., То., Ши.):
Церата падина ш. (За.):
Церјак 1. ш. (Цек., Шу.); 2. њ. (Шу.):
Цёрни пѹт њ. крај пута (Ши.):
Цёрница 1. ли.; 2. њ.; 3. ш. (Бе., В. Вој., Г. Ст., Д. Вр., Ту., Шу.):
Цёрничка ђуприја дрв. мо. преко Церничког потока (Бе.):
Цёрнички пѹток по. на локалитету Церница (Бе., В. Вој., Г. Ст., Ми., Цер., Шу.):
Цёрничко њ. (Св.):
Цёцин забел ш. (Ви.):
Цёцино кладанче ограђен из. (Ви.):
Цјврино лѹђе 1. вин.; 2. ш. (То.):
Цјганка њ. купљена од Циганина (Печ.):
Цјганска мала з. (Ви.):
Цјганске куће з. (За.):
Цјгански грѹб њ.; по информацијама са терена, некада су се овде копали Цигани (Пер.):
Цјганско грѹбе лок. на коме се копају Цигани (В. Вој., Ви., Пер., Че.):
Цјлково њ.; актуелно власништво (В. Вој.); по имену претходног власника (Г. Ст.):
Цјнцарске врбе 1. ли.; 2. њ. (М. Вој.):
Цѹлина њива њ. (Г. Си.):
Цѹлино њ. (М. Вој.):
Црвѣна бара 1. вин. (Печ., Че.); 2. њ.; 3. ш. (Печ.):
Црвѣна јабука њ. (В. Вој.):
Црвѣна лампа з. (Бе.):
Црвѣни брег 1. вин.; 2. ш. (Вл., Д. Вр.):
Црвѣни пѹт њ. крај пута (Ши.):
Црвеница њ. (Ви.):
Црвенобарски пѹток по. на локалитету Црвена бара (Печ.):
Црвѣно јабуче њ. (В. Вој.):
Црѣшња 1. њ. (Жд.); 2. ш. (Печ.):
Црквѣн забел ш. (Бо.):
Црквѣн пѹт пут који води до села Бошњаце у коме је црква (Д. Вр.):
Црквѣна мала з. (Печ.):
Црквѣни пѹт 1. кол. пу.; 2. њ. крај пута (В. Вој., Г. Ст., Пр.):
Црквѣнка њ. (Пр.):
Црквѣно њ. (Д. Ст., Печ.):
Црквиште 1. ш. (В. Вој., Вл., Дрв., Ко., Пер., То., Цек., Ши.); 2. њ. (То., Ши.):
Црѣвѣка њ. (Пер.):
Црѣна долиѣна 1. њ.; 2. ш. (Дрв.):
Црѣна зѣмња њ. (Бе.):
Црѣни кладанац 1. из.; 2. ш. (Вл.):
Црѣно трѣе њ. (Че.):

- Црпуљанке* њ. (Ви.):
Црпуљарке њ. (Жи.):
- Ча̀вин брѐс* њ. (В. Вој.):
Ча̀вин чука̀р ш. (В. Вој.):
Ча̀вина њива њ. (В. Вој.):
Ча Ја̀њине њиве њ. (Д. Вр.):
Ча Ја̀њино њивче њ. (Ће.):
Ча̀лин прѹд њ. (Ту.):
Ча̀ндино њ. (Д. Ст.):
Ча̀рдакѝње 1. пл. вин. (Ви.); 2. њ. (За.); 3. ш. (Пр.):
Ча̀рдачѝне 1. њ.; 2. ш. (Сл.):
Чво̀рско њ. (Дрв.):
Чѐдино њ. (Бо.):
Челѝја ш. (Ту.):
Чепу̀раковске њиве њ. (Г. Ст.):
Чѐста њ. (Печ.):
Чѐшма 1. уређен и озидан из. (Д. Си., Цер., Ши.); 2. из.; 3. њ. (Ће.):
Чешѝмарке 1. уређен и озидан из.; 2. њ. (Г. Ст.):
Чибу̀ковица 1. њ.; 2. ш. (Че.):
Чивлѝк њ. (Св.):
Чкѐмбе њ. (М. Вој., Цек.):
Чо̀мин мо̀с 1. ли.; 2. њ.; по мосту на Церничком потоку у чијој се близини налазе локалитети (Г. Ст.):
Чубу̀ра 1. из.; 2. њ.; 3. ш. (Д. Вр.):
Чубу̀рски дѐл 1. њ.; 2. ш. на лок. Чубура (Д. Вр.):
Чу̀ка 1. њ. (ређе); 2. ш. (чешће) (Бо., Жи., М. Вој., Пер., Шу):
Чука̀р 1. вин.; 2. паш.; 3. ш. (В. Вој., Ду., Ко., Цер., Ши., Шу):
Чука̀рке њ. (Бо.):
Чукљенѝк б. (М. Вој.):
Чуљ брѐс њ. (Г. Си., М. Вој.):
Чуљи брѐс ли. (Ће.):
Чуљин брѐс њ. (Бо.):
Чу̀мино гробје ш. (Сл.):
Чупа̀рска ма̀ла з. (Ви.):
Чупа̀рско кла̀данче из. (Ви.):
Чупкина њива њ. (Д. Си.):
Чупо кру̀шче њ. (Жд.):
- Цевѐрке* ш. (Печ.):
Цевѐров лу̀г њ. (Печ.):
Цѝин брѐс 1. ли.; 2. њ. (Бо.):
Цѝкина лива̀да њ. (Цек.):
Цѝкинска ма̀ла з. (Жи.):

До̀нине њиве њ. (Г. Ст.):

До̀чина њива њ. (по ранијем власнику) (Печ.):

Шаварѝшки ѝзвор из. (Че.):

Шаварѝште 1. њ. (Печ.); 2. паш. (Че.); 3. ш. (Печ., Че.):

Шайнов по̀ток по. (секундарно именоване по микротопониму Шаинова долина) (Дрв.):

Шайнова до̀лина 1. паш.; 2. ш. (Дрв.):

Шаранѝца по.; дужи поток који се улива у Јабланицу (Печ., Че.):

Шарково др̀во њ. (Ту.):

Шатке њ. (Пер.):

Ша̀шино кла̀данче из. (Ми.):

Ша̀шићовска ма̀ла з. (Пр.):

Шевар до̀лина 1. њ.; 2. паш. (Бо.):

Шилова̀ково њ. (В. Вој.):

Шилега̀рник 1. њ.; 2. ш. (То., Че.):

Шилька 1. ли.; 2. њ. (Бо., Д. Вр., Лу., М. Вој., Пер., Ће.):

Шильче њ. (Ће.):

Шингине вр̀бе 1. ли.; 2. њ. (Че.):

Шипкова стра̀на ш. (Цек.):

Шипковача њ. (Лу.):

Шипковина њ. (В. Вој., Вл., Ће.):

Шипково до̀линче ш. (Цек.):

Шиповина ш. (Цек.):

Широ̀ке орнѝце 1. њ.; 2. ш. (Дрв., Цек., Че., Шу.):

Широ̀ка церница ли. (Жд.):

Широ̀ке Ледине њ. (Лу.):

Широ̀ка њива њ. (В. Вој., Г. Ст., Д. Вр.):

Широ̀ке Орнѝце 1. њ.; 2. ш. (Дрв., Цек., Че. Шу.):

Широ̀ки пут 1. њ.; 2. ш. (Ко.):

Шко̀лско посед који припада школи (Цер.):

Шмикин до̀љп 1. њ.; 2. пов. (Ви.):

Шопово њ. (Д. Ст.):

Шоповска ма̀ла з. (Жи.):

Шопска ма̀ла з. (Ви., Цер.):

Шопске дубѝце ш. (Ви.):

Шопски за̀бел ш. (Ви.):

Шопско кла̀данче ограђен из. у Шопском забелу (Ви.):

Штулина њива њ. (Г. Си.):

Шукурове њиве њ. (Бо.):

Шума њ. (Лу., Ту., Ће.):

Шума куде во̀ловачку стра̀ну ш. (Лу.):

Шуманка ре. која се код Лебана улива у Јабланицу (Шу.):

Шумански пут 1. кол. пут који преко ликалитета Средњи рид води ка селу

Шумане код Лебана; 2. кол. пут који је пре пробијања данашње модерне саобраћајнице Лебане – Лесковац био најкраћи пут за села јужно од Лебана према Лесковцу (В. Вој., Г. Си., Д. Си.):

Шумата падина њ. (Печ.):

Шуштерке њ. (Г. Ст.):

Шуштерке куде Лудажци њ. (Г. Ст.):

VII. ЛИТЕРАТУРА

- АДАМОВИЋ 1973: АДАМОВИЋ, Милан, *О пореклу српскохрватских османлима*. – Јужнословенски филолог XXX, св. 1–2, Институт за српскохрватски језик, Београд, 229–236.
- БАРАЦ–ГРУМ 1980: БАРАЦ–ГРУМ, Вида, *Мотивираност топономастичких основа творених суфиксом -ане*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 27–31.
- БАРЈАКТАРЕВИЋ 1977/1: БАРЈАКТАРЕВИЋ, Данило, *Прешевско-бујановачка говорна зона*. – Дијалектолошка истраживања, Јединство, Приштина, 300–373.
- БЕЗЛАЈ 1956 – 1961: BEZLAJ, France, *Slovenska vodna imena*, I–II. – Dela 9, Inštitut za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- БЕЛИЋ 1905: БЕЛИЋ, Александар, *Дијалекти источне и јужне Србије*. – Српски дијалектолошки зборник I, Српска краљевска академија, Београд.
- БЕЛИЋ 1949: БЕЛИЋ, Александар, *Савремени српскохрватски језик, књ. II, Наука о грађењу речи*. – Научна књига, Београд.
- БЕЛИЋ 1959: БЕЛИЋ, Александар, *О језичкој природи и језичком развитуку, књ. II*. – Београд.
- БОГДАНОВИЋ 1979а: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Говори Бучума и Белог Потока*. – Српски дијалектолошки зборник XXV, Институт за српскохрватски језик, Београд.
- БОГДАНОВИЋ 1979б: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Називи и имена брава у околини Сврљига*. – Ономастолошки прилози I, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 155–165.
- БОГДАНОВИЋ 1980: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Топоними антропонимске основе у сливу горњег тока Тимока*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 41–45.
- БОГДАНОВИЋ 1981: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Називи биља и животиња у топонимији сврљишког краја*, Ономастолошки прилози II. – Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 159–170.

- БОГДАНОВИЋ 1982: BOGDANOVIĆ, Nedeljko, *Geografska imena u svrljiškom kraju*. – *Onomastica jugoslavica* 10, Zagreb, 285–292.
- БОГДАНОВИЋ 1986: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Микротопонимија Голака*. – Ономатолошки прилози VII, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 483–498.
- БОГДАНОВИЋ 1987: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Говор Алексиначког Поморавља*. – Српски дијалектолошки зборник XXXIII, Српска академија наука и уметности и Институт за српскохрватски језик, Београд, 7–302.
- БОГДАНОВИЋ 1992: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Изоглосе Југоисточне Србије*. – Просвета, Ниш.
- БОГДАНОВИЋ 2002: БОГДАНОВИЋ, Недељко, *Предлошко-надежне синтагме у топонимији сврљишког краја*. – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XLV / 1–2, Матица српска, Одељење за књижевност и језик, Нови Сад, 285–290.
- БОШКОВИЋ 1965: БОШКОВИЋ, Радосав, *Белешке етимолошке и граматичке*. – Наш језик, Књ. XIV, Институт за српскохрватски језик, Београд, 227–234.
- БОШКОВИЋ 1973: БОШКОВИЋ, Радосав, *Евентуални трагови диспалатализације вокалног р у јужнословенским језицима*. – Јужнословенски филолог XXX/1–2, Институт за српскохрватски језик, Београд, 251–259.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Развитак суфикса у јужнословенској језичкој заједници*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 49–175.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Око суфикса -ица*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 273–275.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Један половишно објашњен суфикс српскохрватски*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 429–431.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Три старе именице које нису то*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 421–427.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Старословенска adiektiva possessiva на њъ*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 363–368.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Поводом неких топонима*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 379–392.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Српскохрватско когѣнь*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 399–407.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Око неких старосрпских личних хипокористика*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 413–419.
- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Из ономастичке деривације и поводом ње*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 437–444.

- БОШКОВИЋ 1978: БОШКОВИЋ, Радосав, *Категорија старих српскохрватских личних хипокористика типа Андре, Андрета (Андрете) у интерпретацији Даничића и других*. – Одабрани чланци и расправе, ЦАНУ, Титоград, 475–487.
- БРОЗОВИЋ–РОНЧЕВИЋ 1987: BROZOVIĆ–RONČEVIĆ, Dunja, *Tragovi poganskih, kršćanskih i islamskih kultova u toponimiji*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Књ. 7, Одељење језика и књижевности, Београд, 117–124.
- БУДИМИР 1951: BUDIMIR, Milan, *Problem bukve i protoslavenska domovina*. – Rad JAZU, br. 282, Zagreb, 5–32.
- ВАЈС 1980: VAJS, Nada, *O fitonimskoj sastavnici u toponimiji*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 47–52.
- ВАЉЕВАЦ 1981: VALJEVAC, Naila, *Zoonimi u semantičkim modelima naših prezimena*. – Četrta jugoslovsanska onomastična konferenca, САЗУ, Odbor за onomastiko, Ljubljana, 521–532.
- ВИДОЕСКИ 1980: ВИДОЕСКИ, Божидар, *Словенската ономастичка терминологија*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 53–58.
- ВУЈИЧИЋ 1970: ВУЈИЋИЋ, Dragomir, *Dva važna jezička obilježja hercegovačke mikrotoponimije*. – Onomastica jugoslavica 2, Odbor за onomastiko, Ljubljana, 124–128.
- ВУЈИЧИЋ 1982: ВУЈИЋИЋ, Dragomir: *Hidronimi (imena voda) u lijevom slivu Drine*. – ANUBiH, Djela LVIII, Odjeljenje društvenih nauka 33, Sarajevo.
- ВУЈИЧИЋ 1985: ВУЈИЋИЋ Dragomir, *Istorijska onomastika – njen značaj i neki zadaci*. – Zbornik referata i materijala V jugoslovsenske onomastičke konferencije, ANUBiH, Posebna izdanja, knj. LXX, Odjeljenje društvenih nauka 13, Sarajevo, 1–4.
- ВУКАДИНОВИЋ 1985: ВУКАДИНОВИЋ, Вилотије, *Мене и смене у антропонимијском фонду сврљишког краја за последња два века*. – Zbornik referata i materijala V jugoslovsenske onomastičke konferencije, ANUBiH, Posebna izdanja, knj. LXX, Odjeljenje društvenih nauka 13, Sarajevo, 273–279.
- ВУКАДИНОВИЋ 1987: ВУКАДИНОВИЋ, Вилотије, *Имена насеља Сокобањске котлине у 15. и 16. веку и њихови данашњи облици*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Књ. 7, Одељење језика и књижевности, Београд, 571–579.
- ВУКАДИНОВИЋ 1996: ВУКАДИНОВИЋ, Вилотије, *Говор Црне Траве и Владине*. – Српски дијалектолошки зборник XLII. – Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик, Београд, 1–317.
- ВУКОВИЋ 1976: ВУКОВИЋ, Јован, *Топоними и апелативи*. – Прва југословенска ономастичка конференција, ЦАНУ, Научни скупови 2, Одјељење умјетности 2, Титоград, 31–34.

- ВУКОМАНОВИЋ 1987: ВУКОМАНОВИЋ, Славко, *Ономастика као извор за проучавање историје језика*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Књ. 7, Одељење језика и књижевности, Београд, 553–562.
- ГАМУЛЕСКУ 1976: GAMULESCU, Dorin, *Toponimi rumunskog porekla u Crnoj Reci*. – Зборник за филологију и лингвистику, XIX/2, Матица српска, Нови Сад, 105–141.
- ГЕОРГИЈЕВИЋ 1968: ГЕОРГИЈЕВИЋ, Светозар, *Балканолошке студије*, I и II. – Катедра за језик Више педагошке школе, Ниш, 1968.
- ГЕОРГИЈЕВИЋ 1956: ГЕОРГИЈЕВИЋ, Светозар, *Народна етимологија у нашој топономастици*. – Питања књижевности и језика III/1–2, Сарајево, 121–139.
- ГРКОВИЋ 1977: ГРКОВИЋ, Милица, *Речник личних имена код Срба*. – „Вук Карацић“, Београд.
- ГРКОВИЋ 1970: ГРКОВИЋ, Милица, *Микротопоними изворишне области Топлице*. – Прилози проучавању језика 6, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 183–201.
- ДАНИЧИЋ 1863–1864: ДАНИЧИЋ, Ђуро, *Рјечник из књижевних старина српских*, I–III. – Београд.
- ЂАПИЋ 1971: ЂАПИЋ, Стеван, *Микротопонимија у хатару неких села општине Ниш*. – Прилози проучавању језика 7, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 215–224.
- ЂОРЂЕВИЋ 1958: ЂОРЂЕВИЋ, Драгутин, *Живот и обичаји народни у Лесковачкој Морави*. – Српски етнографски зборник LXX/31, Одељење друштвених наука, САНУ, Београд.
- ЂОРЂЕВИЋ 1984: ЂОРЂЕВИЋ, Драгутин, *Родовска заједничка земљишна својина*. – Лесковачки зборник XXIV, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 359–364.
- ЕССЈа: *Етимологическиј словарь славянских языков*, 1–19, Москва, 1974–1993.
- ЖУГИЋ 2000: ЖУГИЋ, Радмила, *Неке паралеле између бугарског и јужно-моравског антропономастикона*. – Лесковачки зборник XL, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 153–183.
- ЖУГИЋ 2002: ЖУГИЋ, Радмила, *Лични надимци у околини Лебана и Лесковца*. – Ономастолошки прилози XV, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 201–214.
- ЖУГИЋ 2004: ЖУГИЋ, Радмила, *Мотивисаност зоонима и њихов однос према личним надимцима и личним именима*. – Јужнословенски филолог LX, Институт за српски језик САНУ, Београд, 177–192.

- ЖУГИЋ 2005а: ЖУГИЋ, Радмила, *Речник говора јабланичког краја*. – Српски дијалектолошки зборник ЛП, Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, Београд, IX–XLII + 1–470.
- ЖУГИЋ 2005б: ЖУГИЋ, Радмила, *Предлог НА у говору јабланичког краја*. – Србистички прилози, Зборник у част професора Славка Вукомановића, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, 99–106.
- ЖУГИЋ 2006: ЖУГИЋ, Радмила, *Предлози у релационим микротопонимима јабланичког краја (граматички и ономастички аспект)*. – *Годишњак Филозофског факултета у Нишу*, Година XX, бр. 8, Ниш, 135–144.
- ЖУГИЋ 2009: ЖУГИЋ, Радмила, *Семантичко-творбена анализа пејоратива за женска лица у јабланичком говору (југозападно од Лесковца)*. – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, ЛП / 2, Нови Сад, 2009, 81–106.
- ЖУГИЋ 2010а: ЖУГИЋ, Радмила, *Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја (у светлу призренско-тимочких говора као целине)*. – *Монографије 13*, Институт за српски језик САНУ, 226.
- ЖУГИЋ 2010б: ЖУГИЋ, Радмила, *Пејоративи за мушка лица у јабланичком говору образовани суфиксима -ко, -ља, -оња, -ча*. – Зборник радова Филозофског факултета, Косовска Митровица, 97–112.
- ЖУГИЋ 2010в: ЖУГИЋ, Радмила, *Пејоративи за мушка лица у јабланичком говору од нископродуктивних суфикса и њихов семантичко-творбени однос према пејоративима са продуктивним суфиксима -ко, -ља, -оња, -ча*. – Зборник Матице српске за славистику, бр. 78, Нови Сад, 219–239.
- ЖУГИЋ 2011: ЖУГИЋ, Радмила, *Лексикографски поступци тумачења семантике изведеница на основу односа творбене основе и творбеног форманта*. – *ГраMATика и лексика у словенским језицима (зборник радова с међународног симпозијума)*, Матица српска – Институт за српски језик САНУ, Нови Сад – Београд, 2011, 403–413.
- ЖУГИЋ 2012: ЖУГИЋ, Радмила, *Семантичке реализације суфикса -че у именичким изведеницама средњег рода у призренско-тимочким говорима*. – Зборник радова Филозофског факултета XLII (1) / 2012, Косовска Митровица, 223–231.
- ЖУГИЋ Гр: ЖУГИЋ, Радмила. – *Картотека лексичке грађе јабланичког краја (рукопис)*.
- ЗАИМОВ 1973: ЗАИМОВ, Ђордан, *Български географски имена на -јь*. – БАН, Софија.
- ЗАИМОВ 1977: ЗАИМОВ, Ђордан, *Местните имена в Панадјурско*. – БАН, Софија.
- ЗИРОЈЕВИЋ 1969: ЗИРОЈЕВИЋ, Олга, *Лесковац у XV и XVI веку*. – *Лесковачки зборник IX*, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 165–170.

- ЗИРОЈЕВИЋ 1968/69: ЗИРОЈЕВИЋ, Олга, *Попис области Крушевца, Топлице и Дубочице у време прве владавине Мехмеда II: 1444–1446*. – Врањски гласник, Књ. IV, Народни музеј у Врању, Врање, 377–416.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1974: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Топоними Пољанице*. – Прилози проучавању језика 10, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 109–141.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1976: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Топонимија града Врања*. – Прилози проучавању језика 12, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 87–93.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1979: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Називи географских термина у Врањској котлини*. – Ономатолошки прилози I, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 129–141.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1981: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Ојконими Врањске котлине*. – Лесковачки зборник XXI, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 209–227.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1981: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Микротопонимија Струганице и Обличке Сене (Врањска котлина)*. – Прилози проучавању језика 17, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 195–198.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1981: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Турцизми у говору јужне Србије*. – Прилози проучавању језика 17, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 179–194.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1982: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Микротопонимија Врањске котлине (насеља у сливу Бањске реке)*. – Прилози проучавању језика 18, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 109–123).
- ЗЛАТАНОВИЋ 1984: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Микротопонимија осам насеља у Иногошту*. – Прилози проучавању језика 20, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 157–169.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1985: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Микротопонимија Врањске котлине*. – Прилози проучавању језика 21, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 83–103.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1986: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Топонимија Прешевске Црне Горе*. – Врањски гласник, Књ. XIX, Народни музеј у Врању, Врање, 167–185.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1988: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Топонимија насеља у средњем сливу Пчиње*. – Врањски гласник, Књ. XXI, Народни музеј у Врању, Врање, 155–167.
- ЗЛАТАНОВИЋ 1998: ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило, *Речник говора јужне Србије*. – Учитељски факултет, Врање.

- ИВАНОВА 1970: ИВАНОВА, Олга, *Карактеристики на личните имиња со суфикси -а, -ана во македонската антропонимија*. – Македонски јазик XXI, Скопје, 93–105.
- ИВАНОВА 1973/1974: ИВАНОВА, Олга, *Оронимите во Пробиштипско (Прилог кон македонската оронимија)*. – *Onomastica jugoslavica* 3–4, Glasilo Među-akademijskog odbora za onomastiku, Zagreb, 65–72.
- ИВАНОВА 1975: ИВАНОВА, Олга, *Хидронимите во Пробиштипско*. – *Onomastica jugoslavica* 5, Glasilo Međuakademijskog odbora za onomastiku, Zagreb, 103–110.
- ИВАНОВА 1980: ИВАНОВА, Олга, *Хидронимите по сливот на Брегалница (семантичко-структурни карактеристики)*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 89–99.
- ИВАНОВА 1987: ИВАНОВА, Олга, *Македонските ојконими настанати според христијански култови*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXVII, Одељење језика и књижевности, Београд, 107–115.
- ИВАНОВА 1988: ИВАНОВА, Олга, *Ојконимите на суфиксот -иште / -ишта во Битолско*. – Македонски јазик XXXIX, МАНУ, Скопје, 297.
- ИВИЋ М. 1958: ИВИЋ, Милка, *Систем предлошких конструкција у српскохрватском језику*. – Јужнословенски филолог, XXII, Институт за српскохрватски јазик, Београд, 141–166.
- ИВИЋ 1957: ИВИЋ, Павле, *О говору Галипољских Срба*. – Српски дијалектолошки зборник XII, Београд.
- ИВИЋ 1981: ИВИЋ, Павле, *Језик и његов развој до друге половине XII века*. – Историја српског народа I, СКЗ, Београд, 125–140.
- ИВИЋ–ГРКОВИЋ 1980: ИВИЋ, Павле – ГРКОВИЋ, Милица, *Топоними антропонимског порекла у Светостефанској хрисовуљи*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 109–117.
- ИВИЋ–РЕМЕТИЋ 1981: ИВИЋ, Павле–РЕМЕТИЋ, Слободан. – *Кална, ФО*, Сарајево.
- ИЛИЋ 1978: ИЛИЋ, Радомир, *Јабланица, Ветерница и Пуста река*. – Српско географско друштво 46, Београд.
- ЈАШАР–НАСТЕВА 1980: ЈАШАР–НАСТЕВА, Оливера, *Меѓујазични контакти и нашата топонимија*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 133–137.
- ЈИРЕЧЕК 1952: ЈИРЕЧЕК, Константин, *Историја Срба, I–II*. – Београд.
- ЈОВАНОВИЋ 2004: ЈОВАНОВИЋ, Властимир, *Речник села Каменице код Ниша*. – Српски дијалектолошки зборник LI, Српска академија наука и уметности и Институт за српски јазик САНУ, Београд, 318–688.

- ЈОВАНОВИЋ Г. 1985: ЈОВАНОВИЋ, Гордана, *Хришћанска имена у околини Београда почетком XVI века*. – Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije, ANUBiH, Posebna izdanja, knj. LXX, Odjeljenje društvenih nauka 13, Sarajevo, 207–216.
- ЈОВАНОВИЋ Ј. 1964: ЈОВАНОВИЋ, В. Јован, *Неки трагови старог привредног и друштвеног живота у Лесковачкој котлини*. – Лесковачки зборник IV, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 107–111.
- ЈОВАНОВИЋ Ј. 1981: ЈОВАНОВИЋ, В. Јован, *Доња Јабланица*. – Лесковачки зборник XXI, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 165–189.
- ЈОВАНОВИЋ Ј. 1984: ЈОВАНОВИЋ, В. Јован, *Параспур у Лесковачкој котлини и његови корисници у XIX веку*. – Лесковачки зборник XXIV, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 309–328.
- ЈОВАНОВИЋ Ј. 1985: ЈОВАНОВИЋ, В. Јован, *Прошлост Лесковца у његовој топографској номенклатури*. – Лесковачки зборник XXV, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 335–354.
- ЈОВАНОВИЋ К. 1872: ЈОВАНОВИЋ, Коста, *Речник свију вароши, варошица и села Србије*. – Београд.
- ЈОВИЋ 1968: ЈОВИЋ, Душан, *Трстенички говор*. – Српски дијалектолошки зборник XVII, Институт за српскохрватски језик, Београд, 1–241.
- ЈОВИЋЕВИЋ 1973: ЈОВИЋЕВИЋ, Радојица, *Један ономастички детаљ*. – Јужнословенски филолог XXX/1-2, Институт за српскохрватски језик, Београд, 353–356.
- ЈОВИЋЕВИЋ 1982: JOVIĆEVIĆ Radojica, *Ponarodnjena grčka i grecizirana imena nomina propria u Asemanovu jevanđelju*. – Onomastica jugoslavica 10, Zagreb, 83–84.
- ЈОВИЋЕВИЋ 1985: ЈОВИЋЕВИЋ, Радојица, *Лична имена у старословенском језику*. – Анали Филолошког факултета, књ. LVI, Београд.
- ЈОВИЋЕВИЋ 1987: JOVIĆEVIĆ Radojica, *O poreklu slovenskih hipokoristika tipa Miro, Drago*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Одељење језика и књижевности, Књ. 7, Београд, 227–232.
- ЛОМА 1993: ЛОМА, Александар, *Језичка прошлост југоисточне Србије у светлу топономастике*. – Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката (Зборник реферата са научног скупа), Ниш 1993.
- ЛОМА 1997: ЛОМА, Александар, *Српскохрватска географска имена на -ина, мн. -ине: Преглед типова и проблеми класификације*. – Ономатолошки прилози XIII, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 1–16.
- ЛУБАШ 1966: ЛУБАШ, В., *Посесивна функција суфикса -ица у јужнословенској топонимији*. – Наш језик, Књ. XV, св. 1–2, Институт за српскохрватски језик, Београд, 108–113.

- ЛУКОВИЋ 1983: ЛУКОВИЋ, Милош, *Ономастика села Гајтана у Горњој Јабланици*. – Ономатолошки прилози IV, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику САНУ, Београд, 390–452.
- МАРЕТИЋ 1866: MARETIĆ, Tomo, *O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba*. – Rad JAZU, 81, 82, Zagreb.
- МАРКОВ 1957: МАРКОВ, Борис, *О наставцима -ана, -лија, -лук и -ија*. – Наш језик, Књ. VIII, н.с., Св. 5–6, Институт за српскохрватски језик, Београд, 151–170.
- МАРКОВ 1960: МАРКОВ, Борис, *Именице с наставком -че и -чић*. – Наш језик, Књ. X, н.с., Св. 7–10, Институт за српскохрватски језик, Београд, 228–246.
- МАРКОВ 1964: МАРКОВ, Борис, *Основните значења на суфиксот -иште*. – Македонски јазик XIII–XIV, Скопје, 51–67.
- МАРКОВ 1980: МАРКОВ, Борис, *Застапеноста на именските суфикси во македонската топонимија*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 183–192.
- МАРКОВИЋ 2000: МАРКОВИЋ, Јордана, *Говор Запаља*. – Српски дијалектолошки зборник XLVII, Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик, Београд, 7–307.
- МАРОЈЕВИЋ 1981: МАРОЈЕВИЋ, Радмило, „*Деветбратња сестра*” у народној песми. *О једном творбено-семантичком типу словенских посесивних придева*. – Јужнословенски филолог XXXVII, Институт за српскохрватски језик, Београд, 243–249.
- МАРОЈЕВИЋ 1984: МАРОЈЕВИЋ, Радмило, *Словенски антропоними*. – Ономатолошки прилози V, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 183–195.
- МИЛИЋЕВИЋ 1876: МИЛИЋЕВИЋ, Ђ. Милан, *Кнежевина Србија*. – Београд.
- МИЛОРАДОВИЋ 2003: МИЛОРАДОВИЋ, Софија, *Употреба надежних облика у говору Параћинског Поморавља*. – Етнографски институт, књ. 50, Београд.
- МИРКУЛОСКА 1980: МИРКУЛОСКА, Бистрица, *Ономастички лик на лексемата Бистра/Бистрица*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 197–203.
- МИТЕВА 1988: МИТЕВА, Димка, *Суфиксот -ка во топонимијата на Радовишко-струмичкиот регион*. – Македонистика 5, Скопје, 169–178.
- МИТКОВ 1970: МИТКОВ, Маринко, *Лингвистичкиот модел на македонските етнички имиња на -јани / -ени, -јане / -ене и нивната ономастичка дефиниција*. – *Onomastica jugoslavica* 2, Odbor za onomastiko, Ljubljana, 143–246.

- МИТКОВ 1973/1974: МИТКОВ, Маринко, *Двокомпонентниот карактер на топонимистичките единици*. – *Onomastica jugoslavica*, 3–4, Glasilo Među- akademijskog odbora za onomastiku, Zagreb, 75–77.
- МИТРОВИЋ 1984: МИТРОВИЋ, Брана, *Речник лесковачког говора*. – Народни музеј у Лесковцу, Лесковац.
- МИХАЈЛОВИЋ 1965: МИХАЈЛОВИЋ, Velimir, *Sufiks -ište u toponimiji i mikrotoponimiji Jugoslavije*. – Прилози проучавању језика 1, Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 117–155.
- МИХАЈЛОВИЋ 1970: МИХАЈЛОВИЋ, Велимир, *Прилог речнику српскохрватских географских термина*. – Прилози проучавању језика 6, Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 151–181.
- МИХАЈЛОВИЋ 1982: МИХАЈЛОВИЋ, Velimir, *Tragovi indoevropske osmice u našoj apelativnoj leksici i onomastici*. – *Onomastica jugoslavica*, 10, Zagreb, 143–146.
- МИХАЈЛОВИЋ Ј. 1974: МИХАЈЛОВИЋ, Јоца, *Топоними и микротопоними у Лесковцу*. – Лесковачки зборник XIV, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 255–260.
- МОГУШ 1980: МОГУШ, Милан, *Називи за занимања као топоними*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 221–222.
- МРШЕВИЋ 1972/1973: МРШЕВИЋ, Драгана, *Предлози над, под, пред, изнад, испод и испред с одговарајућим надежним облицима у функцији одређивања просторних односа*. – Наш језик, Књ. XIX, н.с., Св. 4–5, Институт за српскохрватски језик, Београд, 204–227.
- МУЉАЧИЋ 1970: МУЉАЧИЋ, Жарко, *Семантичка анализа морфема /латин/*. – *Onomastica jugoslavica*, 2, Ljubljana, 132–142.
- НИКОЛИЋ 1972а: НИКОЛИЋ, М. Берислав, *Основни принципи творбе речи у савременом српскохрватском књижевном језику*. – Наш језик, Књ. XIX, н.с., Св. 1, Институт за српскохрватски језик, Београд, 7–20.
- НИКОЛИЋ 1972б: НИКОЛИЋ, М. Берислав, *Основни принципи творбе речи у савременом српскохрватском књижевном језику*. – Наш језик, Књ. XIX, н.с., Св. 2–3, Институт за српскохрватски језик, Београд, 142–154.
- НИКОЛИЋ Р. 1905: НИКОЛИЋ, Риста, *Пољаница и Клисура*. – Српски етнографски зборник VI, Етнографски институт, СКА, Београд, 1–244.
- НОВАКОВИЋ 1875: НОВАКОВИЋ, Стојан, *Српски поменици XV–XVIII века*. – Гласник српског ученог друштва, бр. 42, Београд. (1–122 – Речник личних имена).
- ПАВЛОВИЋ–СТАМЕНКОВИЋ 1968: PAVLOVIĆ–STAMENKOVIĆ, Zvezdana, *Hidronimija sliva Južne Morave*. – *Onomastica jugoslavica* 1, Zagreb, 78–88.

- ПАВЛОВИЋ–СТАМЕНКОВИЋ 1971: ПАВЛОВИЋ–СТАМЕНКОВИЋ, Звездана, *Називи извора у области Пољанице и Клисуре*. – Лесковачки зборник XI, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 121–134.
- ПАВЛОВИЋ 1973: ПАВЛОВИЋ, Звездана, *Дијалекатске црте у називима микротопонима*. – Јужнословенски филолог XXX/1–2, Институт за српскохрватски језик, Београд, 481–488.
- ПАВЛОВИЋ 1975: PAVLOVIĆ, Zvezdana, *Postojanost antroponima tvorenih sufiksima tipa -š- i njihov uticaj na imenovanje toponima*. – Onomastica jugoslavica 7, Glasilo Међуакадемијског одбора за ономастику, Загреб, 157–164.
- ПАВЛОВИЋ 1976: ПАВЛОВИЋ, Звездана, *Микротопоними у области Белице*. – Јужнословенски филолог XXXII, Институт за српскохрватски језик, Београд, 213–222.
- ПАВЛОВИЋ 1979: ПАВЛОВИЋ, Звездана, *Суфиксални творбени модел -итица и његове варијанте у српскохрватској хидронимији*. – Ономатолошки прилози I, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности, Одбор за ономастику, Београд, 119–128.
- ПАВЛОВИЋ 1979: PAVLOVIĆ, Zvezdana, *Tvorbene mogućnosti sufiksa -ska / -ski u hidronimiji*. – Onomastica jugoslavica 8, Zagreb, 51–58.
- ПАВЛОВИЋ 1981: PAVLOVIĆ, Zvezdana, *Sagledavanje sistema hidronima u okviru areala*. – Четрta југослованска ономастична конференца, SAZU, Одбор за ономастику, Лјубљана, 143–149.
- ПАВЛОВИЋ 1982: PAVLOVIĆ, Zvezdana, *Baza -tur u patronimiji i toponimiji*. – Onomastica jugoslavica 10, Zagreb, 171–176.
- ПАВЛОВИЋ 1982: PAVLOVIĆ, Zvezdana, *Sistem determinanata u sintagmatskim spojevima*. – Onomastica jugoslavica 9, Glasilo Међуакадемијског одбора за ономастику при Југославенској академији зnanosti i umjetnosti, Zagreb, 67–76.
- ПАВЛОВИЋ 1982: ПАВЛОВИЋ, Звездана, *Неки лексичко-семантички односи примењени у ономастици*. – Лексикографија и лексикологија, (зборник реферата), Београд – Нови Сад, 171–181.
- ПАВЛОВИЋ 1985: ПАВЛОВИЋ, Звездана, *Нешто о румунским елементима у именима река са терена Србије*. – Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije, ANUBiH, Posebna izdanja, knj. LXX, Odjeljenje društvenih nauka 13, Sarajevo, 109–112.
- ПАВЛОВИЋ 1996: ПАВЛОВИЋ, Звездана, *Хидроними Србије*. – Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 13, Институт за српски језик САНУ, Београд, 421.
- ПАВЛОВИЋ М. 1939: ПАВЛОВИЋ, Миливој, *Говор Сретачке Жупе*. – Српски дијалектолошки зборник VIII, Институт за српскохрватски језик, Београд.

- ПАВЛОВИЋ М. 1966: ПАВЛОВИЋ, Миливој, *Трагови тотемизма у говору Јужне Србије*. – Врањски гласник, Књ. II, Народни музеј у Врању, Врање, 265–272.
- ПАВЛОВИЋ М. 1967: ПАВЛОВИЋ, Миливој, *Пасторални ономастички термини типа дуч и бач*. – Наш језик, Књ. XVI, Св. 3., Институт за српскохрватски језик, Београд, 115–118.
- ПАВЛОВИЋ М. 1968: ПАВЛОВИЋ, Миливој, *Топонимија околине Врања*. – Врањски гласник, Књ. IV, Народни музеј у Врању, Врање, 302–335.
- ПАВЛОВИЋ М. 1970: PAVLOVIĆ, Milivoj, *Onomastika kao oslonac uporedne gramatike slovenskih jezika*. – Onomastica jugoslavica, 2, Ljubljana, 216–221.
- ПАВЛОВИЋ М. 1973–1974: PAVLOVIĆ, Milivoj, *Misli o zadacima onomastike*. – Onomastica jugoslavica, 3–4, Glasilo Међуакадемијског одбора за onomastiku, Zagreb, 179–181.
- ПЕНАВИН 1987: PENAVIN, Olga, *Nekoliko misli o zajedničkim imenicama koje učestvuju u formiranju geografskih imena*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Одељење језика и књижевности, Књ. 7, Београд, 147–153.
- ПЕЦО 1961: ПЕЦО, Асим, *Облици топонима у књижевном језику*. – Наш језик, Књ. XI, н.с., Св. 7–10, Институт за српскохрватски језик, Београд, 234–248.
- ПЕЦО 1964: ПЕЦО, Асим, *Говор источне Херцеговине*. – Српски дијалектолошки зборник, XIV, Институт за српскохрватски језик, Београд.
- ПЕЦО 1973: ПЕЦО, Асим, *Неке напомене о префиксално-суфиксалном типу топонима*. – Зборник за филологију и лингвистику, XVI/2, Матица српска, Нови Сад, 197–200.
- ПЕЦО 1976: ПЕЦО, Асим, *Називи долина уз реке у српскохрватском језику*. – Прва југословенска ономастичка конференција, ЦАНУ, Научни скупови 2, Одељење умјетности 2, Титоград, 81–84.
- ПЕЦО 1982: PECO, Asim, *Oronimi u toponimiji*. – Onomastica jugoslavica 9, Glasilo Међуакадемијског одбора за onomastiku pri Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Zagreb, 77–82.
- ПЕЦО 1987: PECO, Asim, *Jedan pokušaj sistematizacije naše antroponimije*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Одељење језика и књижевности, Књ. 7, Београд, 263–281.
- ПЕЦО–МИЛАНОВИЋ 1968: ПЕЦО, Асим–МИЛАНОВИЋ, Бранислав, *Ресавски говор*. – Српски дијалектолошки зборник XVII, Институт за српскохрватски језик, Београд, 241–368.
- ПЕШИКАН 1968/1969: ПЕШИКАН, Митар, *Разликовање властитих и апелативних имена у топонимији*. – Наш језик, Књ. XVII, н.с., Св. 5, Институт за српскохрватски језик, Београд, 237–263.

- ПЕШИКАН 1976: ПЕШИКАН, Митар, *Значај праћења језичких елемената који се понављају у микротопонимији*. – Прва југословенска ономастичка конференција, ЦАНУ, Научни скупови 2, Одјелјење умјетности 2, Титоград, 95–102.
- ПИЖУРИЦА 1976: ПИЖУРИЦА, Маго, *Антропонимија у топонимији Роваца*. – Прва југословенска ономастичка конференција, ЦАНУ, Научни скупови 2, Одјелјење умјетности 2, Титоград, 103–122.
- ПОДОЛЬСКАЯ 1978: ПОДОЛЬСКАЯ, Н. В., *Словарь русской ономастической терминологии*. – Академия наук СССР, Институт языкознания, Москва.
- ПОПОВ 1979: ПОПОВ, Константин, *Местните имена в Разложко*. – БАН, София.
- РАДЕНКОВИЋ 1987: РАДЕНКОВИЋ, Радослав, *Трагови паганских и хришћанских култова у топонимији сврљишког краја*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Одељење језика и књижевности, Књ. 7, Београд, 183–195.
- РАДОВИЋ–ТЕШИЋ 1987: РАДОВИЋ–ТЕШИЋ, Милица, *Именичка образовања с префиксима у српскохрватској топонимији*. – Зборник шесте југословенске ономастичке конференције, САНУ, Научни скупови XXXVII, Књ. 7, Одељење језика и књижевности, Београд, 621–626.
- РАЈКОВИЋ 1972: РАЈКОВИЋ, Љубиша, *Микротопонастика и патронимија у Црној Реци*. – Прилози проучавању језика 8, Катедра за јужнословенске језике, Филозофски факултет у Новом Саду, Нови Сад, 95–120.
- РАЈКОВИЋ 1990: РАЈКОВИЋ, Љубиша – Кожељац, *Ономастика Тимока*. – Ономатолошки прилози XI, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 109–365.
- РЕМЕТИЋ 1985: РЕМЕТИЋ, Слободан, *Говори централне Шумадије*. – Српски дијалектолошки зборник XXXI, Српска академија наука и уметности и Институт за српскохрватски језик, Београд.
- РЕМЕТИЋ 1996: РЕМЕТИЋ, Слободан, *Српски призренски говор I (гласови и облици)*. – Српски дијалектолошки зборник XLII, Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик, Београд, 319–614.
- РЈА: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika jugoslavanske akademije znanosti i umjetnosti*. – Zagreb, 1889–1975.
- РОДИЋ 1973/1974: RODIĆ, Nikola, *O nekim biblijskim imenima u našem jeziku*. – *Onomastica jugoslavica*, 3–4, Glasilo Međukademijskog odbora za onomastiku, Zagreb, 95–98.
- РОДИЋ 1975: RODIĆ, Nikola, Неколико антропонимских база романског типа у Јањеву. – *Onomastica jugoslavica*, 5, Zagreb, 85–89.
- РОДИЋ 1976: RODIĆ, Nikola, Daničićev postupak u obradi toponima s posesivnim pridevskim delom. – *Onomastica jugoslavica*, 6, Glasilo međukademijskog

- odbora za onomastiku SFRJ pri Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Zagreb, 139–143.
- РОДИЋ 1976: РОДИЋ, Никола, *Iz toponimije Kosova*. – Onomastica jugoslavica, 6, Glasilo међуакадемијског одбора за ономастику СФРЈ при Југославенској академији знаности и умјетности, Zagreb, 261–262.
- РОДИЋ 1980: РОДИЋ, Никола, *Топоними с посесивним придевом на -јь (-овь, -инь) у Светостефанској, Дечанској и Арханђеловској хрисовуљи*. – Друга југословенска ономастичка конференција, Скопје, 301–320.
- РОДИЋ 1984: РОДИЋ, Никола, *Речи грчког порекла у Речнику косовско-метохиског дијалекта Гл. Елезовића*. – Лексикографија и лексикологија, Нови Сад – Београд, 157–160.
- РОДИЋ 1985: РОДИЋ, Никола, *Лична имена у књизи дужника Михаила Лукаретића, дубровачког трговца у Новом Брду*. – Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije, ANUBiH, Posebna izdanja, knj. LXX, Odjeljenje društvenih nauka 13, Sarajevo, 221–225.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Књ. 1–18. – Српска академија наука и уметности. Институт за српски језик САНУ, Београд, 1959–2009.
- СИМИЋ 1972: СИМИЋ, Радоје, *Левачки говор*. – Српски дијалектолошки зборник XIX, Институт за српскохрватски језик, Београд.
- СИМОНОВИЋ 1959: СИМОНОВИЋ, Драгутин, *Ботанички речник имена биљака*. – Институт за српскохрватски језик, Београд.
- СКОК ЕРЈ.: СКОК, Petar, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*. – Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1971–1974.
- СМАИЛОВИЋ 1977: СМАИЛОВИЋ, Ismet, *Muslimanska imena orijentalnog porijekla u Bosni i Hercegovini*. – Sarajevo.
- СМИЉКОВИЋ–ЖУГИЋ–СТОЈАНОВИЋ 2009: СМИЉКОВИЋ, Стана–ЖУГИЋ, Радмила, СТОЈАНОВИЋ, Славка, *Настава српског језика на дијалекатском подручју*. – Учитељски факултет, Врање.
- СТАМЕНКОВИЋ 1981: СТАМЕНКОВИЋ, Јаворка, *Ономастички подаци за десет села на десној обали Јужне Мораве (општина Врање)*. – Оноματοлошки прилози II, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 405–445.
- СТАНИЋ 1987: СТАНИЋ, Милија, *Још о синтагми „Мајка Југовића”*. – Књижевност и језик 1987/1–2, 25–40.
- СТАНКОВСКА 1970: СТАНКОВСКА, Љубица, *Застапеноста на називите за боите во македонската топонимија*. – Македонски јазик XXI, Скопје, 107–122.
- СТАНКОВСКА 1973: СТАНКОВСКА, Љубица, *Застапеноста на суфиксот -ача во македонската топонимија*. – Македонски јазик XXIV, Скопје, 223–228.

- СТАНКОВСКА 1976: СТАНКОВСКА, Љубица, *Јукстапозицијата како модел во топонимијата на македонското јазично подрачје*. – Прва југословенска ономастичка конференција, ЦАНУ, Научни скупови 2, Одјељење умјетности 2, Титоград, 159–168.
- СТАНОЈЕВИЋ 1911: СТАНОЈЕВИЋ, Маринко, *Севернотимочки дијалекат*. – Српски дијалектолошки зборник II, Институт за српскохрватски језик, Београд.
- СТЕВАНОВИЋ В. 1969: СТЕВАНОВИЋ, Владимир, *Говор Пољанице*. – Врањски гласник V, Народни музеј у Врању, Врање.
- СТЕВАНОВИЋ В. 1979: СТЕВАНОВИЋ, Владимир, *Микротопонимија општине Трговишта*. – Ономастолошки прилози I, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за ономастику, Београд, 167–236.
- СТЕВАНОВИЋ 1975: СТЕВАНОВИЋ, Михаило, *Савремени српскохрватски језик*, књ. I., 3. изд. – Научна књига, Београд.
- СТЕВАНОВИЋ 1991: СТЕВАНОВИЋ, Михаило, *Савремени српскохрватски језик*, књ. II, 5. изд. – Научна књига, Београд.
- СТИЈОВИЋ 1990: СТИЈОВИЋ, Светозар, *Неки творбено-семантички типови ојконима у северној Метохији*. – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XXXIII, Матица српска, Нови Сад, 461–465.
- СТОЈАНЧЕВИЋ 1981: СТОЈАНЧЕВИЋ, Владимир, *Србија у 1877. и 1878. години*. – Лесковачки зборник, XXI, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 127–135.
- СТОЈАНЧЕВИЋ 1984: СТОЈАНЧЕВИЋ, Владимир, *Подаци за опис јабланичког среза*. – Лесковачки зборник, XXIV, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 245–249.
- СУПЕРАНСКА 1969: СУПЕРАНСКАЈА, А. В., *Структура имени собственно-го*. – Москва.
- СУПЕРАНСКА 1985: СУПЕРАНСКАЈА, А. В., *Из историје календарних имен*. – Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije, ANUBiH, Posebna izdanja, књ. LXX, Odjeljenje društvenih nauka 13, Sarajevo, 19–26.
- ТРЕБЈЕШАНИН 1985: ТРЕБЈЕШАНИН, Радош, *Манастирски поседи у лесковачком крају од 1219. до 1878. године*. – Лесковачки зборник XXV, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 377–392.
- ТРИЧКОВИЋ 1971: ТРИЧКОВИЋ, Радмила, *Лесковац у XVIII веку (1683–1804)*. – Лесковачки зборник XI, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 5–23.
- ЋИРИЋ 1971: ЋИРИЋ, Јован, *Географија Шумана*. – Лесковачки зборник XI, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 115–120.
- ЋИРИЋ 1974: ЋИРИЋ, Јован, *Душаново*. – Лесковачки зборник XVI, Народни музеј у Лесковцу, Лесковац, 201–211.

- ЋИРИЋ Љ. 1999: ЋИРИЋ, Љубисав, *Говори Понишавља*. – Српски дијалектолошки зборник XLVI, Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик, Београд, 7–262.
- ЋОРИЋ 1982: ЋОРИЋ, Божо, *Моциони суфикси у српскохрватском језику*. – *Анали Филолошког факултета*, књ. 53. – Филолошки факултет, Београд.
- ЋУПИЋ 1969: ЋУПИЋ, Драго, *Микротопонимија са суфиксом -ац и -ица у Бјелопавлићима*. – Прилози проучавању језика 5, Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 309–313.
- ЋУПИЋ 1969: ЋУПИЋ, Драго, *Микротопонимија са суфиксом -ина у Бјелопавлићима*. – Прилози проучавању језика 5, Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 303–307.
- ЋУПИЋ 1982: ЋУПИЋ, Драго, *Hidronimija sliva Zete*. – *Onomastica jugoslavica* 9, Glasilo међуакадемијског одбора за onomastiku при Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Zagreb, 23–36.
- УРОШЕВИЋ 1985: УРОШЕВИЋ, Атанасије, *Из турске топонимије у Србији и Македонији*. – *Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije*, ANUBiH, Posebna izdanja, knj. LXX, Odjeljenje društvenih nauka 13, Sarajevo, 37–39.
- ФИНКА 1963: ФИНКА, Божидар, *Лексички проблеми у топонимастици*. – *Зборник за филологију и лингвистику VI*, Матица српска, Нови Сад, 117–123.
- ХАМ 1982: НАММ, Josip, *Morfonologija u onomastici (onimiji)*. – *Onomastica jugoslavica* 10, Zagreb, 69–73.
- ХАЦИБЕГОВИЋ 1966: НАДЏИВЕГОВИЋ, НАМИД, *Glavarina u osmanskom carstvu*, Sarajevo.
- ХАЦИ–ВАСИЉЕВ 1936: ХАЦИ–ВАСИЉЕВ, Јован, *Записи и натписи*. – *Зборник за историју Јужне Србије, Скопје*, 287–383.
- ХАЦИМЕЈЛИЋ 1987: ХАЦИМЕЈЛИЋ, Јасна, *Микротопонимија требињске Ластве*. – *Ономатолошки прилози VIII*, Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности. Одбор за онамистику, Београд, 63–215.
- ХРИСТОВ 1964: ХРИСТОВ, Георги, *Местните имена в Маданско*. – БАН, Софија.
- ШИМУНДИЋ 1988: ŠIMUNDIĆ, Mate, *Rječnik osobnih imena*. – *Nakladni zavod Matice hrvatske*, Zagreb.
- ШИМУНОВИЋ 1969: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Organiziranost naziva u geografskoj regiji*. – *Onomastica jugoslavica* 1, Glasilo међуакадемијског одбора за onomastiku SFRJ при Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Zagreb, 47–56.
- ШИМУНОВИЋ 1970: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Struktura naziva u regiji*. – *Onomastica jugoslavica* 2, Ljubljana, 12–29.

- ШИМУНОВИЋ 1972: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Toponimija otoka Brača*. – Брачки зборник, knj. 10, Supetar.
- ШИМУНОВИЋ 1976: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Toponimija Istarskog razvoda*. – Onomastica jugoslavica 6, Glasilo Međuakademijskog odbora za onomastiku SFRJ pri Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, Zagreb, 3–34.
- ШИМУНОВИЋ 1976: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Problemi u jugoslavenskoj onomastici*. – Прва југословенска ономастичка конференција, ЦАНУ, Научни скупови 2, Одјелјење умјетности 2, Титоград, 187–200.
- ШИМУНОВИЋ 1980: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Na granici toponima i apelativa*. – Filologija, sv. 8, 299–308.
- ШИМУНОВИЋ 1981: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Hidronimijski apelativi u hidronimima*. – Četrta jugoslovanska onomastična konferenca, SAZU, Odbor za onomastiko, Ljubljana, 187–198.
- ШИМУНОВИЋ 1985: ŠIMUNOVIĆ, Petar, *Naša prezimena*. – Zagreb.
- ШИЦ 1957: SCHUTZ, J., *Die geographische Terminologie des Serbokroatischen*. – Berlin.
- ШКАЉИЋ 1989: ŠKALJIĆ, Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. – Svjetlost, Sarajevo.
- ШОЈАТ 1980: ŠOJAT, Antun, *Sufiksi -ac, -ec, -uc u ojkonomiji SR Hrvatske*. – Втора југословенска ономастичка конференција, Скопје, 411–417.
- ШТАВЉАНИН–ЂОРЂЕВИЋ 1990: ШТАВЉАНИН–ЂОРЂЕВИЋ, Љубица, *Прилог проучавању групе лу у говорима призренско-јужноморавског дијалекта*. – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XXXIII, Матица српска, Нови Сад, 531–534.
- ШЋЕПАНОВИЋ 1997: ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило. *Именослов Ваљевске Петнице*. Београд. Ваљево: Институт за српски језик САНУ. Истраживачка станица Петница. ИП „Колубара”, 1997.

IX. СКРАЋЕНИЦЕ

Техничке скраћенице

А	акузатив
ар.	арапски
ас. пу.	асфалтирани пут
ат.	атар
ат. о.	антропонимска основа
б.	брдо
Бе.	Белановце
бет. м.	бетонски мост
Бо.	Бошњаце
бу.	бунар
в.	види
В. Вој.	Велико Војловце.
Ви.	Винарце
вин.	виноград
Вл.	Власе
вод.	воденица
воћ.	воћњак
Г	генитив
Г. Си.	Горњо Синковце
Г. Ст.	Горњо Стопање
Г. Тр.	Горњо Трњане
gen.	genitiv
гл.	глаголски
грч.	грчки
Д	диференцијални члан
Д бр.	диференцијални бројчани члан
диј.	дијалекатски
Д им.	диференцијални именички члан

Д пр.	диференцијални придевски члан
Д. Си.	Доњо Синковце
Д. Ст.	Доњо Стопање
Д. Тр.	Доњо Трњане
дол.	долина
долин.	долиница
др.	друго
Дрв.	Дрводеља
Ду.	Душаново
дрв. м.	дрвени мост
ж.	женско (име)
Жд.	Ждеглово
Жи.	Живково
з.	заселак
За.	Залужње
зн.	значење
и.	име
И	идентификациони члан
из.	извор
им.	именичка основа
И им.	идентификациони именички члан
И Ø	идентификациони нулти члан
И пр.	идентификациони придевски члан
ј. (јд.)	једнина
јез.	језеро
кл.	кладенац
Ко.	Коњино
кол. пу.	колски пут
л.	лице
lat.	латински
ли.	ливада
лок.	локалитет
Лу.	Лугаре
м.	мушки (род)
М. Вој.	Мало Војловце
Ми.	Миланово
мн.	множина
н.	номинатив

нем.	немачки
нпр.	на пример
Ø	нулти (афикс)
Ø им.	нулти именички члан
Ø пр.	нулти придевски члан
њ.	њива
пл.	плантажа
О	основински лексички морфем
о.бр.	основни број
О им.	идентификациони именички члан = безафиксални апелатив
ОП	општи падеж
паш.	пашњак
П	придевски члан
Пер.	Пергате
перс.	персијски
Печ.	Печењевце
по.	поток
повр.	повртњак
пор.	породични (надимак)
ППр	присвојни придевски члан
Пр.	Прибој
пр.	придев
пр. о.	придевска основа
пр. сл.	придевска сложеница
преф.	префикс
прл.	предлог
П–Т	призренско–тимочки (дијалекат)
пу.	пут
рас.	раскрсница
р. бр.	редни број
ре.	река
рум.	румунски
с	суфиксални морфем (суфикс)
с. паш.	сеоски пашњак
Св.	Свице
сек.	секундарни
Сл.	Славујавце
сп.	спруд

ст. јевр.	старојеврејски
т.	тачка
тзв.	такозвани
То.	Тогочевце
топољ.	топољак
Ту.	Турковце
тур.	турски
Ће.	Ћеновац
hebr.	hebrejski
хипок.	хипокористик
Це.	Цекавица
Цер.	Церница
ч.	чесма
Че.	Чекмин
ш.	шума
Ши.	Шишинце
Шу.	Шумане

Скраћенице речника и публикација

ДИЈС	Дијалекти источне и јужне Србије.
ЕРЈ.	Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV.
ЕРСЈ	Етимолошки речник српског језика, 1–3.
ЕССЈа	Етимологический словарь славянских языков, 1–19.
РЈА	Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
Р.САНУ	Речник српскохрватског књижевног и народног језика, 1–19.

VI. МИКРОТОПОНИМИЯ НИЖНЕГО БАССЕЙНА РЕКИ ЯБЛАНИЦЫ (СЕМАНТИКО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ)

Резюме

Монография *Микротопонимия нижнего бассейна реки Яблоаницы (семантико-образовательный аспект)* представляет результаты исследования одного сегмента ономастического лексического слоя в нижнем бассейне реки Ябланицы в южной Сербии, конкретно, речь идет об исследовании семантических и образовательных характеристик микротопонимической системы названной территории.

Основной мотив изучения микротопонимии лежит в специфичности данного, до сих пор неисследованного лингвистического поля, в ее комплексности и возможностях осознать и некоторые другие ономастические системы, встроенные в названия локализов, местных говоров, на данной территории. Так, например, семантический анализ микротопонимов посредством предоставляет возможность проникновения в особенности антропонимии и ее подсистем, таких как личные имена, личные и семейные прозвища, вторичные фамилии. Он так же допускает возможность обозревания фитонимических и зоонимических названий, а также таких древних ономастических единиц вроде ойконимов и т.п.

Кроме того, микротопонимический лексический слой как система законсервированных лексических единиц которые, раз оформленные, передаются в неизменной форме из поколения в поколение; они являются хранителями некоторых древних, забытых лексем, сохранившихся только в микротопонимии.

Так как речь идет о названиях глубокой старины, в которые встроены многие диалектные особенности призренско-южноморавского диалекта, микротопонимия как таковая предоставляет возможность исследования и слежения за историческим развитием сербского языка, т.е. обеспечивает возможность диахронического исследования многих языковых явлений. Сохранностью архаичных и инновационных языковых черт микротопонимия свидетельствует о древнем состоянии сербского языка и его дифференциации по отношению к современному состоянию языка.

Единством семантичкога и образоватељног анализа микротопонимическог лексическог слоја раскриваје многи бројни специфичности језичког простора, на којима су откривене. Пошто је овај слој веома важан за потврду особина призренско-јужноморавског дијалекта у оквиру призренско-тимочког дијалектног подручја.

Истраживање микротопонимије доњег басена реке Јабланице заснива се на обимном пољском истраживању и сакупљању микротопонимическог материјала, добијеног од поузданих информатора, који су не само добри знаоци локалних назива, већ и приметни чуватељи и корисници дијалектних особина ове територије. У време пољских истраживања ми од њих могли чути многе народне, повезане са појединим микротопонимима. То нам понекад помагало, због недостатка лингвистичких података, при одређивању претпоставки о појединим микротопонимима. Осим тога, поједини називи локалних особина чувају важне податке за антрополошке, етнологичке и историјске истраживања.

Монографију *Микротопонимиа доњег басена реке Јабланице (семантичко-образоватељни аспект)* састоје се следеће делове: *Предговор, Увод, Дономастичке истраживања, Семантичка класификација микротопонимова, Структурална класификација микротопонимова. Закључак, Резиме, Речник микротопонимова са регистром, Литература и Сокраћења.*

У *Предговору* у основним цртама обрађује се пажња променама, којима се рукописна верзија докторске дисертације и представљају разлози, који су довели до ових промена.

У *Уводу* садржана су општа напомена, којима се мотиви и целосаобразност истраживања микротопонимије доњег басена реке Јабланице, затим општа методолошка начела при анализи материјала, а такође и напомене о појединим пољским записивањима микротопонимических и осталих ономастических јединица.

Централним целим деловима монографије, семантичком и структуралном анализи и класификацији микротопонимије, претходи део, озаглављен *Дономастичке истраживања*, који обухвата два аспекта. Први се односи на преглед ванлингвистичких истраживања (географско одређивање и природне карактеристике ареала, неке домаћинске карактеристике, историјски преглед и насељеност ареала, значај ванлингвистичких фактора за формирање микротопонимическог система).

Други аспект представља преглед дијалектних особина јабланичког краја у целима и њихово одражавање у микротопонимији. Дифференцијалне језичке црте овде разматрају се на фонетичком, морфолошком и синтактичко-падежном нивоу. Разуме се,

что внимание уделено тем особенностям, которые типичны для исследованного ареала. Примеры брались из *Словаря говора ябланичского края* (Жугић 2005а) и лексической картотеки в рукописи (Жугић Гр.)

Для того чтобы быть лучше осведомленным о диалектных особенностях полезными были указания на результаты собственных исследований говора ябланичского края в следующих работах: *О говору јабланичког краја (XI-XXXVI)* в: *Речник говора јабланичког краја* (Жугић 2005а); *Из диференцијалне граматике призренско-тимочког дијалекта и стандардног српског језика (11-81)* в: *Настава српског језика на дијалекатском подручју* (Смиљковић - Жугић - Стојановић 2009) ; *Исказивање генитативних значења у говору јабланичког краја (у светлу призренско-тимочког говора као целине)* (Жугић 2010а) ; радови из творбе речи у јабланичком говору (дати у *Литератури* под скраћеницама: Жугић 2009, Жугић 2010б, Жугић 2010в, Жугић 2011, Жугић 2012).

В одной из двух центральных частей монографии - *Семантическая классификация микропонимов* - согласно мотивированности именованний локализмов, в согласии с уже имеющимися классификациями, с которыми микропонимия исследованной местности в основном не расходится, составлена классификация микропонимов, состоящая из шести семантических групп, в состав которых вошло и несколько подгрупп. Материал, который имелся в нашем распоряжении, сделал возможным выделение следующих семантических групп: *А. Географски називи, условљени физичкогеографским својствима тла; Б. Хидронимија; В. Човек - живот и рад; Г. Називи антропонимског порекла; Д. Географски називи настали од других топонима; Ђ. Микропоними недовољно јасне мотивисаности.* Ознакомление с соответствующими подгруппами предоставляет верную картину о богатстве мотивированности микропонимов, а также о способности именователя с помощью только ему свойственных органов чувств, из набора особенностей определенного локализма, выделить как раз ту, которая станет не только предметом идентификации и распознавания, но и предметом дифференцирования по отношению к остальным локализмам в окружении.

В главе *Структурная классификация микропонимов* рассматриваются различные словообразовательные модели данных ономастических единиц, обусловленных потребностью именователя с помощью ограниченного числа лексем и словообразовательных элементов именовать особым образом все те объекты и локализмы, которые подлежат именованию. Деривтология обеспечивает образование столько названий, сколько нужно жителям данной местности. Таким образом создана система названий, необходимых для именования различных локализмов, предоставляя возможность пользователям названий идентифицировать каждый объект в отдельности. Таким образом можно было добиться

основной топонимической функции названия - возможности точно отметить и именовать каждый локализм. С помощью различных словообразовательных моделей можно было избежать повторения названия в рамках микрорегиона. И так созданная система именования становится практической и употребительной для пользователей с полной достоверностью.

При структурной классификации и анализе микротопонимов исходным пунктом был критерий их сложности. На основании имеющегося материала анализ словообразовательной структуры микротопонимов допустил установить следующие модели:

Безаффиксную образовательную модель - онимизацию (топонимизацию) апеллятивов (Падина, Рид, Чука, Чкембе, Уши).

Аффиксальная образовательная модель как самая продуктивная среди одночленных микротопонимов, в зависимости от месторасположения аффикса по отношению к лексической основе различает два типа (суффиксальный и префиксально-суффиксальный тип).

В рамках суффиксального словообразовательного типа выделяются микротопонимы, образованные с помощью субстантивных суффиксов: (-иште, -ка, -ице, -ина, -че, -ак (-јак), -ар, -је (-ије), -(н)ик, -ача(ја-ча), -ац, -чики, -ура, -ава, -ан, -еж, -ло (*Ридиште, Арнаутка, Беговица, Вирина, Ашанче, Врбак, Гушчар, Динино благуње, Коњарник, Корењача, Бачевац, Дуњчики, Банура, Јетава, Соколан, Падеж, Бучало*) по словообразовательному образцу $O+c$ (O = морфема, касающаяся основы, или лексическая морфема в функции идентификационного члена, c = суффиксальная морфема в функции дифференциального члена) и микротопонимы, образованные с помощью адъективных суффиксов: -ов, -ин, -ски, -ас(т), -ен, -ив (*Аждарово, Горчино, Церничко, Коласто, Црквено*) по словообразовательному образцу $O+(c+c)$.

Микротопонимы префиксально-суффиксальной словообразовательной модели образованы по образцу: преф. $+(O+c)$, при чем префикс является дифференциальной, а суффиксированная именная часть - идентификационной морфемой (*Одровље*). Сохраняя свое предложное значение в микротопонимах, предлоги отличаются от суффиксов большей автономностью. В этом смысле они в микротопонимах определяют пространственное отношение новоназванного локализма по отношению к объекту, с помощью которого именование произведено.

Самая продуктивная образовательная модель в микротопонимии исследованной территории касается *сложных микротопонимов*.

В рамках данного типа в структурном отношении выделяются одночленные топонимические композиты, и двучленные и многочленные топонимические словосочетания, превращающие сложные микротопонимы в самые многочисленные структуры микротопонимической системы.

В структурном отношении топономастическая композита состоит из двух членов с различными функциями: один из членов выполняет функцию идентификации, и в структурных образовательных образцах обозначается пометой (*O*). Второй член является дифференциальным и он обозначается пометой (*Д*). В некоторых сложных словах связь между образовательными членами осуществляется с помощью соединительного гласного, конфикса (-к-). Второй член сложного слова часто бывает суффицирован, и в таких примерах это добавление обозначается пометой (*с*).

На основании имеющегося материала установлены следующие образовательные образцы топономастических сложных слов: $Д+к+O$ (*Сенопаћа*); $(Д+к) + (O+с)$ (*Краткобраздица*); $Д+O$ (*Сомбрес*); $(Д) + (O+с+O)$ (*Врселско*) - идентификационная часть сложного слова представляет эллиптическое двучленное слово- сочетание (синтагму).

Приведенные словообразовательные образцы демонстрируют способы реализации связей функциональных обратительных частей, а также их принадлежность различным частям речи.

Более сложные структуры бывают двучленными и многочленными микротопонимическими топономастическими синтагмами, среди которых *двучленные топономастические синтагмы* представляют самый продуктивный образовательный тип в микротопонимии исследованной территории.

В структуре двучленных микротопонимов заметны два члена: идентификационный член (в наших примерах это исключительно существительное) с функцией идентификации объекта и дифференциальный - (чаще всего это прилагательное) с функцией дифференциации одного объекта по отношению к другим объектам в окружении.

Идентификационный член пвучленных микротопонимов определяет именуемый объект. В линейном порядке членов он обычно занимает второе место. Это может быть безаффиксальный апелатив (*O*) или суффиксальное производное слово (*O*)+с.

Дифференциальным членом, занимающим в названии чаще всего первое место, обычно бывает прилагательное (*Д пр.*), однако он может появиться и в форме существительного (*Д им.*) или числительного (*Д бр.*)

Среди двучленных названий самыми многочисленными являются те, которые образованы от адъективного дифференциального члена (*Д пр.*), занимающего первое место, и идентификационного субстантивного члена (*И им.*), занимающего второе место. Их структура представлена образцом *Д пр. + И им.*

В рамках данного образовательного типа двучленных названий дифференцируются два подтипа, обусловленные структурой идентификационного члена.

В первом образовательном подтипе, образец *Д пр. + И им.* или *Пр. + Им.*, идентификационным субстантивным членом является без-

аффиксный апелятив в топономастической функции, с пометой *О им.* В согласии с этим микропонимы данного образовательного типа отмечены образцом *Д пр. + О им.*, напр. *Велика Бара, Врли брег.*

Данный исходный образовательный образец особенно продуктивен в микропонимах антропологического происхождения, в которых дифференциация между объектами реализована с помощью притяжательных прилагательных, обрезанных, образованных от антропонимов, которыми выражается принадлежность названного локализма в духе имени, имеющемуся в основе. Если исходный образец *Д пр. + И им.* трансформировать согласно структуре *Д пр.*, то получится образовательный образец двучленных микропонимов антропонимического происхождения, с прилагательным, образованным от антропонимов при помощи адъективных суффиксов. Таким образом получаем образец *Пр. (ат. о. + с) + О им.* (ат. о. - антропонимическая основа/, напр. *Азирова страна, Јованкина њива* и т.п.

Особый образовательный образец представляют микропонимы, созданные от качественных прилагательных и суффиговых существительных (*Д пр. + (О+с)*) типа *Голема Трница, Горња Заимовица.*

В некоторых названиях суффигованы и дифференциальный от-прилагательный член и идентификационный именной член, согласно образцу (*Д пр. (О+с) + (И+с)*) - *Ашанско торшиште, Вачино тополче.*

Определенное количество названий, мотивированных двучленным ойконимом или микропонимом, выделяется в структурном отношении структурой дифференциального двусложного члена, образованного сложением основы первого члена ойконима или микропонима, с помощью соединительного гласного, и адъективной части, образованной от именной части ойконима или микропонима, в результате чего получается образец: *Д=пр.сл.=пр.(пр. о.) + -к- + им. (им.о. + с).*

Идентификационный член - это безаффиксное существительное, т. е. (*И=Им.*). Из начального образовательного образца *Д пр. сл. + И им.* генерируется образец *пр. (пр. о.) + -к- + им. (им. о. + с) + им. : Голоридски поток, Црвенбарски поток.*

Образовательный образец двучленных микропонимов с идентификационным членом на первом, и дифференциальным членом на втором месте (*И им. + Д пр.*), типа *Међа коњинска*, обладает незначительной продуктивностью.

Двучленными по структуре бывают также микропонимы, в которых и дифференциальный и идентификационный член выражены безаффиксными существительными: *Крушка запис и Шевар долина.* Согласно топономастической функции образовательных членов и их линейному порядку приведенные микропонимы созданы по образовательному образцу *Д им. + И им.*

Двучленные микропонимы состоящие из числительного на первом и существительного на втором месте, отделены друг от друга и

созданы два образовательных подтипа на основании структуры первого, дифференциального члена в том и другом подтипе.

В названиях подтипа *Два разбоја* и *Три пачваре* (*Д о. бр. + И им.*) дифференциальным членом является количественное существительное.

В названиях подтипа *Друга делница*, *Првња падина* (*Прња падина*) дифференциальным членом является порядковое числительное (*Д р. бр. + И им.*)

Более сложными структурами являются *эллиптические трехчленные названия*. С Формальной точки зрения речь идет о двучленных синтагмах (словосочетаниях). Однако, семантика этих названий указывает на факт, что в их структуре налицо еще один член, который при именовании выпускается. Исходя из функции выпущенного члена, выделяются две группы микропонимов.

Структуру микропонимов *Доњо Заимово* и *Доњо пертацко* составляют первый, дифференциальный адъективный член (*Д пр.*) и второй, идентификационный член, являющийся в самом деле эллиптической двучленной синтагмой (*И пр. = (О им. + с) + Ø им.*) Следовательно, приведенные названия образованы по образовательному образцу *Д пр. + (И пр. + Ø им.)*

Многочисленные микропонимы формально представляют двучленные структуры, в которых при именовании выпущен первый, идентификационный член: *Више мос*, *До јаз*, *Испод село*, *Куде гробје*, *На бостаниште*, *Под брег*, *Поза гробје*, *Преко долину*, *У тополе*, *Уз пут*, по исходному образовательному образцу (*И Ø*)+*Д*.

Идентификационный, эллидированный член в приведенных названиях, направляющий на именуемый объект, является существительным (*И Ø=им.*). Согласно состоянию, на которое указывает описание так именованных локализмов на данной территории, в качестве выпущенного идентификационного члена чаще всего выступают аперлятивы *њива* и *ливада*. Функцию дифференциального члена (*Д*) занимает синтагма, состоящая из предлога (*прл.*) и *существительного в надежной форме (им.)*. Предлог указывает на положение именуемого объекта по отношению к именной части дифференциальной члена, обозначающего объект, по отношению к которому выпущенный идентификационный член занимает позицию, определенную предложной частью (*Д*).

Принимая во внимание структуру дифференциального члена, начальный образовательный образец данных микропонимов расширяется: *ИØ им. + Д(прл. + им.)*.

Именование локализмов *трехчленными названиями* на исследованной территории встречается значительно реже по отношению к именованию эллиптическими трехчленными названиями. Данный факт вполне понятен, если иметь в виду свойство микропонимов стремиться к сжатости.

Трехчленные названия, напр. *Бунар куде реку, Дел над лојзе, Ли-вада до насип, Лојзе под рид, Мос на Шаринцу, Утрина у Рид*, показывают, что эти микротопонимы созданы в духе обрвзовательного образца: *И им. + Д* или *им. + (прл. + им.)*. Они по своей структуре ближе всего к эллиптическим трехчленным названиям, а различия сводятся к не выра-женному, (у эллиптических трехчленных) и выраженному (у трехчлен-ных) идентификационному члену.

Структурами, отличающимися от предыдущих, являются *эллип-тические четырехчленные синтагмы*. С формальной точки зрения такие названия являются трехчленными или даже двучленными синтагмами.

Основной характеристикой эллиптических четырехчленных синтагм является опущение одного или двух членов. Согласно опущенным образовательным членам эллиптические четырёхчленные синтагмы бу-дут распределены по трем образовательным образцам:

По образовательному образцу (*И Ø*) + *прл. + Д*, то есть (*И Ø им.*) + *прл. + (Д пр. + им. в надежной форме)*, образованы микритопонимы типа *Куде Гушаву крушку*, в которых именованье локализовов проведенно при помощи предлога и двучленной топономастической синтагмы.

Микротопонимы типа *До ђеновачко* созданы по образователь-ной модели (*И Ø*) + *прл. + (Д)*. Данный образец показывает, что в таких названиях именованию не подвергался опущенный первый, иденти-фикационный член, указывающий на именуемый объект. Предложной частью названия определяется отношејие опущенного идентификаци-онного члена и дифференциального члена названия.

Дифференциальным членом в данных микротопонимах является эллиптическая двучленная синтагма, эллидированная в именной, под-разумеющей части (*поље, имање*).

Иначе построены структуры, отличающиеся от только что при-веденных эллиптических четырехчленных микротопонимов, обозна-чающие названия вроде *Брег до петрацко*, структуру которых можно прегставить образцом *И + прл. + Д*, то есть *И им. + прл. + (Д пр. + Ø им.)*. Как видно, здесь опущена имечная часть зллиптической двучлен-ной синтагмы.

В структурном отношении самыми сложеными микротопонима-ми на исследованной территории являются *четырёхчленные топоно-мастические синтагмы* типа *Кладанац у Циганске куће*, образованные по модели (*И им.*) + *прл. + (Д)*. Так как дифференциальный член по своей структуре двучленный микротопоним, состоящий из прилагат-ельного и существительного (*Д = пр. + им.*), образовательный образец расширяется и превращается в следующую структуру: (*И им.*) + *прл. + (Д пр. + им.)*.

Анализн микротопонимов на семинтическом и структурном уровне показал, что микротопонимы на исследованной территории свою основную функцию реализуют лексическим и структурным фон-

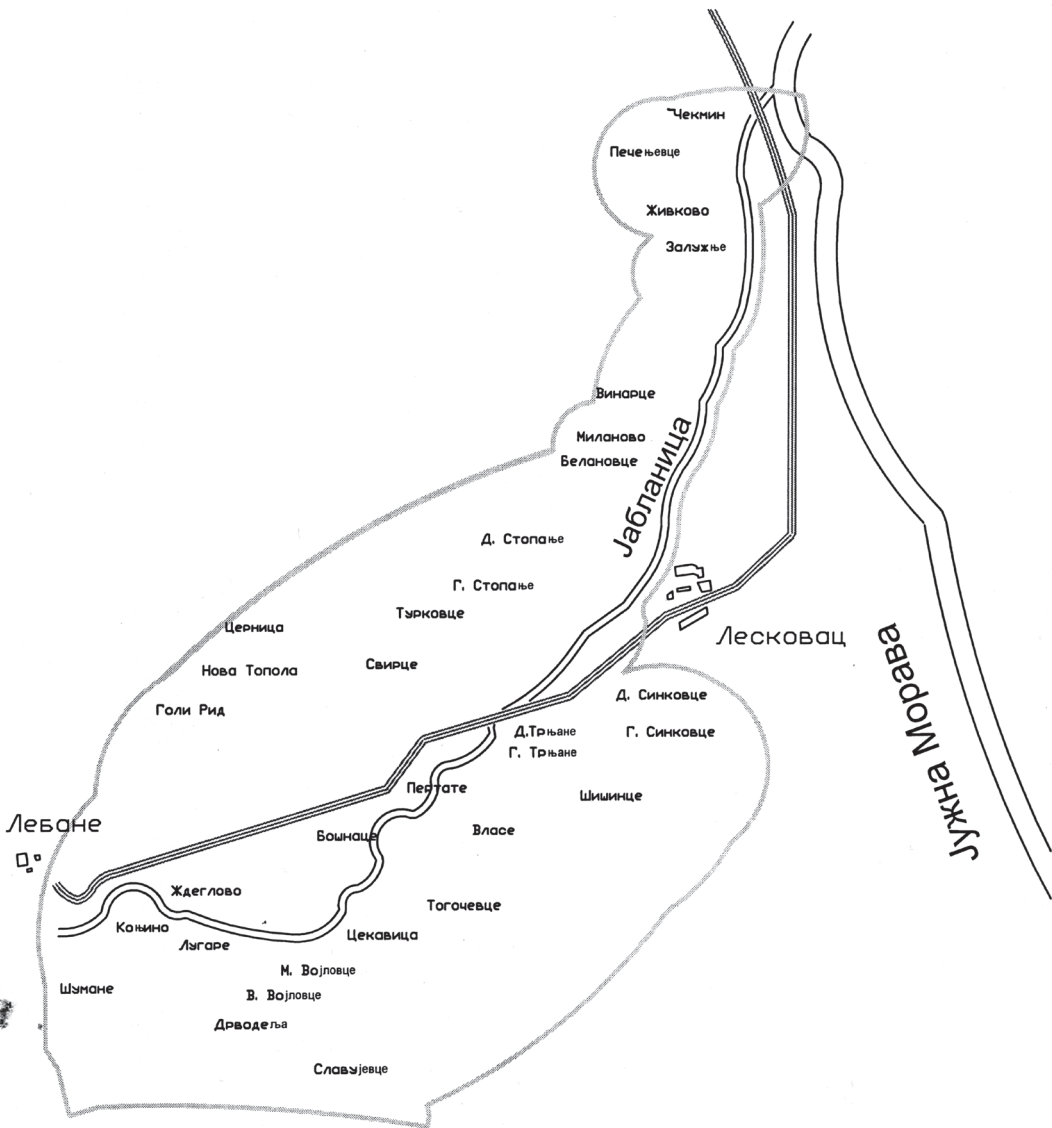
дом, выражающим: 1) принадлежность; 2) характерные свойства именованного локализма и 3) положение именованного локализма по отношению к соседним, окружающим локализмам.

Результаты исследования микротопонимии на территории нижнего бассейна реки Ябланицы представлены в *Заключении*.

Словарь микротопонимов с регистром предоставляет возможность ознакомления с описанием именованных локализмов, облегченной ориентации при толковании названий. Однако, он одновременно обеспечивает ознакомление с совокупностью микротопонимической системы, а также с микротопонимами подобного семантического или структурного типа, которые, по уважительной причине, не могли войти в состав текстуальной части монографии.

Монография *Микротопонимия нижнего бассейна реки Ябланицы (семанτικο-образовательный аспект)*, т.е. *Микротопонимија доњег тока Јабланице (семантичко-творбени аспект)*, представляет еще один шаг вперед в лингвистичком излучении ябланичского говора; анализ приведенного ономастического лексического слоја обеспечивает его сохранение и длительность как залог будущего сербской ономастики.

КАРТА ДОЊЕГ СЛИВА ЈАБЛАНИЦЕ

R = 1:20000

О АУТОРУ

Др Радмила Жугић, научни саветник у Институту за српски језик САНУ, рођена је 11. 9. 1952. године у селу Лугару код Лебана.

Основну школу је похађала у оближњим селима Великом Војловцу и Бошњацу, а гимназију је завршила у Лебану.

Дипломирала је, магистрирала и докторирала на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Ради у Институту за српски језик САНУ од 1979. године, на пројекту *Лингвистичка истраживања савременог српског језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*.

Научна интересовања др Радмиле Жугић усмерена су на истраживање јабланичког говора у јужној Србији. Резултате истраживања овог говора, на фонетском, морфолошком и синтаксичком нивоу, објављује у нашим најпрестижнијим часописима. Вредно је пажње истаћи да ауторка овај говор не посматра изоловано, већ његове језичке особености доводи у везу са стањем у савременом српском језику с једне стране, а с друге стране са стањем у осталим говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне као и са стањем у граничним косовско-ре-савским говорима.

Аутор је лексикографске монографије *Речник говора јабланичког краја* у издању Српске академије наука и уметности и Института за српски језик САНУ (Београд, 2005), која је одлуком Уређивачког одбора Речника САНУ уврштена у изворе грађе за израду овог великог академијског речника. Поменути дијалекатски речник је богато цитиран и у Етимолошком речнику српског језика, који издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, а који израђује Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ.

Коаутор је (са Станом Смиљковић и Славком Стојановић) монографије *Настава српског језика на дијалекатском подручју* у издању Учитељског факултета у Врању (Врање, 2009). Својим лингвистичко-методичким садржајима, монографија уз научни има и практични значај, будући да представља образац и путоказ у изучавању стандардног српског језика на дијалекатском подручју, са дијалектом као познатим полазиштем ка стандарду који ваља савладати и усвојити.

Монографија *Исказивање генитивних значења у говору јабланичког краја (у светлу призренско-тимочких говора као целине)* у издању Института за српски језик САНУ (Београд, 2010), први је монографски опис једног дела падежног система призренско-тимочке дијалекатске зоне.

Књига која је пред нама *Микротопонимија доњег слива Јабланице (семантичко-творбени аспект)* је четврта монографија др Радмиле Жугић. Ауторка је овим делом направила још један искорак у проучавању језичког система јабланичког говора, усмеривши сопствене истраживачке циљеве на семантичко-творбене законитости једног неистраженог лингвистичког поља – ономастике, конкретно микротопонимије. Тако је овај стари лексички слој, иначе, у измењеним друштвено-привредним околностима врло подложен зубу времена, не само сачуван као залог за будућност већ и као језички материјал у коме су конзервиране архаичне језичке црте јабланичког говора на основу којих се може проучавати историјски развитак српског језика.

Др Радмила Жугић, научни саветник, у циљу проширивања и унапређивања научних сазнања о дијалектима уопште и дијалекатској књижевности, покренула је 2006. године, у својству председника Организационог одбора, у сарадњи са Лесковачким културним центром, одржавање научног скупа под општим радним насловом Дијалекат – дијалекатска књижевност. Научни скуп се, у границама материјалних могућности организатора, одржава двогодишње. Реферати са досадашња три научна скупа су објављени у три броја зборника, од којих је два, под називом Дијалекат – дијалекатска књижевност, уредила др Радмила Жугић.

Нераскидиве везе са завичајем посредством просветних и културних институција на југу Србије, ауторка је материјализовала како својим научно-истраживачким радом, тако и непосредним контактима и сарадњом са школском популацијом и просветним кадром, сталним настојањем да се схвати значај познавања и очувања матерњег говора као водиле при усвајању и усавршавању нормативног српског језика.